

T.C.

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TÜRKÇE EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

**PROF. DR. MUSTAFA CEMİLOĞLU’NUN HAYATI, ESERLERİ,
EDEBİYAT VE TÜRKÇE EĞİTİMİNE KATKILARI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MEHMET AKİF OĞUR

BURSA

2021

T.C.

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

PROF. DR. MUSTAFA CEMİLOĞLU’NUN HAYATI, ESERLERİ,
EDEBİYAT VE TÜRKÇE EĞİTİMİNE KATKILARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mehmet Akif OĞUR

Danışman

Doç. Dr. Erol OGUR

BURSA

2021

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim.

Mehmet Akif OĞUR

28/06/2021

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS/DOKTORA İNTİHAL YAZILIM RAPORU

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Tarih: 20/08/2021

Tez Başlığı / Konusu: Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu'nun Hayatı, Eserleri, Edebiyat ve Türkçe Eğitimine Katkıları

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 218 sayfalık kısmına ilişkin, 27/06/2021 tarihinde şahsım tarafından *Turnitin** adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 19 'tür.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kaynakça hariç
- 2- Alıntılar hariç/dahil
- 3- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Özgünlük Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

20/08/2021

Adı Soyadı:	Mehmet Akif OĞUR
Öğrenci No:	801550002
Anabilim Dalı:	Türkçe Eğitimi
Programı:	Türkçe Eğitimi
Statüsü:	☒ Y.Lisans ☐ Doktora

Danışman
Doç. Dr. Erol OGUR

* Turnitin programına Bursa Uludağ Üniversitesi Kütüphane web sayfasından ulaşılabilir.

YÖNERGEYE UYGUNLUK ONAYI

“Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu’nun Hayatı, Eserleri, Edebiyat ve Türkçe Eğitime Katkıları” adlı Yüksek Lisans tezi, Uludağ Üniversitesi Tez Yazım Kılavuzu kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan

Mehmet Akif OĞUR

Danışman

Doç. Dr. Erol OGUR

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi ABD Başkanı

Prof. Dr. Seçil ŞENYURT

T.C.
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı'nda 801550002 numara ile kayıtlı Mehmet Akif OĞUR'un hazırladığı "Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu'nun Hayatı, Eserleri, Edebiyat ve Türkçe Eğitimine Katkıları" konulu Yüksek Lisans çalışması ile ilgili tez savunma sınavı, 28/07/2021 günü 14.00-15.00 saatleri arasında yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin **(başarılı/başarısız)** olduğuna **(oybirliği/oyçokluğu)** ile karar verilmiştir.

ÜYE

Doç. Dr. Erol OGUR

(Tez Danışmanı ve Sınav Komisyonu Başkanı)

Bursa Uludağ Üniversitesi

ÜYE

Dr. Öğr. Üyesi Nilay ÇAĞLAYAN DİLBER

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi

ÜYE

Doç. Dr. Süleyman EROĞLU

Bursa Uludağ Üniversitesi

Özet

Yazar	: Mehmet Akif OĞUR
Üniversite	: Uludağ Üniversitesi
Ana Bilim Dalı	: Türkçe Eğitimi
Bilim Dalı	: Türkçe Eğitimi
Tezin Niteliği	: Yüksek Lisans
Sayfa Sayısı	: xvi + 199
Mezuniyet Tarihi	:28.06.2021
Tez	: Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu'nun Hayatı, Eserleri, Edebiyat ve Türkçe Eğitimine Katkıları
Danışmanı	: Doç. Dr. Erol OGUR

Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu'nun Hayatı, Eserleri, Edebiyat ve Türkçe Eğitimine Katkıları

Bu çalışma; Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu'nun hayatını, Türkçe ve Türk Dili ve Edebiyatı eğitimi alanındaki eserlerini inceleme ve değerlendirmeyi, bu eserlerden hareketle Türkçe ve Türk Dili ve Edebiyatı eğitimine getirmiş olduğu katkıları belirlemeyi amaçlayan nitel bir araştırmadır. Çalışmada betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu'nun Türkçe ve Türk Dili ve Edebiyatı eğitimi alanında yazmış olduğu 3 kitap, 15 makale ve 14 bildiri çalışmanın örneklemini oluşturmaktadır. Çalışmanın verileri, doküman incelemesi ve görüşme teknikleriyle toplanmıştır. Verilerin analizi ve yorumlanması sürecinde ise betimsel analiz ve içerik analizinden yararlanılmıştır. Araştırma kapsamında; Türkçe ve Türk Dili ve Edebiyatı eğitimi hakkında genel bir çerçeve çizilmiş, Prof. Dr.

Mustafa Cemiloğlu'nun hayatı anlatılmış ve yazarın eserleri kronolojik olarak listelenmiştir. Son olarak Cemiloğlu'nun kitap, makale ve bildirilerinin içerikleri incelenerek Türkçe ve Türk dili ve edebiyatı eğitimine katkıları ortaya konmuş, bütün bu ortaya konan bulgular sonucunda da bu eserlerin Türkçe eğitimine katkı sağladığı tespit edilmiştir.

Araştırma sonucunda; Cemiloğlu'nun Türkçe ve Türk dili ve edebiyatı eğitiminde ön plana çıktığı, eserlerinin içerik özellikleri bakımından Türkçe ve Türk dili ve edebiyatı eğitimine farklı bir bakış açısı getirdiği, ele aldığı konular bakımından ise Türkçe ve Türk dili ve edebiyatı eğitimini geliştirdiği saptanmıştır. Buradan hareketle de Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu'nun Türkçe ve Türk Dili ve Edebiyatı eğitimi alanındaki eserlerinin ilgili alanlarda ders kitabı olarak kullanılabileceği sonucuna varılmıştır. Ayrıca; araştırmanın sonunda, Millî Eğitim Bakanlığı'na, akademisyenlere, öğretmenlere ve bazı önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar sözcükler: Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu, Türkçe, Türk dili ve edebiyatı, eğitim, öğretim.

Abstract

Author	: Mehmet Akif OĞUR
University	: Uludağ Üniversitesi
Field	: Turkish Education
Branch	: Turkish Education
Degree Awarded	: Master
Page Number	: xvi + 199
Degree Date	:28.06.2021
Thesis	: Prof. Dr. Mustafa Cemiloglu's Life, Works, Literature and Contributions to Turkish Education
Supervisor	: Doç. Dr. Erol OGUR

Prof. Dr. Mustafa Cemiloglu's Life, Works, Literature and Contributions to Turkish Education

This study, is a qualitative research aimed at examining and evaluating the life of Prof. Dr. Mustafa Cemiloglu, his works in the field of Turkish and Turkish Language and Literature education, and his contributions to turkish and Turkish language and literature education based on these works. In the study, the description survey model was used. Prof. Dr. Mustafa Cemiloglu's 3 books, 15 articles and 14 papers written in the field of Turkish and Turkish Language and Literature education constitute a sample of the study. The data of the study were collected through document review and interview techniques. In the process of analyzing and interpreting the data, descriptive analysis and content analysis were used. Within the scope of the research; A general framework was drawn up about turkish and

Turkish language and literature education, the life of Prof. Dr. Mustafa Cemiloglu was explained and the author's works were listed chronologically.

At last, the contents of Cemiloglu's books, articles and papers were examined and their contributions to Turkish and Turkish Language and Literature education were revealed, and as a result of all these findings, it was determined that these works contributed to Turkish education.

As a result of the research; It has been determined that Cemiloglu has come to the forefront in turkish and Turkish language and literature education, brought a different perspective to Turkish and Turkish Language and Literature education in terms of content characteristics of his works, and improved turkish and Turkish language and literature education in terms of the subjects he discussed. From here, it was concluded that Prof. Dr. Mustafa Cemiloglu's works in the field of Turkish and Turkish Language and Literature education could be used as textbooks in related fields. In addition, some recommendations were made at the end of the research to, the Ministry of National Education, academicians and teachers.

Keywords: Prof. Dr. Mustafa Cemiloglu, Turkish, Turkish Language and Literature, education, education.

Teşekkür

Türkçe ve Türk dili ve edebiyatı eğitimi alanlarında eserler vermiş olan Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu'nun hayatını ve eserlerini inceleyen bu çalışmayı bitirmenin mutluluğu içerisindeyim. Bu çalışmada kendi yolunu kendisi aydınlatmış bir bilim adamının hayatını ve eserlerini inceleyip değerlendirmeye çalıştım. Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu, hayatı ve ortaya koyduğu çalışmalarıyla Türk milletinin milli kültürüne ve diline bağlılığını örnek bir şekilde bizlere göstermiştir. Modern dünyanın değerleri ile kendi kültürümüzü bilimsel bir yönde görmemi sağlayan bu eseri yazmaktan gurur duyuyorum.

Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu'nu incelediğimde, ülkemizde Türkçe ve Türk dili ve edebiyatı eğitimi alanlarında ilk eser veren bilim adamlarından biri olduğunu gördüm. Cemiloğlu bu alanda sadece ilk eserleri yazmakla kalmamış Uludağ Üniversitesinde Türkçe Öğretmenliği Anabilim Dalı'nı da kurmuştur. Cemiloğlu'nun Türkçemizin gelişmesi için yapmış olduğu katkıları inceledikçe böyle bir eserin ne denli gerekli olduğunu anladım.

Kendisiyle alakalı çalışma yaptığım süre boyunca göstermiş olduğu ilgi, alaka ve sevgi için Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu'na yürekten teşekkür ederim. Benim bu çalışmayı geliştirmemde sadece ona ait bilgilerin yanında gerçekten onun bana olan sevgisini hissetmem de etkili olmuştur. Cemiloğlu'nun hayatı ve eserleri; Türkçe öğretmenliği mesleğimin ve Türk genci olduğum bu zamanların aydınlanmasını sağlamıştır.

Bu çalışmanın yazılmasına başlandığı ilk günden itibaren güler yüzüyle ve kıymetli sabrıyla benim bu günlere gelmemi sağlayan Doç. Dr. Erol OGUR hocama teşekkür ederim. Bilgisizliğimi incelikle, dikkatsizliklerimi sabırla karşılayan sayın hocam, canı gönülden size şükranlarımı sunarım.

Bu çalışmanın yazılmasında bana destek olan kıymetli aileme teşekkür ederim.

İçindekiler

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK	i
YÖNERGEYE UYGUNLUK ONAYI.....	ii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	vi
TEŞEKKÜR.....	viii
İÇİNDEKİLER.....	ix
TABLolar LİSTESİ.....	xv
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xvi
I. BÖLÜM: GİRİŞ.....	1
1. Problem Durumu.....	1
2. Araştırma Soruları.....	4
3. Amaç.....	4
4. Önem.....	4
5. Varsayımlar.....	5
6. Sınırlılıklar.....	6
II. BÖLÜM: LİTERATÜR.....	7
1. Türkçe Eğitimi.....	7
1.1. Dil.....	7
1.2. Dil Eğitimi ve Dil Becerileri.....	8
1.2.1. Dinleme.....	9
1.2.2. Okuma.....	9

1.2.3. Konuşma.....	10
1.2.4. Yazma.....	11
1.3. Türkçe Öğretimi ve Programları.....	11
1.3.1. Tanzimat ve II. Meşrutiyet döneminden itibaren Türkçe öğretimi ve programları.....	11
1.3.2. Cumhuriyet döneminden itibaren Türkçe öğretimi ve programları.....	13
1.3.3. Türkçe dersi öğretim programları ve amaçları.....	17
1.4. Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi ve Programları.....	25
1.4.1. Tanzimat ve II. Meşrutiyet döneminden itibaren Türk dili ve edebiyatı öğretimi ve programları.....	25
1.4.2. Cumhuriyet döneminden itibaren Türk dili ve edebiyatı öğretimi ve programları.....	26
1.4.3. Türk dili ve edebiyatı dersi öğretim programları ve amaçları.....	32
1.5. Cumhuriyetten İtibaren Öğretmen Yetiştirme.....	38
1.6. Türkçe Öğretmenlerinin Yetiştirilmesi ve Türkçe Öğretimi Bölümü.....	40
2. Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu'nun Hayatı, Eğitimi, Öğretmenliği ve Eserleri.....	42
2.1. Hayatı.....	42
2.1.1 Doğumu, ailesi ve çocukluk dönemi.....	42
2.1.2 Evliliği ve çocukları.....	43
2.2. Eğitimi.....	43
2.2.1. Öğrencilik dönemi.....	43
2.2.1.1. İlkokul, ortaokul ve lise.....	43
2.2.1.2. Üniversite.....	44
2.3. Öğretmenliği.....	45
2.3.1. Öğretmenlik dönemi.....	45

2.3.2. Profesörlük unvanı.....	47
2.3.3. Akademik alanda yetiştirdiği öğrenciler ve danışmanlık yaptığı eserler.....	48
2.3.3.1. Lisans üstü öğrencileri.....	48
2.3.3.2. Yüksek lisans düzeyinde danışmanlık yaptığı eserler.....	48
2.3.3.3. Doktora düzeyinde danışmanlık yaptığı eserler.....	51
2.4. Eserleri.....	54
2.4.1 Türk dili ve edebiyatı ve Türkçe öğretimi alanındaki eserlerinin kronolojik listesi.....	54
2.4.1.1 Türk dili ve edebiyatı ve Türkçe öğretimi alanındaki kitapları.....	54
2.4.1.2 Türk dili ve edebiyatı ve Türkçe öğretimi alanındaki makaleleri.....	54
2.4.1.3 Türk dili ve edebiyatı ve Türkçe öğretimi alanındaki bildirileri.....	55
2.4.2. Halk edebiyatı alanındaki eserlerinin kronolojik listesi.....	57
2.4.2.1 Halk edebiyatı alanındaki kitapları.....	57
2.4.2.2 Halk edebiyatı alanındaki makaleleri.....	58
2.4.2.3 Halk edebiyatı alanındaki bildirileri.....	59
III. BÖLÜM: YÖNTEM.....	62
1. Araştırma Modeli.....	62
2. Evren ve Örneklem.....	62
3. Veri Toplama Araçları.....	65
4. Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi.....	66
IV. BÖLÜM: BULGULAR.....	67
1. Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu'nun Türk Dili ve Edebiyatı ve Türkçe Öğretimi Alanındaki Kitaplarının Karşılaştırmalı İncelenmesi.....	67
1.1. Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu'nun İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi Kitabının Karşılaştırmalı İncelenmesi	68

1.1.1. İlköğretim okullarında Türkçe öğretimi kitabının iletişim aracı olarak dil bölümünün karşılaştırılmalı incelenmesi.....	77
1.1.2. İlköğretim okullarında Türkçe öğretimi kitabının dil, edebiyat ve eğitim bölümünün karşılaştırılmalı incelenmesi.....	78
1.1.3. İlköğretim okullarında Türkçe öğretimi kitabının ilkokuma- yazma öğretimi ve türler açısından edebiyat ve Türkçe öğretimi bölümlerinin karşılaştırılmalı incelenmesi.....	80
1.1.4. İlköğretim okullarında Türkçe öğretimi kitabının Türkçe dersi öğretim programı ve öğrenme alanları bölümünün karşılaştırmalı incelenmesi.....	83
1.1.5. İlköğretim okullarında Türkçe öğretimi kitabının öğretimin planlanması ve Türkçe öğretimi bölümünün karşılaştırmalı incelenmesi.....	108
1.1.6. İlköğretim okullarında Türkçe öğretimi kitabının öğretim yöntemleri ve Türkçe öğretimi bölümünün karşılaştırmalı incelenmesi.....	110
1.1.7. İlköğretim okullarında Türkçe öğretimi kitabının Türkçe derslerinde başarının ölçülmesi ve değerlendirilmesi bölümünün karşılaştırmalı incelenmesi.....	111
1.1.8. İlköğretim okullarında Türkçe öğretimi kitabının Türkçe ders kitapları ve kitaplarda bulunması gereken özellikler bölümünün karşılaştırmalı incelenmesi.....	113
1.2. Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu'nun Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi Kitabının Karşılaştırmalı İncelenmesi.....	116
1.2.1. Türk dili ve edebiyatı öğretimi kitabının eğitim felsefesi açısından Türk dili ve edebiyatı bölümünün karşılaştırmalı incelenmesi.....	124
1.2.2. Türk dili ve edebiyatı öğretimi kitabının Türk dili ve edebiyatı öğretim programları bölümünün karşılaştırmalı incelenmesi.....	125
1.2.3. Türk dili ve edebiyatı öğretimi kitabının Türk dili ve edebiyatında öğretim yöntemleri bölümünün karşılaştırmalı incelenmesi.....	131

1.2.4. Türk dili ve edebiyatı öğretimi kitabının edebiyat türleri ve edebiyat öğretimi bölümünün karşılaştırmalı incelenmesi.....	133
1.2.5. Türk dili ve edebiyatı öğretimi kitabının Türk dili ve dil bilgisi öğretimi bölümünün karşılaştırmalı incelenmesi.....	137
1.2.6. Türk dili ve edebiyatı öğretimi kitabının kompozisyon öğretimi bölümünün karşılaştırmalı incelenmesi.....	141
1.2.7. Türk dili ve edebiyatı öğretimi kitabının Türk dili ve edebiyatında ölçme ve değerlendirme bölümünün karşılaştırmalı incelenmesi.....	147
1.3. Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu'nun Dil Bilimi Açısından Türkçe Yazılı Anlatım ve Anlatım Teknikleri Öğretimi Kitabının İncelenmesi.....	154
2. Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu'nun Türk Dili ve Edebiyatı ve Türkçe Öğretimi Alanındaki Makale ve Bildirilerinin İncelenmesi.....	168
2.1. Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu'nun Türk Dili ve Edebiyatı Alanındaki Makalelerinin İncelenmesi.....	169
2.2. Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu'nun Türk Dili ve Edebiyatı Alanındaki Bildirilerinin İncelenmesi.....	172
2.3. Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu'nun Türkçe Öğretimi Alanındaki Makalelerinin İncelenmesi.....	174
2.4. Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu'nun Türkçe Öğretimi Alanındaki Bildirilerinin İncelenmesi.....	177
V. BÖLÜM: TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	179
1. Tartışma.....	179
2. Öneriler.....	184
2.1. Millî Eğitim Bakanlığına Öneriler.....	184
2.2. Akademisyenlere Öneriler.....	185

2.3. Öğretmenlere Öneriler.....	185
KAYNAKÇA.....	187
EKLER.....	193
Ek 1: Tez Röportaj Soruları.....	193
Ek 2: Fotoğraf (2021).....	197
Ek 3: Fotoğraf (2021).....	198
ÖZGEÇMİŞ.....	199

Tablolar Listesi

<i>Tablo</i>	<i>Sayfa</i>
1. İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi Ders Kitabının Bölümleri.....	71
2. Dinleme becerisi yönüyle eserlerin içerik karşılaştırılması.....	86
3. Okuma becerisi yönüyle eserlerin içerik karşılaştırması.....	90
4. Konuşma becerisiyle ilgili eserlerin içerik karşılaştırması.....	95
5. Yazma becerisiyle ilgili eserlerin içerik karşılaştırması.....	99
6. Görsel okuma ve görsel sunu becerisiyle ilgili eserlerin içerik karşılaştırması.....	103
7. Dil bilgisi becerisi yönüyle eserlerin içerik karşılaştırması.....	105
8. Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi Ders Kitabının Bölümleri.....	122

Kısaltmalar Listesi

MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
TDK	: Türk Dil Kurumu
TDÖP	: Türkçe Dersi Öğretim Programı
TÜDAM	: Türk Devlet ve Toplulukları Araştırma Merkezi
YÖK	: Yüksek Öğretim Kurumu
MV	: Maarif Vekaleti
akt.	: Aktaran

I.Bölüm

Giriş

Bu bölümde; araştırmanın problem durumu, soruları, amacı, önemi, varsayımları, sınırlılıkları ve tanımları yer almaktadır.

1.Problem Durumu

Türkçe eğitimi, Türkçeyi doğru ve etkin kullanabilen bireylerin yetiştirilmesini hedefleyen bilim dalıdır. Bu bilim dalı içerisinde uygulamaya dönük deneysel araştırmalar, program ve ders kitabı incelemeleri ve çeşitli teorik araştırmalar yapılmaktadır. Bu araştırma alanlarından biri de Türkçe eğitimine araştırmalarıyla önemli katkılar sağlamış bilim insanlarının hayatı, yaşadığı süreçler ve eserlerini inceleyen biyografik çalışmalardır. Bu alanda çalışmalar yapan bilim insanlarının hayatları ve eserleri Türkçe eğitimi yönüyle ne gibi önemler taşımaktadır? Bilim insanlarının yaşamı boyunca bu alana hizmet etmesi ve belirli ürünler, eserler oluşturması Türkçe eğitimi yönünden ne ifade etmektedir? Bahsettiğimiz bu sorular tezin ana problemini meydana getirmektedir.

Ülkemizde; edebiyat, politika ve eğitim alanlarında öne çıkmış kişilerin ilgili alanlara yapmış olduğu katkıları anlatan biyografik çalışmalar yapılmıştır. Edebiyat alanında çalışma yapan Şimşek (1999), doktora tezinde Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın hayatını ve şiirlerini incelemiştir. Bu alanda yapılan çalışmalardan bir diğeri de Çolak (2014)'a aittir. Yazar, şiir türünün önemli isimlerinden biri olan Yetik Ozan mahlaslı Dr. Turgut Günay'ı konu alan araştırmasında, şairin hayatını ve eserlerini ortaya koyarak şiirlerinin tematik incelemesini yapmıştır. Politika alanında çalışmalar yapmış, eğitim yönüyle de ülkeye katkıları olan kişilerin de biyografik çalışmaları vardır. Dinçer (2007), hem siyasetçi hem de eğitimci olan Kazım Nami Duru'nun hayatını, eserlerini ve Duru'nun Türkçe öğretimine yaptığı katkıları araştırmıştır. Ülkemizde eğitim alanında çalışmalar yapmış ve bu alanda eserleriyle ön plana çıkmış kişilerin de biyografik çalışmaları mevcuttur. Eliuz (1996), yüksek lisans tezinde

İbrahim Alaettin Gövsa'nın hayatını ve şiirlerini incelemiştir. Alaettin Gövsa'nın Türk şiiri için önemli çalışmaları olduğunu ortaya koymuştur. Ülkemizde yapılan akademik çalışmalar incelendiğinde, Türkçe eğitimi alanında bilimsel çalışmaları olan ve eserleriyle Türkçe eğitimine katkı sağlamış, öğretmenlik yapmış ve öğrenci yetiştirmiş bir bilim adamının alana sağlamış olduğu katkıları anlatan biyografik çalışma örneği sayısı azdır. Türkçe eğitimi alanında Merve Yılmaz'ın 2014 yılında yazmış olduğu "Prof. Dr. Cahit Kavcar'ın Hayatı, Eserleri, Edebiyat ve Türkçe Eğitime Katkıları" çalışması dışında herhangi bir çalışma bulunmamaktadır.

Ülkemizde henüz belirli bir çalışmaya konu olmamış, eserleri ve Türkçe eğitime getirdiği yenilikleri incelenmeyen bilim insanları bulunmaktadır. Birçok bilim insanı gibi Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu da Türkçe eğitime katkıları açısından hakkında lisansüstü araştırma yapılmamış akademisyenlerdendir. Oysa Cemiloğlu, dönemin akademik ortamında Türkçe eğitime yaptığı katkılarla ön plana çıkmış ve alanın şekillenmesine önemli katkılarda bulunmuştur. Bu açıdan eserlerinin detaylı incelenmesi, Türkçe eğitiminin yeterince gelişmediği bir dönemde alanla ilgili eserler veren Cemiloğlu'nun değerini belirleyecektir. Bu bakımdan araştırmanın temel amacı Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu'nun Türkçe eğitime sağladığı katkıları ortaya koymaktır.

Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu hakkında ilk akademik yazı Doç. Dr. Minara Aliyeva Çınar'ın 2013 yılında yazmış olduğu Millî Folklor dergisinde yayımlanan "Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu Hayatı ve Eserleri" adlı çalışmadır. Çınar'ın bu çalışmasında Cemiloğlu'nun bulunduğu 6 fotoğraf çalışmanın kapağı olarak kullanılmıştır. Bu makale içerik olarak iki ana başlıktan oluşmaktadır: Birincisi Cemiloğlu'nun hayatı, ikincisi Cemiloğlu'nun çalışmalarıdır. Çınar'ın bu çalışmasında, Cemiloğlu'nun hayatı ve eserleri alandaki ilgili kişilere duyurulmuştur. Cemiloğlu, akademik yaşamı ve Türkçe eğitimi alanındaki çalışmalarıyla duyurulmakla kalmayıp akıllarda yer edinmesi gereken bir bilim adamıdır. Cemiloğlu'nun

hayatını daha detaylı öğrenmek ve eserlerinin içeriği hakkında bilgi sahibi olmak, alana getirmiş olduğu yenilikler konusuna dikkat çekmek adına bu tez detaylı bir çalışma örneğidir.

Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu hakkında yazılan ikinci akademik yazı ise Doç. Dr. Erol Ogur ve Doç. Dr. Şükrü Baştürk'ün 2021 yılında yazmış olduğu “Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu'nun Türkçe Öğretimi Ders Kitaplarının Değerlendirilmesi” adlı çalışmadır. Bu çalışmada Cemiloğlu'nun Türkçe öğretimi alanındaki özel öğretim yöntemleri eseri olan İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi kitabı alandaki diğer ders kitaplarıyla karşılaştırılarak değerlendirilmiştir. Yukarıda açıklanan Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu hakkında yapılan iki çalışma, bu tezin oluşmasında yardımcı olmuştur. Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu hakkında yapılan çalışmalar incelendiğinde belirli sınırlılıklara sahip olduğu görülmektedir. Hocanın Türkçe ve Türk dili ve edebiyatı eğitimi alanlarında yazmış olduğu eserlerin tamamının yer aldığı bir çalışma yapılmamıştır. Bu çalışmada Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu'nun hayatı, eserleri, Türkçe ve Türk dili ve edebiyatı eğitimi alanına yapmış olduğu katkıları detaylı bir şekilde incelenmiştir.

2010 yılında yaş haddi nedeniyle emekli olan Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu, meslek hayatında öğretmenlikten dekanlığa kadar birçok görev yürütmüştür. Yetiştirdiği öğrenciler ve akademisyenler, yazdığı bildiri, makale ve kitaplar Türkçe eğitimi, Türk dili ve edebiyatı eğitimi açısından önem taşımaktadır. Bu nedenle Prof. Dr. Cemiloğlu'nun hayatı ve eserleri, Türkçe eğitimi alanında örnek gösterilecek, dersler çıkarılacak bir çalışmadır.

Mustafa Cemiloğlu, halk edebiyatı, dil bilim, Türkçe eğitimi, Türk dili ve edebiyatı eğitimi, öğretmen yetiştirme gibi farklı birçok konuda bilimsel çalışmalar yapmıştır. Türkçe ve Türk dili ve edebiyatı eğitimi alanındaki makaleleri yanında, yazma eğitimi alanında kaleme aldığı ders kitabıyla bu alana yöntem yönünden yeni bir yaklaşım getirmiştir. Mustafa Cemiloğlu, Türkçenin eğitimi ve Türk dili ve edebiyatı eğitimi alanında ilklerden sayılabilecek ders kitaplarını kaleme almıştır. Bu, kendisinin Türkçe eğitimine yaptığı

katkıları göstermek ve onun eserlerini ve hayatını incelemek bu çalışma için önemli bir hareket noktası olmuştur.

Bu araştırmanın temel amacı, Cemiloğlu'nun Türkçe ve Türk dili ve edebiyatı eğitimi, alanında yaptığı çalışmaları ve yenilikleri ortaya koymak, örnek olduğu yönleri ilgililere göstermektir.

2.Araştırma Soruları

Bu çalışmanın temel soruları şunlardır:

1- Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu'nun Türkçe eğitimi alanındaki yeri ve önemi nedir?

Bu alana getirdiği yenilikler nelerdir?

2- Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu'nun Türk dili ve edebiyatı eğitimi alanındaki yeri ve önemi nedir?

3- Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu'nun dil bilimi ve yazılı anlatım alanlarındaki yeri ve önemi nedir?

4- Tüm sorulardan hareketle Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu Türkçe, Türk dili ve edebiyatı eğitimi alanlarına katkı sağladığı söylenebilir mi? Eserlerinden faydalanılabilir mi?

3.Amaç

Bu araştırmada Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu'nun hayatını, akademik kişiliğini ve bilimsel çalışmalarını, Türkçe eğitimi alanına yapmış olduğu katkıları ve yenilikleri ortaya koymak amaçlanmıştır. Prof. Cemiloğlu, Türkçe eğitimi alanında yapmış olduğu çalışmalar ve akademik kişiliğiyle kendisinden sonra gelecek bilim insanlarına örnek olacak bir akademisyendir.

4.Önem

Bu tez biyografik bir çalışma örneğidir. Biyografik tez çalışmaları, teze konu olan bilim adamı, sanatçı ya da edebiyatçının hayatını ve eserlerini alandaki ilgili kişilere tanıtır ve aktarır.

Türkçe eğitimi alanında hayatı, eserleri ve alana getirdiği yenilikler yönüyle tanıtılması gereken birçok bilim adamı bulunmaktadır. Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu da bu kişilerden biridir. Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu hayatı, eserleri ve Türkçe eğitimine yaptığı katkılarıyla örnek gösterilen, tanıtılması gereken bir bilim adamıdır. Kendisi hakkında şimdiye kadar Çınar'ın (2013) çalışması dışında herhangi bir akademik çalışma mevcut değildir. Cemiloğlu'nun biyografisinin ve eserlerinin tespitinde bu çalışmadan yararlanılmış, ihtiyaç duyulan diğer bilgilere Mustafa Cemiloğlu ile yapılan görüşmeler sonucunda ulaşılmıştır.

Bu tezde, Cemiloğlu'nun hayatı ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Kendisi ile görüşmeler yapılmış, hayatına ait bilgiler kendi içinde sınıflandırılmıştır. Cemiloğlu'nun eserlerinin içeriği incelenmiş ve bu eserler ile alana getirdiği yeniliklere, Türkçe eğitimi, Türk dili ve edebiyatı eğitimine katkılarına dikkat çekilmiştir.

Bu tez daha önce lisansüstü seviyede incelenmemiş olan Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu'nun hayatını, eserlerini ve Türkçe eğitimine katkılarını detaylı bir şekilde ele aldığı için Türkçe eğitimi alanına katkı sağlayacaktır.

Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu'nu ele alan ilk lisansüstü çalışma olmasından ve her yönüyle detaylı bir tanıtım görevi görmesi bakımından bu çalışma önem arz etmektedir.

5.Varsayımlar

Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu'nun eserlerinin ve Türkçe ve Türk dili ve edebiyatı eğitimi alanlarına getirdiği yeniliklerin, Türkçe ve Türk dili ve edebiyatı eğitimi alanları bakımından nitelikli olduğu ve Türkçe ve Türk dili ve edebiyatı eğitimi alanlarına katkı sağladığı varsayılmıştır. Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu, oluşturmuş olduğu eserlerinde alandaki ihtiyacı karşılayacak pratik yararı gözetilen bilgilere yer vermiştir. Eserlerinde uygulamış olduğu yaklaşımlardan hareketle Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu'nun eserlerinde yer alan konuların ve bu konuları ele alış yönteminin Türkçe ve Türk dili ve edebiyatı eğitimi

alanlarına katkı sağladığı varsayılmıştır. Ayrıca Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu'nun öğretim programlarına göre eserlerinin içeriğini güncellemesi ve geliştirmesi Türkçe ve Türk dili ve edebiyatı eğitimi alanlarına katkı sağladığı varsayılmıştır.

6.Sınırlılıklar

Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu'nun çok sayıda kitap ve makalesi bulunduğu için eserlerine yapılan atıfları belirlemek bu çalışmanın kapsamı dışında tutulmuştur.

Biyografik veri olarak Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu'nun kendi arşivine, resmî kaynaklara ve yazılı belgelere yer verilmiştir.

Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu'nun özel yaşamıyla ilgili bilgi ve değerlendirmelere olabildiğince yer verilmemeye çalışılmıştır.

Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu'nun ulaşabildiğimiz öğrencilerinden, çalışma arkadaşlarından çeşitli bilgiler alınmıştır. Tez yazarının kendi gözlemleriyle de belirli bilgiler elde edilmiştir.

II. Bölüm

Literatür

1. Türkçe Öğretimi

1.1. Dil. Dil doğadaki canlılar arasındaki anlaşmayı sağlayan en temel araçtır. Dil konusunda birçok bilim dalı kendi amaç ve hedefleri doğrultusunda çalışmalar yapmıştır. Dil hakkında birçok bilim adamı tanımlamalar yapmış ve bu konuya açıklama getirmeye çalışmıştır. Dilin tanımı konusunda alan yazında en çok atıf yapılan tanımlardan biri Muharrem Ergin'e aittir. "Dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabii bir vasıta, kendine mahsus kanunları olan ve ancak bu kanunlar çerçevesinde gelişen canlı bir varlık, temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli antlaşmalar sistemi, seslerden örülmüş içtimaî bir müessesedir." (Ergin, 1962:3). Geleneksel tanım olarak nitelendirilen bu tanımda dilin genel çerçevesi çizilmiştir. Muharrem Ergin'in tanımından yola çıkarak birçok akademisyen bu tanımı açıklamak ve genişletmek istemiştir.

Mustafa Cemiloğlu bu tanımı şu şekilde açıklamıştır: "Yukarıda klasik anlamda genel bir tanımını gördüğümüz dil, başta onu malzeme olarak kullanan edebiyatçılar olmak üzere, birçok sanatçı, bilim adamı ve araştırmacının ilgi alanına girmiş, hepsi de onun bir 'anlaşma vasıtası', 'iletişim aracı' olduğu noktasında birleşmiş, ama dile daha çok kendi uzmanlık alanları açısından bakmışlardır." (Cemiloğlu, 2009:7). Cemiloğlu, uzmanlık alanlarının kendi bakış açılarıyla dil ile ilgilendiğini belirtmiştir.

Geleneksel tanımın dışında dil ile ilgili farklı tanımlar da yer almaktadır. "Düşünce, duygu ve isteklerin, bir toplumda ses ve anlam yönünden ortak olan ögeler ve kurallardan yararlanılarak aktarılmasını sağlayan, çok yönlü, çok gelişmiş bir dizgedir (Aksan, 1998:55). Bu tanım dilin bir dizge olduğunu vurgulamıştır. Daha sade bir dil kullanılarak yapılan bu tanım geleneksel tanımı hatırlatmakta ve onu daha anlaşılır hale getirmektedir.

Kimi bilim insanları ise dil kelimesinin etimolojisinin kendisini tanımlayacak nitelikte olduğunu düşünmüştür. “Dilin etimolojisine baktığımızda aslında dil kendisini öz bir şekilde açıklıyor. Eski ve Orta Türkçede “tıl” olarak geçen bu sözcüğün *ti-‘demek’* kökünden geldiği düşünülmektedir. Eylemden ad yapma eki olan art damaksıl +*ls* sayesinde kalın türeve (tıl) geçmiştir.” (Eren, 1999:112). Tıl, günümüz Türkçesiyle dil, yukarıdaki tanımlarda *anlaşmayı sağlayan* bir unsur olarak yer almıştır.

1.2. Dil Eğitimi ve Dil Becerileri. Doğadaki birçok varlık kendi yaratılış özellikleri itibariyle, çeşitli şekillerde birbirleriyle anlaşabilmektedir. İnsan dışındaki varlıkların sağladığı bu anlaşma biçimi içgüdüsel ya da yaratılış özellikleri ile ilgilidir. İnsanı diğer canlılardan ayıran özellik, dili iletişim unsuru olarak kullanmasıdır (Radford, 1998). İletişim için bir gönderici bir de alıcının olması gerekir. İnsanların dili iletişimsel amaçlarla kullanabilmesi için birden fazla kişiye ihtiyaç vardır.

Aynı dili konuşan ve bu dil sayesinde anlaşabilen bireyler toplumları oluşturur. Toplumlar dil sayesinde kültürlerini ve değerlerini yaşatır, gelecek nesillere aktarır. Bakıldığı zaman dil, toplumu oluşturan en büyük unsurlardan biridir. Hatta insanların toplum, millet olarak nitelendirilmesinde en büyük unsurun dil olduğu söylenebilir. Çünkü dil, yukarıdaki tanımlardan da hareketle, toplumların, milletlerin ortak değerlerini anlatan ve bu değerleri anlatırken kendisine ait belirli kuralları olan anlaşma birimidir. Dilin toplum tarafından kabul görmüş kurallarının olması, dilin bir dizge olması onun eğitiminin olduğunu göstermektedir. Yukarıdaki paragraflarda da bahsettiğimiz gibi dil, insanların ve toplumların anlaşmasını sağlayan en önemli unsurlardan biridir. İnsanların ve insan topluluklarının anlaşabilmesi ancak dil ile mümkündür. Anlaşabilen toplumlar kültürlerini, değerlerini yaşatmakta ve gelecek nesillere aktarmaktadır. Bu sebeplerden dolayı dilin doğru ve etkili kullanılması insan hayatı için önem arz etmektedir. Sadece insan hayatı değil toplumların hayat süreleri de dil ile bağlantılıdır. Birey ve toplum olarak bakıldığında dil ve dil eğitimi önemli bir unsurdur.

Bireylerin dili doğru ve etkili kullanabilmesi için dil eğitimi almış olması gerekir. Dil eğitimi alan bireyler toplumda anlaşmayı sağlar ve toplumun değerlerini gelecek nesillere aktarır.

Dil gelişimi ve bu doğrultuda gelişen dil eğitimi, bireyin doğumundan önce anne karnında başlayan ve ömür boyu devam eden bir eğitim sürecidir. Dil eğitiminde öncelikle dinleme becerisi varlık gösterir. “Dinleme doğum öncesi anne karnında başlamaktadır. Bebek önce annesinin kalp atış seslerini ardından konuşmaları ve diğer sesleri dinlemektedir.” (Güneş, 2014:80). Birey dinleme becerisini edindikten sonra ailede ve çevrede duyduğu kelimelerle konuşma becerisini geliştirir. Örgün eğitimin başlamasıyla birlikte okuma ve yazma becerileri öğrenilir ve bu süreç içerisinde dil aşamalı olarak geliştirilir.

1.2.1. Dinleme. Dinleme becerisi Türkçenin öğretiminde ele alınan ilk beceridir. Özbay’a göre “Dinleme becerisi ana dili eğitiminin ilk aşamasıdır ve dinleme becerisi diğer dil becerilerinin temelini oluşturur.” (Özbay, 2005:9). Dinleme becerisinin ana dili eğitimindeki yerine ilişkin ülkemizde ve dünyada birçok bilim adamı da tanımlamalar yapmıştır. Dinleme, konuşan kişinin vermek istediği mesajı pürüzsüz olarak anlayabilme ve söz konusu uyarana karşı tepkide bulunabilme etkinliğidir (Demirel, 1996:33). Dinleme ile ilgili bir başka tanımda Umagan (2007: 149) şöyle demiştir: “Dinleme karşı tarafı edilgen bir yapıda izleme değil, iletişimin tam olarak gerçekleşmesi için iletiyi tam olarak alma ve yorumlama çabasıdır.” Dinleme ile ilgili bir başka tanım Hampleman’a aittir: “Konuşulan kelimelere dikkat etmek, seslerin yanı sıra onları anlamaktır.” (Hampleman, 1958:49) Yangın’ın tanımına göre ise “Dinleme becerisi sesleri anlamaya çalışmaktır ve çaba gerektiren bilinçli bir süreçtir.” (Yangın, 2002:45). Tanımlardan hareketle dinleme becerisi bireyin edindiği ilk beceridir ve duyduğumuz sesleri bilinçli bir şekilde anlayabilme sürecidir.

1.2.2. Okuma. Temel dil becerilerinin anlama bölümünde yer alan okuma hakkında literatürde birçok tanımlara yer verilmiş ve açıklamalar getirilmiştir. Öncelikle Türkçe Sözlük’te “Bir yazıyı meydana getiren harf ve işaretlere bakıp bunları seslendirmek veya

düşünceyi anlamak. Yazılmış bir metnin iletmek istediği şeyleri öğrenmek” (TDK, 1998:1675) şeklinde tanımlama yapılmıştır. Bu tanıma göre harfleri seslendirmek ve anlamak, öğrenmek şeklinde iki ana başlığa vurgu yapılmıştır. Okuma eğitimi öncelikle harflerin seslendirilmesi bununla birlikte Türkçeyi doğru ve etkin kullanma becerisini hayata geçirilmesi demektir. Harfleri seslendiren bireyin seslendirmelerin anlamını kavraması da gerekir. Literatürde bu iki temel üzerine kurulu tanımlar yer almaktadır. Uluğ (1993:31)’a göre “Okuma bir konuyu öğrenmek için, yazıya geçirilmiş bir metne bakarak bunu sessizce çözümleyip anlama ya da aynı zamanda seslere çevirme işlemi”’dir. Bir başka tanımda ise Özdemir (1993:13) “basılı sözcükleri duyu organları yoluyla algılayıp bunları anlamlandırma, kavrama ve yorumlamaya dayanan zihinsel bir etkinlik” şeklinde tanımlamıştır. Tanımlardan hareketle, okuma bireylerin sesleri tanıması ve algıladığı ve tanımladığı sesleri zihninde anlamlandırmasıdır.

1.2.3. Konuşma. Konuşma becerisi insanların birbiri ile etkili iletişimini sağlar. Konuşma, bireyler arasındaki iletişimi sağlamakla birlikte kendine özgü belirli tanımları ve kuralları barındırır. Konuşma duygu, düşünce ve dilekleri görsel, işitsel öğeler aracılığı ile karşımızdakine iletmek, açıklamak, dışa vurmadır (Taşer,1996:27). Tanımda belirtilen, bireylerin duygularını ve düşüncelerini anlatması, açıklaması konuşma becerisi ile gerçekleşir. Konuşma becerisinde görsel ve işitsel öğeler yer alır. Görsel öğeler jest ve mimiklerimiz iken işitsel öğeler ses ve tonlamadır.

Bireyler okul çağına başlamadan önce konuşma becerisini öğrenir; fakat bu beceriyi öğrenmiş olmaları onları doğru ve etkin kullandıkları anlamına gelmez. Okul çağına gelen bir çocuk, temel ihtiyaçlarını ya da duygularını belirtmek amacıyla konuşma becerisine yönelir. Okul çağında ise doğru ve etkili konuşmanın önemini ve kurallarını kavrar. Konuşma becerisinin zihinsel süreçlerini, hazırlıklarını ve kurallarını bireyler okul eğitimi ile öğrenir. Etkili ve güzel konuşma eğitimi alan bireyler toplumda kendini doğru ifade ederler.

Cemiloğlu (2009), konuşma eğitiminin en önemli yanının konuşma eğitimi ile ilgili görgü kurallarını öğrenmek ve bunları zamanla alışkanlık haline getirmek olduğunu belirtir. Konuşma ile ilgili görgü kurallarını kavrayan ve alışkanlık haline getiren kişiler etkili ve doğru iletişim kuran bireyler haline gelir.

1.2.4. Yazma. “Dört temel dil becerisinden biri olan yazma becerisi yazının icadıyla birlikte ortaya çıkmıştır. Yazı, medeniyet ve uygarlık seviyesini ortaya çıkaran bir beceridir. Uygar olmakla övünen halklar her zaman yazıyı kendilerini barbarlardan ya da vahşilerden üstün kılan en önemli ayırıcı özellik olarak görmüşlerdir” (Diamond, 2010:277). Yazıyı kullanan toplumlar yazı sayesinde bilgiye ulaşmış ve diğer toplumlara örnek olmuşlardır. Yazma ile ilgili alanyazında çeşitli tanımlar yer almaktadır. Yazma, zihnimizdeki duygu, düşünce, istek ve olayların belli kurallara uygun olarak çeşitli sembollerle anlatılmasıdır.” (Güneş, 2014:157). Tanımdan, yazmanın öncelikle zihinde başladığı ardından zihinde yapılandırılmış duygu, düşünce ve isteklerin yazıya dökülmesi işlemi olduğu anlaşılmaktadır. Zihindeki bilgilerin gözden geçirilmesiyle başlayan yazma, kendine ait kanunları barındıran bir beceridir. Bireyler okul çağına kadar dinleme ve konuşma becerilerini kullanabilir; fakat yazma ve okuma becerileri okul çağından itibaren eğitimle edinilen becerilerdir. Yazma becerisinin edinilebilmesi için bireylerin yazma eğitimi alması gerekir. Yazma eğitimi ile kendini ifade edebilen, isteklerini yazılı olarak anlatabilen bireyler yetiştirmek hedeflenmektedir.

1.3 Türkçe öğretimi ve programları. Türkçe öğretimi ve programlarını Tanzimat dönemi ve Cumhuriyet dönemi olarak tezimizde iki başlıkta inceleyeceğiz.

1.3.1. Tanzimat ve II. Meşrutiyet döneminden itibaren Türkçe öğretimi ve programları. Ülkemizde yaklaşık iki yüz yıldır devam eden Batılılaşma hareketinin en önemli aşamalarından birini, Tanzimat Dönemi teşkil eder. Bu dönem; Osmanlı Devleti’nin yapılanmasında siyasi, ekonomik, sosyal, hukuki ve kültürel alanda geniş ve köklü

değişikliklerin yapıldığı dönemdir. Tanzimat Fermanı'nda eğitim ve öğretim konularına ait tek bir sözcük olmamasına karşın, Tanzimat'ın en başarılı ve verimli olduğu alan, eğitim olur. Çünkü, Tanzimat'ın kurduğu yeni kurumları yaşatmak ve Tanzimat'ın devamlılığını sağlamak için eğitim ve öğretim kurumlarının modernleşmesi gerekmektedir (Koray, 1991:4).

Osmanlı Devleti'nin Batılılaşma sürecinde birtakım modern eğitim kurumları açılırken, diğer taraftan da bu okullarla ilgili düzenlemelere ve programlara ihtiyaç duyulmuştur. Bunu karşılamak için Tanzimat'tan sonra birtakım “Nizamnameler” hazırlanmıştır. “Nizamnameler” okulun disiplin kurallarını, eğitim süresini, öğrenci alımını ve mezuniyet şartlarını tespit eden tüzük niteliğindeki belgelerdir. “Nizamnameler”de ders programlarıyla ilgili ayrıntılı bir bilgi yoktur (Ogur, 2008:3).

Tanzimat Dönemi'nde gerek ilk gerekse orta dereceli okulların belli birer programları yoktu. Ne okutulacağı okulların açılış fermanlarında genel olarak belirtilmişti. Ancak 1869 tarihli Maarifi Umumiye Nizamnamesi ile ki programların saptanmasına başlandı (Göğüş 1971:130). İlk olarak Saffet Paşa zamanında çıkarılmış olan 1869 tarihli Maarifi Umumiye Nizamnamesi'nde idadiler ve sultani mektepleri için düşünülmüş olan muntazam bir ilk müfredat programına tesadüf ediyoruz (Yücel, 1994:139-140). Yücel'in ve Göğüş'ün görüşleri değerlendirildiğinde, Tanzimat Dönemi'nde müfredat programları adına ilk hareket Maarifi Umumiye Nizamnamesi'dir. Bu nizamname, Tanzimat Dönemi'nin ilkokul ve ortaokul Türkçe programlarını da belirgin hale getirilmiştir (Duman, 2013: 81). Bu Nizamname'de ilk defa ilkokullarda alfabe öğretiminin Batıda uygulanan eğitim yöntemlerine paralel olarak yeni yöntem teknik ve ders araç- gereçlerinin kullanılmasını öngören “usul-i cedit” ile gerçekleştirileceği ifade edilmiştir (Uçgun, 2014: 90-91). Şahbaz'a (akt. Maden ve Kızıltaş, 2019:121) göre, Selim Sabit'in Rehnüma-i Muallimin adlı önemli eseri, ana dili öğretimiyle ilgili açıklamalar içermekte ve eğitimde usul-i cedit'in uygulanmasını önermektedir. Bu yeni sisteme göre okuma-yazma öğretimi, “usul-i savtiye” denilen, harflerin

seslerine dayalı ve kelimeyi doğrudan okuyup yazmaya yönelik bir yöntemle gerçekleştirilmeye başlanmıştır (Temizyürek, 1999:74)

Tanzimat Dönemi'nde Türkçe öğretimi adına anılması gereken bir diğer isim Doktor Rüşdü'dür. "Doktor Rüşdü tarafından 1858'de yayımlanan Nuhbetü'l Etfal, İstanbul'daki Nesib Efendi Destgahında basılmıştır. İlkokuma- yazma öğretiminin tarihsel gelişim seyri içinde en fazla dikkat çeken ve eleştirmenler tarafından takdir gören eserdir." (Şahbaz, 2017: 246).

Türkçe dersi öğretim programları açısından II. Meşrutiyet Dönemi köklü değişikliklerin olmadığı bir dönemdir. Bu dönemde Islahat-ı İlmiye Encümeni kurulmuştur. Ne var ki Encümenin Arapça kök ve kurallarla oluşturduğu terimler, uzun yıllar okullarda öğretildikten sonra, Cumhuriyet döneminde Türkçeleriyle değiştirilebilmiştir (Göğüş, 1989:139).

1.3.2. Cumhuriyet döneminden itibaren Türkçe öğretimi ve programları. Tanzimat Dönemi'nden sonra Cumhuriyet Dönemi'nde Türkçe öğretimi adına belirli programlar oluşturulmuştur. Bu programlar Cumhuriyet Dönemi sonrasında birinci kademe ve ikinci kademe olarak iki başlıkta değerlendirilmiştir. Tezimizde Türkçe dersinin -ikinci kademe dediğimiz- ortaokul kısmını ilgilendiren programlar incelenmiştir. Dönemin eğitim şartları ele alınarak hazırlanan bu programlarda belirli özellikler ön plana çıkmıştır.

Cumhuriyet Dönemi'nde hazırlanan ilk programla ilgili Yücel'in görüşleri şu şekildedir: "İkinci Heyet-i İlmiye'de (23 Nisan 1924) alınan kararlar kapsamında ortaöğretimin örgütsel yapısı biçimlenmiş, ayrıca müfredat programlarına bağlı olarak derslerin içeriği belirlenmiştir. Eğitim ve öğretim faaliyetlerinin beş yıllık ilkokuldan sonra üç yıllık birinci devre lise ve ardından üç yıllık ikinci devre lise biçimindeki yapıyla yürütülmesi amaçlanmış, 1 Eylül 1924 tarihinden itibaren birinci devre liseler "orta mektep" adını almıştır." (Yücel, 1994:184).

1928 yılında yeni Türk harflerinin kabulüyle Türkçe programları 1929 yılında yeniden düzenlenmiştir. Arapça ve Farsça derslerinin müfredattan çıkartılmasıyla hazırlanan bu programın Türkçe derslerine farklı ve daha millî bir içerik kazandırdığı görülmektedir. (Uçgun, 2014).

1930 yılında Maarif Müfettişleri Kongresi toplanmıştır. Bu kongrede program yeniden düzenlenmiş ve gramer konularına eklemeler yapılmıştır (Uçgun, 2014).

“1935 yılında Atatürk’ün emriyle, Türkçenin temel kuralları inceleme ve araştırmalarla sağlıklı bir biçimde ortaya konuncaya kadar, dil bilgisi konuları programdan çıkarılmıştır.” (Özbay, 2006:59).

1938 yılında hazırlanan Ortaokul Türkçe Programı, gramer konuları içermemektedir. Bu program 1949 yılına kadar uygulamada kalmıştır (Uçgun, 2014).

1949 yılında hazırlanan Ortaokul Türkçe programı önemli yeniliklere ve değişikliklere sahiptir. Bu program önceki programlara göre hacim olarak da daha kapsamlıdır. 1949 programının ön plana çıkan ilk başlığı yazı bölümüne yer vermesidir. Cumhuriyet Dönemi programları incelendiğinde, 1949 programından önceki programlarda yazı bölümüne yer verilmemiştir. 1949 programı yazı bölümüne yer veren ilk programdır. Bu programda yazı bölümüyle ““öğrencilerin daha önce öğrendikleri el yazısını daha işlek, daha okunaklı, daha hızlı ve daha güzel bir hale getirmek ve ilkokulda başlanan sanat yazısını geliştirmek” (MEB, 1949a: 69) amaçlanmıştır. 1949 programının amaçlarına baktığımızda, anlama ve anlatma çalışmalarına önem verildiği dikkat çekmektedir. Millî duyguları ve hayatı tanıtmak, öğrencilerde dil sevgisinin geliştirilmesi ve okuma alışkanlığının kazandırılması gibi farklı amaçlara yer verildiği görülür. 1938 programında bulunmayan dil bilgisi konuları 1949 programı ile yeniden düzenlenmiştir. Programın dil bilgisi ile ilgili açıklamaları incelendiğinde, dil bilgisi öğretiminin cümle ile başlaması gerektiği ifade edilmiştir (Temizyürek & Balcı, 2015).

Uçgun (2014)'a göre 1962 Ortaokul Türkçe Programı, 1949 programının küçük değişikliklerle tekrar yayımlanmış halidir. Bu programda ön plana çıkan ve inceleyebileceğimiz bir değişiklik yoktur.

1981 programı önceki programlara göre Türkçe öğretimi açısından genel amaçları daha geniş bir programdır. Türkçe dersinin kazandırmayı hedeflediği beceriler olan anlama ve anlatma becerileri bu programda daha önemli hale getirilmiştir (Uçgun, 2014).

1982-1983 öğretim yılında uygulanmaya başlanan 1981 tarihli (26.10.1981 gün ve 2098 sayılı Tebliğler Dergisinde yayımlanmıştır.) programla ilkokul ve ortaokul programları aynı amaçlar doğrultusunda birleştirilmiş, sekiz yıllık bir sürece göre düzenlenmiştir. Programda yer alan Ortaokulun Eğitim ve Öğretim İlkeleri incelemeye tabi tutulduğunda, 1949 tarihli Ortaokul Programında yer alan ilkelerle aynı olduğu görülmektedir (Yıldız, Okur, Arı & Yılmaz, 2013:91).

1981 programı önceki programlardan farklı olarak belirli bölümlere ayrılmıştır. Bu bölümler şunlardır: Genel ve özel amaçlar, öğrencilere kazandırılacak davranışlar, yöntem, araç ve gereçler, ölçme ve değerlendirme. Önceki programlara göre daha kapsamlı olan 1981 programı, tam öğrenme yaklaşımına göre oluşturulmuştur. Program başlıklar halinde düzenlenmiş olsa da kendi içerisinde genel bir belirsizlik barındırmaktadır. Programda belirtilen davranışların ve düzeye uygunluğun belirsizlikler taşıması öğretmen açısından da kullanımı zor bir ana dili programı olduğunu göstermiştir. Program 25 yıl boyunca uygulamada kalmıştır. Bu süre içerisinde belirli değişikliklere gidilse de yeterli olmamıştır. Bu durumun sonucunda 2005 yılında yeni bir ilköğretim Türkçe dersi öğretim programı hazırlanmıştır (Yıldız & diğerleri, 2013).

“2006 Türkçe Öğretim Programı” öğrenci merkezli bir yaklaşımla hazırlanmış programdır. Bu programda öğrencinin birikimleri, becerileri ve gelişimleri dikkate alınarak kazanımlar ve etkinlikler düzenlenmiştir. Öğretmen rehber konumunda olup öğrencinin

bireysel farklılıklarına duyarlı bir yol gösterici konumundadır. Programda sadece Türkçe ile ilgili bilgi ve becerilere yer verilmemiştir. Öğrencinin problem çözme, üretkenliği ve bilgiye ulaşmayı alışkanlık haline getirmesi hedeflenmiştir. 2006 Türkçe Öğretim Programı'nda ölçme ve değerlendirme bölümüne detaylı bir şekilde yer verilmiştir. Ölçme ve değerlendirme ile hedeflenen öğrencinin her beceriye yönelik ölçme ve değerlendirme formunun olmasıdır. 2006 Programında ölçme ve değerlendirmeye verilen önem dikkat çekicidir. 2006 Türkçe Öğretim Programı'nda Türkçe dersi kazanımları ve ara disiplin kazanımları açıkça belirtilmiştir; fakat kazanımlar sınıflara göre ayrı ayrı verilmemiştir. Program adına eksik bir yön olarak bu ifade edilebilir. Sonuç olarak bakıldığında, yapılandırmacı yaklaşımla hazırlanan bu programın diğer öğretim programlarına göre daha nitelikli biçimde hazırlandığı görülmektedir. (Uçgun, 2014; Yıldız & diğerleri, 2013).

2015 Türkçe Öğretim Programı, 2006 Türkçe Öğretim Programı gibi yapılandırmacı bir anlayışla hazırlanmıştır. 2015 Türkçe Öğretim Programı'nın diğer programlardan farklı olan yönü 1-8. sınıflar için bir bütün şeklinde hazırlanmış olmasıdır. Bu programda II. Kademe Türkçe dersi öğrenme alanları “sözlü iletişim, okuma, yazma” olarak yeniden adlandırılmıştır. 2015 Türkçe Öğretim Programı'nda dikkat çeken bir diğer farklılık da kazanımların sınıf seviyelerine göre ayrılmış olmasıdır. Kazanımların sayılarının da ciddi oranda azaldığı görülmektedir. Bu bilgiden hareketle 2015 Türkçe Öğretim Programı'nın daha sade bir şekilde hazırlandığı söylenebilir. 2015 Türkçe Öğretim Programı'nda, 2006 Türkçe Öğretim Programı'nda bulunan ölçme-değerlendirme formları, etkinlik örnekleri, ders işleniş örnekleri ve çalışma kağıtları bulunmamaktadır. 2015 Türkçe Öğretim Programı'nda perspektif başlığı altında değerler eğitimi ve öğrencilere kazandırılması planlanan yetkinlikler başlıklarına ilk defa yer verilmiştir (Gün & Kaya, 2020).

2019 Türkçe Öğretim Programı, 2015 Türkçe Öğretim Programı'nın veli ve öğretmen görüşlerine göre yeniden yapılandırılarak hazırlanmış halidir. 2015 Türkçe Öğretim

Programı'na göre daha yenilikçi bir eğitim anlayışına sahip olan bu programda bazı yeni hususlara yer verilmiştir. Dijital yetkinlik, yabancı dillerle iletişim, girişimcilik, öğrenmeyi öğrenme, teknolojiye yetkinlik gibi hususlar bunlara örnektir. 2015 Türkçe Öğretim Programı hazırlanırken dikkat edilen sadelik anlayışı bu programda da geçerlidir. 2019 Türkçe Öğretim Programı'nda ders kitaplarına alınması gereken metinlerin nitelikleri açık bir şekilde ifade edilmiştir. 2019 Türkçe Öğretim Programı “dinleme/izleme, konuşma, okuma, yazma” öğrenme alanlarını tüm sınıf seviyelerinde belirlemiştir. 2019 Türkçe Öğretim Programı'nın bahsedilmesi gereken bir diğer özelliği kazanım konusu ile ilgilidir. Öğrenme alanları başlıkları altında verilen kazanımların açıklamalarına yer verilmiş olması kazanımların sınırını belirleme açısından önem taşımaktadır. Kazanımlar açısından oluşabilecek karışıklığın önüne geçmek için 2019 Türkçe Öğretim Programı'nda çalışmalar yapılmıştır. Programda bazı kazanımların kademeli bir şekilde verildiği de görülmektedir. Ayrıca kazanımların altında bulunan açıklamalar da öğretmenin işini kolaylaştıracak şekilde düzenlenmiştir (Gün & Kaya, 2020).

1.3.3. Türkçe dersi öğretim programları ve amaçları. Program “eğitim hedeflerini gerçekleştirmek için öğrencilerin karşı karşıya geldikleri düzenli öğrenme yaşantılarının tümü” olarak açıklanmıştır (Bilen, 2006: 46). Amaç ise öğretim programında öğretilmek istenen şeyin "niçin" öğretilmek istendiği sorusunun cevabıdır. Öğrenme-öğretme sürecinin sonunda öğrenciden kazanılması beklenen beceridir (Kırbaş, 2020:153).

Cumhuriyet döneminde Türkçe öğretimi programı olarak hazırlanan ilk programı Girgin (2011:15) şu şekilde açıklar: “1929-1930 Türkçe programı, 1928 harf inkılabından sonra, o günün şartları içerisinde hazırlanan ilk programdır.” 1929 Eğitim Programı, amaçların net bir şekilde ifade edildiği ilk program olma özelliğini de taşımaktadır. 1929, 1931 ve 1938 Türkçe Eğitim Programı'nın amaçları 1938 yılı eğitim programına kadar aşağıdaki şekilde açıklanmıştır (Karakuş, 2020:72-73):

1929, 1931 ve 1938 Türkçe Eğitim Programı'nın amaçları şunlardır:

- A) Öğrencinin sıkıntısını sözlü ve yazılı olarak ifade edebilmesini sağlamak.
- B) Öğrencinin dil derslerinden öğrenmesi zaruri konuları kültürel, mesleki ve milli gayeleri uygun şekilde kullanabilmesini sağlamak.

1- Öğrencinin sıkıntısını sözlü olarak ifade edebilmesini sağlamak;

- Sorulan soruyu açık ve kısa ve doğru cevap vermek.
- Çeşitli konular üzerinde konuşmak üzere sınıflandırma ve düzenleme yapmak.
- Yaptığı sınıflandırma ve düzenlemeye göre hazırladığı konuyu topluluk önünde sunmak.
- Başkalarını idare ve rehberlik hususunda yetenekli öğrencileri tespit etmek ve bu öğrencilerin bu yeteneklerini gösterecekleri ortamlar hazırlamak.
- Bir metni okurken vurgu ve tonlamalara dikkat ederek, yazarın duygu ve düşüncelerini yansıtacak şekilde hissederek okumak.

2- Öğrencinin sıkıntısını yazılı olarak ifade edebilmesini sağlamak;

- Karşısındakinin haline ve konunun içeriğine uygun şekilde mektup yazmak.
- Çeşitli konularda yazı yazmak.
- Okuduğu bir parçayı veya edebi eserin önemli kısımlarını tespit ederek özetlemek.
- İlgisine çeken bir konuyu araştırıp inceleyerek ilgi çekecek bir şekilde yazıya aktarmak.
- Yazı yazmada yeteneği olan öğrencilere hikâye yazdırmak ve uygun olanları piyese çevirmelerini sağlamak.
- Bütün bu yazı faaliyetlerini; Türkçenin dil bilgisi, söz dizimi, imla ve noktalama kurallarına uygun şekilde gerçekleştirmek.
- Öğrencinin değerli eserler ile tanışması, onları okuması, okurken düşünmesi ve bu eserlerin zevkine varabilmesini sağlamak.,

- Değerli yazarların eserlerini okumaktan zevk almak, başka eserleri ve hayatları hakkında bilgi sahibi olmak.
- Kıymeti yüksek eserle zayıf olanı birbirinden ayırt edecek seviyeye gelmek.
- Belli başlı Edebî türlerin özelliklerini kavramak.
- Eserin bazı yerlerini bir kere okuyarak, önemli yerlerini ise defalarca okuyarak tartmak becerisini kazanmak.
- Okuduğu yazarın düşüncesini kavramak, bu düşüncüyü kendi düşüncesi ile yoğurmak ve yorumlamak, eserin kendi zevkince güzel bölümlerini seçerek tekrar okumak (MEB, 1929, 1931, 1938).

1949 Türkçe Eğitim Programı'nın amaçları önceki programlara göre daha açık ve net şekilde ifade edilmiştir. Bu programda amaçlar ele alındığında, anlama ve anlatım çalışmalarına önem verildiği görülür. Öğrencilere sözlü ve yazılı anlatım becerisi kazandırılmasına bu programda daha fazla önem verilmiştir. Öncelikli hedef olarak Türk dilinin öğrencilere sevdirmesi ve onların dillerini iyi kullanmaları amaçlanmıştır.

Öğrencilerde millî heyecanı uyandıracak ve arttıracak estetik yönüyle değerli olan düşünce ve sanat eserlerinin öğrencilerle karşılaştırılması amaçlanmıştır (Coşkun, 2007; Karakuş, 2020; Temizyürek & Balcı, 2015).

1949 Türkçe Eğitim Programı'nda ilk defa yer alan amaçlar şu şekildedir;

- Öğrencilere Türk dilini sevdirmek onlarda yaş ve seviyelerine göre yazılmış faydalı kitap ve yazıları arama, bulma ve okuma için devamlı bir ilgi uyandırmak,
- Türk dilindeki kelimelerin manalarını, doğru yazılış ve okunuşlarını öğretmek suretiyle onların kelime hazinelerini, yaş ve seviyeye uygun bir şekilde ve ilkokula nispetle zenginleştirmek,
- Türk dili inkılabının ortaokul payına düşen amaçlarını gerçekleştirmek,

- Metinler yoluyla öğrencinin hayat ve tabiatı tanımasına, bunları sevmesine yardım etmek (MEB, 1949).

1962 yılında hazırlanan Ortaokul Türkçe Eğitim Programı'nın amaçlar bölümü 1949 Türkçe Eğitim Programı'nın amaçlar bölümüyle aynıdır.

1981 Türkçe Eğitim Programı'nda ise genel amaçlarda bazı değişiklikler yapılmıştır. Toplum hayatında yaşanan değişimler ve eğitim anlayışının değişmesiyle yeni amaçlar belirlenmiştir. Bu amaçlar daha çok toplumcu bir anlayışa dayanarak hazırlanmıştır. Daha önceki programlardaki Türk Dil Devrimiyle ilgili amaç, 1981 programından çıkarılmıştır. Bu programda günün koşullarına uygun olan insan tipinin yetiştirilmesine yönelik amaç, 'onlara bilimsel, eleştirci, doğru, yapıcı ve yaratıcı düşünme yollarını kazandırmada Türkçe dersinin payına düşeni gerçekleştirmektir' ifadesiyle yer almıştır. Bu amaçta ifade edildiği gibi hayat şartları bilimsel, eleştirci, yaratıcı yönü gelişmiş bireylere ihtiyaç duymakta ve Türkçe dersi de bu yönde üzerine düşen görevi yerine getirmelidir (Eyüp, 2008:13).

1981 Türkçe Eğitim Programı'nın genel amaçları şu şekildedir;

Türkçe öğretiminin amacı, Milli Eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak;

1. Öğrencilere görüp izlediklerini, dinlediklerini, okuduklarını tam ve doğru olarak anlama gücü kazandırmak

2. Onlara, görüp izlediklerini, dinlediklerini, okuduklarını, incelediklerini ve düşündüklerini, tasarladıklarını söz ya da yazı ile doğru ve amaca uygun anlatma beceri ve alışkanlığını kazandırmak.

3. Öğrencilere Türk dilini sevdirmek, kurallarını sezdirmek; onları, Türkçeyi gelişim süreci içinde bilinçli, özenle ve güvenli kullanmaya yöneltmek;

4. Onlara, dinleme, okuma alışkanlık ve zevkini kazandırmak; estetik duygularının gelişmesine yardımcı olmak,

5. Türlü etkinliklerle öğrencilerin kelime dağarcığını zenginleştirmek;

6. Onların ulusal duygusunu ve ulusal coşkusunu güçlendirmede kendi payına düşeni yapmak;

7. Sözlü ve yazılı Türk ve dünya kültür ürünleri yoluyla, Türk kültürünü tanıma ve kazanmalarında; Türk yurdunu ve ulusunu, doğayı, hayatı, insanlığı sevmelerinde yardımcı olmak;

8. Onlara, bilimsel, eleştirici, doğru, yapıcı ve yaratıcı düşünme yollarını kazandırmada Türkçe dersinin payına düşeni gerçekleştirmektir (MEB, 1981).

1981 Türkçe Eğitim Programı 2005 yılına kadar uygulanmıştır. 2005 yılında yeni bir Türkçe dersi öğretim programı yürürlüğe girmiştir. Eğitim anlayışı ve eğitim yöntemleri yönünden değişiklikler barındıran bu program, amaçlar bölümü olarak da 1981 Türkçe Eğitim Programı'ndan farklıdır.

2005 Türkçe Öğretim Programı'nın amaçları şu şekildedir:

Türkçe Öğretim Programı ile Türk Milli Eğitiminin genel amaçları ve temel ilkelerine uygun olarak öğrencilerin;

1. Dilimizin, millî birlik ve bütünlüğümüzün temel unsurlarından biri olduğunu benimsemeleri,

2. Duygu, düşünce ve hayallerini sözlü ve yazılı olarak etkili ve anlaşılır biçimde ifade etmeleri,

3. Türkçeyi, konuşma ve yazma kurallarına uygun olarak bilinçli, doğru ve özenli kullanmaları,

4. Anlama, sıralama, ilişki kurma, sınıflama, sorgulama, eleştirme, tahmin etme, analiz-sentez yapma, yorumlama ve değerlendirme becerilerini geliştirmeleri,

5. Seviyesine uygun eserleri okuma; bilim, kültür ve sanat etkinliklerini seçme, dinleme, izleme alışkanlığı ve zevki kazanmaları,

6. Okuduğu, dinlediği ve izlediğinden hareketle, söz varlığını zenginleştirerek dil zevki ve bilincine ulaşmaları; duygu, düşünce ve hayal dünyalarını geliştirmeleri,

7. Yapıcı, yaratıcı, akılcı, eleştirel ve doğru düşünme yollarını öğrenmeleri, bunları bir alışkanlık haline getirmeleri,

8. Bilgiye ulaşmada kitle iletişim araçlarından yararlanmaları, bu araçlardan gelen mesajlara karşı eleştirel bakış açısı kazanmaları ve seçici olmaları,

9. Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla millî ve evrensel değerleri tanımaları,

10. Hoşgörülü, insan haklarına saygılı, yurt ve dünya sorunlarına duyarlı olmaları ve çözümler üretmeleri,

11. Millî, manevi ve ahlaki değerlere önem vermeleri ve bu değerlerle ilgili duygu ve düşüncelerini güçlendirmeleri amaçlanmaktadır (MEB, 2006: 4).

Öğrenci merkezli ve yapılandırmacı bir eğitim anlayışıyla hazırlanan 2005 Türkçe Öğretim Programı, 1981 Türkçe Eğitim Programı'na göre önemli değişiklikler barındırmaktadır. Bu değişiklikler hazırlanan yeni programın amaçlar kısmına da yansımıştır. Eyüp (2008:37) en önemli değişiklikleri şöyle ifade etmektedir:

“Her iki programda da amaçlara bakıldığında öznenin değiştiği görülmektedir. 1981 programında amaçlar öğretmen açısından oluşturulmuş, öğretmenin yaptırmasından söz edilirken, 2005 programında amaçlar öğrenciye göre oluşturulmuş, amaçları yapan öğrenci olmuştur. İki program arasındaki en önemli fark da bu olmaktadır.”

1981 Türkçe Eğitim Programı'nda yer alan ‘Onlara dinleme, okuma alışkanlık ve zevkini kazandırmak, estetik duygularının gelişmesinde yardımcı olmak,’ amacı yerine yeni programda ‘Seviyesine uygun eserleri okuma; bilim, kültür ve sanat etkinliklerini seçme, dinleme, izleme alışkanlığı ve zevki kazanmaları,’ amacı yer almıştır. İki program arasındaki okuma zevk ve alışkanlığı kazandırma açısından amaç farklılığı yorumlandığında, yeni

programın öğrencilerin sadece okuma ile yetinmeyip onların bilim, kültür ve sanat etkinliklerinde de bulunmasını istemiştir. Yeni programın genel amaçlarında *‘Milli, manevî ve ahlâkî değerlere önem vermeleri ve bu değerlerle ilgili duygu ve düşüncelerini güçlendirmeleri amaçlanmaktadır.’* maddesi yer almaktadır. Önceki programda ise *‘Onların ulusal duygusunu ve ulusal coşkusunu güçlendirmede kendi payına düşeni yapmak,’* amacı yer almaktadır. Yeni programın ulusal kültür ve maddi-manevi değerler açısından daha kapsamlı amaçlara yer verildiği görülmektedir. Son olarak eski programın amaçlarında teknolojiye ve teknolojinin kullanımına dair bir amaç yer almamaktadır. 2005 Türkçe Öğretim Programı’nın amaçlarında ise teknolojiyle bağlantılı *‘Bilgiye ulaşmada kitle iletişim araçlarından yararlanmaları, bu araçlardan gelen mesajlara karşı eleştirel bakış açısı kazanmaları ve seçici olmaları’* amacı yer almıştır (Eyüp, 2008).

2005 TDÖP, 2006 TDÖP, 2015 TDÖP ile 2017 TDÖP’lerde belirtilen amaçlardaki birçok madde birbiriyle örtüşmektedir. Ancak ilgili programlarda amaçlar kısmında bazı farklılıkların olduğu da göze çarpmaktadır (Kaya & Kardaş, 2020:93).

2019 TDÖP’nin amaçları incelendiğinde 2017 TDÖP ve 2018 TDÖP ile aynı olduğu görülür. Bu bilgilerden hareketle 2005 TDÖP’den 2019 TDÖP’ye kadar olan amaçlar kısmındaki değişiklikler en son 2017 TDÖP’de gerçekleşmiştir. Bu değişiklikler şu şekildedir: 2005 TDÖP amaçlarında *“Bilgi teknolojilerini kullanarak okuma, metinler arası anlam kurma ve öğrenme becerilerini geliştirmek, kitle iletişim araçları ile aktarılanları sorgulamalarını sağlamak”* ifadesi yer alırken 2006 TDÖP’de *“Bilgiye ulaşmada kitle iletişim araçlarından yararlanmaları, bu araçlardan gelen mesajlara karşı eleştirel bakış açısı kazanmaları ve seçici olmaları.”* ifadesi yer almıştır. İki programda da kullanılan bilgi teknolojileri ve kitle iletişim araçları ifadeleri, 2015 TDÖP’de basılı materyaller, çoklu medya ortamları ve çoklu medya kaynakları ifadeleriyle daha genel bir anlatıma kavuşmuştur. 2015 TDÖP’deki bu ifade şu şekildedir: *“Basılı materyaller ile çoklu medya kaynaklarından bilgiye erişme, bilgiyi*

kullanma ve üretme becerilerini geliştirmek; Çoklu medya ortamlarında aktarılanları sorgulamalarını sağlamak.” 2017 TDÖP’de ise bu amaç, *“Basılı materyaller ile çoklu medya kaynaklarından bilgiye erişme, bilgiyi düzenleme, sorgulama, kullanma ve üretme becerilerinin geliştirilmesi.”* şeklinde ifade edilmiştir. Amaçtaki değişime bakıldığında teknolojiye ileriye ileme ile amacın da kapsamının arttığı söylenebilir. İnsanların hayatlarında sosyal medya olarak isimlendirilen facebook, twitter vb. iletişim unsurları ve görsel öğeler daha fazla yer almaya başlamıştır. Bu gelişmeler de hazırlanan programların amaçlar kısmında değişikliklere yol açmıştır (Kaya & Kardaş, 2020).

2005 TDÖP’den 2019 TDÖP’ye kadar değişen amaçlar incelendiğinde göze çarpan bir diğer husus da insan hakları ve dünya yurttaşlığı ile ilgili amaçtaki farklılıktır. 2006 TDÖP’de, *“Hoşgörülü, insan haklarına saygılı, yurt ve dünya sorunlarına duyarlı olmaları ve çözümler üretmeleri”* amacı yer alırken 2005 TDÖP, 2015 TDÖP ve 2017 TDÖP’de insan hakları ve yurttaşlığı ile ilgili açık ve net bir ifade yer almamaktadır (Kaya & Kardaş, 2020).

Günümüzde güncel olarak kullanılan 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı özel amaçları şu şekildedir:

1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu’nda ifade edilen Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları ve Temel İlkeleri doğrultusunda hazırlanan Türkçe Dersi Öğretim Programı ile öğrencilerin;

- Dinleme/izleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerinin geliştirilmesi,
- Türkçeyi konuşma ve yazma kurallarına uygun olarak bilinçli, doğru ve özenli kullanmalarının sağlanması,
- Okuduğu, dinlediği/izlediğinden hareketle, söz varlığını zenginleştirerek dil zevki ve bilincine ulaşmalarının; duygu, düşünce ve hayal dünyalarını geliştirmelerinin sağlanması,
- Okuma yazma sevgisi ve alışkanlığını kazanmalarının sağlanması,

- Duygu ve düşünceleri ile bir konudaki görüşlerini veya tezini sözlü ve yazılı olarak etkili ve anlaşılır biçimde ifade etmelerinin sağlanması,
- Bilgiyi araştırma, keşfetme, yorumlama ve zihinde yapılandırma becerilerinin geliştirilmesi,
- Basılı materyaller ile çoklu medya kaynaklarından bilgiye erişme, bilgiyi düzenleme, sorgulama, kullanma ve üretme becerilerinin geliştirilmesi,
- Okuduklarını anlayarak eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirmelerinin ve sorgulamalarının sağlanması,
- Millî, manevî, ahlaki, tarihî, kültürel, sosyal değerlere önem vermelerinin sağlanması, millî duygu ve düşüncelerinin güçlendirilmesi,
- Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla estetik ve sanatsal değerleri fark etmelerinin ve benimsemelerinin sağlanması amaçlanmıştır (MEB, 2019:8).

1.4. Türk Dili ve Edebiyatı öğretimi ve programları

Türk dili ve edebiyatı öğretimi ve programlarını Tanzimat dönemi ve Cumhuriyet dönemi olarak iki başlıkta inceleyeceğiz.

1.4.1 Tanzimat ve II. Meşrutiyet döneminden itibaren Türk dili ve edebiyatı öğretimi ve programları. Ülkemizde dil ve edebiyat eğitiminin günümüze yakın dönemdeki tarihçesi Tanzimat dönemiyle başlamıştır. Tanzimat, ülkemizde iç ve dış hukuku düzenlemek için oluşturulan kanun düzenlemesi olsa da dil ve edebiyat alanında yeni çalışmalara ve yeni görüşlere öncülük etmiştir. II. Mahmut döneminde başlayan eğitimde yenilik hareketlerini savunan Tanzimat döneminin aydınları, eğitimde modernliği ve batılı eğitim anlayışını devam ettirmişlerdir. Batılı anlamda eğitim-öğretimin amaçlandığı bu dönemlerin iki önemli edebiyat öğretimi kitabı Recaizade Mahmut Ekrem'in "Talim-i Edebiyat"ı ile Muallim Naci'nin "Islahat-ı Edebiyye" eseridir (Çetin, 2015; Cemiloğlu, 2003).

Osmanlı Devleti, Tanzimat döneminde birtakım modern eğitim kurumları açmıştır. Tanzimat'tan sonra ortaöğretim eğitimi; rüştiye, idadi ve sultani adı verilen okullarda yapılmıştır. Bu okullarla ilgili düzenlemeler hazırlanan “Nizamnameler” ile açıklanmıştır. Hazırlanan bu “Nizamnameler”de ders programı ile ilgili bir açıklama yer almamıştır (Ogur, 2008).

1.4.2. Cumhuriyet döneminden itibaren Türk dili ve edebiyatı öğretimi ve programları. Cumhuriyetin ilanından bir yıl sonra, 1924'te ilk ve ortaöğretim okullarında verilecek derslerin adları ve içeriği belirlenip her ders için komisyonlar oluşturularak yepyeni öğretim programları hazırlanmaya başlanır (Göğüş, 1978:44)

Ortaöğretim kurumları için dil ve edebiyat dersi öğretim programı ilk kez 1924 yılında Vasıf Çınar'ın başkanlık ettiği “II. Heyeti-i İlmiye” toplantısında biçimlendirilmiştir. Sözü edilen öğretim programı, “Lise Müfredat Programlarının Esbab-ı Mucibe Layihası” adıyla basılmış olan, tüm lise derslerinin amaçlarını içeren bir kitapta yer alır. 1924 yılı öğretim programında dil ve edebiyat dersinin adı “Türkçe”dir, dersin amaçları “Türkçe Programının Esbab-ı Mucibesi” başlığı altında açıklanır. 1924 programında dersin içeriği; kıraat, sarf ve nahv, inşad, imla ve edebiyat tarihi başlıklarıyla bölümlendirilmiştir. Maarif Vekaleti, lise öğretim programlarının içeriklerini “Lise Birinci Devre Müfredat Programı” ve “Liselerin İkinci Devre Müfredat Programı” olmak üzere iki kitapta toplayıp yayımlamıştır. Birinci kitapta dil ve edebiyat öğretimi dersinin adı “Türkçe ve Edebiyat” olmuş üç yılın ders dağılımı şu şekilde yapılmıştır (Çelik, 2018:20-21):

1. Yıl: Kıraat 2, İnşad 1, Sarf ve Nahv 1, İmla 1, Kitabet 1 = 5 saat,
2. Yıl: Kıraat ve İnşad 2, Sarf ve Nahv 2, İmla ve Kitabet 1 = 5 saat,
3. Yıl: Edebi Kıraat 3, Kitabet 1 = 4 saat (Maarif Vekaleti, 1924: 5-7).

Hazırlanan bu programda belirtilen derslerin amaçları şu şekildedir:

-Kıraat bölümünde öğrencilerin okuma zevkini ve dile yatkınlığını artırmak,

- İnşad bölümünde öğrencilerin nitelikli şiirlerin ezberletilmesini sağlamak,
- Sarf ve nahv bölümünde Arapça ve Farsça dil kurallarının bazılarının öğretilmesini sağlamak,
- İmla dersinde öğrencilerin yazım kurallarını uygulamalı olarak öğrenmelerini sağlamak,
- Kitabet dersinde farklı türlere ait yazılar yazdırılıp öğrencilerin yazma becerisinin gelişmesini sağlamak,
- Edebi kıraat dersinde yazınsal metinlerin biçimsel ve anlamsal özelliklerinin değerlendirilmesini sağlamak,
- Türk lisan ve edebiyatı dersinde düz yazı ve şiir türleri; divan, halk ve Tanzimat sonrası Türk yazın türleri ve bu türlerin özelliklerini öğretmek,
- Türk edebiyatı tarihi dersinde “İslamiyet’ten önceki Türk edebiyatı”, “İslamiyet dönemi Türk edebiyatı” ve “Batı edebiyatı dairesinde Türk edebiyatı” dönemlerinde yaşamış olan yazar ve şairleri öğrencilere öğretmek ve bu edebi dönemleri ayrıntılı bir şekilde öğrencilere aktarılmasını sağlamak amaçlanmıştır (Maarif Vekaleti, 1924:6-7).

1924 programı üç yıl yürürlükte kalmış;. 1927 yılında, 1924 programında görülen eksikliklerin giderilmesi amacıyla “Orta Mektep ve Lise Edebiyat Programlarına Zeyl” adı altında Maarif Vekaleti’nce bir açıklama yazısı yayımlanmıştır. Buna göre lise birinci sınıfta yazı çalışmalarına yer verilmediğine vurgu yapılarak bir ders saatinin yazılı anlatıma ayrılması gerektiğine karar verilmiştir. Bunun dışında “Edebiyat tarihi” derslerinin içeriğinin çok yoğun olduğu düşünülerek bu dersin içeriğinin hafifletilmesi uygun görülmüştür (Karakuş: 2002:174).

1927 programının getirmiş olduğu önemli özelliklerden biri de dil ve edebiyat derslerinin dünyadaki bütün lise eğitimlerinde uygulandığı gibi metinler üzerinden işlenmesi görüşünü uygulamaya koymuş olmasıdır (Maarif Vekaleti, 1929:4). Bu görüşün Atatürk

döneminde kabul edilmiş olması, Türk eğitim sistemindeki ilk gelişmelerin bilimsel ve evrensel temellere dayandığını göstermektedir (Çelik, 2018).

1928 yılında Latin harflerine geçilmesiyle birlikte Arapça ve Farsça dersleri kaldırılmış, ana dilin (Türkçe) yeniden tetkike konu olduğu kararlaştırılmıştır (Çetin, 2015:12).

Dil inkılabı sonrasında hazırlanan 1929 öğretim programında “Türkçe ve Edebiyat” dersinin adı “Türkçe” olarak değiştirilmiştir. Bu programda dil ve edebiyat öğretimi yeniden ele alınmış, divan edebiyatı konularına yönelik sorunlar giderilmiştir. 1929 programında dünya edebiyatı örneklerine daha fazla yer verilmesi gerektiği belirtilmiştir. Türk edebiyatının nitelikli örneklerine yer veren bir edebiyat tarihi ve metinlerde geçen yabancı sözcüklerin açıklanması için geniş kapsamlı bir sözlüğün yazılması uygun görülmüştür. 1929 programında yazılı ve sözlü anlatım becerisiyle birlikte okuma alışkanlığının kazandırılmasına yönelik bilgiler yer almıştır (Maarif Vekaleti, 1929:4-5).

1934 yılında lise öğretim programları yenilenmiştir. Bu yenilenmenin içerisinde öncelikle dersin adının değişmesi dikkat çekmektedir. 1934 programında dil ve edebiyat öğretimi için düzenlenen dersin adı “Edebiyat” olmuştur. 1934 programı hazırlanan önceki programlara göre daha somut düşüncelerin yer aldığı ve öğrenciyi birey olarak kabul etmenin önemli görüldüğü bir program olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca hazırlanan bu programda dil ve edebiyat derslerinin aslında bir kültür dersi olduğu bilinci programda aktarılmıştır. 1934 programına göre dil ve edebiyat öğretimi dersi, bireylerin iç dünyasına katkıda bulunan bir ders olarak açıklanmıştır. Derste kullanılacak metinlerin seçiminde dikkat edilecek hususlar bölümü 1934 programında vurgulanmıştır. 1929 programıyla aynı bakış açısına sahip metin seçimi düzenlemesinin günümüzde yer alan ders kitabı metin seçimi kriterlerine uyduğu görülmektedir (Çelik, 2018).

1950 yılında yeni bir dil ve edebiyat dersi öğretim programı hazırlanmıştır. Dersin adı “Türk dili ve edebiyatı” olmuştur. Ders dört bölüme ayrılmıştır, bu bölümler şunlardır:

1- Okuma ve edebiyat, 2- Kompozisyon, 3- Dil bilgisi, 4- Garp edebiyatı.

1950 programında her sınıf düzeyinde metin okuma eyleminin ardından metin inceleme çalışması yapılması vurgulanmıştır. Programda yer alan şu bilgi bu görüşü açıklamaktadır: “Programda ve kitaplarda esas, metinler ve bu metinlerin esasıdır. Gerek metinlere ait teknik bilgiler gerek edebiyat tarihi bilgileri ancak metinler vesilesiyle ve öğrenci seviyesini aşmayacak bir ölçüde verilecektir.” (MEB, 1950a:1).

1957 yılında çağın şartlarını yakalamak ve yeni eğitim öğretim kuramlarından faydalanmak amacıyla yeni bir dil ve edebiyat öğretim programı hazırlanmıştır. Hazırlanan bu program, Türk eğitim tarihinde en uzun süre kullanılan dil ve edebiyat dersi öğretim programı olmuştur. Bu programda dil ve edebiyat dersleri 1950 programındaki gibi “Türk dili ve edebiyatı” adı altında birleşmiştir. 1957 programında Türk dili ve edebiyatı dersi; okuma ve kompozisyon olarak iki bölüme ayrılmıştır. Hazırlanan bu programda edebiyat yapıtları ve bu yapıtların öğrenciler tarafından okunup incelenmesi vurgulanmıştır. Okuma dersinde önceki programlarda bahsedilmeyen inceleyerek okuma ve sürekli ve güdümlü okuma becerileri tanıtılmıştır (Çelik, 2018; MEB, 1957).

1957 yılı öğretim programı, öğretmenlere esneklikler tanıyan; ancak öğretmenleri yönlendirecek yöntem ve teknikler sunmamış bir öğretim programıdır. Davranış ve beceri kazanmayı amaçlayan 1957 programı, geleneksel edebiyat tarihçiliğinden vazgeçememiş, öğretmenleri “edebiyat tarihinden arta kalan zamanlarda yazınsal metni öğrenciye sunan” konumundan çıkaramamıştır (Işıksalan 2000:25).

1976 yılında düzenlenen dil ve edebiyat dersi öğretim programında “Türk dili ve edebiyatı” olarak adlandırılan ders “Türk dili” ve “Türk edebiyatı” olarak iki bölüme ayrılmıştır. Hazırlanan programda bu iki dersin yöntem ve içeriklerinin farklı olduğu

söylenmiş, belirlenen bu iki dersin sınavlarının da farklı değerlendirilmesi gerektiği vurgulanmıştır (MEB, 1976:1). 1976 programı yalnız bir yıl uygulamada kalmış ardından 1957 yılı öğretim programına geri dönüş yapılmıştır. 1976 öğretim programında yer alan edebiyat tarihi ağırlıklı olma ve dünya edebiyatıyla güçlü ilişkiler kuramama gibi olumsuz özellikler, ondan sonra hazırlanan pek çok dil ve edebiyat dersi öğretim programlarında görülmüştür (Çelik, 2018:30).

Edebiyat müfredatında en büyük değişiklik 1992 yılında yapılmıştır. 1992 müfredatı, sadece millî eğitim ve millî eğitim sistemindeki derslerin muhtevası ile ilgili olmayıp, aynı zamanda uluslararası bir boyutu da olan müfredattır. Sovyetler Birliğinin dağılması, ardından Türk devletlerinin kurulması, Türkiye’yi yeni bir müfredat düzenlemeye zorlamıştır (Çetin, 2015: 19). 1992 yılında hazırlanan “Türk dili ve edebiyatı” dersi üç ayrı bölüme ayrılır. Edebiyat, Türk dili ve kompozisyon olarak bölümlendirilen ders, sınırlarını yeterince tanımlayamaz; üç bölümlü dersin uygulamasında çok sayıda sorun ortaya çıkar. Edebiyat tarihi konularının kapsamlı olması Türk dili ve kompozisyon konularına yeterince zaman ayrılmamasına neden olur; hazırlanan öğretim programının uygulaması, aralıksız süren bir edebiyat tarihi öğretimine dönüşür (Işıksalan, 2000:108).

1992 yılında köklü bir değişime uğrayan Türk dili ve edebiyatı dersi müfredatı, 2005 yılından itibaren yeniden düzenlenmiştir. Daha önceki dönemlerde ahlakçı bir yaklaşımla ele alınan edebiyat, 2005 yılından itibaren güzel sanatların bir dalı olarak kabul edilmiştir (Çetin, 2015: 20) 2005 yılında uygulamaya koyulan bu programda 1992 yılında “Türk dili ve edebiyatı” olarak adlandırılan dil ve edebiyat dersi “Dil ve anlatım” ve “Türk edebiyatı” olarak iki ayrı ders biçiminde oluşturulmuştur. Belirlenen her iki ders için ayrı öğretim programı kitapları hazırlanmıştır. Hazırlanan bu kitaplarda her sınıf için yıllık planlar bulunur. Yıllık öğretim programlarında üniteler, kazanımlar, etkinlik örnekleri ve açıklamalar bölümü yer alır. Her sınıf için birer kazanım tablosu oluşturulmuş, üniteler için önerilen süre ve metin

sayısı belirlenmiştir. 1992 programına göre 2005 programında ders saatleri artırılmıştır. Öğrencilerin artan ders saatleri sayesinde daha fazla metin incelemesi yapması hedeflenmiştir. 2005 yılında hazırlanan dil ve edebiyat dersi öğretim programında 1992 programına göre farklı bir konu sınırlamasına yer verilmiştir. Ortaöğretimin dört yıla çıkarılması programda yer alan edebiyat dönemlerinin daha geniş işlenmesine zemin oluşturmuştur. 2005 yılı dil ve edebiyat dersi öğretim programlarında öğrencilerin bilgiyi araştıran ve keşfeden kişi olmaları istenmiştir. Hazırlanan bu programda evrensel okur yetiştirmek hedeflenmiştir fakat bu hedefe yönelik gerekli sayıda dünya edebiyatından esere ve yazara yer verilmemiştir. 2005 yılı dil ve edebiyat dersi öğretim programlarında derslerin işlenişi ve uygulanması gereken yöntemler ve sınav ilkeleri gibi alanlarda ilgili dersin öğretmenine bilgi verecek bir program ortaya koyulmuştur (Cemiloğlu, 2018; Çelik, 2018).

2015 öğretim programı, 2005 yılı öğretim programının on yıllık uygulamasının sonucunda ortaya çıkan eksiklikler sayesinde oluşturulan bir programdır. Hazırlanan 2015 öğretim programında, 2005 öğretim programında uygulanan Türk dili ve edebiyatı dersinin iki ayrı derse ayrılması yanlışı düzeltilmiştir (Cemiloğlu, 2018). 2015 öğretim programının giriş bölümünde “metinleri anlama, çözümleme, değerlendirme ve bunlardan yola çıkarak yeni ürünler ortaya koymayı esas alan bir yaklaşımın benimsendiği ve öğretim programının tür ve beceri odaklı olduğu vurgulanmıştır (MEB, 2015:1). Yapılandırmacı yaklaşıma göre hazırlanan 2005 öğretim programında öğrencilerin bilgiyi kendilerinin keşfetmesi istenmiştir. 2015 öğretim programında bu durum değişikliğe uğramış bilgi verme yükü öğretmene yüklenmiştir. Ayrıca 2015 öğretim programında yazma çalışmalarının nasıl yapılacağına dair bir yöntem yer almamaktadır. 2015 öğretim programında dil bilgisi öğretiminin metinler üzerinden yapılması gerektiği vurgulanmıştır. Metin odaklı dil bilgisi öğretiminin programda yer alması olumlu bir gelişmedir (Çelik, 2018). 2015 öğretim programına getirilen olumlu ve

olumsuz eleştirilerden hareketle 2017 yılında dil ve edebiyat dersi öğretim programı hazırlanmıştır.

2017 dil ve edebiyat dersi öğretim programı; akademisyen, öğretmen, yönetici, veli ve öğrencilerden görüş alınarak hazırlanmıştır. Bu programda önceki öğretim programlarından farklı olarak ilk defa üst düzey düşünme becerilerine yer vermiştir. Dört temel dil becerisini edindirmeyi hedefleyen ve edebiyat tarihi konularının azalmasını sağlayan bir program hazırlanmıştır. 2017 öğretim programı hem dünya edebiyatından hem de Türk dünyası edebiyatından metinler okutulmasını zorunlu kılmıştır. Bu gelişme hazırlanan programın dünya edebiyatı yönüyle önceki programlara göre daha nitelikli olduğunu göstermektedir. 2017 öğretim programında edebiyat konuları azaltılarak dil ve anlatım çalışmalarına ağırlık verilmiştir. 2017 öğretim programında değerler eğitimi ele alınmıştır. Hazırlanan programda yer alan “sabır” gibi bazı değerlerin Türk dili ve edebiyatı eğitimi ile bağlantısının zayıf olduğu söylenmiştir. 2017 öğretim programı, 2005 öğretim programına göre bilimsel yeterliliği zayıf bir program olarak karşımıza çıkmıştır. Programın felsefi bir bakış açısına sahip olmaması ve programda yapılan düzenlemelerin bir bütünlük taşımaması bunu göstermektedir (Cemiloğlu, 2018; Çelik, 2018).

1.4.3. Türk dili ve edebiyatı dersi öğretim programları ve amaçları. Ortaöğretim için 1924 yılında yayımlanan “Müfredat Programları Esbab-ı Mucibesi Layihası”nda “Türkçe” başlığı altında yer alan dil ve edebiyat dersi öğretim programının genel amaçları, metinde yer alan şu tümcelerden anlaşılmaktadır (Çelik, 2018:10):

“Kıraat vasıtasıyla “okuma zevki” verilir, talebenin lisana ait vukufu artar, şive ihtilafları ortadan kaldırılır; tabiata ve cemiyet hayatına ait mevzuların iyi, doğru, güzel numuneleri karşısında çocukların iradesi, duyuşu, düşüncesi, inkişaf eder. Hüsn, hayal ve zeka melekesinin takviyesi diğer dersler için faydalı olur. (...) Millî tarihi ve sanatı bilen

vatandaşların ana lisanı hakkındaki malumatını eksik bırakmak doğru olmaz (Maarif Vekaleti, 1924:44).

Yukarıdaki açıklamada görüldüğü gibi 1924 öğretim programının genel amaçları maddeler halinde ve açıklamalarıyla birlikte belirtilmemiştir. Örtülü bir müfredat anlayışıyla, programın amaçları okuyuculara sezdirilmektedir. (Çetin, 2015).

1929 yılında yayımlanan dil ve edebiyat dersi öğretim programının genel amaçları üç başlık altında toplanmıştır:

A- Harsi gaye: Talebeye yeni ve daha yüksek zevk menbaları vermek

B- Mesleki gaye.: Talebenin gireceği herhangi meslekte azamı muvaffakiyetini temin etmek

C- Millî, içtimai ahlâki gaye: Talebeye asil mefkureler, millî, vatanî, kahramanca duygular telkin etmek, seciyesini teşkile yardım eylemek, onu içtimai millî hayata daha müsmir ve daha faal bir fert olmak üzere yetiştirmek (Maarif Vekaleti, 1929:11).

1929 öğretim programının amaçları, 1924 öğretim programına göre kültürel, mesleki ve toplumsal yönden kapsam genişliği artırılmış bir program olarak karşımıza çıkmıştır.

Ayrıca Türk dili ve edebiyatı dersinin hangi kitleye nasıl okutulacağına dair herhangi bir bilgi 1924 ve 1929 programlarında yer almamaktadır. Türk edebiyatı dersinin amaçlarının ne olduğu ve bu dersin işleyişinde hangi amaçlara göre hareket edilmesi gerektiği düşüncesi ilk olarak 1934 yılında Maarif Vekaleti tarafından yayımlanan “Lise Müfredatı” kitabının “Edebiyat” bölümünde dil ve edebiyat öğretiminin genel amaçları başlığında açıklanmıştır.

1934 öğretim programının genel amaçları şu şekildedir (Çetin, 2015; Çelik 2018):

1. Öğrencilere edebiyat sevgisi aşilayarak yazın yoluyla kendilerini ve dünyayı daha yakından anlamalarını sağlamak,

2. Öğrencilerin sanatçı ve düşünörlere hayranlık duymalarını sağlamak,

3. Öğrencilerin yazınsal metinleri yalnızca düşünsel değil sanatsal bağlamda incelemesini sağlamak,

4. Öğrencilerin tartışma yeteneğini artırmak,

5. Öğrencilerin yazınsal metinlerden edindikleri derin duygu ve düşünceleri kişisel yaşantılarına aktarmalarını sağlamak amaçlanmıştır (Maarif Vekâleti, 1934:2-3).

1950 öğretim programında “Türk dili ve edebiyatı” olarak adlandırılan ders dört bölüme ayrılmıştır, bunlar: “Okuma ve edebiyat”, “Kompozisyon”, “Dil Bilgisi” ve “Garp edebiyatı”dır. Türk dili ve edebiyatı dersinin özel amaçları bu öğretim programında metin olarak yazılmamıştır (Çelik, 2018).

1957 yılında yürürlüğe giren “Lise Müfredat Programı”nda “Türk dili ve edebiyatı” adıyla düzenlenen dil ve edebiyat dersinin genel amaçları “dersin bölünüşü” başlığı altında iki maddede özetlenir (Çelik, 2018:12). Bu maddeler şunlardır:

1- Öğrencilerin dinlediklerini, okuduklarını, incelikleriyle ve derinlikleriyle kavrama,

2- öğrencilerin bildiklerini, gördüklerini doğru ve maksada uygun olarak sözle ve yazı ile anlatma kabiliyetlerini geliştirmektir (MEB, 1957:4).

1976 yılında hazırlanıp yürürlüğe giren Türk dili ve edebiyatı dersi öğretim programının genel amaçları şunlardır:

1- Türk edebiyatının hem muhteva hem üslup bakımından en mükemmel örneklerini, tenkidi bir görüşle, modern metotlarla ve mukayeseli bir şekilde incelemek suretiyle öğrencilere:

a- Sağlam bir zevk ve duygu terbiyesi vermek,

b- Okuduklarını anlama, anladıklarını, duyduklarını, düşündüklerini ve gördüklerini güzel Türkçemizin bütün imkanlarıyla en doğru ve tesirli şekilde ifade yollarını öğretmek;

c- Dil ve edebiyat meseleleri üzerinde, ilmi, objektif düşünme alışkanlığı kazandırmak;

d- Türk dilinin ve edebiyatının dünya kültürü içindeki gerçek yerini ve önemini kavramalarına imkan ve zemin hazırlamak,

2- Edebi eserlerde aksetmiş bulunan, Türk düşünce sisteminin ana çizgilerini, Türk cemiyetine has değer hükümlerini, Anayasamızda ifadesini bulan Türk milliyetçiliği idealini öğrencilere benimsetmek,

3- Öğrencilerin Millî Eğitim Temel Kanunu'nun bilhassa 2.10. ve 11. Maddelerinde tespit edilen hedefler istikametinde gelişmelerine yardımcı olmaktır (MEB, 1976:841).

1924 yılından 1976 yılına kadar hazırlanan öğretim programları incelendiğinde; ilk programlar ve edebiyat ile dil derslerinin amacı, doğrudan edebiyat ve dil alanında bilgilendirmek, edebiyat ve kültür tarihi öğretmek olurken, daha sonraki dönemlerde millî bilinç, bilgi ve davranış edindirmek biçimine dönüşmüştür (Çetin, 2015:37).

1992 yılında hazırlanan Türk dili ve edebiyatı dersi öğretim programının genel amaçları, program metninde şöyle belirtilmiştir:

“Edebiyat, Türk dili (dil bilgisi), Kompozisyon öğretim ve eğitiminin temel amacı, Anayasamız ve Milli Eğitim Temel Kanunu'ndaki hükümler doğrultusunda, milli ve manevi değerlerine sahip, hoşgörülü, yurt ve dünya meseleleri karşısında düşünce üretebilen, eleştiri yapabilen vatandaşlar yetiştirmektir (MEB,1992:813)”.

Yukarıdaki açıklamadan hareketle 1992 yılında hazırlanan öğretim programının ulusal değerlere uygun hareket eden, eleştirel düşünme kabiliyetine sahip yaratıcı bireyler yetiştirmeyi amaçladığı görülmektedir (Çelik, 2018).

2005 yılında hazırlanan öğretim programında dil ve edebiyat dersi “Dil ve Anlatım” ve “Türk Edebiyatı” olmak üzere iki ayrı ders biçiminde hazırlanmıştır.

Dil ve anlatım dersinin genel amaçları şunlardır: Dilin önemini ve kültürle ilişkisini kavratmak; Türkçenin özelliklerini kavratmak ve Türkçeyi doğru kullanmayı öğretmek; her anlatım türünde yazmayı kavratmak; anlatım türlerinin özelliklerini öğretmek; sanat

metinlerini anlama becerisi kazandırmak; tartışma, değerlendirme becerisi kazandırmak; dil bilgisi kurallarını öğrenmek; dinlediğini ve okuduğunu anlama becerisi kazandırmak; düşündüklerini planlı bir biçimde yazmayı ve sözlü biçimde anlatma becerisini kazandırmak (MEB, 2005b:9–10).

Türk edebiyatı dersinin genel amaçları şunlardır: : Öğrencilere edebiyatın geçmişten bugüne gelen bir değer olduğunu kavratmak, yazınsal metinlerin yazıldığı dönemleri ve üreticilerini değerlendirerek incelemek, bu metinleri anlamlandırmasını sağlamak; okuma zevki ve alışkanlığı geliştirmek; edebiyatın diğer sanatlarla ve bilimlerle ilişkisini kurmak; yazınsal metinler yoluyla kültürel anlamda gelişmiş bir toplum yaratmak; öğrencilerin her türlü yazılı ve sözlü metni anlamalarını sağlamak; öğrencilerin Türk ulusunun geçmişten bugüne ne gibi değişimler yaşadığını kavratmak (MEB, 2005b:11–12).

2005 yılında yayımlanan Türk dili ve edebiyatı öğretim programının amaçları genel olarak değerlendirildiğinde, evrensel değerlere sahip okuma ve yazma becerilerini geliştiren, düşünce dünyaları geniş eleştirel ve yaratıcı bireyler yetiştirmek hedeflenmiştir.

2015 yılı dil ve edebiyat dersi öğretim programında “Dil ve Anlatım” ve “Türk Edebiyatı dersleri “Türk Dili ve Edebiyatı” adı altında tek derste birleşmiştir.

2015 Türk dili ve edebiyatı dersi öğretim programının amaçları, aşağıdaki biçimde belirlenmiş ve sıralanmıştır:

“Türk Dili ve Edebiyatı (9-12. Sınıflar) Dersi Öğretim Programı, edebî metinler aracılığıyla öğrencilerin Türk edebiyatının ve kültürünün temel niteliklerini, önemli sanatçılarını ve eserlerini tanımalarını; Türk dilinin inceliklerini keşfetmelerini, anlama, anlatma ve eleştirel düşünme becerileri ile estetik zevk düzeylerini geliştirmelerini amaçlamaktadır.

Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Öğretim Programı ile 1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nda yer alan “Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları ve Temel İlkeleri’ne uygun olarak öğrencilerin;

- Edebiyatın doğasını, işlevini, birey ve toplum için ifade ettiği anlamı kavramaları, • Edebî metinler aracılığıyla Türk kültürünü ve Türkçenin inceliklerini tanımaları, Türkçeyi özenli ve bilinçli biçimde kullanmaları,
- Türk edebiyatının tarih içinde gösterdiği değişim ve gelişimi seçkin örnekler üzerinden tanımaları,
- Türk edebiyatına ait eserler aracılığıyla millî, manevi, ahlaki, kültürel ve evrensel değerleri tanımaları ve benimsemeleri,
- Türk ve dünya edebiyatının farklı dönemlerinde yazılmış önemli eserleri yapı, tür, dil, içerik, bakış açısı gibi yönlerden değerlendirerek estetik zevk düzeylerini geliştirmeleri,
- Metinler aracılığıyla okuduğunu anlama ve eleştirel okuma becerilerini geliştirerek okuma alışkanlığı kazanmaları,
- Duygu, düşünce ve hayallerini yazılı ve sözlü anlatım yoluyla doğru ve etkili biçimde ifade etme becerilerini geliştirmeleri ve yazma alışkanlığı kazanmaları,
- Dinlediğini anlama ve değerlendirme becerilerini geliştirmeleri,
- İletişim araçları vasıtasıyla karşılaştıkları görsel ve işitsel metinlere karşı eleştirel bir bilinç kazanmaları amaçlanmaktadır (MEB,2015:3).

2017 yılında dil ve edebiyat dersi için yeni bir öğretim programı hazırlanmıştır. Bu programla öğrencilerin;

- Edebiyatın doğasını, işlevini, birey ve toplum için önemini kavramaları,
- Edebî metinler aracılığıyla Türkçenin inceliklerini, Türk edebiyatının tarih içinde gösterdiği değişim ve gelişimi tanımaları,

- Türk edebiyatına ait eserler aracılığıyla millî, manevî, ahlakî, kültürel ve evrensel değerleri anlamaları,
- Dinleme, okuma, yazma ve konuşma stratejilerini doğru ve uygun şekilde kullanarak etkili iletişimciler olmaları,
- Metinler aracılığıyla okuduğunu anlama ve eleştirel okuma becerilerini geliştirmeleri ve okuma alışkanlığı kazanmaları,
- Çeşitli kaynaklardan elde ettikleri bilgileri soru cevaplamak, çözüm önerileri üretmek, bulgularını paylaşmak vb. amaçlar için analiz etmeleri ve değerlendirmeleri amaçlanmaktadır (MEB, 2017:17).

1924 yılından itibaren geliştirilen dil ve edebiyat dersi öğretim programlarının genel amaçları incelendiğinde, dört ortak amaç karşımıza çıkmaktadır. Bunlar:

- 1- Öğrencilerin duygu ve düşüncelerini yazılı ve sözlü biçimde anlatabilmelerini sağlamak,
- 2- Öğrencilere yazınsal ve bilimsel metinleri okuyup anlayabilme ve bu metinlerden öğrendiklerini yaşamlarına aktarabilme becerisi kazandırmak,
- 3- Öğrencilerin öncelikli olarak ulusal kültürlerini tanımlamalarını sağlamak,
- 4- Öğrencilere evrensel değerleri kazandırmaktır (Çelik, 2018:14).

1.5. Cumhuriyetten itibaren öğretmen yetiştirme

Cumhuriyetten itibaren öğretmen yetiştirme konusu; ilkokullara öğretmen yetiştirme, ortaokullara öğretmen yetiştirme ve liselere öğretmen yetiştirme olarak üç başlıktan oluşmaktadır. Bu çalışmada Türkçe öğretimi ile ilgili olan ortaokul öğretmenliği incelenmiştir.

Öğretmen; geçmişi öğreten, bugünü geliştiren ve geleceğe yön veren kişilerin başında gelmektedir. Öğrencilere çeşitli bilgi ve beceriler kazandıran, gelişmelerine rehberlik eden ve eğitim sisteminin her boyutunu etkileyen öğretmen; önemli görev, rol ve

sorumluluklar taşımaktadır. Bu nedenle öğretmenlerin iyi yetişmesi, uzmanlaşması ve eğitim mühendisi olması gerekmektedir (Güneş, 2016:414).

Güneş'in de belirttiği gibi öğretmen yetiştirdiği öğrencileriyle bir ülkenin geleceğini inşa eder. Cumhuriyetin ilanıyla birlikte ülkenin sağlam bir geleceğe sahip olması adına eğitim alanında ve öğretmen yetiştirme politikasında belirli değişiklikler yapılmıştır.

Ortaokul öğretmenliğinden ilk defa 1924 yılında yayımlanan 439 sayılı Orta Tedrisat Muallimleri Kanunu'nda bahsedilmiştir. 1926 yılında yürürlüğe giren 789 Maarif Teşkilatına Dair Kanun'la da eğitim sisteminde ilk öğretmen okulu, orta öğretmen okulu, köy öğretmen okulu ve yüksek öğretmen okulu olarak dört çeşit öğretmen okulu kurulmasına karar verilmiştir. 1926 yılında ise Orta Muallim Mektebi eğitim-öğretim hayatına başlamıştır (Uçgun, 2014). Orta Muallim Mektebi, öğrenim süresi iki yıl olarak ortaokullarda Türkçe öğretmeni yetiştirmek için 1926-1927 yılında Konya'da açılmıştır. Aynı yıl 16 öğrenci okula girmiş fakat bir yıl sonra okul, Ankara'ya kaldırılarak Gazi Terbiye Enstitüsü'nün çekirdeğini teşkil etmiştir (Önder, 1952:78).

Bir yıl sonra Ankara'ya nakledilen okulun adı 1929-1930 öğretim yılında "Gazi Orta Muallim Mektebi ve Terbiye Enstitüsü" olarak değiştirilmiştir. Daha sonraki yıllarda Türkçe bölümüne pedagoji, matematik, fiziki ve tabii ilimler, tarih-coğrafya, iş dersi ve resim, beden terbiyesi, müzik, Fransızca, İngilizce ve Almanca bölümlerinin de eklenmesiyle bu öğretmen okulu, ortaokullarda okutulan genel eğitim derslerinin tümü için öğretmen yetiştirir bir duruma gelmişti. 1940'larda çok ciddi bir sorun haline gelen ortaokul öğretmen açığını kapatmak amacıyla yurdun çeşitli yerlerinde yeni enstitüler açılmıştır. 1969'a kadar sayıları 10'a yükselen bu kurumlar 1977-78 öğretim yılında 18'e ulaşmıştır. Eğitim Enstitülerinin üç yıl süreli olarak ortaokullara dal öğretmeni yetiştirme işlevi 1978-79 öğretim yılına kadar sürmüştür (YÖK, 2007:32).

1978-1979 eğitim-öğretim yılı eğitim enstitüleri ve Türkçe bölümü adına yeniliklerin, başlangıçların olduğu bir dönemdir. Bu dönemde eğitim enstitülerinin öğrenim süresi arttırılmış, 4 yıl olmuştur. Eğitim enstitülerinin ismi “Yüksek Öğretmen Okulu” olarak değiştirilmiştir (Uçgun, 2006).

1982 yılında yükseköğretimde yeni yapılanmalar gerçekleşmiş, bu kapsamda yüksek öğretmen okulları üniversitelere bağlanarak eğitim fakültelerine dönüştürülmüş ve uzun süre eğitim fakültelerinin Türk dili ve edebiyatı eğitimi bölümü mezunlarıyla fen-edebiyat fakültelerinin Türk dili ve edebiyatı bölümlerinden, öğretmenlik formasyonu programını tamamlayarak mezun olanlar hem liselere Türk dili ve edebiyatı hem de ilköğretim II. kademeye Türkçe öğretmeni olarak atanmıştır (Uçgun,2014:102)

1.6. Türkçe öğretmenlerinin yetiştirilmesi ve Türkçe öğretimi bölümü

Türkçe öğretmenliği büyük sorumluluk gerektiren, özel yetenek isteyen bir meslektir (Saraç, 2002:31). Ülkemizde Türkçe öğretmenliği anabilim dalı 1992 yılından önce bulunmadığı için Türkçe öğretmenleri bu tarihe kadar fen-edebiyat fakültelerinden yetişmiştir. Bu sistem Türkçe öğretmenliğinin gelişmesinde engel teşkil etmiştir. Türk dili ve edebiyatı bölümlerinden mezun olan kişilerin formasyon alarak Türkçe öğretmeni olması alanda belirli soru işaretleri oluşturmuştur. Edebiyat alanında bilimsel bir bakış açısıyla yetişen bu öğretmenlerin formasyon eğitimini ne derecede uygulamaya koydukları soru işaretlerinden biridir. Cemiloğlu (2015:6) “Türkçe öğretmeni, her şeyden önce zengin bir genel kültüre sahip olmalı, ana dilimizle ilgili duyarlı bir yapı taşımalı ve sonunda bunlara, sağlam ve geçerli bir öğretim tekniği eklemelidir.” diyerek Türkçe öğretmenin nasıl olması gerektiğinden bahsetmiştir. Türkçe öğretmenin Cemiloğlu’nun belirttiği şekilde olabilmesi için ülkede Türkçe öğretmenliği adına bilimsel çalışmalar yapılması gerekir. Bu çalışmaların en başında yapılması gereken nitelikli Türkçe öğretmeni yetiştirmenin eksikliğini ortadan

kaldırmaktır. Bu alandaki eksikliği fark eden Prof. Dr. Abdurrahman Güzel, belirli araştırmalar yapmış ve Türkçe öğretiminde belirli sorunların olduğunu açıklamıştır: “Milli dilimiz Türkçe’nin öğretiminin kolay olmadığını, Türkçe öğretiminin daha sistemli ve daha ciddi bir şekilde yapılması gerektiğini” belirtmiştir. Güzel, fen-edebiyat fakültelerinden mezun olup formasyon alan bu kişilerin daha çok lise öğretmenliği için yetiştirildiğini fark etmiştir. Alandan gelmeyen kişilerin Türkçe öğretmenliği yaptığını açıklamıştır. Bu sistemin ilkökul ve ortaokullarda Türkçe öğretmeni ihtiyacını karşılayamayacak bir sistem olduğuna dikkat çekmiştir (Güzel, 2003). Bu bilgilerden hareketle Prof. Dr. Abdurrahman Güzel, Türkçenin Eğitimi-Öğretimi Ana Bilim Dalı’nın kuruluşunu şöyle açıklamıştır:

“Bütün bunlar 1987 yılında ilk defa tarafımızdan araştırılıp tespit edilmiş ve *Gazi Üniversitesi* bünyesinde **“Türkçe’nin Eğitimi ve Öğretimi”** sahasında lisans, yüksek lisans ve doktora seviyesinde programlar açılması için girişimlerde bulunulmuştur. Bu girişimlerimiz neticesinde Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü’nde Türkçe’nin Eğitimi-Öğretimi Ana Bilim Dalı, ***Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı’nın 1.6.1989 tarih ve EÖ/07.02.003/1752-11714*** sayılı kararıyla; Yüksek lisans ve Doktora programları açılmıştır. Yine aynı karar doğrultusunda ilk defa Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi bölümü bünyesinde Türkçe Öğretmenliği Anabilim Dalı’nın kurulmasıyla, 1992-1993 öğretim yılından itibaren **“Türkçe Öğretmenliği Anabilim Dalı”** eğitim-öğretime başlamış ve 1995-1996’dan buyana bu sahada Türkiye’de “Türkçenin Eğitimi-Öğretimi” alanında merkez olmuştur.” (Güzel,2003:15).

Prof. Dr. Abdurrahman Güzel’in gayretleriyle kurulan Türkçe öğretmenliği ana bilim dalı, ülkemizde Türkçe öğretmeni yetiştirmeye devam etmektedir. Bugün, ülkemizdeki seksen iki üniversitede Türkçe öğretmenliği programı bulunmaktadır.

2. Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu’nun Hayatı, Eğitimi, Öğretmenliği ve Eserleri

2.1. Hayatı

2.1.1. Doğumu, ailesi ve çocukluk dönemi. Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu, 27 Mayıs 1943 tarihinde Kayseri'nin İncesu ilçesinde doğmuştur. Cemiloğlu, ikisi kız ikisi erkek olmak üzere 4 çocuğu olan bir ailenin üçüncü evladıdır. Mustafa Cemiloğlu'nun ailesi konar-göçer Türkmen boylarından gelmektedir. Aile daha önce Ürgüp ilçesine bağlı Cemil köyünden göç ettiği için Soyadı Kanunu'ndan sonra Cemiloğlu soyadını almıştır.

Dedesi Mustafa Efendi, Cemiloğlu çok küçükken vefat ettiğinden Cemiloğlu dedesini hatırlamamaktadır. Dedesi, Düyun-u Umumiye'de kâtiptir. Babası Sami Efendi, İncesu'da Tahrirat Kâtibi olarak görev yapmıştır. Annesi, Karacaoğlanlar sülalesinden Şerife Hanım, ilkokul mezunu olmasına rağmen Cemiloğlu'nun halk kültürü ile büyümesine ve yetişmesine en büyük desteklerden biridir. Anne tarafı daha önceki senelerde yerleşik hayata geçmiş bir aile olup, baba tarafı 1950'li yıllara kadar yazın yaylakta kışın kışlakta konar-göçer bir hayat sürmüştür. Cemiloğlu'nun yaylak olarak tabir ettiği yer Erciyes Dağı'nın yaylalarıdır. Kışlak olarak belirttiği yer İncesu ilçesidir.

İncesu ilçesi Kayseri iline 32 km uzaklıkta olup Kayserinin güneybatısındadır. Çevresi dağlarla çevrili, karasal iklimin hâkim olduğu bir konumdur. İncesu ilçesi tepeler ve düzlüklerden oluşan dalgalı bir görünüme sahiptir. İlçenin fizikî şartları itibarıyla halkın geçim kaynağı tarım ve hayvancılıktır. Günümüzde İncesu ilçesinin nüfusu 25.614'dür. Cemiloğlu dünyaya geldiğinde, İncesu ilçesi şehir yapılanması ve nüfus olarak çok daha küçük bir yerleşim alanıdır. Cemiloğlu çocukluk dönemini İncesu ilçesinde geçirmiştir.

Cemiloğlu ailesi, İncesu ilçesinde kalemi kuvvetli aile olarak tanınır. Aile üyelerinin eğitime ve devlete hizmete verdiği önem sonucunda ilçedeki insanlar ailenin genelini bu güzel tamlama ile anmaktadır. Topluma faydalı birey yetiştirmeyi prensip edinen Cemiloğlu ailesinin kuşaktan kuşağa devlet hizmetinde bulunan insanlar olduğu görülmektedir.

2.1.2. Evliliği ve çocukları. Mustafa Cemiloğlu, Kayseri iline bağlı Yahyalı

Ortaokulunda öğretmenlik yaparken aynı okulda Türkçe Öğretmeni olarak görev yapan Gülbin Bozkurt ile tanışır. 1969 yılında evlenirler ve bu evlilikten hemen sonra tek çocuğu Semih Sami Cemiloğlu dünyaya gelir. Avustralya’da yaşamakta olan Semih Sami Cemiloğlu, yurtdışında ülkemizi başarılarıyla temsil eden kıdemli bir mühendistir.

2.2. Eğitimi

2.2.1. Öğrencilik dönemi

2.2.1.1. İlkokul, ortaokul ve lise. Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu eğitiminin ilkokul ve ortaokul kısmını İncesu ilçesinde tamamlamıştır. 1951 yılında ilçede bir tane ilkokul ve bir tane ortaokul bulunmaktadır. 1951 yılında Karamustafa Paşa İlkokuluna kaydını yaptıran Cemiloğlu, okumayı ve yazmayı burada öğrenmiştir. Babasının yazı işleri müdürü olması vesilesiyle yazma eğitime karşı olumlu bir tutumu bulunan Cemiloğlu, ilkokuldan başarılı bir öğrenci olarak ortaokula geçmiştir.

Ortaokul öğrenimine ilçenin tek ortaokulunda devam eden Cemiloğlu, ortaokul yıllarında başarılı bir öğrenci olarak bilindiğini hatırlamaktadır. 1959 yılında ortaokuldan mezun olmuştur.

Cemiloğlu, ortaokul sonrası ilçesinden 33 km uzakta olan Kayseri Lisesine 1959 yılında kaydını yaptırmıştır. O yıllarda ülkedeki lise sayısı oldukça azdır. Kayseri ilinin merkezinde ve sadece Develi ilçesinde lise bulunmaktadır. 1903 yılında temeli atılan Kayseri Lisesi, il ve ilçedeki öğrencilerin eğitim ihtiyacını karşılamaktadır. Cemiloğlu lise eğitimini 1962 yılında başarıyla bitirmiştir. Öğretmenlerini çok az hatırlayan Cemiloğlu bunu şöyle açıklamaktadır: “Kasabadan gelen köylü çocuğuyduk. Büyük ölçüde eğitimden sonra kasabamıza gitmek durumundaydık. O nedenle lise eğitiminden o dönemde lise okuyanlar kadar yararlandığımız söylenemez, sınırlı şekilde yararlanmışızdır.” demiştir. Lise eğitimi esnasında Cemiloğlu’nun eğitim camiasını ilgilendiren çok fazla anı yoktur. En önemli eğitsel

anısı, lise ikinci sınıfta rahmetli edebiyat öğretmeni bir gün okuma görevini Cemiloğlu'na vermiş ve soyadını kullanarak ‘‘Cemiloğlu sen oku.’’ demiştir. Öğretmenin ismini öğrendiğinin hiç farkına varmayan Cemiloğlu, bundan çok etkilenmiştir. Öğretmenin adını biliyor olması, adını öğrenmiş olması ve adıyla hitap etmesi Cemiloğlu için çok etkileyici olmuştur. Kendi öğretmenlik hayatında da bütün öğrencilerinin ismini öğrenip onlara ismiyle hitap etmeye çok özen göstermiştir. Cemiloğlu ‘‘Çocuğun ismini öğrenmek çocuğu fethetmektir. İsmiyle hitap ettiğiniz insanı fethetmiş olursunuz. Fethettiğiniz insanı da kolay etkileyebilir ve eğitebilirsiniz.’’ demiştir.

2.2.1.2. Üniversite. Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu üniversite eğitimini Erzurum Atatürk Üniversitesinde almıştır. Atatürk Üniversitesi 1957 yılında doğu illeri ve çevre illerdeki öğrencilere lisans eğitimi vermek adına açılmıştır. Cemiloğlu, üniversite kaydına lise arkadaşlarıyla birlikte gitmiştir. Merkezi Yerleştirme Sınavının bulunmadığı o yıllarda Atatürk Üniversitesi Rektörlüğünün sınavına girmiştir. Sınavı başarıyla tamamlayan Cemiloğlu, 1962 yılında Fen-Edebiyat Fakültesine bağlı Türk Dili ve Edebiyatı bölümüne kaydını yaptırmıştır.

1962 yılında ülkemizde sayılı şehirlerde üniversite vardır. Üniversite sayısının az olması öğrencilerin eğitim için farklı şehirlere gitmesine neden olmuştur. Cemiloğlu İncesu ilçesinden Erzurum iline üniversite eğitimi almaya gittiğinde bulunduğu şartlara çabuk uyum sağlamış ve eğitim konusunda istekliliği yaşadığı olumsuzlukların önüne geçmiştir. Erzurum'a yeni geldiği zamanlarda aile boşluğu ve yalnızlık duygusunu çok hissetmemiştir.

Cemiloğlu'nun üniversite eğitimine başladığı yıllarda Ahmet Hamdi Tanpınar'ın vefatı üzerine Prof. Dr. Mehmet Kaplan Yeni Türk Edebiyatı Kürsüsü Başkanlığına getirilmiştir. Mehmet Kaplan, 1958 yılında Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi kurucu dekanı olarak görev almıştır. Cemiloğlu, Mehmet Kaplan'dan bizzat ders almamıştır. Cemiloğlu, Mehmet Kaplan ve hocaları ile ilgili şu bilgileri paylaşmıştır. ‘‘Rahmetli Mehmet

Kaplan'ın bölüm üzerindeki etkisi ve havası her zaman hissediliyordu. Atatürk Üniversitesi hocaları doğudaki öğrencilere yardım etme düşüncesiyle gelmiş idealist insanlardı. Üniversite hocalarımız bize siz öğretmen olmayacaksınız, siz bilim adamı olacaksınız derlerdi. İdealizmi, vatan millet duygusuyla çalışmayı, insanlara yardımcı olmayı hocalarımızdan öğrendik diyebilirim. Mehmet Kaplan ve diğer hocalarımız eserleriyle ve eğitime bakış açılarıyla bizleri beslemişler ve bugünlere gelmemizi sağlamışlardır. (Röportaj)

Cemiloğlu, üniversite eğitimi esnasında kültür, sanat etkinliklerini, bilimsel toplantıları ilgi ile takip etmiştir. Mustafa Cemiloğlu, Türk Dili ve Edebiyatı bölümündeki lisans eğitimini 1966 yılında dört yılda başarıyla tamamlamıştır.

2.3. Öğretmenliği

2.3.1. Öğretmenlik dönemi. Mustafa Cemiloğlu, 1966 yılında mezun olduktan sonra ilk görev yeri olan Samsun 19 Mayıs Lisesine edebiyat öğretmeni olarak atanmıştır. İlk görev yerinde mesleğe başlamanın heyecanı ile dolu iken üç ay sonra ağır bir hastalığa yakalanır. Hastalığı ciddi ve tedavisi zahmetli olduğu için meslekten ayrılmak zorunda kalmıştır. Cemiloğlu, mesleğe olan ilgi ve isteğini hiç kaybetmediğini, hastalık bittiğinde aynı şevkle görevini devam ettirdiğini belirtmiştir. İki yıl süren hastalık döneminde Kayseri'ye ailesinin yanına dönmek zorunda kalmıştır. İki yıl sonunda nekahat süresinin devam etmesi sebebiyle ailesinin bulunduğu Kayseri'nin Yahyalı Ortaokuluna Türkçe öğretmeni olarak görevlendirilmiştir. Bu okulda eşi Gülbin Bozkurt ile tanışmıştır. Bu okul, kendisinin öğretmenlik hayatında önemli bir yer taşımaktadır. Burada iki yıl çalıştıktan sonra Kayseri'nin Yeşilhisar ilçesinde bulunan Yeşilhisar Lisesine tayini çıkmış ve burada da üç yıl edebiyat öğretmeni olarak çalışmıştır. 1974 yılında eğitim enstitüsüne edebiyat öğretmeni alımı yapılırken, Cemiloğlu tekrar Samsun iline dönmüş ve 1974'ten 1979'a kadar Samsun Eğitim Enstitüsünde öğretmenlik yapmıştır. 1979'da eşinin rahatsızlanması nedeniyle Bursa'ya gitmek zorunda kalan Cemiloğlu, 1980 yılında bir yıl Bursa Erkek Lisesinde görev yapmıştır.

Cemiloğlu Bursa Erkek Lisesinin ardından iki yıl Muradiye Yabancı Diller Meslek Yüksek Okulunda öğretmenliğe devam etmiştir.

1982 yılında devlet tarafından Meslek Yüksek Okulları ile Eğitim Enstitülerini birleştirme kararı alınmıştır. Muradiye Meslek Yüksek Okulu eğitim fakültesine dönüştürülünce, Cemiloğlu'nun akademik kariyeri bu şekilde başlamıştır.

16 sene öğretmenlik yapan Cemiloğlu, ciddi bir birikim ve tecrübe ile akademik kariyerine adım atmıştır. Akademik yaşamından önce değişik kademelerde öğretmenlik yapmış kişilere bakıldığı zaman, öğrenciyi ve şartları çok daha iyi tanıdıkları için eserleriyle ve çalışmalarlarıyla daha faydalı olmaktadır. Böyle bir yolu izleyip akademik hayata geçiş yapan Cemiloğlu'nun eğitime bakış açısı fayda sağlamak ve topluma verimli bireyler yetiştirmektir.

Cemiloğlu'nun hem ortaokul hem de lise düzeyinde 16 yıllık öğretmenlik tecrübesine sahip olduğu anlaşılmaktadır. Farklı iki öğretim kademesinde de eğitim ve ders vermek, Cemiloğlu için alanda yetkinlik deneyimi sağlamıştır. Ortaokul kademesinde iki yıl Türkçe öğretmeni, lise kademesinde ise on dört yıl edebiyat öğretmeni olarak çalışmıştır.

Cemiloğlu'nun eğitim aldığı ve görev yaptığı yıllarda eğitim fakülteleri yaygın olmayıp özellikle ortaokullarda Türkçe dersleri de genellikle edebiyat öğretmenleri tarafından yürütülmektedir. Fen-edebiyat fakültelerinin edebiyat bölümlerinden mezun olan ve yeterince öğretmenlik formasyonu bilgisi alamayan öğretmenler hem liselerde edebiyat derslerini hem de ortaokullarda Türkçe derslerini yürütmek durumunda kalmışlardır. Mustafa Cemiloğlu da fen-edebiyat fakültesi mezunu olduğu için fakültede iken sadece bir yarıyıl döneminde haftada bir saatlik pedagoji dersi almıştır. Cemiloğlu şöyle demektedir: “Ben öğretmenlik mesleğini kazma ile kazıp maden çıkartmak gibi keşfederek öğretmenlik mesleğinin yöntemlerini, inceliklerini buldum ve uyguladım.” Cemiloğlu öğretmenlik mesleğini keşfederek bulmuştur ve öğretmenlik mesleğini maden çıkarmaya benzetmektedir. O

dönemlerde öğretmenlik ve Türkçe eğitimi alanında yöntem bildiren yeterli kitaplar bulunmadığı için kendi yöntemini keşfetmiştir. Öğretmenlik alanındaki fikirlerini sınıf ortamında öğrencileriyle tartışmış, onlardan dönütler alarak en verimli ve faydalı yöntemleri seçmeye çalışmıştır. Bulduğu öğretmenlik bilgi ve yöntemleri ile binlerce Türkçe öğretmeni yetiştirmiştir.

2.3.2. Profesörlük unvanı. Profesörlük akademisyenler için eğitim kariyerindeki son aşamadır. Profesörlük makamına yükselmek akademisyenlerin amaçlarından biridir. Mustafa Cemiloğlu doçent unvanını aldığı Uludağ Üniversitesine 2001 yılında profesör olarak atanmıştır. Cemiloğlu 1993 yılında Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesinde Türkçe Eğitimi Bölümünü kurmuştur. Kurucu başkan olarak atandığı Türkçe Eğitimi Bölüm başkanlığı görevini profesörlüğünde de devam ettirmiş, emekli olduğu 2010 yılında bölüm başkanlığından ayrılmıştır. Mustafa Cemiloğlu, profesör unvanını aldıktan sonra farklı idari görevlerde de bulunmuştur. 2001-2004 tarihleri arasında Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Fakülte Yönetim Kurulunda, 2001-2009 tarihleri arasında Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunda görev almıştır. 2001-2010 tarihleri arasında Türk Devlet ve Toplulukları Araştırma Merkezi (TÜDAM) Yönetim kurulu üyeliğinde bulunmuştur.

2004-2008 yılları arasında Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dekanı olarak görev yapmıştır. 2001-2008 yılları arasında ulusal hakemli Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisinin yayın komisyonu başkanlığını yürütmüştür. Cemiloğlu, profesörlük yıllarında belirli yönetim kurullarında görevler almıştır.

Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesine bağlı Türkçe Eğitimi bölümünde 1993 yılından 2010 yılına kadar on yedi yıl boyunca binlerce Türkçe öğretmeni yetiştirmiş olan Cemiloğlu hem hocalık yapmış hem de idari görevlerde yer almıştır. Kurucusu olduğu Türkçe Eğitimi bölümünün yol göstericisi olmuştur.

Mustafa Cemiloğlu'nun emekleriyle kurulan Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi bölümünde her zaman idari işlerle ilgilenmiş ve bölümün ileri gitmesi için bütün enerjisini bölümüne adanmıştır. Cemiloğlu, idari işlerinin yanı sıra birçok lisansüstü ve doktora öğrencisi de yetiştirmiştir. 27.05.2010 tarihinde yaş haddi nedeniyle emekli olan Cemiloğlu, emekli olduktan sonra da bölümdeki hizmetlerine devam etmiştir. Öğrencilerinin ve öğretmen arkadaşlarının çalışmalarına destek olmuş ve bölümle olan bağlantısını hiçbir zaman koparmamıştır.

2.3.3. Akademik alanda yetiştirdiği öğrenciler ve danışmanlık yaptığı eserler

2.3.3.1. Lisans üstü öğrencileri. Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu'nun tez danışmanlığı yaptığı öğrencilerinin isim listesi aşağıda verilmiştir:

- 1- Çiğdem Eren
- 2- Soner Sağlam
- 3-Yasin Karadede
- 4- Nilay Çağlayan
- 5- Nilüfer İşyar

2.3.3.2. Yüksek lisans düzeyinde danışmanlık yaptığı eserler. Bu bölümde Prof.

Dr. Mustafa Cemiloğlu'nun danışmanlık yaptığı yüksek lisans tezleri ve özetleri yer almaktadır.

1.EREN, Çiğdem. (2004) *İlköğretim altıncı yedinci sekizinci sınıflarında Türkçe ders kitaplarındaki Atatürk metinlerinin incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Sınıf Öğretmenliği Anabilim dalı İlköğretim Bilim Dalı, Tez Danışmanı: Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu

Bu çalışmada, Türkçe dersinin Türk ahlak ve değerlerini öğretme görevinin olduğu belirtilmiştir. Bu ahlak ve değerler eğitiminin içerisinde, Türk milletinin önderi Mustafa Kemal Atatürk'ün fikirlerinin ve hedeflerinin örnek alınması gerektiği belirtilmiştir. Türkçe

dersinde kazandırılmak istenen davranışların Atatürk ile bağlantılı olduğu vurgulanmıştır. Atatürk ile ilgili metinlerin seçiminde çocukların gelişim çağının göz önünde bulundurulması gerektiği anlatılmıştır. Çocukların gelişim çağı dikkate alındığında, ilköğretim altıncı yedinci ve sekizinci sınıfta model alma özelliklerinin baskın olduğu belirtilmiştir.

Atatürk ile ilgili metinlerin model alma ile doğrudan bağlantılı olması gerektiği ifade edilmiştir. Metinlerde anlatılan Atatürk'ün çocuklar tarafından model alınması gerektiği anlatılmış ve metinlerin bu hassasiyetle seçilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Bu çalışmanın teknikleri inceleme ve kaynak toplama olarak belirtilmiştir. Ders kitaplarındaki metinler incelendiğinde Atatürk ile ilgili bilgilerin tek düze bir şekilde verildiği, ilgi çekici halde olmadığı tespit edilmiştir. Atatürk'ü model almasını istediğimiz çocukların bu metinlerle istenilen hedeflere ulaşması zor gözükmektedir. Araştırma incelendiğinde metinlerin istenilen seviyede olmadığı görülmektedir. Ayrıca Atatürk'ün sınırlı metin türleri ile anlatıldığı, bazı metin türlerine hiç yer verilmediği görülmüştür. Sonuç olarak çocukların model almasını istediğimiz Atatürk'ün anlatımında, metin seçimlerine dikkat edilmesi gerektiği, çocukların ilgi alanlarına göre metinlerin tespit edilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

2.SAĞLAM, Soner. (2005) *Türkmen şairi Mollanepes'in bütün şiirleri (giriş- inceleme-metin-dizin)*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dünyası Araştırmaları Anabilim dalı, Tez Danışmanı: Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu.

Türk Cumhuriyetlerinin 1991 yılında Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından bağımsızlıklarına kavuşmuştur. Bağımsızlığına kavuşan Türk milletlerinin kültürü, dili ve edebiyatı üzerine belirli çalışmalar yapılmıştır. Sağlam, Türkmen edebiyatı üzerine yaptığı bu çalışmada, Türkmenler arasında çok sevilen bir şair olan Mollanepes'in şiirlerini incelemiştir. Bu çalışmadaki amaç, Mollanepes'in şiirlerini incelemek ve Türkmen Edebiyatındaki önemini tespit etmektir. Bu çalışmada Türkmen edebiyatının tarihi ve bu

süreçte yaşanan gelişmeler açıklanmıştır. Çalışmanın devamında şairin hayatından bahsedilmiş ve eserlerinin Türkmen edebiyatındaki yeri önemi anlatılmıştır. Türkmenistan'ın tarihi ve coğrafi yapısı hakkında bilgiler de çalışmaya eklenmiştir.

3.KARADEDE, Yasin. (2005) *Kırım Tatarlarının atasözleri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Halk Bilimi Anabilim dalı, Tez Danışmanı: Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu.

Karadede çalışmasında, Kırım Tatarlarının atasözlerini konu edinmiştir. Çalışmasının amacı Kırım atasözlerini toplamak ve derlemek olmuştur. Kırım Tatarları hakkında bilgi verip onların deyim ve atasözlerini incelemiştir. Çalışmada Kırım Tatarlarının deyim ve atasözlerinin Türkiye Türkçesine aktarımı yapılmıştır. Kırım Tatarları ile Türk atasözü ve deyimlerinin yakınlığı değerlendirilmiştir.

4. ÇAĞLAYAN, Nilay. (2009) *İlköğretim 6. Sınıf Öğrencilerinin Dinleyerek Anladıklarını Yazılı Anlatıma Aktarma Becerilerinin Değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Tez Danışmanı: Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu.

Çağlayan çalışmasında, ilköğretim 6.sınıf öğrencilerinin dinlediklerini anlama ve yazıya aktarma becerilerini ölçmüştür. Türkçe öğretim programında yer alan dinleme becerisi ve yazma becerisi kazanımlarından yola çıkarak çalışmasını gerçekleştirmiştir. Bu çalışmada üç farklı ölçek hazırlamıştır. Çağlayan, Üç farklı ölçeği 2008-2009 yılında Bursa ilinde bulunan üç farklı okuldaki 6.sınıf öğrencilerine uygulamıştır. Bu uygulama çalışması 7 hafta sürmüştür. Uyguladığı öğrencilerin ailesinin sosyoekonomik durumlarını belirlemek amacıyla çalışmalar yapmıştır. Bu çalışma sonucunda ailelerin eğitim durumlarına ve gelir bilgilerine ulaşmıştır. Çağlayan tezinde, ekonomik durumu üst seviyede olan ailelerin çocukları ile ekonomik durumu alt seviyede olan ailelerin çocuklarını belirlemiştir. Çalışmasında ekonomik durumu iyi olan ailelerin çocuklarının ekonomik durumu alt seviyede olan ailelerin

çocuklarına göre dinlediklerini daha iyi anlama ve anladıklarını yazıya aktarma becerisine sahip olduğunu tespit etmiştir. Bunun yanı sıra, dinledikleri metne dair belirlenen anahtar kelimeleri kompozisyonlarına transfer etme becerisinin de sosyoekonomik durumu iyi olan ailelerin çocuklarında daha başarılı olduğunu bulgulamıştır. Dilsel beceri açısından da bu durum söz konusudur.

Çağlayan tezindeki sonuçlara göre, sosyoekonomik durumu iyi olmayan ailelerin çocuklarına yapılan eğitim uygulamalarında bu eksikliğe dikkat edilmeli ve buna göre hareket edilmelidir. Sosyoekonomik durumu iyi olmayan öğrencilerin gelişimlerinin göz önüne alınması gerektiği, onların gelişimlerini arttıracak ortamlara yer verilmesi gerektiği belirtilmiştir. Ailelerin meslek durumlarına göre değişken olan sosyoekonomik yapıları çocukların gelişimlerini doğrudan etkilemektedir. Çağlayan, sosyoekonomik durumları farklı olan öğrencilerin olduğu sınıflarda Türkçe öğretmenlerine ve okul yönetimine önerilerde bulunmuştur. Bu önerilerinde, farklılığı ortadan kaldırmak adına rehber öğretmenden yardım alınması gerektiğini ve okulda uygun çalışma ortamı hazırlanması gerektiğini önermiştir.

2.3.3.3. Doktora düzeyinde danışmanlık yaptığı eserler. Bu bölümde Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu'nun danışmanlık yaptığı doktora tezi ve özeti yer almaktadır.

1. İŞYAR, Nilüfer. (2007) *1970-2005 Yılları Arasında Yazılan Sosyal İçerikli Çocuk Romanlarımızda Aile*. Yayımlanmamış doktora tezi, Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı İlköğretim Bilim Dalı, Tez Danışmanı: Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu.

İşyar'ın doktora tezi betimsel bir araştırma örneğidir. 1970-2005 yılları arasında yazılan çocuk romanlarından sosyal içerikli olanları incelemeye almıştır. İnceleme esnasında incelenen yıllardaki her seneyi ve dönemi yansıtabilecek sosyal içerikli romanlara yer vermiştir. Tez çalışması üç ana bölümden oluşmaktadır.

1.Bölüm: Çocuk Edebiyatına Genel Bakış

İŞYAR, bu bölümde çocuk edebiyatının geniş bir tanımını yaparak tezine başlamıştır. Çocuk edebiyatının türleri hakkında bilgi verildikten sonra tezin konusu olan çocuk romanları hakkında bilgi verilmiştir. Çocuk romanlarının dünyada ve Türkiye’deki gelişimi, geçirdiği süreçleri incelemiştir. Tezin konusu olan aile kavramı birinci bölümün sonunda ele alınmıştır. 1970 yılına kadar yazılan çocuk romanlarındaki aile kavramı değerlendirilmiştir. Çocuk romanlarında bulunan ailelerin yapısı ve özellikleri belirtilmiştir.

2. Bölüm: Ailenin Yapısı ve Değişimi

Bu bölümde yazar, tezin konusu olan aile kavramını geniş bir şekilde incelemiş, ülkemizdeki aile özelliklerine yer vermiştir. Ailenin tanımını, önemini ve ülkemizdeki ailelerin görevlerini açıklamıştır. Tez çocuk romanlarındaki ailelerin özelliklerini ve çocuk romanlarına uygunluğunu değerlendirdiği için aile kavramı detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Ülkemizdeki aile tipleri olan geniş aile, çekirdek aile ve parçalanmış ailelerin özelliklerine yer vermiştir.

3.Bölüm: Türk Çocuk Romanlarında Aile Teması

Bu bölüm tezin en geniş bölümüdür. Tezin ana kısmını oluşturan bu bölümde dokuz başlık bulunmaktadır:

3.1 Çocuk Romanlarında Aile Kurumuna Genel Bakış

3.2 Ailenin Kurulması: Evlilik

3.3 Aile İçin Evin (Yuvanın) Önemi

3.4 Ailede Cinsiyete Dayalı Rol Dağılımı

3.5 Aile İçi Uyum

3.6 Sorunlu Aileler

3.7 Aile ve Çocuk

3.8 Kardeşler arası ilişkiler

3.9 Aile ve Akrabalık İlişkileri

İşyar, yukarıdaki başlıkları, incelediği çocuk romanlarına yansıdığı ölçüde ele alabilmiştir. Bu bölümde başlıklardan da anlaşılacağı üzere, çocuk romanlarında yer alan aile kavramı geniş bir bakış açısıyla anlatılmıştır. Çocuk romanları incelendiğinde aile kurmak, evlenmek ve bekar olmak değerlendirilmesi gereken hususlardır. İşyar tezinde, evliliğe, aileye olumu bakış ile bekarlığa bakışı başlıklar halinde incelemiştir. Aile kurulmasında evlilik şekillerini ve evlilikle ilgili sosyal durumları evlilik başlığında aktarmıştır. Aile içi evin, yuvanın önemine ayrı bir başlık vererek çocuk romanlarındaki yuva kavramını ele alan İşyar, bu başlıkta yirmi dört çocuk romanındaki yuva kavramını anlatmıştır. Roman örnekleri içerisinde ailede cinsiyete dayalı rol dağılımı, aile içi uyum ve sorunlu aileler başlıkları incelenmiştir. Sorunlu aileler başlığında; ailede sakatlık ve hastalıklar, parçalanmış aileler, göç nedeniyle belirli sorunlarla karşılaşan aileler, ailede çocuksuzluk ve çocuk özlemi, göç olgusu ve ailedeki sorunlar, aileler arasında kan davası sorunu, aile içinde psikolojik çatışmalar, yalnızlık sorunu, yoksul aileler ve sorunları, evlilikte eşler arası sorunlar ve ikinci evlilikler ve sorunları konularına ayrı başlıklar verilmiştir. İşyar, aile kavramının yakın çevresiyle olan ilişkilerine de yer vererek eserlerdeki aile kavramını detaylı bir şekilde gözler önüne sermiştir.

İşyar, 1970-2005 yılları arasında yazılan 222 çocuk romanını incelediğinde belirli sonuçlara ulaşmıştır. Çocuk romanlarının yazıldığı yıl, dönem ile hâkim olan toplumsal yapıyı uyumlu bulmuştur. Toplumda olumlu davranışlar oluşturacak, çocukları eğitsel açıdan geliştirecek aile kavramına yer veren çocuk romanlarının ders kitaplarında da yer alması gerektiğini belirtmiştir. İşyar sadece ders kitaplarıyla sınırlı bırakmayıp aile kavramını işlemeyi toplumsal bir sorumluluk olarak görmektedir.

2.4. Eserleri

Bu bölümde Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu'nun eser vermiş olduğu alanlardaki eserleri kronolojik olarak sıralanmıştır.

2.4.1. Türk dili ve edebiyatı ve Türkçe öğretimi alanındaki eserlerinin kronolojik listesi

2.4.1.1. Türk dili ve edebiyatı ve Türkçe öğretimi alanındaki kitapları

1. *İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi*, Alfa Aktüel Yayınları, Bursa 1995, 6. Baskı 2015, 439 s.
2. *Dilbilimi Açısından Türkçe Yazılı Anlatım ve Anlatım Teknikleri Öğretimi*, Alfa Aktüel Yayınları, Bursa 2001, 4. Baskı 2009, 224 s.
3. *Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi*, Alfa Aktüel Yayınları, Bursa 2003, 326 s., 2013, 2. baskı, 253 s.

2.4.1.2. Türk dili ve edebiyatı ve Türkçe öğretimi alanındaki makaleleri

1. *Türkçe Öğretimi ve Çocuk Şiiri*, Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, C.VII, S. 1, Bursa 1992, s. 175-180.
2. *İlköğretim Öğrencilerine Kazandırılmak İstenen Temel Moral Değerler ve İki Türkçe Kitabının İncelenmesi*, Eğitimciler Birliği Dergisi, Amsterdam 1995.
3. *Genel Olarak Öğretim, Özel Olarak Türkçe Öğretimi Alanında Kullanılan Öğretim Terimleri ile İlgili Bir Değerlendirme*, Ana Dili S. 16, 1/3. 2000, İzmir, s. 7-15.
4. *Ana Dilimiz Türkçe*, Türk Yurdu, C. 21, S. 162-163, Ankara 2001, s. 83-85.
5. *Türkçe'nin Öğretimi ve Metodoloji*, Türk Yurdu, C 22, S. 180, Ağustos 2002, Ankara, s. 37-39.
6. *Üniversitelerde Okutulan Türk Dili Dersi ile İlgili Tespitler, Değerlendirmeler ve Öneriler*, Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, C. XVII, S. 2, Bursa 2004, s. 173-182.
7. *Yeniden Yapılanma Çerçevesinde Türkçe Eğitimi Programı ve Uludağ Üniversitesi*, Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, C. XVIII, S. 2, Bursa 2005, s. 207-216.
8. *İsmail Gaspıralı ve Eğitim-Öğretim Faaliyetleri*, Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi, Yaz, C. V, S. 1, İzmir 2005, s. 31-35.

9. *Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimine Bütüncü Yaklaşım*, Türk Dili S. 641, Mayıs 2005, s. 403-408.
10. *Eğitim Bilimi Açısından Örtük Program ve Halk Anlatılarının Örtük Program Bağlamında Değerlendirilmesi*, Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, C. XIX, S. 2, Bursa 2006, s. 257-269.
11. *Eğitim Felsefesi Açısından Türkçe Eğitimi*, Türk Yurdu, C. 31, S. 288, Ankara 2011, s. 125-129.
12. *İsmail Gaspıralı ve Eğitim Anlayışı*, Her Yıl Bir Büyük Türk Bilgi Şölenleri 1/ İsmail Bey Gaspıralı, 11-12 Aralık 2014, Türk Ocakları Bursa Şubesi Yayınları, Bursa, 2015, s.38-44.
13. Cemiloğlu, M, Ogur, E. (2016). *Okuma öğretiminde biliş ve üst-biliş stratejileri*, Uluslararası İnsan ve Sanat Araştırmaları Dergisi, 1(1), 46-53.
14. *2017 Tarihli Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Öğretim Programına Eleştirel Yaklaşım*, Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, C.31, S.1, Bursa, 2018, s. 279-298.
15. *Türk Dili ve Edebiyatı Dersinde Değerler Öğretimi*. Uluslararası İnsan ve Sanat Araştırmaları Dergisi, 3(3), 17-23.

2.4.1.3. Türk dili ve edebiyatı ve Türkçe öğretimi alanındaki bildirileri

1. *İlköğretim Okullarının Türkçe Derslerinde Sözcük Öğretimi ve Türkçe Kitaplarındaki Söz Değerleri Üzerine Bir İnceleme*, Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu, 16-17 Haziran 1994, Bursa.
2. *Türkçe Özel Öğretimi İçerisinde Türkçe-Kompozisyon Öğretimi*, Uluslararası Öğretmen Yetiştirme Sempozyumu, 27-29 Kasım 1997, Çanakkale.
3. *Türk Dünyası Türkçe Ders Kitapları ve Müşterek Konuları*, 7. Türk Devlet ve Toplulukları Dostluk, Kardeşlik ve İş Birliği Kurultayı, 2-4 Temmuz 1999, Denizli.

4. *Türkçe Öğretimi ile Türk Dili ve Edebiyatı Öğretiminin Çalışma Alanlarında Kültür Aktarımı*, Marmara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sempozyumu, 10 Mart 1999, İstanbul.
5. *Çocuk Kitabı Olarak Dede Korkut Hikâyeleri*, 1. Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu, 20-21 Ocak 2000, Ankara.
6. *Türk Dünyası Ortak Kültür Değerleri ve Ortak Eğitimde Destanlarımızın Yeri*, 8. Türk Devlet ve Toplulukları Dostluk Kardeşlik ve İşbirliği Kurultayı, 24-26 Mart 2000, Samsun.
7. *Liselerin Türk Dili ve Edebiyatı Derslerinin Yüksek Öğretime Hazırlamadaki İşlevi ve Öğrenci Açısından İşlevselliği*, 2000'li Yıllarda Lise Eğitimine Çağdaş Yaklaşımlar Sempozyumu, İstanbul Kültür Üniversitesi, 8-9 Mayıs 2002, İstanbul.
8. *Türk Dili ve Edebiyatı Öğretime Bütüncü Yaklaşım*, I. Kırşehir Kültür Araştırmaları Bilgi Şöleni, 8-10 Ekim 2003, Kırşehir.
9. *Türk Dili Dersi İçin Yeni Bir Program ve Çağdaş Bir Yöntem Önerisi*, Üniversitelerde Türk Dili Öğretimi Kurultayı, Yıldız Teknik Üniversitesi, 22 Mayıs 2004, İstanbul.
10. *İlköğretim 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Moral Değer Kazandırma Eğitimi* [Elif Aslangör ile birlikte], I. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu, 20-21 Kasım 2008, Ankara.
11. *Dil ve Edebiyat Öğretiminde Gelenek mi, Çağdaş Yöntemler mi ?*, VII. Dünya Dili Türkçe Sempozyumu, 16-18 Ekim 2014, Pegem Akademi Yayınları, Elazığ.
12. *Okuma Öğretiminde Bilişsel Stratejiler*, VIII. Dünya Dili Türkçe Sempozyumu, 15-17 Ekim 2015, Pegem Akademi Yayınları, Ankara, 2015, s.161.
13. *Dil ve Edebiyat Öğretimi ile Değerler Eğitimi Açısından Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Öğretim Programı*, XI. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu, 16-18 Ekim 2019, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.

14. *Öğretim Programcılığı Açısından Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Öğretim Programı ve Program Bütünlüğünü Şekillendiren Temel Dinamikler*, XV. Uluslararası Büyük Türk Dil Kurultayı Bildirileri Kitabı, 25-28 Eylül 2020, Gürcistan Tiflis Devlet Üniversitesi, Tiflis.

2.4.2. Halk edebiyatı alanındaki eserlerinin kronolojik listesi

2.4.2.1. Halk edebiyatı alanındaki kitapları

1. *Halk Hikâyelerinde Doğum Motifi*, Uludağ Üniversitesi Basımevi, Bursa, 1999, 191 s.
2. *Âşık Şevki Halıcı, Hayatı, Sanatı, Şiirleri*, Uludağ Üniversitesi Basımevi, Bursa 2000, 142 s.
3. *Bursa Dağ Köylerinde Türkmen Kültürü*, Uludağ Üniversitesi Basımevi, Bursa 2002, 302 s.
4. *Nevruz* (Prof. Dr. Selçuk Kırılı ve Prof. Dr. Fügen Berkay ile), Uludağ Üniversitesi Basımevi, Bursa 2005, 89 s.
5. *Âşık Mevlüt İhsani'den Derlenen Halk Hikâyeleri* (Prof. Dr. Fikret Türkmen ile), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2009, 284 s.
6. *Âşık Şevki Halıcı'dan Derlenen Halk Hikâyeleri* (Prof. Dr. Fikret Türkmen ile), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2009, 891 s.

2.4.2.2. Halk edebiyatı alanındaki makaleleri

1. *Keles Folklorunda Yörük Takvimi ve Meteoroloji*, Türk Kültürü Dergisi, Nisan 1990, Sayı 324, ss. 239-242
2. *Almanca Yazan Türk Şair ve Yazarlarda Yurt Özlemi*, Erciyes, S. 183, Mart 1993, Kayseri, s. 6.
3. *Azerbaycan "Dastan"ları Hakkında*, Türk Kültürü, S. 379, Kasım 1994, Ankara, s. 671-694.

4. *Novruz ile Novruz ve Gendap Hikâyelerinin Karşılaştırılması ve İhtilal Sonrası Azerbaycan Hikâyeleri*, Erciyes, S. 201, Eylül 1994, Kayseri, s. 28-30
5. *Ahmet Yesevi 'de İslamiyet Öncesi Türk Kültür Unsurları*, Erciyes, S. 195, Mart 1994, Kayseri, s. 3-4.
6. *Ferhat ile Şirin Hikâyesi Hakkında*, Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, C. 10, S. 1, Bursa 1995.
7. *Türk Hikâye ve Masallarında Köse Tipi*, Erciyes, S. 211, Temmuz 1995, Kayseri.
8. *Azerbaycan ve Anadolu Halk Hikâyelerinde Kahramanların Âşık Olması ile İlgili Motifler ve Bunların Yapısı*, Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi, S. 3, Bahar, Ankara 1997, s. 62-91
9. *Bursa Dağ Köyleri ve Köy Adı Efsaneleri*, Bursa Defteri, S. 3. Bursa 1999, s. 314
10. *Deprem Efsaneleri*, Bursa Defteri, S. 4, Aralık, Bursa 1999, s. 97-103.
11. *Çıldırli Âşık Şevki Halıcı*, Milli Folklor Uluslar Arası Halkbilimi Dergisi, S. 44 Kış, Ankara 1999, s. 35- 45.
12. *Kamyon Yazıları ve Geleneksel Kültürümüz*, Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, C. XV, S. 1, Bursa 2002, s. 69-82.
13. *Âşık Şevki Halıcı 'da Âşık Makamları*, Erdem, Türk Halk Kültürü Özel Sayısı-I, C. 13, S. 37, Ankara 2002, s. 73-116.
14. *Çevreyi Algılama, Yorumlama, Adlandırma ve Sahiplenme Bağlamında Bursa Köy Adları*, Prof. Dr. Fikret Türkmen Armağanı, Kanyılmaz Matbaası, İzmir, 2005, ss.149-156
15. *Türkü Yakma Geleneği ve Bursa Türküleri*, Bursa'da Yaşam Dergisi, Kasım 2012, ss.64-75.

2.4.2.3. Halk edebiyatı alanındaki bildirileri

1. *Karagöz ve Osmanlı Dönemi Halk Kültürü*, Uluslararası Karagöz Sempozyumu, Kasım 1993, Bursa.
2. *İslamî Türk Kültür Birliği Çerçevesinde Ahmet Yesevî'de İlahi Aşk*, Milletler Arası Hoca Ahmet Yesevî Sempozyumu, 26-29 Mayıs 1993, Kayseri.
3. *Dede Korkut Mukaddimesindeki Kadın Tipleri ile Azeri Sahası Hikâyelerindeki Kadın Tiplerinin Karşılaştırılması*, Karşılaştırmalı Edebiyat Araştırmaları Sempozyumu, Mayıs 1995, Çanakkale.
4. *Hikâyelerimizin Kaynakları ve Selim Şah Hikâyesi*, Yunus Emre Sempozyumu, Mayıs 1995, Eskişehir.
5. *Mutlu Sonla Biten Halk Hikâyelerinde Gelin Tasvirleri*, Milletler Arası Halk Kültürü Kongresi, 9 Ekim 1995, Konya.
6. *Türk Bahar Bayramı Nevruz*, 21 Mart 1996, Bursa.
7. *Manas'ın Anadolu'ya Yansıyan Yapısı*, Karşılaştırmalı Edebiyat Araştırmaları Sempozyumu, 17 Mayıs 1996, Çanakkale.
8. *Bursa İnebey Kütüphanesinde Yazma Bir Emir Sultan Menakıpnamesi*, Uluslararası Türk Dil Kurumu Kongresi, 23-27 Eylül 1996, Ankara.
9. *Halk Hikâyelerinde Kahramanların Eğitimi*, V. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi, 1997, Ankara.
10. *Latif Şah Hikâyesinin Giriş Epizodu*, Kültür Bakanlığı Aşık Şenlik Sempozyumu, 22-23 Mayıs 1997, Ankara.
11. *Dede Korkut ile Manas'ta Çokluk İfade Eden Sayılardaki Tekrarlar ve Matematiksel Oran Anlayışı*, Karşılaştırmalı Edebiyat Araştırmaları Sempozyumu, 30-31 Mayıs 1997, Çanakkale.
12. *Bursa Bölgesinde Yaşayan Sözlü Tarih*, Uluslararası Osman Gazi Bursa Araştırmaları Kongresi, 16-17 Haziran 1997, Bursa.

13. *Türk Halk Kültürü Açısından Karagöz*, 4. Uluslararası Karagöz Sempozyumu, 17-24 Kasım 1997, Bursa.
14. *Halk Hikâyeciliği Açısından Hacı Bektaş Veli Velayetnamesi*, IV. Uluslararası Karşılaştırmalı Edebiyat Araştırmaları Sempozyumu, 28- 30 Mayıs 1998, Çanakkale.
15. *Bursa Dağ Köylerinde Türkü Yakma Geleneği ve Bir Türkünün Psiko-sosyolojisi*, 1. Balıkesir Kültür Araştırmaları Sempozyumu, 1-2 Haziran 1998, Balıkesir.
16. *Menteşeli Halk Şairi İzzet Arı ve Halk Şiirinde Geleneğin Değişmesi*, Kütahya Şairler Sempozyumu, 4-5 Haziran 1998, Kütahya.
17. *Bursa Dağ Köylerinde Dede Kültü ve Tabiatı Canlandırma Pratikleri*, II. Balıkesir Kültür Araştırmaları Sempozyumu, 1-2 Haziran 2000, Balıkesir.
18. *Halk Hikâyeciliği ve Hikâyelerin Yazıya Aktarılması Problemleri*, Uluslararası Türk Dünyası Halk Edebiyatı Kurultayı Bildirileri (26-28 Mayıs 2000), T.C. Kültür Bakanlığı, Ankara, 2002, S.141-159.
19. *Develi ve Çevresinde Karacaoğlan*, Bütün Yönleriyle 1. Develi Bilgi Şöleni, 26-28 Ekim 2002, Develi.
20. *Bursa Dağ Köylerinde Yaz Başı ve Yaz Sonu Törenleri*, Uluslararası Geleneksel Bayramlar Törenler Sempozyumu, 5-7 Haziran 2003, Akmesit (Simferopol)/Kırım/ Ukrayna.
21. *Tarihsel Gerçekliğin Algılanması Bağlamında Olay Kahramanı Kabakçı Salih Efe*, Medeniyetleri Birleştiren Kent: Bursa Sempozyumu, 25- 27 Haziran 2003, Bursa.
22. *Bursa Bölgesi Yörükleri*, Osmangazi ve Bursa Sempozyumu, 4-5 Nisan 2005, Bursa.
23. *Haydarbaba Şiirinde Anadolu Motifleri*, Her Yıl Bir Büyük Türk Bilgi Şölenleri 3 / Muhammed Hüseyin Şehriyar, 7-8 Kasım 2016, Bursa.

Bu çalışma, Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu'nu inceleyen biyografik bir tez olduğu için kendisinin Halk Edebiyatı alanındaki bütün çalışmaları taranmıştır. Cemiloğlu, Halk Edebiyatı alanındaki 15 makale, 23 bildiri ve 6 kitabında; Halk inanışları, Halk hikâyeciliği ve Bursa Yöresi Halk Kültürü konularına yer vermiştir. Kronolojik sıralama incelendiğinde Cemiloğlu'nun Türkçe öğretimi alanında eser verdiği dönemlerde aynı zamanda Halk Edebiyatı alanında da eser verdiği görülmektedir. Eser verdiği dönem incelendiğinde, Türkçe öğretimi alanındaki ihtiyaç ve eksiklerin fazla olması nedeniyle çalışmalarında Türkçe öğretimi alanına yoğunlaştığı görülmektedir.

III.Bölüm

Yöntem

Bu bölümde; araştırmanın modeli, araştırmanın kapsamı, araştırma verilerinin toplanması ve araştırma verilerinin analiz ve yorumlanma süreci ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

1. Araştırma Modeli

Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu'nun Türk dili edebiyatı ve Türkçe öğretimi alanındaki eserlerinin Türk dili ve edebiyatı ve Türkçe öğretimine getirmiş olduğu katkılarını incelemeyi amaçlayan bu araştırmada nitel araştırma metotlarından betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu'nun kendisine, önceden tutulmuş olan çeşitli kayıtlara, yazılı belgelere ve onu tanıyan kaynak kişilere başvurularak elde edilen dağınık biçimdeki veriler, tezi hazırlayanın kendi gözlemleriyle bütünleştirilerek yorumlanmaya çalışılmıştır.

2. Evren ve Örneklem

Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu'nun Türk dili edebiyatı ve Türkçe öğretimi alanında yazmış olduğu 3 kitap, 15 makale ve 13 bildiri araştırmanın örneklemine oluşturmaktadır.

Araştırmanın örneklemine oluşturan eserler şunlardır:

- İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi,
- Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi,
- Dil Bilimi Açısından Türkçe Yazılı Anlatım ve Anlatım Teknikleri Öğretimi.

Araştırmanın örneklemine oluşturan “İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi” kitabı bu alanda yazılmış üç eserle birlikte değerlendirilmiştir. Bu eserler şunlardır:

1. Demirel, Ö. ve Şahinel, M. (2006). *Türkçe ve Sınıf Öğretmenleri İçin Türkçe öğretimi* (7. baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.

2. Kavcar, C., Sever, S. ve Oğuzkan, F. (2001). *Türkçe öğretimi*. Ankara: Engin Yayınevi.

3. Yıldız, C., Okur, A., Arı, G. & Yılmaz, Y. (2013). *Türkçe öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.

Bu eserleri tespit ederken ilk olarak içerik dikkate alınmıştır. Belirlenen üç eser de Türkçe öğretimi alanındaki ders kitaplarıdır. Eserleri belirlerken dikkat edilen bir diğer husus da yayın tarihidir. Cemiloğlu'nun kitabı 1995 yılında, Cahit Kavcar'ın kitabı 1997 yılında, Özcan Demirel'in kitabı 1999 yılında ve Yıldız'ın kitabı 2006 yılında yayımlanmıştır. Yıldız'ın eseri dışındaki eserler yakın tarihlerde yayımlanmıştır. Cemiloğlu'nun kitabının son baskısı 2015 yılında, Demirel'in eserinin son baskısı 2006 yılında, Kavcar'ın eserinin son baskısı 2016 yılında ve Yıldız'ın eserinin son baskısı 2013 yılında yapılmıştır. Bu eserlerin son baskıları da yenilenen Türkçe öğretim programlarına uygun şekilde düzenlenmiştir. Belirtilen bu eserlerin seçilmesindeki bir diğer husus, Türkçe eğitimi alanının gelişmesinde öncü olan, bu alanda birçok eser meydana getirip birçok akademisyen yetiştiren ve çalışmalarıyla alanda ismi ön plana çıkmış kişilerin eserleri olmasıdır. Cahit Kavcar ve Özcan Demirel, Türkçe eğitimi alanında çok sayıda eser vermiş ve bu alanın gelişmesinde öncülük etmiş kişilerdir. Bu üç eserin seçilip karşılaştırılmasındaki amaç şudur: Demirel ve Kavcar'ın kitabıyla Cemiloğlu'nun kitabı yakın tarihlerde yayımlanıp son baskıları itibarıyla de Türkçe öğretimi adına yeni programa uygun şekilde düzenlenmiş ders kitabı olmalarıdır. Buradaki karşılaştırmalarda, eserlerin Türkçe öğretimi alanında programa yönelik kendini geliştirmesi de değerlendirilmiştir. Yıldız'ın eserinin seçilmesindeki amaç ise bu eserin yenilenen programa göre ilk baskısını yapmış olup son baskısında da programa göre geliştirilmiş olmasıdır. Sonuç olarak Cemiloğlu'nun eseri, kendisiyle yakın tarihte yayımlanıp geliştirilen iki eserle ve güncel programa göre yayımlanıp geliştirilen bir eserle karşılaştırılmış olacaktır.

Araştırmanın örneklemini oluşturan “Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi” kitabı bu alanda yazılmış üç eserle birlikte değerlendirilmiştir. Bu eserler şunlardır:

1. Karakuş, İ. (2000). *Türkçe ve Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi (Öğretmen El Kitabı)* (3.baskı), Sistem Ofset Yayınları, Ankara.

2. Çetin, İ. (Edt.), (2010). *Dil ve Edebiyat Öğretim Yöntemleri* (2.baskı), Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.

3. Çelik, T. (2018). *Dil ve edebiyat öğretimi* (3.baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.

Bu eserleri tespit ederken ilk olarak içerik dikkate alınmıştır. Belirlenen üç eser de Türk dili ve edebiyatı öğretimi alanındaki ders kitaplarıdır. Eserleri belirlerken dikkat edilen bir diğer husus da yayın tarihidir. Cemiloğlu'nun kitabı 2003 yılında, İdris Karakuş'un kitabı 2000 yılında, editörlüğünü İsmet Çetin'in yaptığı kitap 2010 yılında ve Çelik'in kitabı 2011 yılında yayımlanmıştır. Cemiloğlu'nun kitabının son baskısı 2018 yılında, Karakuş'un eserinin son baskısı 2005 yılında, Çetin'in eserinin son baskısı 2015 yılında ve Çelik'in eserinin son baskısı ise 2018 yılında yapılmıştır. Bu çalışmada karşılaştırma yapılırken bu eserlerin seçilmesindeki amaç şudur: Karakuş'un eseri yayım tarihi itibarıyla Türk dili ve edebiyatı öğretimi alanında Cemiloğlu ile yakın tarihte yazılmış bir eserdir. Bu eserin seçilip karşılaştırılmasındaki bir diğer husus da Türk dili ve edebiyatı alanında yazılmış olan ilk eserlerden biri olmasıdır. Cemiloğlu'nun eseri de bu özelliği taşıdığı için çalışmanın devamında Karakuş'un ve Cemiloğlu'nun eserlerinin değişen öğretim programlarına göre baskılarında herhangi bir içerik değişikliği barındırıp barındırmadığı incelenmiştir. Bu incelemede eserlerin ilgili alandaki konulara bakış açısı ve bu konuları ele alış yöntemi incelenmiştir. Çetin'in yazmış olduğu eserin seçilmesindeki amaç Türk dili ve edebiyatı eğitimi alanında geniş bir içerik zenginliği barındıran bir eser olmasıdır. Çok yazarlı bir çalışma olan bu eser, alanda yer alan birçok konuya değinmiştir. Cemiloğlu'nun eserinde yer alan konuları ele alması yönüyle geniş bir içerikle hazırlanan Çetin'in çalışması karşılaştırmada yer almıştır. Çelik'in eserinin seçilmesindeki amaç, Türk dili ve edebiyatı öğretim programlarını temel alarak hazırlanan bir çalışma olmasıdır. Türk dili ve edebiyatı

öğretim programları, Cemiloğlu'nun eserlerinde de önemli bir yere sahiptir. Yazar eserlerini öğretim programlarına göre oluşturmuştur. Bu yönüyle öğretim programlarına bakış açısı ve öğretim programlarının incelemesi yönüyle Cemiloğlu'nun eseriyle Çelik'in eseri karşılaştırılmıştır.

3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada veriler, doküman incelemesi ve görüşme tekniği ile toplanmıştır. Sosyal bilimlerde yapılan araştırmalarda en çok kullanılan tekniklerin başında gelen doküman incelemesi, “Araştırılması hedeflenen olgu ve olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar.” şeklinde tanımlanmıştır (Yıldırım & Şimşek, 2013:217). Yapılan bu araştırmada verilerin toplanma sürecinde yoğun olarak kullanılan araç doküman incelemesidir. Bu çalışma kapsamında Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu'nun bütün kitapları ve süreli yayınlarda kaleme aldığı yazıları; yayınevleri, kütüphaneler ve kişisel arşivler vasıtasıyla toplanmış, ardından Türk dili ve edebiyatı ve Türkçe öğretimi alanıyla ilişkili olanlar veri olarak kabul edilmiştir.

Çalışmamızda kullanılan ikinci veri toplama aracı görüşmedir. Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel (2020:158) “Görüşme, en az iki kişi arasında sözlü olarak sürdürülen bir iletişim sürecidir.” şeklinde tanımlar. Bu araştırmada Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu'nun hayatı, eğitimi, öğretmenliği ve eserleri hakkında detaylı bilgi edinebilmek için yazar ile iki ayrı bireysel görüşme yapılmıştır. Yapılandırılmış ilk görüşme 15.08.2016 tarihinde Uludağ Üniversitesi eğitim fakültesinde gerçekleşmiştir. Cemiloğlu'na önceden belirlenmiş tez röportaj soruları sorulmuş ve yazar bu soruları sözlü olarak cevaplamıştır. Sorulan bu sorular ekler bölümünde 1. sayfada yer almaktadır. İkinci görüşme ise 16.02.2018 tarihinde gerçekleşen yapılandırılmamış görüşmedir. Bu görüşme sohbet ortamında gerçekleştirilmiş ve veriler ses kayıt cihazı ile kaydedilmiştir. Bursa Büyükşehir Belediyesi

Ördekli Kültür Merkezi’nde gerçekleşen ikinci g r   meye dan   man Doç. Dr. Erol Ogur da katılmıştır.

4. Verilerin Toplanması ve      lenmesi

Araştırma kapsamında öncelikle Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu’nun yazmış olduğu kitapları, makaleleri ve bildirileri tespit edilmiştir. Tespit edilen bu çalışmalar arasında, araştırmanın sınırlılıklarında da belirtildiği gibi Türk dili ve edebiyatı ve Türkçe   retimi alanındaki eserleri araştırmaya dahil edilmiştir. Kişisel arşivler, yayınevleri ve kütüphaneler aracılığıyla eserlere ulaşıldıktan sonra bu eserlerdeki Türk dili ve edebiyatı ve Türkçe   retimi verileri Türk dili ve edebiyatı ve Türkçe   retimine katkı açısından incelenmiştir.

Verilerin      lenmesi aşamasında ise, nitel araştırma çalışmasına uygun olarak içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Sosyal bilimler alanlarında en çok kullanılan yöntemlerden biri olan içerik analizi Büyüköztürk,  akmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel (2020: 259) tarafından şöyle tanımlanmıştır: “  erik analizi, metin veya metinlerden oluşan bir kümenin içindeki belli kelimelerin veya kavramların varlığını belirlemeye yönelik yapılır.” Araştırmada belirlenen amaca ulaşmak için Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu’nun kitaplarında yer alan bölümler betimsel analiz yöntemiyle incelenmiştir. Betimsel analiz yöntemiyle belirlenen veriler, sonrasında içerik analizi yapılarak daha derin bir işleme tabi tutulmuştur. Bu işlemede alanda kendini kanıtlamış belirli kitaplarla bölümlerin karşılaştırılması yapılmıştır. Son olarak da Cemiloğlu’nun eserlerinde yer alan alana getirmiş olduğu yenilikler ve farklı bakış açıları açıklanmıştır.

IV. Bölüm

Bulgular

1. Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu'nun Türk Dili ve Edebiyatı ve Türkçe Öğretimi

Alanındaki Kitaplarının Karşılaştırmalı İncelenmesi

İnsanlarda nitelikli davranışların oluşmasını sağlayan unsur eğitimidir. Bireylerin davranışlarını planlı ve programlı bir şekilde değiştiren ve düzenleyen de eğitimidir. Bireyin eğitimle birlikte davranışlarının istenilen düzeyde olmasını sağlayan temel unsur ise eğitim programlarıdır. Planlı ve programlı olmayan hiçbir eğitim sisteminin başarıya ulaşamadığı bir gerçektir. Eğitim sistemlerinin programlı olmasını sağlayan en önemli araçlardan biri de ders kitaplarıdır (Demirel&Kıroğlu, 2020).

Ders kitabı, programda yer alan hedeflere tutarlı olarak konuların işlendiği, öğrencilere bilgi, beceri ve alışkanlıkların kazandırıldığı temel bir kaynaktır (Yurt ve Yasin, 2014:318) Ders kitapları, belirlenen programlara göre öğrencilerin istenilen davranış ve kazanımları edinmesini sağlar. Bu yönüyle eğitim sistemi içerisinde ders kitaplarına verilen önem fazladır. Yukarıdaki tanıma bakıldığında, öğrencilere bilgi beceri ve alışkanlıkların kazandırılması ders kitaplarının özelliği olarak açıklanmıştır. Cemiloğlu'nun hazırladığı ders kitapları incelendiğinde, öncelikle yazılan alanla ilgili bilgilere yer verildiği görülür. Eserlerin ilk bölümlerinde teorik bilgiler yoğunudur. Cemiloğlu'nun eserlerinde “beceri” ve “beceri edinme” eserlerin gövdesini oluşturan bölüm olarak karşımıza çıkar. Cemiloğlu, Türk dili ve edebiyatı ve Türkçe öğretimi alanında yöntem ve teknikleri detaylı bir şekilde ele almıştır. Hazırladığı bu ders kitaplarında becerilerin yöntem ve tekniklerle öğrencilere kazandırılması temel amaçtır. Bu yüzden eserlerinde uygulamaya yöntem, teknik ve etkinliklere ağırlık vermiştir. Uygulamaya yönelik hazırlanan bu kitapların yöntem ve tekniklerin uygulanması ile ilgili örnek metin incelemeleri de yaptığı görülmektedir. Cemiloğlu, hazırladığı ders kitaplarıyla Türk dili ve edebiyatı ve Türkçe öğretiminde öğretmenlerin ve öğretmen

adaylarının kalıcı alışkanlıklarının oluşmasını hedeflemiştir. Gelecek nesillerin dil bilincini oluşturan bu bilim dallarının dildeki bilinçli alışkanlıkları oluşturmaları gerekmektedir.

Cemiloğlu, bilinçli alışkanlıkların ve davranışların oluşması için ders kitaplarıyla öğretmen ve öğretmen adaylarına yardımcı olmayı hedeflemiştir.

Mustafa Cemiloğlu'nun ders kitapları iki başlık altında değerlendirilmelidir.

Bunlardan birincisi tezimizin konusu olan Türk dili ve edebiyatı ve Türkçe öğretimi alanındaki kitapları, ikincisi ise halk edebiyatı alanındaki kitaplarıdır. Hocanın halk edebiyatı alanındaki eserleri tezimizin konusu dışında olduğu için incelenmemiştir.

Mustafa Cemiloğlu'nun Türkçe ve Türk dili ve edebiyatı eğitimi alanlarında üç kitabı bulunmaktadır. Cemiloğlu, Türkçe ve Türk dili ve edebiyatı eğitimi alanlarındaki kitaplarının hepsini kendisi oluşturmuştur. Kitaplarında ortak yazar çalışması bulunmamaktadır. Türkçe ve Türk dili ve edebiyatı eğitimi alanlarındaki kitaplarının hepsi Alfa Aktüel Yayınları tarafından yayımlanmıştır. Bu kitaplardan ilki *İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi*'dir. Bu kitap 1995 yılında yayımlanmıştır. Bu eserin ikinci baskısı 1998, üçüncü baskısı 2001, dördüncü baskısı 2004, beşinci baskısı 2008 ve altıncı baskısı 2015 yılında gerçekleşmiştir. *Dil Bilimi Açısından Türkçe Yazılı Anlatım ve Anlatım Teknikleri* kitabı, bu alanda yazdığı ikinci kitabı olup 2001 yılında yayımlanmıştır. Bu eserin ikinci baskısı 2004, üçüncü ve dördüncü baskısı 2009, beşinci baskısı 2013 ve altıncı baskısı 2015 yılında gerçekleşmiştir. Cemiloğlu'nun bu alanda yayımlanan son kitabı *Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi*'dir. Kitap 2003 yılında yayımlanmıştır. Bu eserin ikinci baskısı 2013, üçüncü baskısı 2018 yılında gerçekleşmiştir.

Bu çalışmada, Cemiloğlu'nun Türkçe öğretimi ve Türk dili ve edebiyatı alanındaki üç eseri alandaki eserlerle birlikte karşılaştırılarak değerlendirilecektir.

1.1. Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu'nun İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi

Kitabının Karşılaştırmalı İncelenmesi

Ülkemizde Türkçe Öğretmenliği Anabilim Dalı, 1993 yılında eğitim-öğretim hayatına başlamıştır. Cemiloğlu 1993 yılında Uludağ Üniversitesi Türkçe Öğretmenliği bölümünü kurmuştur. Aynı yıl içerisinde “*İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi*” eserinin önsözünü yazmış, 1995 yılında ise eserin ilk baskısını yapmıştır. Bu kitap tek yazarlı bir çalışma olup, Alfa Aktüel Yayınları tarafından basılmıştır. Eserin bütün baskıları incelenmiştir. Baskılardaki farklılıklar da çalışmaya dahil edilmiştir.

Kitabın yazılış amacı ve vurguladığı konular şu şekildedir:

Bölümün kurulduğu ve eserin yazıldığı dönem değerlendirildiğinde, alanda Türkçe öğretimi alanında eser sayısı yok denecek kadar azdır. Yeni kurulmuş bir bölüm olması sebebiyle Türkçe öğretmenliği yapacak bireylerin yöntem ve metotları nasıl uygulayacağı da belirsizlik içindedir. O dönemde özel öğretim yöntemlerinden söz eden herhangi bir kaynağın olmaması “Ana dili öğretmenleri” için sorun oluşturmuştur. Cemiloğlu, bu eseri oluştururken sadece teorik değil uygulamaya yönelik bir Türkçe öğretimi kitabı oluşturmayı amaçlamıştır. Kitabının önsözünde belirttiği gibi, Türkçe öğretimi alanında uygulamaya yönelik yöntem ve metotlara yer vermek kitabın amaçlarından biridir. Cemiloğlu, on altı yıllık görev süresinde edindiği yöntem ve metotları, yetişmekte olan öğretmen adaylarına ve öğretmenlere akademik bir dille aktarmayı amaç edinmiştir. *İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi* ile sınıf öğretmenleri, Türkçe öğretmenleri ve üniversitelerde Türkçe öğretmenliği bölümünde okuyan öğrencilerin Türkçe öğretimi alanındaki ihtiyaçlarını gidermeyi amaçlamıştır. Cemiloğlu, “Ana dili öğretmenliği” yapan bu üç hedef kitlesinin alanda yaşadıkları kaynak eksikliklerine de katkı sağlamayı hedeflemiştir. Zira o yıllar içerisinde Türkçe öğretimi alanında kaynak sıkıntısı yaşanmaktadır.

Cemiloğlu, ana dili öğretmenliği yapan bireylerin dil becerisi kazandırma yönünden geniş bir genel kültürü olması gerektiğine de dikkat çekmiştir. Eserindeki amaçlarından biri de dil becerisi kazandırma görevini üstlenen bu kişilerin Türkçe öğretimi alanındaki bilgilerini

artırmaktır. Eserinin önsözünde bu amacını şu şekilde açıklar (Cemiloğlu,2015): *“Türkçe öğretmeni, Türkçe dersi öğretmeni herkesten daha çok duyarlı olmak, herkesten daha çok sorumluluk taşımak zorundadır. Bu duyarlılık ve sorumluluk ise altyapı sağlamlığı gerektirmektedir. Bu kitabın amacı da sözü edilen bu yapıda yapıtaş olabilmektir.”*

Cemiloğlu, bu düşüncelerle hazırladığı eserinde genel öğretmenlik bilgisine ait teorik konulara yer vermemiştir. Türkçeyi sevdirmeyi amaç edinen öğretmenler yetiştirmek onun hedefidir. Türkçe sevgisini sınıf ortamında verebilmek için eserinde dil becerilerine ve bunların nasıl kazandırılması gerektiğine dair somut örneklerle yer vermiştir.

Kitabın vurguladığı konular, amaçlar kısmında bahsettiğimiz nitelikli Türkçe öğretmeni yetiştirilmesi ile ilgilidir. Bunun dışında, Türkçenin uygulamaya yönelik bir ders olduğu ve pratik yarar gözetilerek eserin oluşturulduğu vurgulanmıştır. Cemiloğlu eserin üçüncü baskısında şu ifadelere yer vermiştir: *“Dilimizle ilgili duyarlılıkların arttığı bir ortamda Türkçeyi öğrencilerimize sevdirmenin yolunun iyi ve başarılı Türkçe derslerinden geçtiğinin bilincindeyiz.”* Fakat dördüncü baskıda, üç yıllık bir süre geçmesine rağmen dil ile ilgili kaygılarının arttığını, artık dilin duyarlılığından öte Türkçenin gelecekte var olup olmayacağının bile tartışıldığını belirtmiştir. Cemiloğlu bu ifadenin sadece dille kalmayacağını, dil ile birlikte devlet olma ve millet olma bilincinin tartışılabileceğini de söylemiştir. Bu yüzden eserinde geleceğin korunabilmesinin ancak dili korumakla olacağını vurgulamıştır. Dilimizi gençlere sevdirmeye mesleği olan Türkçe öğretmenliğinin yurtseverliğin özünü oluşturduğunu da belirtmiştir.

Ülkemizde yaşanan bir diğer sorun da Türkçe öğretimi ve dilin kullanımı ile ilgilidir. Bu sorunların en başında yabancı dil düşkünlüğü ve yabancı dillere olan hayranlık gelmektedir. Bu sorunun temeli, bireylerin dil bilincine karşı yaklaşımı ile ilgilidir. Cemiloğlu, yabancı dil ile eğitim konusunda, yabancı dillerdeki kelimelerin dilimizde yer etmesi konusunda eserinde açıklamalarda bulunmuştur. Açıklamalarının ardından dildeki

bilincin oluşmasında sorumluluğun öğretmenlerde olduğunu vurgulamıştır. Ayrıca öğretmenleri yetiştiren eğitim kurumlarının da sorumluluk bilincinde olması gerektiğini açıklamıştır. Öğretmenlerin gerekli bilgi ve becerilerle donanmış olması gerektiğini vurgulayan Cemiloğlu, bu eseriyle Türkçe öğretmenlerinin her alanda daha donanımlı hale gelmesini amaçlamıştır.

Sonuç olarak Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu'nun bu eseri kendi alanında önemli bir boşluğu doldurmak adına yazılmıştır. Bu eser sınıf öğretmenlerine, Türkçe öğretmenlerine ve üniversitelerin sınıf öğretmenliği ve Türkçe öğretmenliği bölümünde okuyan öğrencilere ve bu alanda çalışma yapan öğretim elemanlarına yararlı olmaktadır. Ayrıca dilimize ve dilimizin eğitimine ilgi duyan herkesi de ilgilendirmektedir.

1. Tablo

İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi Ders Kitabının Bölümleri

<u>Bölümler</u>	<u>1.Baskı</u>	<u>2.Baskı</u>	<u>3.Baskı</u>	<u>4.Baskı</u>	<u>5.Baskı</u>	<u>6.Baskı</u>
İletişim Aracı Olarak Dil	X	X	X	X	X	X
Dil Edebiyat ve Eğitim	X	X	X	X	X	X
İlkokuma-Yazma Öğretimi	X	X	X	X		
Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Öğrenme Alanları					X	X
Türler Açısından Edebiyat ve Türkçe Öğretimi						X
Türkçe Programı ve Türkçe Öğretimi	X	X	X	X		
Öğretim Yöntemleri ve Türkçe Öğretimi	X	X	X	X	X	X
Öğretimin Planlanması ve Türkçe Öğretimi	X	X	X	X	X	X
Çalışma Ayrıntıları ve Teknikleri	X	X	X	X		
İşleyiş Teknikleri ve Çalışma Ayrıntıları					X	

Öğrenme Alanları ve Ders İşleme Teknikleri						X
Türkçe Dersinde Başarının Ölçülmesi ve Değerlendirilmesi	X	X	X	X	X	X
Türkçe Ders Kitapları ve Kitaplarda Bulunması Gereken Özellikler				X	X	X

İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi adlı eserin bölümleri ve baskı sürecindeki değişiklikleri yukarıdaki tabloda açıklanmıştır.

Kitabın baskılarında yapılan değişiklikler incelendiğinde, eserin ilk üç baskısının sekiz bölümden oluştuğu görülmektedir. Eserin üçüncü baskısında uygulamalara yönelik etkinliklerin artırıldığı incelenmiştir. Ayrıca “yazı” programı ekler bölümüne dahil edilmiştir.

Kitabın dördüncü baskısında “*Türkçe Ders Kitapları ve Kitaplarda Bulunması Gereken Özellikler*” dokuzuncu bölüm olarak esere eklenmiştir. “İyi bir Türkçe kitabı nasıl olmalı?” sorusuna cevap verebilmek adına hazırlanan bu bölüm dördüncü baskıda yer almıştır. Ayrıca kitabın ikinci bölümü olan “*Dil Edebiyat ve Eğitim*” bölümündeki edebiyat ve eğitim, edebiyat ve estetik ve estetik eğitimi kavramları dördüncü baskıda genişletilmiştir.

Beşinci baskıya geldiğimizde, dikkat çeken gelişme kitabın üçüncü bölümü olan “İlkokuma-Yazma Öğretimi” bölümünün kitaptan çıkarılmasıdır. Türkçe öğretimine yeni bir yaklaşım getiren 2006 Türkçe Programı Cemiloğlu’nun eserinde de değişikliğe yol açmıştır. Cemiloğlu ilk dört baskıda ilköğretim birinci ve ikinci kademeye yönelik eser oluşturmuştur. Fakat beşinci baskıdan itibaren yenilenen programla birlikte eserin ilköğretim ikinci kademeye yönelik bilgi, yöntem ve etkinliklere daha fazla ağırlık verdiği görülmektedir. Bu yüzden “İlkokuma-Yazma Öğretimi” ikinci kademeyi kapsamadığı için kitaptan çıkartılmıştır. Dördüncü baskıda yer alan “Türkçe Programı ve Türkçe Öğretimi” başlığı, beşinci baskıda “Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Öğrenme Alanları” şeklinde değiştirilmiştir. Beşinci baskıdaki bu değişiklikte programın amaçları kitaba eklenmiştir. Dördüncü baskıda teknikler ve konular başlığı altında yer alan “dinleme, okuma, konuşma ve yazma”, beşinci baskıda

öğrenme alanları başlığı altında yer almış ve dil bilgisi eklenerek genişletilmiştir. Dördüncü baskıda yer alan “Çalışma Ayrıntıları ve Teknikleri” bölümü beşinci baskıda “İşleyiş Teknikleri ve Çalışma Ayrıntıları” olarak adlandırılmıştır. Ayrıca beşinci baskıda, bu bölümün dil pratikleri başlığına dil etkinlikleri de eklenmiştir. Dördüncü ve beşinci baskıda aynı isimle yer alan “Türkçe Ders Kitapları ve Kitaplarda Bulunması Gereken Özellikler” bölümü beşinci baskıda 2006 Türkçe Öğretim Programı’ndaki anlayışlara göre yeniden ele alınmıştır. Ayrıca beşinci baskıda 2006 Türkçe Öğretim Programı ve kazanımları ekler kısmına dahil edilmiştir.

Altıncı baskıdaki değişikliklerin başında “Türler Açısından Edebiyat ve Türkçe Öğretimi” bölümünün yer alması gelir. Bu bölüm beşinci baskıda ikinci bölümün içerisinde yer almaktayken altıncı baskıda ayrı bir bölüm olarak ele alınmıştır. Altıncı baskıdaki bir diğer değişiklik, “Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Öğrenme Alanları” bölümünde gerçekleşmiştir. Cemiloğlu, beşinci baskıda da aynı bölüme yer vermiştir fakat altıncı baskıda öğrenme alanlarına “Görsel Okuma ve Görsel Sunu” başlığını eklemiştir. Beşinci baskıda yer alan “İşleyiş Teknikleri ve Çalışma Ayrıntıları” bölümü altıncı baskıda genişletilmiş ve “Öğrenme Alanları ve Ders İşleme Teknikleri” olarak adlandırılmıştır. Bu baskıda dört temel becerinin geliştirilmesi için bu bölümde yeni tekniklere yer verilmiştir. Altıncı baskının en önemli değişikliği budur. Temel becerilere yönelik uygulamalara yer vermek amacıyla; dinleme öğretimi, okuma öğretimi, yazma öğretimi, görsel okuma ve görsel sunu öğretimi, Türkçe öğretiminde anlama ve anlatma, dil bilgisi öğretimi başlıklarına “Öğrenme Alanları ve Ders İşleme Teknikleri” bölümünde yer verilmiştir. Altıncı baskıdaki bir diğer değişiklik de “Öğretimin Planlanması ve Türkçe Öğretimi” bölümünde yer alan “Ders Planı” ile ilgilidir. Her sınıfın örnek ders planı, yeni metinler ve yeni ders planı modelleriyle altıncı baskıda yeniden ele alınmıştır. Altıncı baskıdaki bir diğer değişiklik, “Türkçe Dersinde Başarının Ölçülmesi ve Değerlendirilmesi” bölümündedir. Bu bölümde, beşinci baskıda yer almayan

“Yapılandırıcı Türkçe Öğretiminde Ölçme ve Değerlendirme” ve “Yapılandırıcı Ölçme ve Değerlendirmeye Eleştirel Bakış” başlıklarına yer verilmiştir. Kitabın altıncı baskısındaki son değişiklik ekler kısmında gerçekleşmiştir. Altıncı baskıda ölçme ve değerlendirme formlarına, “Hikâye / Roman Okuma Formu, Düşünceye Dayalı Kitap Okuma Formu, Şiir Kitabı Okuma Formu” örnekleri eklenmiştir. Tüm bu değişikliklerin ardından eserin altıncı baskısı dokuz bölüm ve 439 sayfadan oluşmaktadır.

Mustafa Cemiloğlu’nun *İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi* adlı Türkçe özel öğretim yöntemleri ders kitabı, karşılaştırma yapabilmek için üç eser ile birlikte incelenmiştir. Bu eserleri tespit ederken ilk olarak içerik dikkate alınmıştır. Belirlenen üç eser de Türkçe öğretimi alanındaki ders kitaplarıdır. Eserleri belirlerken dikkat edilen bir diğer husus da yayın tarihidir. Cemiloğlu’nun kitabı 1995 yılında, Cahit Kavcar’ın kitabı 1997 yılında, Özcan Demirel’in kitabı 1999 yılında ve Cemal Yıldız’ın kitabı 2006 yılında yayımlanmıştır. Yıldız’ın eseri dışındaki eserler yakın tarihlerde yayımlanmıştır. Cemiloğlu’nun kitabının son baskısı 2015 yılında, Demirel’in eserinin son baskısı 2006 yılında, Kavcar’ın eserinin son baskısı 2016 yılında ve Yıldız’ın eserinin son baskısı 2013 yılında yapılmıştır. Bu eserlerin son baskıları da yenilenen Türkçe öğretim programlarına uygun şekilde düzenlenmiştir. Belirtilen bu eserlerin seçilmesindeki bir diğer husus, Türkçe eğitimi alanının gelişmesinde öncü olan, bu alanda birçok eser meydana getirip birçok akademisyen yetiştiren ve çalışmalarıyla alanda ismi ön plana çıkmış kişilerin eserleri olmasıdır. Cahit Kavcar ve Özcan Demirel, Türkçe eğitimi alanında çok sayıda eser vermiş ve bu alanın gelişmesinde öncülük etmiş kişilerdir. Bu üç eserin seçilip karşılaştırılmasındaki amaç şudur: Demirel ve Kavcar’ın kitabıyla Cemiloğlu’nun kitabı yakın tarihlerde yayımlanıp son baskıları itibarıyla de Türkçe öğretimi adına yeni programa uygun şekilde düzenlenmiş ders kitabı olmalarıdır. Buradaki karşılaştırmalarda, eserlerin Türkçe öğretimi alanında programa yönelik kendini geliştirmesi de değerlendirilmiştir. Yıldız’ın eserinin seçilmesindeki amaç ise bu eserin yenilenen

programa göre ilk baskısını yapmış olup son baskısında da programa göre geliştirilmiş olmasıdır. Sonuç olarak Cemiloğlu'nun eseri, kendisiyle yakın tarihte yayımlanıp geliştirilen iki eserle ve güncel programa göre yayımlanıp geliştirilen bir eserle karşılaştırılmış olacaktır.

Eserlerin yazarları ve yayınevleri şunlardır:

1) Cahit Kavcar-Ferhan Oğuzkan-Sedat Sever, *Türkçe Öğretimi-Türkçe ve Sınıf Öğretmenleri İçin*, Anı Yayıncılık, Ankara, 2016, ss. 320.

2) Özcan Demirel-Melek Şahin, *Türkçe ve Sınıf Öğretmenleri İçin Türkçe Öğretimi*, Pegem Yayıncılık, Ankara, 1999-2006, ss. 253.

3) Editör Cemal Yıldız, *Yeni Öğretim Programına Göre Kuramdan Uygulamaya Türkçe Öğretimi*, Pegem Akademi Yayınları, Ankara, 2013, ss. 445.

Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu'nun "*İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi*" adlı eseri hem kendi içerisinde hem de alanda yazılmış bu üç kitapla birlikte değerlendirilip incelenecektir.

Türkçe öğretimi alanında ilk eserlerden olan ve yazıldığı süreden itibaren Türkçe öğretimi alanına kaynaklık eden bu eserin detaylı incelemesi şu şekildedir:

Kitabın giriş kısmında önsözler yer almaktadır. Bu önsözler, "Önsöz, Üçüncü Baskıya Önsöz, Dördüncü Baskıya Önsöz, Beşinci Baskıya Önsöz, Altıncı Baskıya Önsöz" şeklinde her baskı için ayrıca yazılmıştır. Cemiloğlu'nun önsözlerde bahsettiği hususlar şu şekildedir:

Cemiloğlu, 1993 yılında Bursa'da yazdığı ilk baskının önsözünde ilk olarak kitabın hedef kitlesini açıklamıştır. Hedef kitlesi olarak üç gruptan bahsetmektedir. Birincisi ilköğretim okullarının birinci kademesinde görev alan sınıf öğretmenleri, ikincisi ilköğretim okullarının ikinci kademesinde yer alan Türkçe öğretmenleri ve üçüncüsü ise üniversitelerin Türkçe öğretmenliği bölümünde okuyan öğrencilerdir. Ana dili öğretmenliği yapacak olan ya da yapmakta olan bu grupların dil becerisi kazandırma ile ilgili geniş bir genel kültür bilgisine sahip olması gerektiğini belirtmiştir. Eserini oluştururken teorik bilgilerden ziyade

uygulamaya yönelik pratik yararın ön planda olduğunu önsözde de belirtmiştir. Türkçe öğretiminin öğretmenlik bilgisi açısından “eğitim bilimleri” ile ve alan bilgisi açısından “Türk Dili” ile bağlantılı olduğunu belirtmiştir. Bu yüzden iyi bir Türkçe öğretimi kitabı hazırlarken eğitim bilimlerinden ve Türk dilinden yararlanılması gerektiğini söylemiştir. Ders kitabı niteliği taşıyan bu eserin eğitim bilimleri ve Türk dili ve edebiyatı alanlarıyla bağlantılı olduğunu açıklamıştır. Cemiloğlu, kitabında yapmış olduğu değişiklikleri ve eklemeleri önsözlerde belirtmiştir. Ayrıca meslektaşlarından gelen eleştiri ve önerileri de dinlemiş, eserindeki eksiklikleri giderme gayretinde bulunduğunu açıklamıştır. Asıl meselenin Türkçeyi öğrencilere sevdirmek olduğunu her önsözde belirtmiştir. Önsözlerde bahsettiği bir diğer husus da eserin değişen öğretim programlarına göre güncellenmesi ile ilgilidir. Cemiloğlu hazırlamış olduğu kitabın yenilenen Türkçe öğretim programına göre hangi değişiklikleri barındırdığını önsözlerde belirtmiştir.

Kitapta, önsözlerin ardından giriş bölümünün geldiği görülmektedir. 1995 yılında yazılan giriş bölümünde dili açıklayan Cemiloğlu, Türkçe üzerine değerlendirmeler yapmıştır. Türkçe öğretimi tarihi ile ilgili sorular sormuş ve bu alanda çalışmaların yapılması gerektiğini belirtmiştir. Cemiloğlu, Türkçenin gelişen dünyada ulusal kültürümüzü koruyacak ve taşıyacak en önemli unsur olduğunu açıklamıştır. Türkçenin okullarımızda yabancı kültür unsurlarından arındırılmış bir biçimde öğretilmesi gerektiğini söylemiştir. Cemiloğlu toplumdaki bu dil-kültür bozulmasının en önemli nedenlerinden biri olarak yabancı dil eğitimi ile yabancı dille eğitimin birbirine karıştırılmasının sebep olduğunu açıklamıştır. Öğretim ana dille yapılmalıdır. Ülkemizde yabancı dillere duyulan ilgi ve özenme durumu toplumumuzdaki bireylerin dil-kültür bağlantısını bozmaktadır. Bütün bu sorunların önüne geçmenin en temel yolu, Türkçenin ana dili olarak öğretilmesi aşamasında gerçekleşir. İlköğretimde okutulacak Türkçe derslerinde farklı tekniklerin öğretilmesi, aksaklıkların düzeltilmesi önemli bir husustur. Türkçe öğretimi çalışmaları akademik bir sistem içerisinde

yürütülmeli ve bilimsel çalışmalar ile geliştirilmelidir. Birkaç yıl öncesine kadar Türkçe öğretimi diye bir bilim dalının olmadığını belirten Cemiloğlu, kısa süre içerisinde bu bölümün bir bilimsel disiplin anlayışına kavuşması gerektiğini belirtmiştir.

1.1.1. İlköğretim okullarında Türkçe öğretimi kitabının iletişim aracı olarak dil bölümünün karşılaştırmalı incelenmesi. *İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi* kitabının birinci bölümü “İletişim Aracı Olarak Dil” bölümüdür. Eserin birinci baskısında bu bölüm şu başlıklardan oluşmaktadır: “Dilin tanımı ve kapsamı, dil ile ilgili bilim dalları, dilbilim, dil unsurları ve dilde bütünlük anlayışı, kişilik yapısı ve sosyal ortam etkisi.” Eserin ilerleyen baskılarında bunlara ek olarak şu üç başlık eklenmiştir: “Ana dili edinme becerisi, dil-düşünce ilişkisi, dil-kültür bağlantısı.” Bu bölümde; dilin tanımı, dil ile ilgili bilim dalları, dil bilimi, dil unsurları ve dilde bütünlük anlayışı, kişilik yapısı ve sosyal ortam etkisi, ana dili edinme becerisi, dil düşünce ilişkisi ve dil-kültür bağlantısı konuları üzerinde durulmuştur. Bu bölümde dil kavramının tanımının ardından dil ile bağlantılı olan bilim dallarına ve dilin unsurlarına yer verilmiştir. Cemiloğlu, ana dil edinme becerisini detaylı bir şekilde açıklamıştır. Kitapta ana dili edinme becerisinde davranışçı yaklaşımı, işlevci yaklaşımı ve yapılandırmacı yaklaşımı açıklamıştır. Cemiloğlu, dil edinmede bireyin kişilik yapısının ve sosyal ortamının etkisini şöyle izah etmiştir: “İçinde yaşadığımız sosyal çevrede birlikte olduğumuz diğer insanlarla kurduğumuz iletişimin sağlıklı olup olmaması da bizim aldığımız psiko-sosyal etkilerin dilimizi yönlendirmesi ile doğru orantılı görünmektedir.” Cemiloğlu dilin düşünce ve kültür ile bağlantısını da bu bölümde açıklamıştır.

Özcan Demirel ve Melek Şahinel’in yazdığı eserde, dil ve tanımı ile ilgili kısımlar birinci üniteye yer almaktadır. “Dil ve Türkçe Öğretimi” ismiyle oluşturulan bu üniteye dilin tanımı, bileşenleri üzerinde durduktan sonra Türk dilinin dünya dilleri arasındaki yeri, Türkçe ve Türkçe öğretiminin tarihsel gelişimi üzerinde durulmuştur. Cemiloğlu’nun eseriyle karşılaştırdığımızda, Cemiloğlu, ana dili edinme becerilerine yer verirken Demirel’in eserinde

dilin doğuşu ve kuramlarına yer vermiştir. Demirel'in eserinde, dünya dilleri ve Türkçeye ayrı bir başlıkta yer verilmiştir.

Kavcar'ın eserinde dil ile ilgili düşüncelere Türkçe öğretiminde amaç ve ilkeler ünitesinde yer verilmiştir. Türkçe öğretiminin amaçlarından olan dil, sevgi ve bilincinin uyandırılması amacıyla dili sevgi ve bilincinin nasıl geliştirilebileceği anlatılmıştır. Ayrıca Türkçe öğretiminin temel ilkeleri başlığında yer alan “dil doğal bir ortam içinde öğretilmelidir” ilkesi dil ile ilgilidir. Kavcar'ın eseri incelendiğinde, Cemiloğlu ve Demirel'in eseri gibi dille ilgili ayrı bir bölüme, dil tanımlarına ve dilin sorunlarına yer vermediği görülmektedir.

Yıldız'ın eserinde dilin tanımına, doğuşuna ve etki alanlarına farklı başlıklarda yer verilmiştir. Yıldız (2013) dili şöyle tanımlamıştır: “Doğadaki canlı varlıkları diğer varlıklardan ayıran, insanı da bu canlı varlıklar içerisinde özel kılan en değerli özellik dildir.” Kitapta kendi tanımının sonrasında alandaki diğer dil tanımlarına da yer vermiştir. Yıldız ile Cemiloğlu'nun eserlerinde işlenen ortak noktalar bulunmaktadır. Dil-kültür ilişkisi, dil-düşünce ilişkisi her ikisinin kitabında da yer almaktadır. Yıldız ayrıca dil ve beyin ilişkisini de eserinde işlemiştir. Yıldız, “Dil ve Çocuk” başlığında çocuktaki dil gelişimine ve buna dair kuramlara da yer vermiştir. Okul öncesi çocuktaki dil gelişimi ve okul çağındaki çocukta dil gelişimini ayrı başlıklarda ele alan Yıldız, çocukta dil gelişimini etkileyen diğer etmenlere de yer vermiştir. Yıldız'ın kitabındaki bir diğer farklılık, ana dili öğretimi ile ilgili ayrı bir başlığa yer vermesidir. Cemiloğlu, iletişim aracı olarak dil bölümünde, ana dili edinme becerisini açıklarken, Yıldız, ana dili öğretimi ilkeleri, tarihi, çalışma alanları ve öğretim programlarına yer vermiştir. Dil ve ana dili öğretimi yönüyle Yıldız'ın eseri, diğer eserlere göre daha kapsayıcı bir şekilde oluşturulmuştur.

1.1.2. İlköğretim okullarında Türkçe öğretimi kitabının dil, edebiyat ve eğitim bölümünün karşılaştırmalı incelenmesi. İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi kitabının

ikinci bölümü, “Dil Edebiyat ve Eğitim” bölümüdür. Cemiloğlu bu bölümde felsefi açıdan dil ve edebiyat eğitimi, sanat ve edebiyat, edebiyat ve dil, edebiyat ve eğitim, üç yönlü eğitim başlıklarına yer vermiştir. Bu bölümde Türkçe dersinin varlık alanını, bilgi alanını ve değerler sistemini oluşturan ilkelere değinen Cemiloğlu, felsefenin üç önemli dalı olan ontoloji, epistemoloji ve aksiyoloji kavramlarının Türkçe dersiyle olan ilişkisini açıklamıştır. Felsefenin bir diğer alanı olan mantık kavramı da Türkçe dersiyle ilişkilendirilmiştir. Cemiloğlu Türkçe dersinin felsefesini oluşturan ilkeleri, alanlar ve kavramlar açısından açıklamıştır. Cemiloğlu bu bölümde öğretmen adayları ve öğretmenlere Türkçe dersinin bir felsefesi olduğunu vurgulamıştır. Çünkü bu bölümde vurgulanan nokta, Türkçe dersi ile ilgili olan kişilerin yapacakları işin felsefesi hakkında bilgi sahibi olması hususudur. Edebiyat ve sanat, edebiyat ve dil, edebiyat ve eğitim başlıklarında, edebiyat üzerinde durulmaktadır. Cemiloğlu, öncelikle edebiyatın tanımından ve geçmişten günümüze kullanımından bahsetmiştir. Edebiyatın hem okuyucu açısından hem de eser veren sanatçı açısından bir ihtiyaç olduğunu okuyucularına açıklamıştır. Edebiyatla alakalı bu bilgilendirmenin ardından edebiyatın dil ile olan bağlantısından söz etmiştir. Dilin edebiyattaki yeri açıklandıktan sonra edebiyatın eğitimle olan ilişkisi ele alınmıştır. Burada dikkat çekilen nokta edebiyatın ahlak eğitimi üzerindeki etkisidir. Eğitim, insanın ahlakını oluşturmak ve kurmakla sorumludur. Edebiyat, bireyin eğitimi oluşurken üç yönde eğitime destek vermektedir. Bunlar “ahlak eğitimi, estetik eğitimi ve dil eğitimi”dir. Ahlak eğitimindeki edebiyatın rolü için şunları söylemek mümkündür: Yaşanabilecek duyguları ve olayları zihninde canlandıran kişi için edebiyat bir model olmaktadır. Edebiyatla yetiştirilen genç nesiller, eğitim yönüyle modelleri olan kişilerdir. Estetik eğitiminde ve dil eğitiminde edebiyatın rolü, bireylere dil dokusu güçlü ürünler oluşturmaktır. Estetik değeri olan kitaplarla ve yazılarla çocukları ve gençleri buluşturmak edebiyatın bir görevidir. Cemiloğlu yeni programda yer alan bireyde estetik haz oluşturma ve duygu ve düşüncelerini açık ve anlaşılır bir şekilde eksiksiz ifade edebilme

kazanımlarıyla bu hususa önem verildiğini belirtmiştir. Cemiloğlu, bölümün sonunda Türkçe öğretmenlerine ve öğretmen adaylarına tavsiyelerde bulunmuştur. Cemiloğlu, her öğretmenin ya da öğretmen adayının ahlak eğitimi ve dil eğitimi yönüyle nitelikli metinlerle öğrencilere ulaşması gerektiğini söylemiştir.

Kitabın karşılaştırmasının yapıldığı eserlerde Türkçe dersinin felsefesine dair bir çalışma yapılmamıştır. Kavcar'ın, Demirel'in ve Yıldız'ın eserlerinde Türkçe dersinin felsefesi ele alınmadığı görülmektedir. Cemiloğlu'nun eseri, dil edebiyat ve eğitim bölümüyle bu yönden diğer eserlere göre farklılık göstermektedir. Cemiloğlu Türkçe dersinin felsefesini ve Türkçe dersinde kazandırılması gereken felsefi kavramları yukarıda bahsettiğimiz başlıklar halinde eserinde işlemiştir.

1.1.3. İlköğretim okullarında Türkçe öğretimi kitabının ilkokuma- yazma öğretimi ve türler açısından edebiyat ve Türkçe öğretimi bölümlerinin karşılaştırmalı incelenmesi. İlköğretim

Okullarında Türkçe Öğretimi kitabının üçüncü bölümü ilk dört baskıda “İlkokuma- Yazma Öğretimi” iken beşinci ve altıncı baskıda “Türler açısından edebiyat ve Türkçe Öğretimi” olarak değişmiştir. Bu çalışmada Cemiloğlu'nun eserlerinin bütün baskıları incelendiği için öncelikle ilk dört baskıda yer alan “İlkokuma- Yazma Öğretimi” bölümü ele alınmıştır.

Cemiloğlu, İlkokuma- Yazma öğretimi bölümünde öncelikle ilkokuma ve yazmanın önemini açıklamış ardından ilkokuma ve yazma eğitimi veren bireylerin farklı yöntemler

kullanabileceğinden söz etmiştir. Cemiloğlu'nun eserindeki ilkokuma- yazma öğretim yöntemlerini üç başlık altında açıklamıştır: 1. Alfabe yöntemleri, 2. Fonetik yöntemler, 3.

Anlama, kavrama dayalı yöntemler. Cemiloğlu anlama, kavrama dayalı yöntemleri; harf yöntemi, hece yöntemi, fonetik yöntem, kelime yöntemi, cümle yöntemi, paragraf ve hikâye yöntemi alt başlıklarına ayırarak kitabında açıklamıştır. Bu bölümde ele alınan bir diğer konu da ilkokuma-yazma yönünden dilin ve çocuğun yeridir. Bu bölümde ilkokuma-yazmanın

oyunla olan ilişkisi de ele alınmıştır. Ayrıca ilkokuma- yazma öğretiminde kullanılan araç-gereçler de örnekleriyle birlikte verilmiştir.

Cemiloğlu'nun eseriyle birlikte karşılaştırılan eserler incelendiğinde, Kavcar'ın, Yıldız'ın ve Demirel'in eserlerinde İlkokuma- yazma öğretimi olarak ayrı bir ünitenin yer almadığı görülmektedir. Kavcar, eserlerinde ortak olarak ilkokuma ve yazma öğretiminin temel amaçlarını ve genel ilkelerini açıklamıştır, ardından ilkokuma ve yazma öğretim yöntemlerine yer vermiştir. Yıldız, eserinde okuma öğretimi ve yazma öğretimi ayrı başlıklar halinde inceleyip değerlendirmiştir. Demirel ise ilkokuma yazma öğretiminin ne zaman başladığından bahsetmiştir. İlkokuma- yazma öğretimi bölümünde yazarların üzerinde durduğu temel konu ilkokuma- yazma öğretimi yöntemleri ile ilgilidir. Kavcar eserinde dört yönteme yer vermiştir. Bu yöntemler birleşim yöntemi, karışık yöntem, öykü yöntemi ve çözümleme yöntemidir. Bu yöntemler Cemiloğlu'nun belirttiği yöntemlerle aynıdır. Cemiloğlu bu yöntemleri daha detaylı olarak altı başlıkta ele almıştır. Yıldız'ın ve Demirel'in eserlerinde, Cemiloğlu ve Kavcar'a göre farklı olarak 2004 Türkçe Öğretim Programı'nda uygulanan ses temelli cümle yöntemi işlenmiştir. Kavcar'ın eserinin genişletilmiş dokuzuncu baskısında da yeni programda belirlenen ses temelli cümle yöntemi esere eklenmiştir. Burada şu değerlendirmeyi yapmak mümkündür:

İlkokuma ve yazma öğretimi bölümü, Türkçe öğretim programının değişmesiyle birlikte, incelediğimiz eserlerin kiminde eserden çıkarılmış kiminde ise güncellenerek değiştirilmiştir. Cemiloğlu, 2004 Türkçe Öğretim Programı'nın yenilenmesinden sonra 2008 yılında yayımladığı beşinci baskısında ilkokuma ve yazma öğretimi bölümünü eserinden çıkarmıştır. Cemiloğlu bu değişikliklerle hazırlamış olduğu Türkçe öğretimi ders kitabını ilköğretim ikinci kademe sınıflarına öğretmen yetiştiren Türkçe eğitimi bölümü öğretmen adaylarına daha fazla hitap eder hale getirmiştir. Kavcar'ın, Yıldız'ın ve Demirel'in eserlerinde ise ilkokuma yazma öğretimi kısmı yeni programa göre güncellenmiştir. Yeni

programa göre güncellenen bu eserlerde ilkokuma- yazma öğretim yöntemi, ilköğretim birinci kademe için hazırlanan 2004 Türkçe Öğretim Programı'nda belirlenen ses temelli cümle yöntemi olarak kitaplarda yerini almıştır.

İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi kitabının beşinci ve altıncı baskısında üçüncü bölüm olarak “Türler Açısından Edebiyat ve Türkçe Öğretimi” bölümü yer almaktadır. Bu bölümde Türkçe eğitiminin bir anlama ve anlatma becerisi ürünü olduğunu açıklayan Cemiloğlu, Türkçe eğitiminin metinler üzerinden işlendiğinden söz etmiştir. Cemiloğlu, yeni programda yer alan görsel okuma ve görsel sunu becerilerinin, anlama ve anlatma olarak adlandırılan zihin işlemlerinin çeşitlendirilmesi olduğunu açıklamıştır. “Türler Açısından Edebiyat ve Türkçe Öğretimi” bölümünde, edebiyat türlerinin birbirinden farklı olması her bir metin türü için ayrı bir teknik, yöntem ve etkinlik metodu gerektirdiği görüşü bu bölümde açıklanmıştır. Bu düşünceden hareketle Cemiloğlu, edebiyat türlerini olaya dayalı türler, düşünceye dayalı türler ve duyguya dayalı türler olarak üç grupta incelemiştir. Olaya dayalı türlerle öğretim kısmında olay metinlerinin ne olduğu ve olay metinlerinde hangi unsurların yer aldığı açıklanmıştır. Cemiloğlu Reşat Nuri Güntekin'in “Kuş Yemi” hikâyesini örnek hikâye olarak incelemiştir. Burada en önemli husus kitabın üçüncü bölümünden itibaren uygulamaya yönelik çalışmalara yer vermiş olmasıdır. Çünkü Cemiloğlu'nun örnek hikâye çalışması incelendiğinde, bir öğretmenin sınıf ortamında hikâye metin türünü nasıl işlemesi gerektiğine dair tavsiye ve fikirlere yer verdiği görülür. Cemiloğlu, düşünceye dayalı ve duyguya dayalı türlerle öğretimde de aynı yöntemi uygulamıştır. Önce düşünceye ve duyguya dayalı türlerin ne olduğunu açıklamış, ardından bu türlerin hangi unsurları taşıdığından söz etmiştir. Son olarak da düşünceye ve duyguya dayalı türlerle ilgili örnek bir inceleme çalışmasına yer vermiştir.

Cemiloğlu'nun eseri, “Türler Açısından Öğretim ve Türkçe Öğretimi” başlığı altında çalışmamıza konu olan diğer kitaplarla karşılaştırıldığında, bu bakış açısıyla hiçbirinin

konuyu ele almadığı görülmektedir. Cemiloğlu, birbirine yakın yöntem ve etkinlikler içeren metin türlerini sınıflamış ve bu metin türlerine göre de belirli başlıklar halinde türlerin özelliklerine uygun uygulama tavsiyelerinde bulunmuştur. İncelenen üç eserde; olaya dayalı metin türleri, düşünceye dayalı metin türleri ve duyguya dayalı metin türleri şeklinde bir sınıflama yapılmadığı tespit edilmiştir. “Türler Açısından Öğretim ve Türkçe Öğretimi” bölümünün alt başlıklarından olan “konu, amaç ve ana fikir, başlık, plan” başlıklarına sadece Yıldız’ın eserinde yer verilmiştir. Burada plan türleri içerisinde “olay ağırlıklı plan, duygu ağırlıklı plan ve düşünce ağırlıklı plan” başlıklarında metin türlerine göre plandan söz etmektedir. Eserdeki bu kısım incelendiğinde, metin türleri başlıklar altında gruplandırılmış fakat örnek bir metin türü incelemesi yapılmadığı görülmüştür.

1.1.4. İlköğretim okullarında Türkçe öğretimi kitabının Türkçe dersi öğretim programı ve öğrenme alanları bölümünün karşılaştırmalı incelenmesi. İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi kitabının dördüncü bölümü “Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Öğrenme Alanları” başlığını taşımaktadır. Kitabın ilk dört baskısında bu bölüm “Türkçe Programı ve Türkçe Öğretimi” adıyla yer almıştır. Bu bölümde, Türkçe öğretim programı dayanakları ve çalışma alanları açıklanmıştır. Cemiloğlu, kitabının ilk dört baskısında 1981 Türkçe Eğitim Programının dayanaklarına ve çalışma alanlarına yer vermiştir. Çalışma alanları olarak bahsedilen husus; dinleme, okuma, konuşma ve yazmadır. Kitabın beşinci ve altıncı baskısında yenilenen Türkçe öğretim programının dayanaklarını açıklanmıştır. 2006 Türkçe Öğretim Programı’nın amaçlarını da ayrı başlık altında değerlendirmiştir. Cemiloğlu’nun yeni programın amaçlarına bakış açısı Türkçe kitaplarındaki temalar üzerinedir. Yeni programda ilköğretim birinci ve ikinci kademe için belirlenen temalar belirtilmiştir. Cemiloğlu bu temaların hepsini bir bütün olarak değerlendirdiğinde, verilmek istenen kazanımları üç başlık altında anlatmıştır. Bunlar; kişilik becerileri, ulusal değerler ve

evrensel değerlerdir. 2006 Türkçe Öğretim Programı'na göre belirlenen bu başlıklar eserde açıklanmıştır.

Kitabın ilk dört baskısında; dinleme, okuma, konuşma, yazma teknikler ve konular başlığı altında yer almıştır. Beşinci ve altıncı baskıda öğrenme alanları başlığı altında; dinleme, okuma, konuşma, yazma, görsel okuma ve görsel sunu, dil bilgisi başlıkları yer almaktadır. Burada 2006 Türkçe Öğretim Programı'na göre öğrenme alanlarının güncellenip yeniden ele alındığı görülmektedir. Öğrenme alanlarıyla ilgili geniş değerlendirmeler ve uygulamalar kitabın işleyiş teknikleri bölümünde detaylı bir şekilde işlenmiştir. Bu bölümde 2006 Türkçe Öğretim Programı'nın dayanakları, amaçları, öğrenme alanları ve eski programa göre farklılıkları ortaya koyularak genel bir değerlendirmeye yer verilmiştir.

Cemiloğlu, kitabında öğrenme alanlarına iki bölümde yer vermiştir. Bunlardan ilki yukarıda açıkladığımız dördüncü bölüm olan “Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Öğrenme Alanları”, ikincisi ise yedinci bölüm olan “Öğrenme alanları ve Ders İşleme Teknikleri”dir. Kitabı incelerken öğrenme alanları bir bütün olarak değerlendirilip incelemenin daha faydalı olacağı düşünülmüştür. Çünkü kitabın Türkçe dersi öğretim programı ve öğrenme alanları bölümünde teorik bilgilere yer verildiği görülürken öğrenme alanları ve ders işleme teknikleri bölümünde uygulamaya yönelik bilgilerin yer aldığı tespit edilmiştir. Öğrenme alanları teorik bilgileriyle öğrenme alanları uygulamaya yönelik etkinlikleri ve çalışmaları tezimizde bir bütün halinde değerlendirilmiştir. Cemiloğlu öğrenme alanlarını altı başlıkta ele almıştır:

1. Dinleme
2. Okuma
3. Konuşma
4. Yazma
5. Görsel Okuma ve Görsel Sunu
6. Dil Bilgisi

Çalışmamıza konu olan diğer eserle karşılaştırması da başlıklar üzerinden yapılmıştır.

Türkçe öğretimi ders kitaplarında öğrenme alanları eserin en önemli bölümünü oluşturmaktadır. Türkçe öğretimi yapacak öğretmen adaylarının ve öğretmenlerin eserden yoğun bir şekilde faydalandığı bölüm şüphesiz öğrenme alanlarıdır. Kitabının en önemli bölümünü oluşturan bu kısımda Cemiloğlu, kitabının ilk dört baskısını 1981 Türkçe Eğitim Programı'na göre hazırlamıştır. İlk dört baskıda öğrenme alanları “Türkçe öğretimi teknikleri ve konuları” olarak adlandırılmıştır. Türkçe öğretimi teknikleri ve konuları “dinleme, okuma, konuşma, yazma” olarak başlıklar halinde açıklanmıştır. Kitabın beşinci ve altıncı baskısı ise 2006 Türkçe Öğretim Programı'na göre oluşturulmuştur. Beşinci baskıda yeni programdaki adlandırmaya göre temel dil becerileri ismi kullanılmıştır. Temel dil becerileri “dinleme, okuma, konuşma, yazma, görsel okuma ve görsel sunu, dil bilgisi” olarak başlıklar halinde açıklanmıştır. Cemiloğlu, dil becerilerini yenilenen 2006 Türkçe Öğretim Programı'na göre değerlendirmiştir. Dil becerileriyle ilgili bölümler incelendiğinde önceki programla olan farklılıkları da açıkladığı görülür. Cemiloğlu'nun eserinde temel dil becerileri 2006 Türkçe Öğretim Programı'na göre beşinci baskıdan itibaren yeniden düzenlenmiştir.

Cemiloğlu, dinleme becerisinin Türkçe dersinin önceliği olan çalışma tarzı olduğunu belirtmiştir. Çünkü insanın dil edinebilmesi için öncelikle çevresindeki sesleri dinlemesi gerekir. Aynı şekilde okuldaki bilgileri de edinmesi dinleme becerisiyle oluşur. Cemiloğlu yeni programda yer alan dinleme kazanımlarına ve dinleme etkinliklerine bu başlıkta detaylı bir şekilde yer vermiştir. Yeni programın dinleme becerisini özel bir önemle ele aldığını açıklamıştır. 2006 Türkçe Öğretim Programı'nın dinleme becerisi için üç ayrı aşama belirttiğini söylemiştir. Bunlar:

1. Dinleme öncesi hazırlık yapma
2. Konuşmaları belirli bir amaç ve tutumla dinleme
3. Dinleme sonrası değerlendirme işlemleri uygulama.

Yukarıda yer alan dinleme becerisi aşamalarını açıklayan Cemiloğlu, dinleme tekniklerini de değerlendirmiştir.

Cemiloğlu öğretim programının yer verdiği dinleme tekniklerini maddeler halinde açıklamıştır. Bu dinleme teknikleri şunlardır: Katılımlı dinleme, eleştirel dinleme, not alarak dinleme, empati kurarak dinleme, aktif dinleme, sorgulayıcı dinleme, yaratıcı dinleme, seçici dinleme.

Cemiloğlu, kitabında 2006 Türkçe Öğretim Programı'nda yer alan dinleme kazanımlarına da yer vermiştir. Kitabın ekler bölümünde, kazanımların genel dağılımı başlığı altında ilköğretim 1.sınıftan 8.sınıfa kadar bütün kazanımlar vardır. Ayrıca bu bölümde dinleme becerisiyle ilgili etkinlik örnekleri vardır. Cemiloğlu'nun kitabında dinleme becerisi yukarıdaki bilgiler etrafında toplanmıştır. Çalışmamıza konu olan üç eserle birlikte dinleme becerisi içerik karşılaştırması aşağıdaki tabloda şu şekilde ifade edilmiştir:

2. Tablo

Dinleme becerisi yönüyle eserlerin içerik karşılaştırılması

<u>Bölümler</u>	<u>İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi (Mustafa Cemiloğlu)</u>	<u>Türkçe ve Sınıf Öğretmenleri İçin Türkçe Öğretimi (Özcan Demirel, Melek Sahinel)</u>	<u>Türkçe Öğretimi, Türkçe ve Sınıf Öğretmenleri İçin (Cahit Kavcar, Ferhan Öğuzkan, Sedat Sever)</u>	<u>Yeni Öğretim Programına Göre Kuramdan Uygulamaya Türkçe Öğretimi (Editör: Cemal Yıldız)</u>
Dinleme Öğretimi	X	X	X	X
Dinleme Türleri	X	X		X
Dinleme Öğretiminde İzlenecek Sıra	X	X		
İlköğretim 1. Kademe Dinleme Becerisi ile İlgili Amaç ve Kazanımlar	X		X	

İlköğretim 2. Kademe Dinleme Becerisi ile İlgili Amaç ve Kazanımlar	X		X
Dinleme Becerisi İle İlgili Etkinlikler	X	X	X
Türkçe Öğretim Programlarında Dinleme Becerisi			X
Dinleme/İzleme Becerisi ile İlgili Ölçme ve Değerlendirme Formları	X		X

Dinleme öğretimi bütün kitaplarda yer bulmuştur. Dinleme öğretiminin neden önemli olduğu ve dinlemenin özelliklerinin açıklandığı bu başlıkta diğerlerine göre daha kapsamlı anlatım Yıldız'ın eserinde vardır. Yıldız eserinde; dinleme öğretiminin ilkelerine, özelliklerine ve dinleme becerisini geliştirme öğretimine yer vermiştir.

Dinleme türleri konusu Cemiloğlu'nun kitabında, “Katılımlı dinleme, eleştirel dinleme, not alarak dinleme, empati kurarak dinleme, aktif dinleme, sorgulayıcı dinleme, yaratıcı dinleme, seçici dinleme” başlıklarıyla anlatılmıştır. Yıldız'ın eserinde ise seçici dinleme, katılımlı dinleme, etkili dinleme, eleştirel dinleme, empatik dinleme başlıkları yer almaktadır. Demirel'in eserinde sorgulayıcı dinleme, katılımlı dinleme, seçici dinleme, bilgi edinmek için dinleme, eğlenmek için dinleme türlerinin isimleri verilmiş, sadece sorgulayıcı dinleme türü açıklanmıştır. Kavcar'ın eserinde dinleme türleri yer almamıştır.

Dinleme öğretiminde izlenecek sıra Cemiloğlu ve Demirel'in eserlerinde yer almaktadır. Burada yeni programın dinleme çalışmalarını üç aşamaya ayırdığını söyleyen Cemiloğlu ve Demirel; dinleme öncesi, dinleneme sırası ve dinleme sonrası yapılacak etkinlikleri açıklamıştır. Yıldız'ın ve Kavcar'ın eserinde böyle bir inceleme yapılmamıştır.

İlköğretim 1.kademe dinleme becerisiyle ilgili amaç ve kazanımların, Cemiloğlu'nun kitabının ekler kısmındaki “Kazanımların Genel Dağılımı” başlığında ve Kavcar'ın kitabındaki “Türkçe Öğretiminde Kazanımların Genel Dağılımı” başlığında yer aldığı

görülmektedir. İlköğretim 1. kademe dinleme becerisiyle ilgili amaç ve kazanımlar Yıldız'ın ve Demirel'in eserinde yer almamaktadır.

İlköğretim 2.kademe dinleme becerisiyle ilgili amaç ve kazanımların Cemiloğlu'nun kitabının ekler kısmındaki “Kazanımların Genel Dağılımı” başlığında ve Yıldız'ın kitabında yer alan Türkçe Öğretim Programlarında Dinleme/İzleme bölümündeki Dinleme/İzleme Becerisi ile İlgili Amaç ve Kazanımlar başlığında yer aldığı görülmektedir. 2006 Türkçe Öğretim Programı'nda yer alan bu kazanımlar iki grup halinde kitaplarda yer bulmuştur. 5. sınıf kazanımları birinci grup, 6.7 ve 8. sınıf kazanımları ise ikinci gruptur. Demirel ve Kavcar'ın eserlerinde ilköğretim ikinci kademe kazanımlarına yer verilmemiştir.

Dinleme becerisi ile ilgili etkinlikler 2006 Türkçe Öğretim Programı'nda yer almıştır. Cemiloğlu, eserinin beşinci baskısından itibaren dinleme becerisiyle ilgili programda yer alan etkinliklere kazanımlarla birlikte ekler bölümünde yer vermiştir. Ekler bölümündeki etkinlik örnekleri incelendiğinde; ilköğretim 1.sınıfta 5, ikinci sınıfta 7, üçüncü sınıfta 8, dördüncü sınıfta 12, beşinci sınıfta 12, altıncı, yedinci ve sekizinci sınıfta 22 etkinlik örneğine yer verildiği görülmüştür. Cemiloğlu, etkinlik örneklerinin sınıf sınıf ayrılmış şeklini eserinde işlerken Yıldız, dinleme becerisi ile ilgili etkinlikleri kitabında ayrı bir başlık olarak ele almış ve sınıf sınıf gruplama yapmamıştır. 21 etkinlik örneğini inceleyen Yıldız, etkinliklerin altına ek öneriler sunmuştur. Cemiloğlu herhangi bir ek öneride bulunmamıştır. Her iki yazarın da etkinlikleri aldığı kaynak 2006 Türkçe öğretim programıdır. Kavcar'ın eserinde dinleme etkinlikleri ilköğretim birinci kademe için yazılmıştır. İlköğretim ikinci kademe için belirtilen etkinlik örnekleri sadece tavsiye niteliğindedir. Cemiloğlu ve Yıldız, 2006 Türkçe Öğretim Programı'ndaki etkinliklere yer verirken, Kavcar, dinleme etkinliklerinde programdaki etkinliklere yer vermemiştir. Demirel'in eserinde dinleme etkinliklerine yer vermemiştir.

Türkçe Öğretim Programları'nda dinleme başlığı sadece Yıldız'ın eserinde işlenmiştir. Yıldız çalışmasında, Türkçe Öğretim Programları'nı dinleme becerisi açısından

karşılaştırmıştır. Cumhuriyetten itibaren dinleme becerisinin Türkçe Öğretim Programları'ndaki gelişmesi ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Diğer yazarların eserlerinde böyle bir çalışma yoktur.

Dinleme becerisiyle ilgili son karşılaştırma 2006 Türkçe Öğretim Programı'nda yer alan gözlem formu üzerinedir. Cemiloğlu, kitabının ekler bölümünde yer alan ölçme ve değerlendirme başlığında dinleme/izleme becerisi gözlem formuna yer vermiştir. Yıldız ise dinleme/izleme öğretimi bölümünün sonunda dinleme/izleme becerisi gözlem formuna yer vermiştir. Yıldız kitabında, dinleme/izleme becerisi gözlem formunun yanında dinleyici gözlem formuna da yer vermiştir. Kavcar ve Demirel'in kitaplarında dinleme becerisiyle ilgili herhangi bir forma yer vermediği görülmüştür.

Cemiloğlu, 2006 Türkçe Öğretim Programı'nın üzerinde en fazla durduğu alanın okuma becerisi olduğunu kitabında belirtmiştir. Cemiloğlu, öncelikle okuma alışkanlığının önemini açıklamıştır. Okumada altyapı başlığıyla; okuma metninin, okuma ortamının ve okuma etkinliğinde öğrencinin önemi açıklanmıştır. Dinleme becerisinde olduğu gibi okuma becerisinde de yenilenen Türkçe Öğretim Programı'nın okuma becerisinde hazırlık yapmayı vurguladığını söylemiştir.

Cemiloğlu, ilköğretim birinci ve ikinci kademenin yararlanması gereken etkinlikleri ve çalışmaları kitabında detaylı bir şekilde açıklamıştır. Türkçe Öğretim Programı'nda yer alan okuma becerisiyle ilgili kazanımlar ve etkinlikler açıklanmıştır. Okuma öğretimi bölümünde yer alan okuma tutumları ve teknikleri başlığında, öğretmenin ve öğrencinin bir metne karşı okuma tutumları olacağından bahsetmiştir. Okuma tutumlarını; eğlenme tutumu, estetik beğeni tutumu ve faydacılık tutumu olarak üç başlıkta değerlendirmiştir.

Cemiloğlu, 2006 Türkçe Öğretim Programı'nın okuma metinlerinin nasıl bir planlama ile işleneceğini detaylı bir şekilde açıkladığını belirtmiştir. Cemiloğlu, kitabında 10 okuma

stratejisine yer vermiştir. Seslendirme, dinleme, okuma başlığında ise okuma uygulamalarını; örnek okuma, sesli okuma ve sessiz okuma başlıklarıyla açıklamıştır.

Cemiloğlu, okuma becerisi uygulamalarında hem ilköğretim birinci kademe için hem de ikinci kademe için çalışma yöntemlerine yer vermiştir. Hangi kademede hangi okuma becerisi uygulamasına ağırlık verilmesi gerektiğini de açıklamıştır. Çalışmamıza konu olan eserlerin okuma becerileriyle ilgili içerik tablosu aşağıda verilmiştir. Bu tablodaki bilgilerin açıklaması aşağıda yer almaktadır:

3. Tablo

Okuma becerisi yönüyle eserlerin içerik karşılaştırması

<u>Bölümler</u>	<u>İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi (Mustafa Cemiloğlu)</u>	<u>Türkçe ve Sınıf Öğretmenleri İçin Türkçe Öğretimi (Özcan Demirel, Melek Sahinel)</u>	<u>Türkçe Öğretimi, Türkçe ve Sınıf Öğretmenleri İçin (Cahit Kavcar, Ferhan Oğuzkan, Sedat Sever)</u>	<u>Yeni Öğretim Programına Göre Kuramdan Uygulamaya Türkçe Öğretimi (Editör: Cemal Yıldız)</u>
Okuma Öğretimi	X	X	X	X
Türkçe Öğretim Programlarında Okuma Becerisi	X	X	X	X
Okuma Türleri ve Teknikleri	X	X	X	X
İlköğretim 1. Kademe Okuma Becerisi ile İlgili Amaç ve Kazanımlar	X		X	
İlköğretim 2. Kademe Okuma Becerisi ile İlgili Amaç ve Kazanımlar	X			X
Okuma Becerisi İle İlgili Etkinlikler	X		X	X
Okuma Becerisi ile İlgili Ölçme ve Değerlendirme Formları	X	X		X

Okuma öğretimi incelenen dört kitapta da yer almaktadır. Okuma öğretimi başlığında, okuma becerisiyle ilgili tanımlara ve okumanın önemiyle ilgili bilgilere yer verilmiştir. Cemiloğlu okuma öğretimini; okumada altyapı, okuma tutum ve teknikleri ve seslendirme, dinleme, okuma başlıklarına ayırmıştır. Kavcar, okuma öğretiminde, okumanın niteliğinden söz etmiştir. İlköğretim okullarında okuma öğretiminin amacını açıklamıştır. Kavcar, okuma öğretimini okumanın niteliği ve okuma türleri olarak iki başlıkta incelemiştir. Demirel, okumanın toplumdaki yerini, önemini ve okumanın amaçlarını açıklamıştır. Okuma öğretiminde yaklaşımlara yer vermesi yönüyle Demirel'in eseri diğerlerine göre farklıdır. Okuma türlerine yer verilen bu bölümde okuma öğretiminde izlenecek sıra da açıklanmıştır. Okuma öğretiminde izlenecek sıra, okuma metinleri ve bölümleri konuları diğer kitaplarda yer almamaktadır. Yıldız'ın eseri okuma öğretimini diğer kitaplara göre daha geniş bir şekilde incelemiştir. Okumanın tanımı ve özellikleri, okuma etkinliğinin kapsamı ve uygulanışı, 2006 Türkçe Öğretim Programı'na göre okuma yöntem ve teknikleri, okuma ve anlama etkinlik alanının özeti, 2006 Türkçe Öğretim Programı'na göre okuma etkinlikleri başlıklarıyla konu detaylı bir şekilde anlatılmıştır.

2006 Türkçe Öğretim Programı'na göre ilköğretim ikinci kademe için okuma becerisinin değerlendirilip yorumlanması Cemiloğlu ve Yıldız'ın eserlerinde yer almaktadır. Cemiloğlu, önceki programla yeni programın getirmiş olduğu farklılıklara dikkat çekerken yeni programın ayrıntılı bir şekilde okuma becerisine önem verdiğini de belirtmiştir. Yıldız ise yenilenen programda okuma becerisini geliştirmek için etkinliklere yer verildiğini anlatmıştır. Cemiloğlu ve Yıldız, derslerde işlenecek okuma metinlerinin taşınması gereken özelliklere yeni programda daha hassas bir şekilde yaklaşıldığını açıklamıştır. Cemiloğlu eserinde ilköğretim birinci kademe ve ikinci kademenin okuma becerileri kazanımlarına yer verirken Yıldız sadece ikinci kademeyi ilgilendiren kazanımlara yer vermiştir. Demirel'in ve

Kavcar'ın eserleri okuma becerilerini sadece ilköğretim birinci kademe için ele almıştır. 2004 yılında yayımlanan Türkçe Öğretim Programı ilköğretim birinci kademeyi kapsamaktadır. Demirel'in kitabında okuma alışkanlığı kazanma başlığı 2004 Türkçe Öğretim Programı'na göre hazırlanmıştır. Kavcar'ın eserinde ise 2004 Türkçe Öğretim Programı'na göre okuma becerilerinin sınıflara göre dağılım tablosu verilmiştir. Kavcar, bu kazanımların hangi sınıflarda ortak olduğunu gösteren bir tablo oluşturmuştur.

Demirel ve Kavcar'ın kitabında konu okuma türleri olarak adlandırırken Yıldız ve Cemiloğlu bu bölümü okuma teknikleri olarak adlandırmıştır. Okuma teknikleri konusu Cemiloğlu'nun eserinde okuma tutumlarıyla birlikte ele alınmıştır. Cemiloğlu üç farklı okuma tutumu olduğunu belirtmiştir. Bunlar eğlenme tutumu, estetik beğeni tutumu ve faydacılık tutumudur. Bu yaklaşım yönüyle Cemiloğlu'nun eseri diğerlerinden ayrılmaktadır. Cemiloğlu; etkileşimsel okuma, eleştirel okuma, yapısalcı okuma, güdümlü okuma, metinlerarası okuma, not alarak okuma, özetleyerek okuma, göz atarak okuma, işaretleyerek okuma, teatral okuma yöntemlerine yer vermiştir. Okuma uygulamaları sınıflamasında ise örnek okuma, sesli okuma ve sessiz okumayı açıklamıştır. Cemiloğlu, ilköğretim birinci kademe ve ikinci kademe için ayrı ayrı değerlendirmelerde bulunmuştur. Demirel'in kitabında okuma türleri; sesli okuma, sessiz okuma başlıklarına ayrılmıştır. Demirel, çalışmasında okuma türleriyle ilgili geliştirme yollarına, izlenecek sıraya ve okuma türlerinin özelliklerine yer vermiştir. Kavcar eserinde sesli okuma, sessiz okuma ve inşat olmak üzere üç tür okumadan söz etmektedir. Bu okuma türlerinde ilköğretim birinci kademe için gerekli bilgi ve tavsiyelerde bulunmaktadır. Yıldız'ın eserinde okuma türleri ve teknikleri geniş bir şekilde işlenmiştir. Yıldız, okuma teknikleri başlığı altında 14 okuma tekniğinden söz etmiştir. Bunlar; sessiz okuma, sesli okuma, göz atarak okuma, özetleyerek okuma, not alarak okuma, işaretleyerek okuma, tahmin ederek okuma, soru sorarak okuma, söz korusu, okuma tiyatrosu, ezberleme, metinlerle ilişkilendirme, tartışarak okuma, eleştirel okumadır.

İlköğretim birinci kademe için okuma becerisi ile ilgili kazanımlar Cemiloğlu'nun kitabının ekler bölümünde yer alan kazanımların genel dağılımı başlığı altında yer almaktadır. Kavcar'ın eserinde ise Türkçe öğretiminde kazanımların genel dağılımı bölümünde okuma becerileri kazanımları bulunmaktadır. İlköğretim birinci kademe için belirlenen okuma becerileri kazanımları Demirel ve Yıldız'ın eserlerinde yer almamaktadır.

İlköğretim ikinci kademe için okuma becerisi ile ilgili kazanımlar Cemiloğlu'nun kitabının ekler bölümünde yer alan kazanımların genel dağılımı başlığı altında yer almaktadır. Yıldız'ın eserinde okuma becerisi ile ilgili amaç ve kazanımlar başlığı altında ikinci kademenin kazanımları yer alır. Her iki eserde de 2006 Türkçe Öğretim Programı'ndaki gibi 5. sınıf kazanımları, 6,7 ve 8. sınıf kazanımlarından ayrı bir şekilde ele alınmıştır. Demirel'in ve Kavcar'ın eserlerinde okuma becerileriyle ilgili ilköğretim ikinci kademe kazanımları yer almamaktadır.

Okuma becerisiyle ilgili etkinlikler Cemiloğlu'nun kitabında ekler bölümünde yer alan kazanımların içerisinde yer almaktadır. Programın belirlemiş olduğu kazanımlarda uygulanabilecek etkinlikler açıklamalarıyla birlikte bu bölümde yer almaktadır. Cemiloğlu, etkinlik isimlerinin ilginç adlandırmalarla yapıldığını belirtmiştir. Cemiloğlu'nun kitabında hem ilköğretim birinci kademe hem de ikinci kademenin etkinlik örnekleri yer almaktadır. Demirel'in kitabında okuma becerisiyle ilgili etkinliklere yer verilmemiştir. Kavcar'ın kitabında ise sadece ilköğretim birinci kademe için okuma etkinliklerine yer verilmiştir. Bu etkinlikler, ilköğretim birinci kademe sınıflarında derse giren öğretmenler için tavsiye niteliğindedir. Örnek verecek olursak, ikinci sınıflara giren öğretmenler için öğrencilerine kısa masal, öykü, fıkra ve şiirler okutabileceğini tavsiye etmiştir. İkinci kademe için etkinlik örnekleri bu eserde yer almamaktadır. Yıldız'ın eserinde okuma etkinliklerine okuma öğretimi başlığı altında yer verilmiştir. Yıldız, Türkçe öğretim programında yer alan ilköğretim ikinci kademeye ilgili okuma etkinliklerinin tamamına bu bölümde yer vermiştir. Yıldız'ın eserinde

ilköğretim birinci kademe okuma becerisiyle ilgili etkinlikler yer bulmamıştır. Yıldız'ın kitabında, okuma becerisiyle ilgili etkinlikler ve örnekleri diğer yazarlara göre daha detaylı bir şekilde anlatılmıştır. Yıldız kitabında elli dört okuma becerisi etkinlik örneğine yer vermiştir.

Okuma becerisiyle ilgili gözlem formları Cemiloğlu'nun eserinde yer almaktadır. Cemiloğlu ekler bölümündeki ölçme ve değerlendirme (6-8.sınıflar) başlığında okuma becerisiyle ilgili beş forma yer vermiştir, bunlar: okuma becerisi gözlem formu, okuma becerisi kontrol listesi, hikâye/roman okuma formu, düşünceye dayalı kitap okuma formu, şiir kitabı okuma formu. Yıldız'ın eserinde ise Cemiloğlu'nda bulunan formların hepsi yer almaktadır. Yıldız Cemiloğlu'ndan farklı üç forma daha yer vermiştir. Bunlar: kitap okuma balonu, okuma becerisini değerlendirme ölçeği, öğrenci öz değerlendirme formu. Yıldız'ın okuma becerisiyle ilgili ölçme ve değerlendirme formlarına diğer yazarlara göre daha fazla yer verdiği görülmektedir. Demirel'in eserinde ilköğretim birinci kademeyele ilgili okuma becerisi gözlem formu yer almaktadır, ikinci kademe ile ilgili gözlem formu yer almamıştır. Kavcar'ın eserinde ise okuma becerileriyle ilgili herhangi bir ölçme ve değerlendirme formu yoktur.

Cemiloğlu, öğrenme alanlarından konuşma becerisine dördüncü bölüm olan Türkçe dersi öğretim programı ve öğrenme alanlarında yer vermiştir. Yedinci bölüm olan öğrenme alanları ve ders işleme tekniklerinde diğer becerilere ayrı başlıklar halinde yer verirken konuşma becerisini ayrı bir başlıkta değerlendirmemiştir. Yazma öğretimi başlığında yer alan doğru telaffuz alt başlığında ve Türkçe öğretiminde anlama ve anlatma başlığında yer alan sözlü anlatım öğretimi ve dil pratiği ve dil etkinlikleri alt başlıklarında konuşma becerisinden bahsetmektedir.

Cemiloğlu, konuşmanın dilin en yaygın kullanım alanı olduğunu belirtmiştir. Konuşma becerisinin en önemli amacının da konuşma ile ilgili kuralları öğrenme ve bu kuralları zamanla alışkanlığa dönüştürme olduğunu ifade etmiştir. Bu denli önemli olan bir

becerinin kazanım ve metotlarının ilköğretimin her iki kademesinde de uygulanması gerektiğini açıklamıştır. Cemiloğlu, 2006 Türkçe Öğretim Programı'nın konuşma becerisi alanında her iki kademe de amaçladığı hedeflere kitabında yer vermiştir. Cemiloğlu, konuşma becerisinin ilköğretim birinci kademe ile ikinci kademe arasındaki bağlantısını vurgulamıştır. İlköğretim birinci kademe konuşma becerisiyle öğrencinin kendisini, anılarını ve isteklerini anlatmayı öğreneceğini söylemiştir. İlave çalışmalarla da konuşma becerisi geliştirilerek ikinci kademe daha detaylı bir hâl alacağını açıklamıştır.

Çalışmamıza konu olan eserlerin konuşma becerisiyle ilgili içerik tablosu aşağıda verilmiştir. Bu tablodaki bilgilerin açıklaması aşağıda yer almaktadır.

4. Tablo

Konuşma becerisiyle ilgili eserlerin içerik karşılaştırması

<u>Bölümler</u>	<u>İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi (Mustafa Cemiloğlu)</u>	<u>Türkçe ve Sınıf Öğretmenleri İçin Türkçe Öğretimi (Özcan Demirel, Melek Sahinel)</u>	<u>Türkçe Öğretimi, Türkçe ve Sınıf Öğretmenleri İçin (Cahit Kavcar, Ferhan Oğuzkan, Sedat Sever)</u>	<u>Yeni Öğretim Programına Göre Kuramdan Uygulamaya Türkçe Öğretimi (Editör: Cemal Yıldız)</u>
Konuşma Öğretimi	X	X	X	X
Türkçe Öğretim Programlarında Konuşma Becerisi	X	X	X	X
İlköğretim 1. Kademe Konuşma Becerisi ile İlgili Amaç ve Kazanımlar	X		X	
İlköğretim 2. Kademe Konuşma Becerisi ile İlgili Amaç ve Kazanımlar	X			X
Konuşma Becerisi ile İlgili Etkinlikler	X	X		X
Konuşma Becerisi ile İlgili Ölçme ve Değerlendirme Formları	X	X		X

Konuşma öğretimi, Cemiloğlu'nun eserinde diğer dil becerileri gibi ayrı bir başlık altında değerlendirilmemiştir. Cemiloğlu, Türkçe öğretiminde anlama ve anlatma başlığında yer alan sözlü anlatım öğretimi alt başlığında konuşma öğretimi ile ilgili bilgilere yer vermiştir. Sözlü anlatımın konuşma becerisiyle ilgili olduğunu ve bu becerinin geliştirilmesinin belirli aşamalar halinde gerçekleşeceği ifade edilmiştir. Cemiloğlu, konuşma öğretiminin amaçları hakkında geniş bilgilere yer vermemiştir. Kavcar'ın eserinde konuşma öğretimi, sözlü ve yazılı anlatım öğretimi başlığında ele alınmıştır. Kavcar da konuşma öğretimini Cemiloğlu gibi ayrı bir başlıkta değerlendirmemiştir. Her iki yazar da anlama ve anlatma başlığı altında konuşma becerisine yer vermiştir. Anlatım etkinliklerinin amaçlarını açıklayan Kavcar, ilköğretim birinci kademe için belirlenen amaçları eserinde açıklamıştır. Anlatım etkinlikleriyle kazandırılacak beceriler ve davranışlar başlığında, konuşma becerisiyle ilgili ilköğretim birinci sınıftan sekizinci sınıfa kadar kazanmaları gereken bilgi ve becerileri her sınıf için ayrı ayrı açıklamıştır. Demirel'in eserinde konuşma öğretimi ayrı bir bölüm olarak ele alınmıştır. Konuşma becerisinin amacı ve iletişimdeki önemi açıklanmıştır. Konuşma öğretiminde izlenen işlem basamaklarına yer verilmiştir. Konuşmayı etkileyen faktörler ve konuşma alışkanlığı kazandırma başlıklar halinde açıklanmıştır. Demirel'in konuşma öğretimi konu içeriği ilköğretim ikinci kademeye yönelik alıştırmalar da barındırmaktadır. Yıldız eserinde konuşma öğretimini ayrı bir bölüm olarak ele almıştır. Öğrencilerin ilköğretimden önceki ve ilköğretim aşamasındaki konuşma yetersizliklerini maddeler halinde açıklayarak konuya giriş yapmıştır. Konuşma öğretimi aşamalarını ve konuşma becerisiyle ilgili amaç ve kazanımlarını bölümler halinde açıklamıştır. Konuşma becerisiyle ilgili etkinliklere ve konuşma öğretiminde ölçme ve değerlendirmeye yer vererek konuyu sonlandırmıştır. Konuşma öğretimi diğer kitaplara göre Yıldız'ın eserinde daha detaylı bir şekilde ele alınmıştır.

Cemiloğlu 2006 Türkçe Öğretim Programı'nın temel felsefesi olan yapılandırmacılık ilkesinin, konuşma becerisi için bir bütünlüğe ulaşma olduğunu söylemiştir. 2006 Türkçe Öğretim Programı'na göre, birinci kademe konuşma kazanımlarının iki temel amaç başlığı altında toplandığını belirtmiştir. Yenilenen programın her iki kademe de ilgi çekici etkinliklere ve etkinlik isimlerine yer verdiğini örneklendirmiştir. Cemiloğlu, her iki kademe için yeni programda belirlenen konuşma becerileri kazanımlarını açıklamıştır. Bu açıklamadaki hedefi, konuşma becerisinin ilköğretim birinci ve ikinci kademe için aşamalı bir şekilde gerçekleştiğini anlatmaktır. Kavcar'ın kitabında konuşma becerileri 1981 Türkçe Eğitim Programı çerçevesinde işlenmiştir. Kavcar, 1981 Türkçe Eğitim Programı'nda yer alan anlatım teknikleriyle kazandırılacak beceri ve davranışları kitabında ele almıştır. Demirel'in kitabında konuşma becerileri 2006 Türkçe Öğretim Programı'na göre ele alınmıştır. Konuşma becerisinin amaçları çalışmada yer almış ve bu amaçlar çeşitli beceri yönleriyle kümelendirilerek açıklanmıştır. Yıldız'ın eserinde konuşma becerisi 2006 Türkçe Öğretim Programı'na göre ele alınmıştır. Konuşma becerisiyle ilgili amaç ve kazanımlara yer verilmiştir. Konuşma becerisi etkinlikleri de kitapta yer almıştır.

Konuşma becerisi ile ilgili ilköğretim birinci kademe kazanımları, Cemiloğlu'nun kitabındaki ekler bölümünde yer alan kazanımların genel dağılımı başlığında yer almaktadır. Kavcar'ın eserinde ise ekler bölümünde yer alan Türkçe öğretiminde kazanımların genel dağılımı başlığında okuma beceri kazanımları yer almaktadır. Kavcar, eserinde ilköğretim birinci kademenin kazanımlarına yer verirken ikinci kademenin kazanımlarına yer vermemiştir. Demirel ve Yıldız'ın eserinde ilköğretim birinci kademe okuma becerileri kazanımları yer almamaktadır.

Konuşma becerisi ile ilgili ilköğretim ikinci kademe kazanımları, Cemiloğlu'nun kitabındaki ekler bölümünde yer alan kazanımların genel dağılımı başlığında yer almaktadır. Yıldız'ın kitabında ise konuşma becerisi kazanımları, konuşma öğretimi bölümündeki

konuşma becerisi ile ilgili amaç ve kazanımlar başlığında verilmiştir. Kavcar'ın ve Demirel'in eserlerinde ilköğretim ikinci kademe ile ilgili konuşma becerileri kazanımları yer almamaktadır.

Cemiloğlu'nun kitabında ekler bölümündeki kazanımların genel dağılımı başlığında yer alan sınıflara ait kazanım tablolarında konuşma becerisiyle ilgili etkinliklere yer verilmiştir. Yıldız'ın eserinde konuşma becerisi ile ilgili etkinlikler ayrı bir başlıkta ele alınmıştır. Yıldız bu başlıkta otuz konuşma becerisi etkinliğine yer vermiştir. Konuşma becerisi ile ilgili etkinlikler Demirel'in kitabında konuşma alışkanlığını kazandırmak için önerilen alıştırma örnekleri başlığında verilmiştir. Demirel bu başlıkta ilköğretim birinci kademe ve ikinci kademe için maddeler halinde konuşma etkinliklerini işlemiştir. İlköğretim birinci, ikinci ve üçüncü sınıf için on iki, dördüncü ve beşinci sınıf için yedi, altı yedi ve sekizinci sınıf için on bir konuşma etkinliğine yer vermiştir. Kavcar'ın eserinde konuşma etkinliklerine yer verilmemiştir.

Cemiloğlu, ekler bölümündeki ölçme ve değerlendirme (1-8.sınıflar) başlığında konuşma becerisini değerlendirme formuna yer vermiştir. Demirel, kitabındaki konuşma öğretimi bölümünün sonunda konuşma ölçeğine yer vermiştir. Yıldız kitabındaki konuşma öğretimi bölümünün sonunda, programdaki gözlem formları ile birlikte belirli yazarların oluşturduğu gözlem formlarına da yer vermiştir. Konuşma gözlem formu ve konuşma becerisini değerlendirme formu programlardaki formlardır. Yangın'ın konuşma gözlem formu, Akyol'un sözel anlatım gözlem formu ve Yalçın'ın konuşma değerlendirme kartı formu Yıldız'ın eserinde yer verdiği yazarlara ait formlardır. Kavcar'ın eserinde konuşma gözlem formları yer almamaktadır.

Cemiloğlu, 2006 Türkçe Öğretim Programı'nda yer alan yazma becerisi tanımına yer vermiş ve bu becerinin iki ayrı yönü olduğunu açıklamıştır. Bunlardan birincisi elbette duygu ve düşüncelerin kâğıda ya da bilgisayar ortamında aktarılmasıdır. Yazma becerisinin ikinci

yönü ise yazılı anlatım olarak ifade edilen dili kullanma becerisidir. Cemiloğlu, ilköğretim birinci kademenin yazma alışkanlıklarının edinmesi açısından oldukça önemli olduğunu açıklamıştır. Bu açıklamalarla birlikte kazanımlarda belirlenen amaçları vermiştir. Cemiloğlu, ikinci kademe için de kazanımların amaçlarından söz etmiş ve kazanımları örneklemiştir. Cemiloğlu, yazma becerisiyle ilgili kazanımların elde edilebilmesi için birinci ve ikinci kademedeki öğrencilere yaptırılacak etkinlikleri açıklamıştır. Etkinliklerin uygulama yöntemlerine de değinmiştir. Cemiloğlu, 2006 Türkçe Öğretim Programı'nda yazma becerisi ile ilgili etkinliklerin isimlerinin dikkat çekici olduğunu söylemiş ve örnekler vermiştir. Cemiloğlu, Türkçe dersinin bir bütünlük içerisinde işlenmesinin öneminden söz etmektedir. Bu bütünlüğü sağlayacak bir unsur da okuma ve yazma becerilerinin birlikte işlenmesidir. Türkçe öğretim programının da bu bakış açısıyla okuma metinlerinin ardından yazma etkinliklerine yer verdiği görülmektedir. Cemiloğlu; yazma öncesi, yazma aşaması ve yazma sonrası olarak üç aşamadan bahsetmiş ve bu aşamaların özelliklerini açıklamıştır. Cemiloğlu yazma öğretimi başlığında; yazma teknikleri, yazma etkinlikleri ve sözcük öğretiminden bahsetmiştir.

Çalışmamıza konu olan eserlerin yazma becerisiyle ilgili bilgi tablosu aşağıda verilmiştir. Bu tablodaki bilgilerin açıklaması aşağıda yer almaktadır.

5. Tablo

Yazma becerisiyle ilgili eserlerin içerik karşılaştırması

<u>Bölümler</u>	<u>İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi (Mustafa Cemiloğlu)</u>	<u>Türkçe ve Sınıf Öğretmenleri İçin Türkçe Öğretimi (Özcan Demirel, Melek Sahinel)</u>	<u>Türkçe Öğretimi, Türkçe ve Sınıf Öğretmenleri İçin (Cahit Kavcar, Ferhan Öğuzkan, Sedat Sever)</u>	<u>Yeni Öğretim Programına Göre Kuramdan Uygulamaya Türkçe Öğretimi (Editör: Cemal Yıldız)</u>
-----------------	---	---	---	--

Yazma Öğretimi	X	X	X	X
Türkçe Öğretim Programlarında Yazma Becerisi	X	X	X	X
Yazma Türleri ve Teknikleri	X	X		X
İlköğretim 1. Kademe Yazma Becerisi ile İlgili Amaç ve Kazanımlar	X		X	
İlköğretim 2. Kademe Yazma Becerisi ile İlgili Amaç ve Kazanımlar	X			X
Yazma Becerisi ile İlgili Etkinlikler	X			X
Yazma Becerisi ile İlgili Ölçme ve Değerlendirme Formları	X	X		X

Yazma öğretimi Cemiloğlu'nun, Demirel ve Yıldız'ın eserlerinde yazma öğretimi başlığı ile açıklanırken Kavcar'ın eserinde yazılı anlatım öğretimi başlığı altında açıklanmıştır. Demirel ve Kavcar eserlerinde yazma öğretimini ilköğretim birinci kademe için ele almıştır. Cemiloğlu yazma öğretimini her iki kademe için de işlemiştir. Yıldız, kitabındaki yazma öğretimi bölümünde ilköğretim ikinci kademeye yönelik bilgi ve çalışmalara yer vermiştir. Yazma öğretiminin her iki kademe açısından ele alınması yönüyle Cemiloğlu'nun çalışması öne çıkmaktadır. Yazma öğretimi bölümünde aktarılan bilgi genişliği yönüyle sadece ikinci kademeye yönelik bilgiler yer alsa da Yıldız'ın eseri diğer eserlere göre daha ön plandadır.

Yazma becerisinin Türkçe öğretim programlarına göre ele alınışını incelediğimiz bu başlıkta, kitapların 1981 Türkçe Eğitim Programı ve 2006 Türkçe Öğretim Programı'na göre hazırlandığı görülmektedir. Cemiloğlu kitabında yazma becerisini 2006 Türkçe Öğretim Programı'na göre işlemiştir. Yazma becerilerinin tekniklerini, etkinliklerini ve kazanımlarını kitabında işlemiştir. Demirel kitabını 2006 İlköğretim Türkçe Öğretim Programı'na göre hazırlamıştır. Kavcar'ın eserinde yazma becerisi 1981 Türkçe Eğitim Programı ve 2005

Türkçe Öğretim Programı bakış açısıyla ele alınırken 1981 Türkçe Eğitim Programı'na göre daha çok açıklama ve çalışmanın olduğu görülmektedir. Yıldız'ın kitabında 2006 Türkçe Öğretim Programı'ndan hareket edilerek yazma becerisi açıklanmıştır.

Cemiloğlu yazma teknikleri başlığında; yaratıcı yazma, öyküleyici yazma, betimleyici yazma, duygulandırıcı yazma, iddia-ispat yazıları, kavram havuzundan kelime seçerek yazma, metni tamamlamak için yazma, bir metni kendi kelimelerini de kullanarak yeniden yazma tekniklerine yer vermiştir. Yıldız ise; not alma, özet çıkarma, boşluk doldurma, kelime ve kavram havuzundan seçerek yazma, serbest yazma, kontrollü yazma, güdümlü yazma, yaratıcı yazma, metin tamamlama, tahminde bulunma, bir metni kendi kelimeleriyle yeniden yazma, bir metinden hareketle yeni bir metin oluşturma, duyulardan hareketle yazma, grup olarak yazma ve eleştirel yazma tekniklerine yer vermiştir. Cemiloğlu ve Yıldız'ın eserlerinde ortak olarak bir metni kendi kelimeleriyle yeniden yazma, metni tamamlamak için yazma ve kavram havuzundan seçerek yazma tekniklerine yer verilmiştir. Demirel'in kitabında ise kontrollü yazma, güdümlü yazma ve serbest yazma tekniklerine yer verilmiştir. Kavcar'ın eserinde herhangi bir yazma tekniğinin özelliği ve uygulama yöntemi belirtilmemiştir.

Yazma becerisi ile ilgili ilköğretim birinci kademe kazanımları, Cemiloğlu'nun kitabındaki ekler bölümünde yer alan kazanımların genel dağılımı başlığında yer almaktadır. Kavcar'ın eserinde ise ekler bölümünde yer alan Türkçe öğretiminde kazanımların genel dağılımı başlığında yazma becerileri kazanımları yer almaktadır. Demirel ve Yıldız'ın eserinde ilköğretim birinci kademe yazma becerileri kazanımları yer almamaktadır.

Yazma becerisi ile ilgili ilköğretim ikinci kademe kazanımları, Cemiloğlu'nun kitabındaki ekler bölümünde yer alan kazanımların genel dağılımı başlığında yer almaktadır. Yıldız'ın kitabında ise yazma becerisi kazanımları, yazma becerisi ile ilgili amaç ve kazanımlar başlığında verilmiştir. Kavcar, Demirel ve Şahinel'in eserlerinde ilköğretim ikinci kademe ile ilgili konuşma becerileri kazanımları yer almamaktadır.

Yazma becerisi ile ilgili etkinlikler Cemiloğlu'nun kitabında yazma etkinlikleri başlığında yer almaktadır. Ayrıca ekler bölümünde yer alan kazanım tablolarında da yazma etkinliklerine yer verilmiştir. Yıldız'ın eserinde ise Türkçe programında önerilen yazma etkinlikleri başlığında programdaki yazma etkinliklerini yer almaktadır. Demirel, Şahinel'in ve Kavcar'ın eserlerinde yazma becerisi ile ilgili etkinlikler belirtilmemiştir.

Cemiloğlu, kitabının ekler bölümünde yer alan ölçme ve değerlendirme başlığında yazılı anlatımı değerlendirme formuna yer vermiştir. Yıldız'ın ve Demirel, Şahinel'in eserlerinde ise yazma ölçeği formu vardır. Kavcar'ın eserinde yazma becerisiyle ilgili herhangi bir ölçme ve değerlendirme formu yer almamaktadır.

Cemiloğlu, görsel okuma ve görsel sunu becerisinin 1981 Türkçe Eğitim Programı'nda diğer becerilerin içerisinde yer alan “beden dili, resimle anlatma, resimlerle ve şekillerle zenginleştirme” gibi becerilerle işlendiğini belirtmiştir. İlk defa 2006 Türkçe Öğretim Programı'nda ayrı bir beceri olarak ele alınan görsel okuma ve görsel sununun günümüzde teknolojinin kullanımıyla ön plana çıktığını açıklamıştır. Cemiloğlu, görseli yorumlama ve görsel sunuyu anlamlandırmanın Türk toplumunun kültüründe her zaman var olduğunu açıklamıştır. 2006 Türkçe Öğretim Programı, bireylerde görsel okuryazarlık ve görsel sunu yapabilme becerisini geliştirmek adına bu konuyu ayrı bir beceri olarak işlemiştir. İlköğretim birinci kademe becerilerinde görsel okuma ve görsel sunu yer alırken ikinci kademedeki diğer becerilerle bir bütün olarak işlenmiş, ayrı bir beceri olarak ele alınmamıştır. Cemiloğlu görsel okuma ve görsel sununun kazanım ve etkinliklerini kitabında etkinlikler ve kazanımlar başlığıyla açıklamıştır. 2006 Türkçe Öğretim Programı'nın ikinci kademe için görsel okuma ve görsel sunu kazanım ve etkinliklerine yer vermediğini belirtmiştir. Cemiloğlu, programa eleştiri olarak ikinci kademedeki de görsel okuma ve görsel sununun kazanım ve etkinliklerine yer verilmesinin gerekli olduğunu belirtmiştir. Çalışmamıza konu

olan kaynakların görsel okuma ve görsel sunu becerisi hakkında içerik tablosu ve açıklaması aşağıda yer almaktadır.

6. Tablo

Görsel okuma ve görsel sunu becerisiyle ilgili eserlerin içerik karşılaştırması

<u>Bölümler</u>	<u>İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi (Mustafa Cemiloğlu)</u>	<u>Türkçe ve Sınıf Öğretmenleri İçin Türkçe Öğretimi (Özcan Demirel, Melek Sahinel)</u>	<u>Türkçe Öğretimi, Türkçe ve Sınıf Öğretmenleri İçin (Cahit Kavcar, Ferhan Oğuzkan, Sedat Sever)</u>	<u>Yeni Öğretim Programına Göre Kuramdan Uygulamaya Türkçe Öğretimi (Editör: Cemal Yıldız)</u>
Görsel Okuma ve Görsel Sunu Öğretimi	X			
Türkçe Öğretim Programlarında Görsel Okuma ve Görsel Sunu Becerisi	X			
İlköğretim 1. Kademe Görsel Okuma ve Görsel Sunu Becerisi ile İlgili Kazanımlar	X		X	
Görsel Okuma ve Görsel Sunu Becerisi ile İlgili Etkinlikler	X			
Görsel Okuma ve Görsel Sunu Becerisi ile ilgili ölçme ve değerlendirme Formları				

Görsel okuma ve görsel sunu becerisini kitabında ayrı bir bölüm olarak ele alan tek yazar Cemiloğlu'dur. Cemiloğlu, görsel okuma ve görsel sunu öğretimi bölümünde; görseller, özellikleri ve etkileri ve etkinlikler ve kazanımlar başlıklarına yer vermiştir. Bu beceri diğer kaynaklarda ayrı bir bölüm olarak belirtilmemiştir.

Cemiloğlu, görsel okuma ve görsel sunu becerisinin 1981 Türkçe Eğitim Programı'nda diğer becerilerin içerisinde işlendiğini açıklamıştır. 2006 Türkçe Öğretim

Programı'nda ayrı bir beceri olarak ele alınıp kazanım ve etkinliklerine yer verildiğini belirtmiştir. Diğer yazarların kitaplarında görsel okuma ve görsel sunu becerisinin program açısından değerlendirilmesi bulunmamaktadır.

Cemiloğlu'nun eserinde görsel okuma ve görsel sunu kazanımları yer almaktadır. Cemiloğlu, etkinlikler ve kazanımlar başlığında kazanımlardan söz etmiştir. Ekler bölümünde yer alan kazanımların genel dağılımında ilköğretim birinci kademenin görsel okuma ve görsel sunu kazanımlarına yer vermiştir. Kavcar'ın eserinde ise Türkçe öğretiminde kazanımların genel dağılımı başlığında ilköğretim birinci kademe görsel okuma ve görsel sunu kazanımlarının tablosuna yer verilmiştir.

Görsel okuma ve görsel sunu etkinlikleri Cemiloğlu'nun eserinde etkinlikler ve kazanımlar başlığında yer almaktadır. Genel bir değerlendirmenin yapıldığı bu başlığın dışında ekler bölümünde yer alan kazanımların genel dağılımı başlığındaki kazanım tablolarında da etkinlik örneklerine yer verilmiştir. Diğer kitaplarda böyle bir çalışma yoktur.

2006 Türkçe Öğretim Programı'nda herhangi bir görsel okuma ve görsel sunu ölçme ve değerlendirme formuna yer verilmemiştir. Bu yüzden incelenen eserlerde görsel okuma ve görsel sunu ölçme ve değerlendirme formu yer almamaktadır.

Cemiloğlu, 2006 Türkçe Öğretim Programı'nda dil bilgisi becerisinin ilköğretim birinci kademedan kaldırılıp ikinci kademe işlendiğini açıklamıştır. Dil bilgisinin diğer becerilerden ayrı bir şekilde değerlendirilmesinin tartışılması gereken bir konu olduğunu belirten Cemiloğlu, bu durumun işlevsel dil anlayışına ters düştüğünü belirtmiştir. İlköğretim ikinci kademe kazanım ve etkinliklerini açıklayan Cemiloğlu, dil bilgisi öğretiminde belirtilen kazanımların elde edilebilmesi için hangi yöntemin kullanılacağını önemli olduğunu belirtmiştir. Dil bilgisi öğretiminde en büyük sorun dil bilgisi modelimizin olmaması ile ilgilidir. Cemiloğlu dil bilgisi öğretimi başlığında; dil bilgisi öğretim yöntemleri, Türkçe

öğretimi programında dil bilgisi öğretimi, dil bilgisi öğretim uygulaması alt başlıklarına yer vermiştir.

Çalışmamıza konu olan eserlerin dil bilgisi becerisiyle ilgili bilgi tablosu aşağıda verilmiştir. Bu tablodaki bilgilerin açıklaması aşağıda yer almaktadır.

7. Tablo

Dil bilgisi becerisi yönüyle eserlerin içerik karşılaştırması

<u>Bölümler</u>	<u>İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi (Mustafa Cemiloğlu)</u>	<u>Türkçe ve Sınıf Öğretmenleri İçin Türkçe Öğretimi (Özcan Demirel, Melek Sahinel)</u>	<u>Türkçe Öğretimi, Türkçe ve Sınıf Öğretmenleri İçin (Cahit Kavcar, Ferhan Oğuzkan, Sedat Sever)</u>	<u>Yeni Öğretim Programına Göre Kuramdan Uygulamaya Türkçe Öğretimi (Editör: Cemal Yıldız)</u>
Dil Bilgisi Öğretimi	X	X	X	X
Türkçe Öğretim Programlarında Dil Bilgisi Becerisi	X	X	X	X
Dil Bilgisi Öğretim Yöntemleri	X	X		X
İlköğretim 2. Kademe Dil Bilgisi Becerisi ile İlgili Amaç ve Kazanımlar	X			X
Dil Bilgisi Becerisi ile İlgili Etkinlikler	X			X
Dil Bilgisi Becerisi ile İlgili ölçme ve değerlendirme Formları				

Dil bilgisi öğretimi başlığında, yazarların dil bilgisi becerisini ele alış şekli işlenecektir. Cemiloğlu, dil bilgisi becerisinde yöntem konusunu diğer eserlere göre daha detaylı bir şekilde ele almıştır. Cemiloğlu, dil bilgisi öğretim yöntemleri başlığında; gramer yöntemi, dil bilimsel yöntem, yapılandırmacı yöntem ve keşfettirme yöntemine yer vermiştir.

Diğer eserlerde yöntem konusu bu kadar detaylı ele alınmamıştır. Cemiloğlu'nun eserini ön plana çıkaran bir diğer çalışma da uygulamaya yönelik dil bilgisi çalışmasının yer almasıdır. Cemiloğlu, 5.sınıf Türkçe okuma metni olan “Vakıf Ağacı” üzerinden isim tamlamaları çalışma örneğine yer vermiştir. Böyle bir çalışma diğer eserlerde mevcut değildir. Bu yönüyle diğer eserlerin konuyu soyut bir biçimde işlediğini söylemek mümkündür. Demirel'in eserinde dil bilgisi öğretiminin amaçları yer almaktadır. İlköğretim birinci sınıftan beşinci sınıfa kadar amaçlar detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Dil bilgisi çözümlemeleri ve dil bilgisi sınavlarının nasıl olması gerektiği işlenen diğer başlıklardır. Kavcar'ın eserinde ise dil bilgisi öğretimiyle kazandırılacak beceriler ve davranışlar geniş yer tutmaktadır. Kavcar, ilköğretim birinci sınıftan beşinci sınıfa kadar dil bilgisi öğretiminde kazandırılacak beceri ve davranışları maddeler halinde açıklamıştır. Beceri alanları yönüyle de Kavcar'ın eseri diğer eserlere göre farklılık göstermektedir. Doğru söyleyiş, sözcük bilgisi, doğru cümle kurma, yazım ve noktalama işlenen diğer konulardır. Yıldız'ın eseri dil bilgisi öğretimi en geniş şekilde ele alan eserdir. Dil bilgisi konuları, dil bilgisi konularının sınıflara göre öğretimi, dil bilgisi öğretimi yöntem ve teknikleri ve dil bilgisinde ölçme ve değerlendirme başlıklar halinde açıklanmıştır. Ses bilgisi, kelime bilgisi, cümle bilgisi, anlam bilgisi ve bunların öğretimi işlenen konulardır. Ayrıca dil bilgisi yöntem ve teknikleri geniş bir biçimde işlenmiştir. Yıldız'ın çalışmasında dil bilgisi kazanımları ve etkinliklerinin de ayrı başlıklar halinde işlenmesi, eserin dil bilgisi becerisini detaylı bir şekilde ele aldığını göstermektedir. Dil bilgisinin nasıl öğretileceği hakkında ayrı bir bölümün bulunması da eserin diğerlerine göre farklı yönlerinden biridir.

Cemiloğlu, “Türkçe öğretimi programında dil bilgisi öğretimi” başlığında, 1962 Ortaokul Programı, 1981 Türkçe Eğitim Programı ve 2006 Türkçe Öğretim Programı'ndan söz etmektedir. Cemiloğlu programlarda yer alan dil bilgisi öğretimi ile ilgili ifadelerin değişimlerine dikkat çekmiştir. 2006 Türkçe Öğretim Programı'nda, ilköğretim ikinci

kademede yer alan dil bilgisi konularının sınıflara göre dağılımlarını açıklamıştır. Demirel'in eserinde ise 1962 Ortaokul Programı'ndaki amaçlara, 1957 Lise Programı'ndaki amaçlara ve günümüz 2006 Türkçe Öğretim Programı'ndaki amaçlara yer verilmiştir. Yıldız'ın çalışması 2006 Türkçe Öğretim Programı'na göre hazırlanmıştır. Diğer eserlere göre 2006 Türkçe Öğretim Programı'na göre en geniş kapsamlı hazırlanmış eser Yıldız'a aittir. Kavcar'ın çalışmasında ise daha çok 1981 Türkçe Eğitim Programı esas alınarak dil bilgisi öğretimi hazırlanmıştır. Kavcar'ın çalışması incelendiğinde, 1981 Türkçe Eğitim Programı'nda yer alan dil bilgisi öğretimiyle kazandırılacak beceri ve davranışların eserde detaylı bir şekilde işlendiği görülür.

Dil bilgisi öğretim yöntemlerinde Cemiloğlu gramer yöntemi, dil bilimsel yöntem, yapılandırmacı yöntem ve keşfettirme yöntemine yer vermiştir. Yıldız ise, çözümleme yöntemi, birleşim yöntemi, karma yöntem, açıklama yöntemi, yazdırma yöntemi, buluş ve sezdirme yöntemi, tartışma yöntemi, örnek olay yöntemi, gösterip yaptırma yöntemi, soru-cevap yöntemi, anlatma yöntemine yer vermiştir. Demirel ise dil bilgisi öğretiminde yöntem başlığıyla yöntemleri başlıklara ayırmadan genel bir şekilde değerlendirmiştir.

2006 Türkçe Öğretim Programı'na göre dil bilgisi kazanımları sadece ikinci kademedeki yer aldığı için Cemiloğlu ve Yıldız eserlerinde ikinci kademe dil bilgisi kazanımlarına yer vermiştir. Cemiloğlu ekler bölümünde, Yıldız ise dil bilgisi öğretimi bölümünün içinde kazanım ve etkinlikleri ele almıştır. Cemiloğlu dil bilgisi etkinliklerini kazanım tablosunda verirken Yıldız kitabında 6,7 ve 8. Sınıf etkinliklerini ayrı ayrı örneklendirmiştir. Demirel ve Kavcar'ın çalışmalarında dil bilgisi öğretimi ile ilgili kazanım ve etkinlikler yer almamıştır.

2006 Türkçe Öğretim Programı'nda dil bilgisi becerisi ile ilgili gözlem ya da değerlendirme formu yer almamaktadır. Bu yüzden yazarlar herhangi bir forma yer vermemiştir.

Öğrenme alanlarının eserler arasındaki karşılaştırması yukarıdaki tablolar ve bilgilerle anlatılmıştır. Öğrenme alanlarında genel bir değerlendirmeye yaptığımızda Cemiloğlu'nun eseri hem ilköğretim birinci kademe hem de ikinci kademeye yönelik kendini güncellemiş ve uygulamaya yönelik hazırlanmış bir eser olarak karşımıza çıkmaktadır. İncelenen eserlerin ikisinin yayın tarihi ve baskı tarihleri Cemiloğlu'nun eseriyle yakın tarihlerde olmasına rağmen belirtilen eserlerde yenilenen 2006 Türkçe Öğretim Programı gelişmeleri Cemiloğlu'nun eseri kadar geniş çapta değildir. Cemiloğlu, kitabının öğrenme alanları bölümünü yenilenen programa göre güncellemeyi başarmıştır. Yukarıdaki bilgilere bakıldığında, Yıldız'ın eseri öğrenme alanları konusunu diğer kitaplara göre daha detaylı bir şekilde işlediği de görülmektedir. Uygulamaya yönelik ve pratik bilgiyi temel edinen yaklaşım Cemiloğlu'nun ve Yıldız'ın eserlerinde tespit edilmiştir.

1.1.5. İlköğretim okullarında Türkçe öğretimi kitabının öğretimin planlanması ve Türkçe öğretimi bölümünün karşılaştırmalı incelenmesi. *İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi* adlı eserin altıncı baskısında beşinci bölüm “Öğretimin Planlanması ve Türkçe Öğretimi” başlığını taşımaktadır. Bu başlık, kitabın ilk dört baskısında ise altıncı bölüm olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bölümde planlamanın gerekliliği, yıllık plan ve günlük plan üzerinde durulmuştur. Günlük planın biçimsel ve işleyiş bölümleri başlıklar halinde açıklanmıştır. Planlama ile ilgili kavramların açıklanmasının ardından bölümün sonunda örnek Türkçe ders planlarına yer verilmiştir. Eserin bütün baskılarında bölümün işleyişi bu plan üzerine oluşturulmuştur. Bilindiği gibi kitabın ilk dört baskısı 1981 Türkçe Eğitim Programı'na göre hazırlanmıştır. 1981 Türkçe Eğitim Programı'nda yer alan günlük plan içerikleri ilk dört baskıda görülmektedir. Kitabın beşinci ve altıncı baskısı ise 2006 Türkçe Öğretim Programı'na göre düzenlenmiştir. Bu düzenlemede öğretimin planlanması ve Türkçe öğretimi bölümü de değişikliğe uğramıştır. Önceki Türkçe programı davranışçı yaklaşıma göre hazırlanırken yeni program yapılandırmacı yaklaşıma göre oluşturulmuştur. Bu

değişiklikle birlikte bu bölümdeki günlük plan örnekleri hem biçimsel hem de içerik yönünden 2006 Türkçe Öğretim Programı'na göre düzenlenmiştir. 1981 Türkçe Eğitim Programı'nda yer alan davranışlar yerine becerilere ve becerilere ait kazanımlara yer verilmiştir. Cemiloğlu, 2006 Türkçe Öğretim Programı bakış açısıyla yıllık plan ve ders planı başlıklarını da açıklamıştır. Ders planını biçimsel bölüm ve işleyiş bölümü olarak iki bölüme ayırmıştır. Biçimsel bölümde; ders adı, sınıf, tema adı, metin adı, metin türü, süre, metnin kazanımları başlıkları yer almaktadır. İşleyiş bölümünde; hazırlık, anlama, zihinde yapılandırma, anlatma, ölçme ve değerlendirme başlıkları yer almaktadır. Cemiloğlu, biçimsel ve işleyiş bölümü başlıklarını detaylı bir şekilde açıklamış, örnek Türkçe ders planlarında bu bölümleri göstermiştir. Örnek Türkçe ders planları başlığında ilköğretim ikinci sınıftan sekizinci sınıfa kadar her sınıf için ayrı ayrı örnek Türkçe dersi planları yer almaktadır. Örnek Türkçe ders planlarında, altı okuma metni ve bir dinleme metni biçimsel ve işleyiş bölümleri etkinlik örnekleriyle açıklanmıştır. Cemiloğlu'nun kitabını diğer eserlerden farklı kılan bölümlerden biri de örnek Türkçe ders planlarının yer almasıdır. Bu bölüm diğer kitaplarda yer almamaktadır. Bu da eserin özgünlüğünü bize göstermektedir. Ayrıca uygulamaya yönelik örneklerle yer vermesi yönüyle de öğretmen adayları ve öğretmenler için kullanışlı bir eser olmuştur.

Öğretimin planlanması, yıllık plan, günlük plan ve ders planı örnekleri, karşılaştırılan eserler içerisinde sadece Demirel'in eserinde yer almaktadır. Demirel bu bölümde; plan çeşitlerini, yıllık ve ders planlarının hazırlanışını ve 2006 Türkçe Öğretim Programı'na göre öğrenme-öğretme süreçlerini açıklamıştır. Demirel'in eserinde de örnek Türkçe ders planları yer almaktadır. Demirel sadece ilköğretim birinci kademeyi ilgilendiren ders planlarına yer vermiştir. Kitapta altı örnek ders planı yer almaktadır. Örnek planların 2006 Türkçe Öğretim Programı'na göre ele alınması Cemiloğlu'nun eseri ile ortak yönüdür. Cemiloğlu, her iki kademeye yönelik örnek planlara yer verirken Demirel, sadece birinci kademeye yönelik

örnek planlara yer vermiştir. Her iki kademeye yönelik örnek plana yer vermesi yönüyle Cemiloğlu'nun eseri daha fazla uygulamaya yönelik örnek ders planı içermektedir.

1.1.6. İlköğretim okullarında Türkçe öğretimi kitabının öğretim yöntemleri ve Türkçe öğretimi bölümünün karşılaştırmalı incelenmesi. *İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi* adlı eserin altıncı baskısında altıncı bölüm “Öğretim Yöntemleri ve Türkçe Öğretimi”dir. İlk dört baskıda ise beşinci bölüm olarak yer almaktadır. Cemiloğlu bu bölümde dil edinmeye yönelik belirli öğretim yaklaşımları üzerinde durmuştur. İlk olarak tümevarım ve tümdengelim anlayışlarını açıklamıştır. Ardından diğer anlayışlar başlığında deneme-yanılma ve örnek almaya yer vermiştir. Cemiloğlu, eğitimdeki genel öğretim yöntemlerini başlıklar halinde açıkladıktan sonra Türkçe öğretimi açısından öğretim yöntemlerini ayrı bir başlıkta işlemiştir. Türkçe öğretiminde kullanılan yöntemleri fazla ayrıntıya girmeden Türkçe dersine uygunlukları açısından değerlendirmiştir. Türkçe öğretiminde kullanılan “soru-cevap yöntemi, dramatizasyon yöntemi, keşfettirme yöntemi” ve “düzanlatım yöntemi” özelliklerini açıklamıştır. Özelliklerinin ardından yöntemlerin yararlarını ve eleştirilerini açıklamıştır.

Öğretim yöntemleri ve Türkçe öğretimi karşılaştırdığımız eserlerin hepsinde yer bulmuş bir başlıktır. Kavcar “Türkçe Öğretiminde Yöntem ve Teknikler” başlığında yöntemleri ve teknikleri ayrı başlıklarda açıklamıştır. Yöntem başlığında; gözlem ve inceleme, tartışma, problem çözme, rol oynama, gösteri, oyunlar, anlatım ve özetleme yöntemine yer vermiştir. Yıldız, yöntem konusunu Türkçe öğretim yöntemleri başlığında değil dil bilgisi öğretim yöntemleri başlığında değerlendirmiştir. Yıldız'ın eserinde yer verdiği yöntemler şunlardır: çözümleme (tümdengelim) yöntemi, birleşim (tümevarım) yöntemi, karma yöntem, açıklama yöntemi, yazdırma yöntemi, buluş ve sezdirme yöntemi, tartışma yöntemi, örnek olay yöntemi, rol yapma, oyunlaştırma (dramatizasyon), gösterip yaptırma (demonstrasyon) yöntemi, soru-cevap yöntemi, anlatma (takrir) yöntemi. Demirel, “Türkçe Öğretiminde Kullanılan Öğretim Yöntemleri” başlığında yöntem konusunu işlemiştir. Türkçe

öğretiminde yaygın olarak kullanılan yöntemleri ayrı başlıkta değerlendirmiştir. Bu yöntemler; anlatma yöntemi, tartışma yöntemi ve gösterip yaptırma yöntemidir. Demirel yöntemlerin özelliklerini ve dikkat edilecek hususlarını belirtmiştir. Türkçe öğretim yöntemleri konusunda Cemiloğlu ve Demirel'in eserleri örnek ders planlarına yer verdiği için pratik yarar yönüyle diğer eserlere göre daha kapsamlıdır.

1.1.7. İlköğretim okullarında Türkçe öğretimi kitabının Türkçe derslerinde başarının

ölçülmesi ve değerlendirilmesi bölümünün karşılaştırmalı incelenmesi. İlköğretim

Okullarında Türkçe Öğretimi adlı eserin altıncı baskısında sekizinci bölüm “Türkçe Derslerinde Başarının Ölçülmesi ve Değerlendirilmesi” başlığını taşımaktadır. Bu bölüm ilk dört baskıda da sekizinci bölüm olarak yer almıştır. Kitabın ilk dört baskısı 1981 Türkçe Eğitim Programı'na göre oluşturulduğu için ölçme ve değerlendirme bölümü ilk dört baskıda bu programa göre hazırlanmıştır. İlk dört baskı ile beşinci ve altıncı baskıda bölümün başlıkları aynı olsa da içerikleri Türkçe öğretim programlarına göre değişiklik göstermektedir. 2006 Türkçe Öğretim Programı'ndaki yapılandırmacı yaklaşıma göre hazırlanan beşinci ve altıncı baskıda “Yapılandırmacı Türkçe Öğretiminde Ölçme ve Değerlendirme” ve “Yapılandırıcı Ölçme Değerlendirmeye Eleştirel Bakış” başlıkları yer almaktadır.

Cemiloğlu, başarıyı ölçmenin gerekliliğini açıklayarak bölümün girişini oluşturmuştur. Ölçmenin verilerden oluşan bir durum tespiti olduğunu belirtmiştir. Ardından ölçme süreçlerini ve ölçme araçlarını açıklamıştır. Türkçe öğretiminde kullanılan ölçme araçlarının “objektif testler” ve “esse tipi testler” olduğunu belirtmiş, bu kavramları açıklamıştır. Değerlendirme başlığında ise elde edilen sonuçların yorumlanıp değerlendirilmesinin önemi anlatılmıştır. Ölçme sonunda yapılan değerlendirme ve düzeltmenin öğrenci ve veli için faydalı olduğu belirtilmiştir. Düzeltme çalışmalarını beş başlıkta açıklamıştır: Öğretmenin düzeltmesi, kendi kendine düzeltme, karşılıklı düzeltme, sınıfta düzeltme, değiş tokuş yaparak düzeltme. Bölümün sonunda yapılandırıcı yaklaşıma göre ölçme ve değerlendirmeyi ele alan

iki başlık yer almıştır. “Yapılandırıcı Türkçe Öğretiminde Ölçme ve Değerlendirme” başlığında, 2006 Türkçe Öğretim Programı’nın ölçme ve değerlendirme yönüyle önceki programa göre yeni bir bakış açısıyla oluşturulduğunu söylemiştir. 2006 Türkçe Öğretim Programı’nda, klasik ölçme araçları yerine çoklu değerlendirmelere yer verildiğini belirtmiştir. 2006 Türkçe Öğretim Programı’nda ölçme ve değerlendirme alanında farklı formlar geliştirmiştir. Cemiloğlu, bu formları öğretmen tarafından doldurulacak olan formlar ve öğrenciler tarafından doldurulacak olan formlar başlıklarında açıklamıştır. “Yapılandırıcı Ölçme ve Değerlendirmeye Eleştirel Bakış” başlığında ise 2006 Türkçe Öğretim Programı’nda önerilen bu ölçme işlemlerinin ne ölçüde uygulanabilir olduğu sorgulanmıştır. Cemiloğlu, on yılı aşkın süredir uygulamada olan 2006 Türkçe Öğretim Programı’nın ölçme ve değerlendirme uygulamalarıyla ilgili geri bildirimlerinin değerlendirilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Aynı programda yer alan ölçme ve değerlendirme uygulamalarıyla ilgili yapılan araştırmaların sonucunda öğretmenlerin, öğrencilerin ve velilerin şikayetçi olduğu görülmüştür. Öğretmenlerin detaylı bilgiye sahip olmamasının yanında kalabalık sınıflarda ölçme ve değerlendirme uygulamalarının zorluğu temel sorunlardandır. Ölçme ve değerlendirme uygulamaları, bir not niteliği taşınamaması ve merkezi sınavlarda etkisinin olmaması nedeniyle öğrenci ve velilerin ilgisini çekmemektedir. Cemiloğlu bu eleştirilerin ardından Türkçe öğretiminde sağlıklı bir ölçme ve değerlendirmenin yapılabilmesi için öğrenci, öğretmen ve okulların alt yapı sorunlarının çözülmesi gerektiğini belirtmiştir. Burada yazarın öğretmen ve öğretmen adaylarının sahada karşılaşılabileceği sorunlara karşı duyarlı olduğunu görmek mümkündür. Cemiloğlu’nun ölçme ve değerlendirme bölümündeki bu eleştirel yaklaşımı diğer eserlerde yer almamaktadır.

Yıldız’ın eserinde ölçme ve değerlendirme bölümü üç başlıkta işlenmiştir. Yıldız, ilk olarak Türkçe dersinde ölçme ve değerlendirmenin önemini açıklamıştır. Ardından değerlendirmedeki araçlara ve yöntem özelliklerine yer vermiştir. Yöntemlerin

açıklanmasının ardından 2006 Türkçe Öğretim Programı'nda yer alan formlar ve ölçeklere ayrı bir başlık ayırmıştır. Demirel'in kitabında yer alan ölçme ve değerlendirme bölümünde, ölçme ve değerlendirme kavramları üzerinde durulmuştur. Türkçe öğretiminde kullanılan ölçme teknikleri başlıklar halinde açıklanmıştır. Ayrıca alternatif ölçme ve değerlendirme teknikleri de kitapta yer almaktadır. Demirel'in eserinde 40 sorudan oluşan 3.sınıf örnek Türkçe testine yer verilmiştir. Örnek Türkçe testine diğer kitaplarda yer verilmemiştir. Bu yönüyle Demirel'in çalışması öğretmen ve öğretmen adaylarına uygulamaya yönelik örnek oluşturmuştur. Kitapta ölçme ve değerlendirme ile ilgili form ve ölçekler ise bölümün sonunda yer almıştır. Kavcar'ın eserinin girişinde 2006 Türkçe Öğretim Programı'nda ölçme ve değerlendirmenin yeri açıklanmıştır. Adı geçen programda bireysel farklılıkların dikkate alındığını ve öğrenci merkezli bir öğrenme modelinin benimsendiği açıklanmıştır. Bu anlayışla hazırlanan programın ölçme ve değerlendirmede farklı yöntemler kullandığı belirtilmiştir. İkinci başlıkta ise ölçme ve değerlendirme ölçek ve formları açıklamalarıyla birlikte verilmiştir.

1.1.8. İlköğretim okullarında Türkçe öğretimi kitabının Türkçe ders kitapları ve kitaplarda bulunması gereken özellikler bölümünün karşılaştırmalı incelenmesi. İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi adlı eserin altıncı baskısında kitabın son bölümü "Türkçe Ders Kitapları ve Kitaplarda Bulunması Gereken Özellikler"dir. Bu bölüm kitaba dördüncü baskıda eklenmiştir. Bu bölüme altıncı baskıda önceki baskılardan farklı olarak ders kitaplarında değerlere ait değerlendirmeler başlığı eklenmiştir. Ders kitaplarının incelenmesi ve bununla ilgili kuralların belirlenmesi bölümün kitaba eklendiği dönem itibariyle yeni bir konudur. Cemiloğlu, kitabın dördüncü baskısında, bu konuda sınırlı sayıda bilimsel çalışmanın yapıldığını belirtmiştir. Cemiloğlu, öncelikle ders kitabının bir amaç değil araç olduğunu açıklamıştır. Onun bir eğitim materyali olduğunu vurgulamış, bu materyalin öğretmen ve öğrenciyi olumlu ya da olumsuz etkileyebileceğinden söz etmiştir. Cemiloğlu, ders

kitaplarının öğretmenler tarafından üç şekilde algılanıp değerlendirildiğini vurgulamıştır: Birincisi kitabının dersi destekleyen bir araç olarak görülmesi, ikincisi kitabın derste okunup takip edilecek bir metin olarak algılanması, üçüncüsü ise kitabın öğretim araçlarından biri olarak değerlendirilmesidir. Ders kitaplarıyla ilgili kamuoyunda belirli tartışmaların olduğunu söyleyen Cemiloğlu, bu tartışmaları belirli sorularla özetlemiştir. Ders kitaplarının incelenmesi konusu, hazırlanan ders kitaplarının Millî Eğitim Bakanlığının yönetmeliğine uygun olup olmadığı ile ilgilenmemektedir. Bu konunun amacı hazırlanıp basılmış olan ders kitaplarının fiziksel özellikleri, içerik özellikleri ve işleyiş tarzının incelenmesidir. Cemiloğlu, ders kitaplarının fiziksel özelliklerini, içerik özelliklerini ve işleyiş tarzlarını başlıklar halinde incelemiştir. Fiziksel özellikler başlığında ilgili yönetmeliğin “Ders Kitaplarının Hazırlanması” başlığı altında yer alan fiziksel özelliklerin maddeler halinde açıklaması yapılmıştır. Kitabın punto büyüklüğü, kaliteli bir kâğıda basılması, göz sağlığına uygun olması gibi unsurlar belirtilmiştir. İçerik özellikleri başlığında, ders kitabının içeriğini oluşturan en önemli unsurun öğretim programı olduğu vurgulanmıştır. Türkçe dersinin programında yer alan amaçların kitaba yerleştirilen metinlerin içeriği ile uyumlu olması temel meseledir. Ders kitabında ele alınan konu ve okuma metinleri dersin programına uygun bir sistem içinde olması gerektiği anlatılmıştır. İşleyiş tarzı başlığında ise işleyiş tarzı yani yöntem üzerinde durulmuştur. Öğretmene önerilen yöntemlerin ele alındığı bu başlıkta günümüzün çağdaş öğretim yönteminin “Buldurma ve Yeniden Yapılandırma” olduğu söylenmiştir. Bu yöntemin aşamaları ve özellikleri maddeler halinde açıklanmıştır. Cemiloğlu, ders kitabında bulunması gereken özellikler bölümünde öğretmen kılavuz kitaplarını ayrı bir başlıkta değerlendirmiştir. Kılavuz kitapların öğretmenin günlük ders planı görevini gördüğünü açıklamıştır. Ders öncesi hazırlık, ders esnasında dikkat edilecek hususlar ve ders sonunda yapılması gereken değerlendirmeler bu kitapta yer alır. Millî Eğitim Bakanlığı tarafından dağıtılan bu kitapların Türkçe öğretiminde işleyiş birliği oluşturması

yönüyle faydalı olduğu söylenmiştir. Cemiloğlu, öğretmen kılavuz kitaplarının olumsuz eleştirisine de yer vermiştir. Öğretmen kılavuz kitaplarının kitabı sürekli rehber edinen öğretmenin kendini geliştirmesine engel olabileceğinden söz etmiştir. Cemiloğlu, öğretmen kılavuz kitaplarının değerlendirmesinin ardından Türkçe ders kitaplarında yer alan okuma parçaları hakkında ayrı bir başlıkta değerlendirme yapmıştır. Ders kitaplarında yer alan okuma parçalarının öncelikle programa uygun şekilde seçilmesi gerektiğini belirtmiştir. Okuma parçalarının; öğrencinin gelişim basamağına uygun olması, moral değerlere uygun şekilde hazırlanması, estetik değer taşıması ve işlevsel olması özellikleri açıklanmıştır.

Öğretmen adayları ve öğretmenler için hazırlanan dört eseri karşılaştırdığımızda Türkçe ders kitapları ve kitaplarda bulunması gereken özellikler bölümü sadece Cemiloğlu'nun eserinde yer almaktadır. Ders kitapları, öğretmen ve öğrenci çalışma kitapları ve özellikleri Cemiloğlu'nun eserinde değerlendirilmiştir. Millî Eğitim Bakanlığı tarafından dağıtılan Türkçe ders kitaplarının değerlendirilmesi bütün kitaplarda olması gereken bir bölümdür. Çünkü öğretmen adayları ve öğretmenler, ders araç-gereçlerinden kabul edilen Türkçe ders kitabını yoğun bir şekilde kullanmaktadır. Bu bilgilerden hareketle de öğretmen adayları ve öğretmenler için pratik yarar yönüyle Cemiloğlu'nun eserinin ön plana çıktığı görülecektir.

İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi adlı ders kitabının sonunda kaynaklar ve ekler bölümü yer almaktadır. Kitabın ilk dört baskısında ekler bölümünde 1981 Türkçe Eğitim Programı ve 1997 İlköğretim Okulu Türkçe Eğitimi Yazı Dersi Öğretim Programı bir bütün olarak yer almıştır. Beşinci ve altıncı baskıda ise 2004 tarihli ilköğretim birinci kademe ve 2006 tarihli ilköğretim ikinci kademe Türkçe Öğretim Programı kazanım tabloları ekler bölümünde yer almıştır. 2004 ve 2006 Türkçe Öğretim Programları'nda yer alan ilköğretim birinci kademe ve ikinci kademe ölçme ve değerlendirme form ve ölçekleri de ekler bölümünde ölçme ve değerlendirme başlığı altında okuyuculara sunulmuştur.

Karşılaştırdığımız eserleri incelediğimizde, ekler bölümünde 2006 Türkçe Öğretim Programı ilköğretim birinci kademe ve ikinci kademe kazanımları bir bütün halinde sadece Cemiloğlu'nun eserinde bulunmaktadır. Kavcar, ilköğretim birinci kademe kazanımlarını tablo halinde okuyucularına sunmuştur. Bu tablo incelendiğinde, kazanımların hangi kademe de bulunduğunu belirten bir çalışma olduğu görülür. Cemiloğlu'nun hem iki kademenin kazanımlarına yer vermesi hem de kazanımları etkinlikleriyle bir bütün olarak vermesi daha kapsayıcı olduğunu göstermektedir. Yıldız'ın ve Demirel'in eserlerinde ise Türkçe öğretim programlarındaki kazanımlar ekler bölümünde bir bütün olarak verilmemiştir.

1.2. Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu'nun Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi Kitabının Karşılaştırmalı İncelenmesi

Ülkemizde 1950'lerden sonra ortaöğretim kurumları gelişmeye ve yayılmaya başlamıştır. Bu gelişmenin sonucunda ortaöğretimde öğretmen ihtiyacı ortaya çıkmıştır (Duman, 1991). Ortaöğretime öğretmen yetiştiren kurum eğitim enstitüleridir. Ancak enstitülerin esas hedefi ortaokullara öğretmen yetiştirmektir. Bu enstitüler, 1978- 1979 öğretim yılından itibaren Yüksek Öğretmen Okullarına dönüştürülmüş ve programları lise öğretmeni yetiştirecek şekilde düzenlenmiştir (Uygun, 2006: 579). 1982'de öğretmen yetiştiren tüm kurumların üniversite içine alınmasıyla Yüksek Öğretmen Okullarından bazıları Eğitim Fakültelerine, bazıları da Eğitim Yüksek Okullarına dönüştürülmüştür (Uygun, 2008: 5-6). Bu dönüşümün ardından orta öğretime edebiyat öğretmenleri yetiştirmek için belirli düzenlemeler yapılmıştır. Fen-edebiyat fakültelerinden mezun olan öğrencilere öğretmen olma hakkı 1997 yılında Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı tarafından verilmiştir. Türk dili ve edebiyatı öğretmenleri, hem eğitim fakültelerinin Türk dili ve edebiyatı öğretmenliği bölümünden hem de fen-edebiyat fakültelerinin Türk dili ve edebiyatı bölümünden mezun olarak öğretmenlik yapmaya başlamıştır. Bölümlerden mezun olan öğrencilerin iyi bir genel kültür ve alan bilgisine sahip olmanın yanı sıra öğretim yöntemlerini etkili bir şekilde

kullanabilme becerisini de taşıması gerekir. Mustafa Cemiloğlu, 2003 yılında yazdığı *Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi* adlı kitabıyla mezun olan ve sahada çalışan öğrencilere öğretim yöntemini kazandırmak istemiştir. Çünkü o yıllarda Türk dili ve edebiyatı öğretimi alanında eser sayısı çok azdır. Alandaki bu eksikliğin bir an önce giderilmesi gerektiğine inanan Cemiloğlu, hazırladığı kitabıyla dersin öğretim yöntemlerini öğretmenlere ve öğretmen adaylarına kazandırmayı hedeflemiştir.

Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi kitabı 2003 yılında Alfa Yayınları tarafından basılmıştır. Bu kitap tek yazarlı bir çalışma olup ilk baskısı 326 sayfadır. Kitabın ikinci baskısı 2013 yılında, üçüncü baskısı ise 2018 yılında gerçekleşmiştir. Kitabın bütün baskıları ve baskılardaki farklılıklar tez çalışmasına dahil edilmiştir.

Kitabın yazılış amacı ve vurguladığı konular şu şekildedir:

Cemiloğlu, Türk milletinin varlığını devam ettirebilmesinin Türk dili ve Türk kültürü değerlerinin nesillerden nesillere aktarılması ile gerçekleştiğini söylemiştir. Türk milletinin devamlılığını sağlayan bu değerlerin gençlerimize öğretilmesini sağlayan en önemli yapı kültürün taşıyıcısı olan dildir. Türk edebiyatı, Türkçenin estetik güzelliğini ve halkımızın değerlerini bize aktaran önemli bir unsurdur. Türk edebiyatı, geçmişteki kültürel değerleri gelecekteki nesillere dil aracılığıyla aktarmıştır. Bu yönüyle Türk edebiyatını ve Türk dilini öğretmek bir yönüyle kültürün geleceğe taşınmasını sağlamak demektir. Bu denli bir öneme sahip olan Türk edebiyatı ve Türk dili öğretiminin bir yöneme sahip olması gerekir.

Cemiloğlu “Dilimizi, edebiyatımızı, edebiyat eserlerimizdeki değerler kompozisyonunu öğrencilerimize nasıl aktarmalıyız?” sorusuna cevap vermek adına bu kitabı kaleme almıştır.

Bu kitabın şu an liselerimizde okutulmakta olan “Türk Edebiyatı” ve “Dil ve Anlatım” derslerinin yürütülmesine yönelik anlayış, algılayış ve yorumlayışları; hepsinin ortak sonucu olan yol ve yöntem tekliflerini içerdiğini belirtmiştir (Cemiloğlu, 2003). Cemiloğlu on yıla yakın lise öğretmenliği yapmış ve otuz yıla yakın Türkçe ve edebiyat öğretmeni yetiştirmiştir.

Bu tecrübelerinin bir sonucu olarak da bu eserin meydana geldiğini söylemek mümkündür. Kitabın bir diğer yazılış amacı da Türk dili ve edebiyatı öğretmen adaylarına ve şu anda görev yapmakta olan edebiyat öğretmenlerine yardımcı olmaktır.

Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi kitabının girişinde üç farklı baskının önsözleri yer almaktadır. Cemiloğlu 2003, 2013 ve 2018 yıllarında her baskı için ayrı bir önsöze yer vermiştir. 2003 yılında birinci baskı için yazdığı önsözde kitabın yazılış amacını açıklamıştır. Türk dilinin ve Türk kültürünün taşıyıcısı olan dilin öneminden söz etmiştir. Dilin öneminin ardından Türk edebiyatının da Türk toplumu için önemli bir değer olduğunu belirtmiştir. Kitabın hazırlanış sürecinde kendi öğretmenlik tecrübelerinden de yararlandığını söylemiştir. Birinci baskının önsözünde vurgulanan temel ifade, hazırlanan bu eserin Türk edebiyatı ve dil ve anlatım derslerinin yöntem tekliflerini içermesidir. Türk dili ve edebiyatı öğretiminde sürekli gelişme ve değişimlerin olduğunu belirtmiş, bu gelişme ve değişimlere göre ilerleyen zamanlarda kitaba katkıların yapılacağını söylemiştir.

2013 yılında gerçekleşen ikinci baskının önsözünde “Türk edebiyatı” ve “Dil ve Anlatım” programlarının yeniden düzenlenmesi üzerinde durulmuştur. 2005 programına göre hazırlanan bu baskıda Türk dili ve edebiyatı dersinin “Türk edebiyatı” ve “Dil ve Anlatım” adı altında iki farklı derse bölünmesini eleştirmiştir. 2005 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı’nda yapılan bu ayrımın edebiyat eserlerinin dile olan etkisini azaltacağını söylemiştir. Dilde yaşanacak bu olumsuz değişimin sözlü ve yazılı anlatımın beslenmesine engel olacağını açıklamıştır. Bu yüzden 2005 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı’nda gerçekleştirilen bu ayrımın ortadan kalkması gerektiğini, hazırlanacak yeni programın 1992 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı’ndaki gibi olması gerektiğini savunmuştur. Cemiloğlu’nun ikinci baskının önsözünde bahsettiği bir diğer husus da lisans eğitiminin Türk dili ve edebiyatı öğretmenliğini kapsayacak şekilde yeniden düzenlenmesi ile ilgidir. Uygulanmakta olan lisans eğitimi, dört yıl boyunca öğretmenlikten uzak bir şekilde eğitim

verip son bir yılda öğretmenlik formasyonu vermektedir. Cemiloğlu bu durumun nitelikli öğretmen yetişmesine bir engel olduğunu belirtmiştir. Ayrıca ortaöğretim öğretmenliğinde yer alan hizmet içi eğitimler ve öğretmenlik uygulamaları görev yapmakta olan öğretmenler için fazla sayıda uygulama modelleri barındırmaktadır. Cemiloğlu, kitabın ikinci baskısıyla bu uygulama modellerini ele almış, gerekli yerlerde eleştirilerine de yer vermiştir. İkinci baskının önsözünde ele alınan son husus ise düzenlenen öğrenci kazanımlarının ayrıntıya boğulduğu konusudur.

2018 yılında gerçekleşen üçüncü baskının önsözünde 2015 yılında yenilenen Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı'ndan sonra bu baskının hazırlandığı açıklanmıştır. Bu yönüyle eserin son baskısının yeni öğretim programına göre oluşturulduğunu söylemek mümkündür. Üçüncü baskıda, kitabın birinci baskıdan itibaren hazırlanan öğretim programlarına göre oluşturulduğu vurgulanmıştır. Cemiloğlu; birinci baskıda 1992 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı'nın, ikinci baskıda 2005 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı'nın programının, üçüncü baskıda ise 2015 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı'nın açıklama ve eleştirilerine yer verdiğini belirtmiştir. Cemiloğlu ikinci baskıda 2005 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı'na yöneltmiş olduğu eleştirilerin hazırlanan yeni programda düzeltildiğini açıklamıştır. Bu eleştirilerin başında “Türk Edebiyatı” ve “Dil ve Anlatım” olarak derslerin ayrılması sorunu gelir. Hazırlanan 2015 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı'nda bu sorunun ortadan kalktığı “Türk Dili ve Edebiyatı” adıyla tek derste birleştiğini söylemiştir. Ayrıca öğrenci kazanımlarının da dörtte üç oranında azaltıldığını açıklamıştır. Üçüncü baskının önsözünde bahsedilen bir diğer konu da hazırlanan 2015 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı'nın getirdiği yeniliklerdir. Cemiloğlu, hazırlanan bu programda değerler eğitiminin bir eklenti olarak değil ders kitabında yer alan okuma metinleriyle birlikte verilmesi gerektiğini söylemiştir. 2005 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı'nda yer alan Atatürkçülük konularının 2017 tarihli program düzenlemesinde

kaldırılması bir diğer eleştiri konusudur. Cemiloğlu'nun bu önsözde vurguladığı en önemli husus, hazırlanan 2015 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı'nın bir bilimsel temele göre hazırlanmamış olmasıdır. Yeni programda; olaya dayalı, duyguya dayalı ve düşünceye dayalı bir şekilde hazırlanan edebiyat eseri sınıflandırması yerine bilimsel bir temele bağlı olmayan “türe dayalı edebiyat eseri” sınıflandırması getirilmiştir (Cemiloğlu, 2018). 2015 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı'nda gerçekleşen bu gelişmelerin bir bilimsel temele ait olmaması şüphesiz programın en önemli eleştirisidir. Cemiloğlu bu önsözde okuyucularına hazırlanan programı değerlendirmiş, kitabın son baskısını bilimsel veriler doğrultusunda yazdığını açıklamıştır.

Cemiloğlu, kitabının giriş bölümünde ülkemizdeki eğitim sistemi içerisinde ortaöğretimin yerine ve önemine değinmiştir. Ülkemizde “lise” olarak adlandırılan bu eğitim döneminin kendi içinde barındırdığı belirli özellikleri vardır. Günümüzde üniversiteye hazırlık ya da sınava hazırlık dönemi olarak nitelendirilen bu eğitim döneminin aslında belirli görevleri vardır. Lise eğitiminin kazandırması gereken görevlerin en başında ülkenin milli değerlerine ve milli kültürüne uygun insan yetiştirme görevi gelir. Devletimizin insan yetiştirme felsefesini oluşturan bu hususta Türk dili ve edebiyatı dersleri önemli bir rol oynar. “Dil” ve “Edebiyat” olarak değerlendirilen bu ders, öğrenim gören bireylere orta düzeyde dil alışkanlığı kazandırmak ve aynı zamanda da edebiyat sanatını bir haz aracı olarak kazandırmayı hedeflemiştir. Geçmiş oldukça eskilere dayanan estetik dil anlayışımız ve çağın gerektirdiği insan tipi özelliklerini kazandırma davranışı edebiyat ile günümüze taşınmıştır. Geçmiş dönemlerde destan ya da masal anlatan kişilerin dili bir bütün olarak kullanması günümüze kadar taşınmış bir dil anlayışıdır. Bizim de dil ve edebiyat derslerini geçmişini tarihimizden aldığımız bu köklü dil anlayışına göre oluşturmamız gerekir.

Cemiloğlu, Türk dili ve edebiyatı öğretiminin kendi içerisinde belirli sorunları ve zorlukları olduğunu belirtmiştir. Türk dili ve edebiyatı dersinin sorunlarının temeli kültürel

farklılaşma ile ilgilidir. Kültürün dil ile olan ilişkisi yüzyıllardır devam etmektedir. Dilde yaşanan değişimler kültürü, kültürde yaşanan değişimler dili etkiler. Dilin, kültürün ve edebiyatın bir bütün olarak değerlendirilip işlenmesi gerekir. Orhun Kitabelerinden itibaren dilde yaşanan değişimler, toplum kültüründe insanlık değerlerinin değişmesi, edebiyat alanında yaşanan sorunların temelinde gelmektedir. Edebiyat dersi olarak hafızalarda yer bulan “Türk Edebiyat Tarihi” öğretiminin yanlış bir şekilde yapılması da günümüzde yer alan sorunlardandır. İlk olarak 2005 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı’nda ardından 2017 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı’nda düzenlenen edebiyat tarihi, edebiyat tarihi konusunda detaylara inilmemesi gerektiğini öğretmenlere ifade etmiştir. Metin türlerinin işlenmesinde yapılan yöntem yanlışları da Türk dili ve edebiyatı dersinin bir diğer sorunudur. Edebiyat dersinin üniversite seçme sınavında önemli bir yere sahip olduğu bir gerçektir. Türk dili ve edebiyatı dersinin sadece sınava hazırlık yönüyle ele alınması öğrenci ve öğretmenler açısından yaşanan bir diğer sorundur. Türk dili ve edebiyatı alanının önemli sorunlarından biri de öğretmen yetiştirme ile ilgidir. Cemiloğlu kitabının giriş kısmını 2003 yılında yazmıştır. İkinci ve üçüncü baskılarda ekleme ve düzenlemeler yapmıştır. Öğretmen yetiştirme ile ilgili sorunlar ilk baskıdan itibaren yer almaktadır. Burada bahsedilen sorun bizdeki öğretmen yetiştirme anlayışının Batı’daki öğretmen yetiştirme anlayışına göre oluşturulmuş olmasıyla ilgilidir. Bu anlayışın değişmesi gerektiğini belirten Cemiloğlu, Türk kültürünün sadece gramer ya da dil bilimi öğreterek olmayacağını ifade etmiştir. Cemiloğlu, giriş kısmında son olarak önsözlerde belirttiği Türk edebiyatı öğretim programlarının değerlendirmesine yer vermiştir.

Kitabın bölümlerini incelemeden önce şunları söylemek gerekir. Cemiloğlu’nun *Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi* ile *İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi* eseri, ilke anlayışları olarak benzerlik göstermektedir. Bu benzerliğin gerekçesi liselerde okutulan edebiyat derslerinin ilköğretimdeki Türkçe dersinin devamı niteliğinde olmasıdır. Ülkemizdeki eğitim

programları incelendiğinde bu yaklaşımın geçerli olduğu görülmektedir. Türkçe dersi ile edebiyat dersinin felsefi amaçları ortaktır. Her iki derste de öğrencilerin dil becerilerinin bir bütün olarak geliştirilmesi ve dil bilgisi çalışmaları yaparak öğrencilerin Türkçenin dil özelliklerini keşfetmesini sağlamaktır. Öğrencilerde oluşturulmak istenen bu kazanımların ancak uygulamaya yönelik çalışmalarla mümkün olacağı anlayışı her iki ders için de ortak olan bir diğer özelliktir.

Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi ders kitabının üç baskıdan oluştuğunu belirtmiştik.

Kitabın baskılarına göre bölüm tablosu şu şekildedir:

8. Tablo

Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi Ders Kitabının Bölümleri

<u>Bölümler</u>	<u>1.Baskı</u>	<u>2.Baskı</u>	<u>3.Baskı</u>
1.Bölüm: Eğitim Felsefesi Açısından Türk Dili ve Edebiyatı	X	X	X
2.Bölüm: Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programları	X	X	X
3.Bölüm: Türk Dili ve Edebiyatında Öğretim Yöntemleri	X	X	X
4.Bölüm: Edebiyat Türleri ve Edebiyat Öğretimi	X	X	X
5.Bölüm: Türk Dili ve Dil Bilgisi Öğretimi	X	X	X
6.Bölüm: Kompozisyon Öğretimi	X	X	X
7.Bölüm: Öğretimin Planlanması	X	X	X
8.Bölüm: Türk Dili ve Edebiyatında Ölçme ve Değerlendirme	X	X	X
Ekler	X	X	X

Kitabın baskılarını kendi içerisinde değerlendirdiğimizde kitabın bölümlerinin ilk baskıdan itibaren başlık olarak bir değişikliğe uğramadığı görülmektedir. Eserdeki değişiklikler, öğretim programlarındaki değişikliklerle ilgilidir. Kitabın öğretim programları yönüyle değişmesi ve güncellenmesi önemli bir husustur. Bu yönüyle eser hem güncelliğini hem de işlevselliğini korumuştur.

Kitabı incelerken karşılaştırma yapabilmek için Can Yayıncılık'tan çıkan İdris Karakuş'un yazdığı *Türkçe, Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi* kitabı (Karakuş, 2005), editörlüğünü İsmet Çetin'in yaptığı Nobel Yayıncılıktan tarafından yayımlanan *Dil ve Edebiyat Öğretim Yöntemleri* kitabı (Çetin, 2015) ve Anı Yayıncılıktan tarafından yayımlanan ve Tuğba Çelik tarafından kaleme alınan *Dil ve Edebiyat Öğretimi* kitabı (Çelik, 2018) incelenmiştir.

Bu çalışmada karşılaştırma yapılırken bu eserlerin seçilmesindeki amaç şudur: Karakuş'un eseri yayım tarihi itibarıyla Türk dili ve edebiyatı öğretimi alanında Cemiloğlu ile yakın tarihte yazılmış bir eserdir. Bu eserin seçilip karşılaştırılmasındaki bir diğer husus da Türk dili ve edebiyatı alanında yazılmış olan ilk eserlerden biri olmasıdır. Cemiloğlu'nun eseri de bu özelliği taşıdığı için çalışmanın devamında Karakuş'un ve Cemiloğlu'nun eserlerinin değişen öğretim programlarına göre baskılarında herhangi bir içerik değişikliği barındırıp barındırmadığı incelenmiştir. Bu incelemede eserlerin ilgili alandaki konulara bakış açısı ve bu konuları ele alış yöntemi incelenmiştir. Çetin'in yazmış olduğu eserin seçilmesindeki amaç Türk dili ve edebiyatı eğitimi alanında geniş bir içerik zenginliği barındıran bir eser olmasıdır. Çok yazarlı bir çalışma olan bu eser, alanda yer alan birçok konuya değinmiştir. Cemiloğlu'nun eserinde yer alan konuları ele alması yönüyle geniş bir içerikle hazırlanan Çetin'in çalışması karşılaştırmada yer almıştır. Çelik'in eserinin seçilmesindeki amaç, Türk dili ve edebiyatı öğretim programlarını temel alarak hazırlanan bir çalışma olmasıdır. Türk dili ve edebiyatı öğretim programları, Cemiloğlu'nun eserlerinde de

önemli bir yere sahiptir. Yazar eserlerini öğretim programlarına göre oluşturmuştur. Bu yönüyle öğretim programlarına bakış açısı ve öğretim programlarının incelemesi yönüyle Cemiloğlu'nun eseriyle Çelik'in eseri karşılaştırılmıştır.

Kitabın bölümleri incelenirken şu sıra izlenecektir: Önce bölümün içeriği başlıklar halinde açıklanacaktır. Ardından bölümün içeriğiyle ilgili baskıların kendi içerisindeki değişikliklerinden bahsedilecek, son olarak da karşılaştırılan eserlerin bahsedilen bölümle ilgili bilgilerine yer verilecektir.

1.2.1. Türk dili ve edebiyatı öğretimi kitabının eğitim felsefesi açısından Türk dili ve edebiyatı bölümünün karşılaştırmalı incelenmesi. *Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi* kitabının birinci bölümü “Eğitim Felsefesi Açısından Türk Dili ve Edebiyatı” adını taşımaktadır. Cemiloğlu, bu bölümde felsefenin tanımını yapmış ardından eğitim felsefesi kavramını açıklamıştır. Eğitimin felsefi akımların geniş bir biçimde uygulandığı alan olduğunu belirtmiştir. Realizm, idealizm ve pragmatizmin eğitim felsefesini oluşturan akımların başında geldiğini söylemiştir. Türk dili ve edebiyatı alanı da eğitim felsefesinin bahsedilen üç akımına göre oluşturulmuştur. Türk dili ve edebiyatı felsefesinin; dil ve edebiyatla ilgili bilimsel bilgi, dil ve edebiyatta uygulanan etik ve estetik değerler ve dil ve edebiyattan sağlanan pratik yarar yaklaşımını benimsediğini başlıklar halinde açıklamıştır.

Türk diline felsefi yaklaşımı anlatan Cemiloğlu, Türk dili ve edebiyatının malzemesi olan dilin canlı bir varlık olduğunu da belirtmiştir. Türk dili ve Türk kültürü başlığında dil ile kültürün birlikte yaşadığını, dil öğretilirken kültürün de öğretildiğini vurgulamıştır. Türk dili ve Türk düşüncesi başlığında ise dil ve düşüncenin birlikte değerlendirilmesi gerektiğini bir milletin nasıl düşünüyorsa öyle konuştuğunu ya da nasıl konuşuyorsa öyle düşündüğünü anlatmıştır. Cemiloğlu bölümün içerisinde yer verdiği edebiyat ve ahlak başlığında ise edebiyatın ele aldığı konular yönüyle ahlakla doğrudan bağlantılı olduğunu söylemiştir. Bireye kazandırılmak istenen ahlaki değerlerin estetik bir kaygı içerisinde verilmesinin doğru

olduğu görüşü vurgulanmaktadır. Cemiloğlu, edebiyatın sosyoloji ve tarihle olan ilişkisini de başlıklar halinde açıklamıştır.

Eserin birinci bölümü tüm baskılarda incelendiğinde, ilk baskıdan itibaren bu bölümün herhangi bir değişikliğe uğramadığı görülmüştür. Karşılaştırdığımız eserler incelendiğinde, Cemiloğlu'nun ele aldığı edebiyatın eğitim felsefesi ile olan ilişkisi konusu araştırılmıştır. Karakuş'un kitabında edebiyatın tanımı yapılmış ardından edebiyatın kültürle olan ilişkisinden söz edilmiştir. "Yetişmekte olan nesillerimiz edebiyatımızı, hele onun geçmişteki halini iyice bilmiyorlar. Halbuki başka milletlerin gençleri kendi edebiyatlarının mâzilerini gayet iyi öğreniyorlar." (Karakuş.2005:168) diyerek yetişmekte olan neslin edebiyat ve kültür arasındaki bağlantıyı kuramadığını ve geçmişini öğrenmediğini belirtmiştir. Eğitimin hedefinin öğrencinin sosyalleşmesini sağlamak olduğunu belirten Karakuş, kitabında sosyalleşmeyi belirleyen unsurlara dikkat çekmiştir. Çetin'in editörlüğünü yaptığı eserde, dilin kültür ile olan bağlantısına değinen bir bölüm yer almaktadır. Çifci tarafından yazılan "Dil Öğretimi" bölümünde "Dil ve Kültür İlişkisi" alt başlığı yer alır. Çifci bu bölümde dilin kültür ile olan ilişkisini açıklamıştır. Dilin gelişmesinde kültür hareketlerinin etkisi olduğunu söylemiştir. Dilin ve kültürün birbirine muhtaç olduğunu vurgulamıştır (Çetin, 2018). Eğitimin felsefe ile olan ilişkisine değinme ve edebiyatın ahlak, estetik, sosyoloji ve tarih yönünü ele alması yönüyle Cemiloğlu'nun eseri diğer kitaplara göre farklı bakış açısıyla oluşturulmuştur. Edebiyat öğretmenleri ve öğretmen adayları açısından eğitimin bir felsefesi olduğunu kavratmak ve edebiyatın ilgili olduğu alanları vurgulamak oldukça önemlidir.

1.2.2. Türk dili ve edebiyatı öğretimi kitabının Türk dili ve edebiyatı öğretim programları bölümünün karşılaştırmalı incelenmesi. *Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi* adlı kitabın ikinci bölümü "Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programları" başlığını taşımaktadır. İki alt başlıktan oluşan bu bölümün birinci alt başlığı "Dil ve Edebiyat Eğitimi"dir. Cemiloğlu, 1924 yılında başlayan edebiyat ve dil dersleri programlarının hemen hemen on

yılda bir değişikliğe uğradığını belirtmiştir. 1939,1949, 1954 ve 1957 yıllarında programda yeni düzenlemelerin olduğunu söylemiştir. 35 yıl uygulamada kalan 1957 programının 1992 yılında ufak değişiklikler yapılarak 2005 yılına kadar uygulamada kaldığını açıklamıştır. Cemiloğlu, bu bölümde programları ele alırken baskıların gerçekleştiği yıllarda uygulamada olan öğretim programlarını alt başlıklar halinde değerlendirmiştir. Kitabın birinci baskısında 1992 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı'nı açıklanmıştır. Birinci baskıda “Türk dili dersi”, “Edebiyat dersi” ve “Kompozisyon dersi” alt başlıkları yer almaktadır. Bu başlıklar ilk baskı tarihinde uygulamada olan 1992 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı'na göre düzenlenmiştir. Kitabın ikinci baskısı 2013 yılında gerçekleşmiştir. Bu baskıda 2005 yılında uygulamaya konulan ve son olarak da 2011 yılında düzenlenen Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı ele alınmıştır. İkinci baskı “Dil ve Anlatım” ve “Türk Edebiyatı” alt başlıklarından oluşmaktadır. Üçüncü baskı ise 2018 yılında gerçekleşmiştir. Programda 2017 yılında Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı'nda yapılan değişikliklerden bahseden bu baskıda alt başlıklara yer verilmemiş, programla alakalı genel değerlendirmeler “Dil ve Edebiyat Eğitimi” ana başlığında ele alınmıştır. Cemiloğlu'nun bu bölümde yapmış olduğu değişikliklere bakıldığında birinci baskıda 1992 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı'nı açıkladığı görülmektedir. İkinci baskıda ise 2005 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı ile 1992 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı'nın farkları ortaya koyulmuştur. 2005 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı'nın içerisinde barındırdığı olumlu ve olumsuz yönleri değerlendirilmiştir. Üçüncü baskıda ise 2015 ve 2017 yılında tekrar düzenlenen Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı'nın 2005 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı'ndan farkları ele alınmıştır. Üçüncü baskıdaki bu değerlendirmeler kitabın ilerleyen kısımlarında da detaylı olarak açıklanmıştır. Cemiloğlu hazırlanan son programın 2005 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı'na göre bilimsel yeterlilik yönüyle yetersiz olduğunu düşünmektedir. Eğitimin bir felsefesi olması gerektiğini kitabının ilk bölümünde eserine konu edinen

Cemiloğlu, hazırlanan son programın felsefî bir bakış açısıyla hazırlanmadığına dikkat çekmiştir. Öğretim programlarının karşılaştırılarak değerlendirilmesi, eserin okuyucular tarafından da dikkat çekmesini sağlamaktadır.

İkinci bölümün ikinci alt başlığı ise “Türk Dili ve Edebiyatı Dersinin Hedefi”dir. Bu başlıkta bir ders için hazırlanan programın dört ayrı bakış açısını barındırması gerektiği vurgulanmıştır. Bunlar:

- a. İçerik
- b. Hedef (Amaç)
- c. Yöntemler
- d. Geliştirilecek beceriler ve kazandırılacak davranışlar (Cemiloğlu, 2018:31-32).

Bunlar kitapta dört alt başlıkta açıklanmıştır. Cemiloğlu, hazırlanan programların barındırması gereken bu dört bakış açısını Türk dili ve edebiyatı dersi programı üzerinden açıklamıştır.

İçerik alt başlığında öncelikle Türk dili ve edebiyatı dersinin içeriğinden söz etmiş ardından 1992, 2005 ve 2017 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı’nı içerik yönüyle

değerlendirmiştir. Birinci baskıda 1992 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı’nın

içeriğinin çok ayrıntılı olduğu belirtmiştir. İçerik yönünden sadeleştirilmesi gerektiğini

söylemiştir. İkinci ve üçüncü baskıda 2005 ve 2017 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim

Programları içerik yönünden değerlendirilmiştir. 2005 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim

Programı’nda alanın “Türk Edebiyatı” ve “Dil ve Anlatım” olarak iki ayrı ders şeklinde

planlanması yapılmıştır. 2017 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı’nda ise bu iki ders

“Türk Dili ve Edebiyatı” adı altında birleştirilmiştir. Cemiloğlu her yönüyle bu

birleştirilmenin doğru olduğunu açıklamıştır. Amaç alt başlığında Türk Dili ve Edebiyatı

dersinin amacının devletimizin istediği insan tipi yetiştirmek olarak açıklanmıştır. Eserin ilk

baskısında 1992 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı’nın amaçları dokuz madde halinde

özetlenmiştir. İkinci ve üçüncü baskıda programdaki değişiklikler amaç sayısını

farklılaştırmıştır. Bilindiği üzere 2005 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı'nda alandaki dersin iki farklı ders olarak ele alınması amaç sayısını arttırmıştır. 2005 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı "Türk Edebiyatı" dersi için 22, "Dil ve Anlatım" dersi için 23 amaca ver vermiştir (Cemiloğlu, 2018:33). 2017 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı'nda ise bu amaçların sayısı dörtte üç oranında azaltılmıştır. Yöntem başlığı incelendiğinde, yazarın eğitimde yöntemin tanımına yer verdiği görülmektedir. Ardından programların yönetime dair gelişmeleri ele alınmıştır. İlk baskıda 1992 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı'na detaylı bir şekilde hazırlanmış yöntem konusu eklenmesi gerektiği belirtilmiştir. İkinci ve üçüncü baskıda 2005 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı'na eklenen yöntemlerin geniş kapsamlı olduğu dile getirilmiştir. Geliştirilecek beceriler ve kazandırılacak davranışlar başlığı incelendiğinde ilk baskıda sadece kazandırılacak davranışlar olarak ele alındığı görülmektedir. Çünkü beceri kavramı, hazırlanan 2005 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı'yla birlikte kullanılmaya başlamıştır. Her üç programın da geliştirilecek beceri ve kazandırılacak davranışları Türk dili ve edebiyatı dersinin üç temel hedefi olarak her baskıda yer almıştır. 2005 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı'nda fazla sayıda kazanıma yer verilmesi kafa karıştırıcı olmuş, düzenlenen 2017 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı'nda kazanım sayısının azaltılması, hedeflenen davranışların ne olduğunu daha net ortaya koymuştur.

Karakuş, kitabının üçüncü bölümünde Türkçe ve Türk dili ve edebiyatı öğretim programlarının tarihçesine yer vermiştir. Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan sonra gerçekleşen eğitim düzenlemelerinden Cumhuriyet Dönemi'nde hazırlanan 1991 tarihli programa kadar geniş bir öğretim tarihçesi kitapta yer almaktadır. Karakuş, Cumhuriyet sonrası programlarla ilgili görüşlerinde; 1928 yılından 1973 Milli Eğitim Temel Kanununa kadar hazırlananların içerik olarak önemli bir değişiklik yaşamadığını belirtmiştir. Yazar, 1996 yılına kadar hazırlanan programları genel bir biçimde değerlendirdiğinde, hazırlanan programların Türk

çocuğunun biyo-psiko-sosyolojik gelişimini dikkate almadan oluşturulduğunu belirtmiştir (Karakuş, 2005). Karakuş'un eserinde 2005 programına dair bir bilgi yer almamıştır.

Çetin'in yazmış olduğu *Dil ve Edebiyat Öğretim Yöntemleri* kitabında Türk dili ve edebiyatı öğretim programları iki bölüm halinde incelenmiştir. Birinci bölümde programların tarihî gelişimi ele alınmıştır. Karahanlılar döneminden itibaren varlığı bilinen medreseler ve Osmanlı eğitim sisteminde önemli bir yere sahip olan Enderun mektepleri programları kitapta incelenmiştir. Tanzimat Dönemi ve Cumhuriyet Dönemi programları Karakuş'un eserindeki çalışmalara benzer şekilde tarihsel sıra içerisinde verilmiştir. Çetin, 1992 yılında hazırlanan Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı'nın köklü değişiklikler barındırdığına dikkat çekmiştir. Kitabında son olarak 2005 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı'na değinmiş ve bu programın önceki programlardan farklı bir felsefe ile ele alındığını vurgulamıştır. 2005 yılına kadar ahlakçı bir yaklaşımla ele alınan edebiyatın 2005 yılından itibaren güzel sanatların bir dalı olarak kabul edildiğini belirtmiştir. (Çetin, 2015) Çetin'in çalışmasında, Türk Edebiyatı ve Dil Anlatım dersleri programları ve amaçları ikinci bölüm olarak ele alınmıştır. Bu bölümde her iki dersin de amaçları verilmiştir. Çetin, 2005 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı'na kadar "Türk Edebiyatı", "Türkçe Dil Bilgisi" ve "Kompozisyon" olarak işlenen derslerin 2005 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı'ndan itibaren "Türk Edebiyatı" ve "Dil ve Anlatım" olarak ikiye ayrılmasını doğru bulmuştur. Dil ve anlatımın birbirinden bağımsız düşünülmesinin yanlış olduğunu vurgulamıştır.

Çelik'in eserinde dil ve edebiyat dersi öğretim programları üç alt başlıkta incelenmiştir. Birinci alt başlıkta Cumhuriyet Döneminden 2005 yılına kadar Türkiye'de yürürlüğe girmiş dil ve edebiyat dersi öğretim programları ele alınmıştır. Cumhuriyet'ten itibaren uygulanan 1924, 1927, 1929, 1934, 1950, 1976 ve 1992 programlarının amaçları ve birbirinden farklı olan özellikleri açıklanmıştır. İkinci alt başlıkta ise 2005 yılında yürürlüğe giren Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı işlenmiştir. Çelik, 2005 Türk Dili ve Edebiyatı

Öğretim Programı'nda "Türk Edebiyatı" ve "Dil ve Anlatım" olarak Türk dili ve edebiyatı dersinin içeriğinin ikiye ayrıldığını ve ders saatlerinin artırıldığını söylemiştir. Yazar, çalışmasında 2005 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı'nı "Türk Edebiyatı" ve "Dil ve Anlatım" dersleri olarak iki alt başlıkta incelemiştir. 2005 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı'na göre "Türk Edebiyatı" dersinin amaçlarını ve özelliklerini birinci alt başlıkta, "Dil ve Anlatım" dersinin amaç ve özelliklerini ikinci alt başlıkta açıklamıştır. 2005 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı'nın 1992 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı'ndan farklılıklarını ortaya koyduğu bu çalışmada, 9.sınıf Türk edebiyatı dersinin dördüncü ünitesinde yer alan bir etkinliği de incelemiş programın etkinlikler kısmına eleştirilerini belirtmiştir. 2005 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı'nda yer alan etkinliklerin çağdaş yazın kuram ve yaklaşımlarından uzak olduğu, geleneksel edebiyat öğretimine göre oluşturulduğu ifade edilmiştir. Öğrencilere öncelikle yazınsal metinlerin tanıtılması, ardından öğretici metinlere yer verilmesi görüşü programa getirdiği bir başka eleştiridir (Çelik, 2018). Son başlıkta ise 2015 ve 2017 yılında yürürlüğe giren Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı ele alınmıştır. Programların amaçları ve önceki programlardan farkları başlıklar halinde açıklanmıştır. Geniş bir program değerlendirmesinin yer aldığı bu kitapta Cemiloğlu ile ortak program eleştirileri de mevcuttur. Çelik ve Cemiloğlu, hazırlanan 2015 ve 2017 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programları'nın dilin sanatsal işlevi yönüyle değil anadili eğitiminin devamı şeklinde hazırlanmasının yanlış olduğunu belirtmişlerdir. Her iki yazar için bir diğer ortak eleştiri de dil bilgisi konularının metin üzerinde işlenmesi durumu ile ilgilidir. Çelik ve Cemiloğlu, 2015 ve 2017 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programları'nın dil bilgisi konularını metin üzerinde işlenme şeklinde ele alınmasını doğru bulmuşlardır. Çelik ve Cemiloğlu; 9,10, 11 ve 12. Sınıfların Türk dili ve edebiyatı konularını kitaplarında sınıf sınıf ayırmış, hangi konuların hangi sınıflarda yer aldığını programa göre açıklamıştır.

Türk dili ve edebiyatı öğretimi ders kitaplarında öğretim programlarının incelenmesi ve değerlendirilmesi önemli bir husustur. Yukarıda bahsedilen bilgileri özetlemek ve program değerlendirmesi açısından bir sonuca ulaşmak gerekir. Karakuş'un ve Çetin'in kitaplarında öğretim programlarının tarihçesi ön plana çıkmıştır. Hazırlanan iki ders kitabı da programların tarihsel süreciyle ilgilenmişlerdir. Her iki yazar da programların gelişimini açıklarken önceki programdan farklı olan yönlerini de ortaya koymuştur. Burada şuna değinmek gerekir.

Karakuş'un kitabında 2005, 2015 ve 2017; Çetin'in kitabında ise 2015 ve 2017 programları yer almamaktadır. Cemiloğlu'nun kitabında programların Cumhuriyet'ten sonraki tarihsel gelişimi kısa bir biçimde yer almıştır. Cemiloğlu birinci baskısında 1992 programını ikinci baskısında 2005 programını üçüncü baskısında ise 2017 programını önceki programlardan farklarını ortaya koyacak şekilde değerlendirmiş eleştiri ve görüşlerini belirtmiştir. Çelik'in kitabında ise hem Cumhuriyet'ten önceki programların tarihsel gelişimi hem de 2005, 2015 ve 2017 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programları'nın detaylı incelemesi yer almaktadır.

1.2.3. Türk dili ve edebiyatı öğretimi kitabının Türk dili ve edebiyatında öğretim yöntemleri bölümünün karşılaştırmalı incelenmesi. Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi

kitabının üçüncü bölümü “Türk Dili ve Edebiyatında Öğretim Yöntemleri” başlığını taşır.

Cemiloğlu, Türk dili ve edebiyatı derslerinde yapılan çalışmalara verilen öğretme, öğrenme ve edinme kavramlarının açıklamasını yaparak bölümün girişini oluşturmuştur. Dil edinme işlemlerinde ve öğrenmeye konu olan alanların birçoğunda “metot, yöntem, yol” ya da “teori, felsefe, yaklaşım, strateji” gibi farklı terimlerin kullanıldığına dikkat çekmiştir. Yazar, bir bilim dalının gelişmesi için o alanda yapılan çalışmalarda, ortak terimlerin kullanması gerektiğini söylemiştir. Ortak terimlerin kullanımı ile ilgili de bir sınıflandırma yapmış, “felsefe, yöntem ve işlem” terimlerinin karşıladığı kelimeleri gruplandırmıştır. Cemiloğlu alanda yaşanan kavram ve terim karmaşasına dikkat çektikten sonra “tümevarım” ve “tumdengelim” çalışma tarzlarını açıklamıştır. Cemiloğlu, “Öğrencilerin dilin kullanımıyla

bağlantılı ilkeleri ve kuralları sezmeye götüren en iyi yöntemin “keşfettirme” veya anlatımla ilgili “problem çözme” çalışmaları olduğunu belirtmiştir.” Cemiloğlu, bugüne kadar kullanılan öğretim yöntemlerini açıklamış, ardından Türk dili ve edebiyatı derslerinde kullanılan “Buldurma ve Yeniden Yapılandırma Yöntemi” ve “Soru-Cevap Tekniği” öğretim yöntemlerini alt başlıklar halinde açıklamıştır.

Buldurma ve yeniden yapılandırma yöntemi, daha çok dil bilgisi edebiyat türü bilgileri, yazar ve şairlerin edebî kişiliklerini belirleme çalışmaları, edebiyat sanatı ve akımları ile ilgili bilgileri bulup düzenleme işlemlerinde yöntem olarak kullanılmaktadır (Cemiloğlu, 2018:44). Soru- cevap tekniğinde ise öğrenciye konuyu tanıtıcı, onun dikkatini çekici, belirli bir konuyu anlatmasına fırsat tanıyıcı, takip edici ve öğrenme düzeyini kontrol edici soru tipleri vardır (Cemiloğlu, 2018:45) Yazar, bu tip sorular sayesinde öğrencilerin dersin anlama ve anlatma çalışmalarına doğrudan katılabileceklerini söylemiştir.

Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi kitabının birinci, ikinci ve üçüncü baskılarında üçüncü bölümle ilgili herhangi bir değişiklik yoktur.

Yazarların eserlerinde yer verdiği öğretim yöntemlerini karşılaştırdığımızda, her yazarın kitabında yöntem ve tekniklere yer verdiği görülmektedir. Tümevarım- tümdengelim, soru- cevap tekniği ve problem çözme yöntemi her eserde de yer alan yöntemlerdir. Burada karşılaştırılması gereken önemli nokta, eserlerde yer verilen yöntemlerin Türk dili ve edebiyatı öğretimi ile ilişkilendirilmesidir. Karakuş’un eserinde yer alan yöntem ve teknikler “Metot ve Teknikler” başlığı altında, Türkçenin öğretiminde kullanılan yöntem ve teknikleri açıklamaktadır. Karakuş, Türk dili ve edebiyatı öğretim yöntem ve tekniklerini ayrı bir başlıkta incelememiştir. Yöntem ve tekniklerde yer alan bilgiler de bunların nasıl uygulanacağı üzerine yazılmıştır. Editörlüğünü Çetin’in yaptığı eserde öğretim yöntem ve teknikleri iki bölümde işlenmiştir. Birincisi, Çetin’in yazmış olduğu “Öğretim Yöntem ve Teknikleri” bölümüdür. Bu bölümde, diğer eserlerde yer almayan “Grup Tartışması (İş

Birliğine Dayalı Öğrenme)” metodu farklılık göstermektedir. Çetin’in çalışmasında, öğretim yöntem ve teknikleri başlıklar halinde detaylı bir şekilde açıklanmıştır. Dersi anlatan öğretmenin öğretim yöntem ve tekniklerini uygularken dikkat etmesi gereken hususlar vurgulanmıştır. Yöntem ve tekniklerin olumlu ve olumsuz yanları da açıklanmıştır. Çetin’in editörlüğü yaptığı kitapta yöntem ve teknik konusundan söz eden diğer bölüm “Edebiyat Eğitiminde Amaçlar ve Bu Amaçlara Yönelik Yöntem, Teknik ve Örnek Uygulamalar” Abdurrahman Güzel tarafından yazılmıştır. Güzel’in bu çalışması, yöntem ve teknik konusunu edebiyat eğitimi ile ele alması yönüyle oldukça yararlıdır. Güzel, yöntem ve tekniklerde sadece teorik bilgiye yer vermemiş, uygulamaya yönelik etkinlik örnekleri de yapmıştır. Karşılaştırdığımız son eser Çelik’in çalışmasıdır. Çelik, eğitim durumlarında kullanılan strateji yöntem ve teknikleri bir başlık altında incelemiştir. Burada teorik bilgiler mevcuttur. Türk dili ve edebiyatında kullanılan yöntem ve metotlar seçilmemiş, herhangi bir uygulama etkinliğine yer verilmemiştir. Çetin’in ve Cemiloğlu’nun kitabında yer alan yöntem ve teknikler, Türk dili ve edebiyatı ile sınırlandırılması ve etkinliklere yer vermesi yönüyle ön plana çıkmıştır.

1.2.4. Türk dili ve edebiyatı öğretimi kitabının edebiyat türleri ve edebiyat öğretimi bölümünün karşılaştırmalı incelenmesi. Kitabın dördüncü bölümü “Edebiyat Türleri ve Edebiyat Öğretimi” başlığını taşımaktadır. Cemiloğlu (2018:47), “Türk Dilini anlamanın ve onu güzel kullanabilmenin yolunun, farklı anlatım tarzları uygulayan farklı edebiyat türleriyle yüz yüze gelip onlarla yoğrulmaktan geçtiğini” söylemiştir. Edebiyatın sanatının kültürle olan bağlantısını ve edebî eserlerin felsefî değerler sistemi ile bağlantılı olmasını açıklamıştır. Edebiyatın estetik güzellik denilen sanatsal yapıya uygun bir biçimde işlenmesi de bahsettiği bir konudur. Bahsettiğimiz bu hususlardan hareketle edebiyat eserlerinin Hermeneutik ile olan bağlantısını ayrı bir başlıkta açıklamıştır. Hermeneutik, son yıllarda edebiyat eğitimine getirilmiş olan “izah etme, yorumlama ve açıklama” anlamlarını karşılayan bir kavramdır

(Cemiloğlu, 2018:48). Cemiloğlu, hermeneutik yöntemin uygulanmasında hareket noktasının örnek metinler olduğunu söylemiştir. Örnek metinlerin analiz ve sentezlerinin yapılması kolay bir iş değildir. Edebiyatta metin türlerinin farklı olması, aynı yöntem ve modelin her metin türünde uygulanamayacağını gösterir. Her metin türünün kendine özgü özellikleri olduğunu söyleyen Cemiloğlu, benzer özellikler taşıyan metin türlerinin gruplandırılıp sınıflandırılması gerektiğini belirtmiştir. Cemiloğlu metin türlerini üç gruba ayırmıştır:

A. Olayı temel alan türler.

1. Olayı anlatmaya dayalı olanlar,
2. Olayı canlandırmaya dayalı olanlar.

B. Düşünceyi temel alan türler.

C. Duyguyu temel alan türler (Cemiloğlu,2003:48).

Cemiloğlu'nun bu sınıflandırması ile ilgili kitabın birinci ve ikinci baskısını da ele alarak bir değerlendirme yapmak gerekir. Yukarıda bahsettiğimiz sınıflandırma Cemiloğlu'nun kitabının birinci baskısında yer almaktadır ve bu sınıflandırma üç baskıda da değişikliğe uğramamıştır. Burada dikkat çeken nokta şudur: Cemiloğlu'nun 2003 yılında yaptığı bu sınıflandırma; 2005 yılında yeniden düzenlenen Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı'nda, edebiyat ders konularının düzenlenmesinde esas alınan ölçüt ile aynıdır. Cemiloğlu bu ölçütü daha önceden ders kitabında işlemiştir. Cemiloğlu'nun bu sınıflandırmadaki hareket noktası bilimsel bir temele dayanmaktadır. Kitabının birinci baskısında belirttiği gibi, eğitim bilimcilerin Bloom'dan beri eğitim ve öğretime konu olan çalışmaları “duygu alanı”, “bilgi alanı” ve “hareket alanı” olarak sınıflandırdığını söylemiş, kendisi de bu bilimsel temele göre sınıflandırmasını ortaya koymuştur (Cemiloğlu, 2003). Yazar kitabının üçüncü baskısında 2005 yılında uygulamaya koyulan Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı'nın benzer bir sınıflandırma yaparak “coşku ve heyecanı dile getirenler, olay çevresinde oluşanlar, öğretici metinler” sınıflandırması yaptığını yazmıştır. Cemiloğlu,

kendi sınıflandırmasında “düşünceyi ele alan türler” olarak ifade edilen metin türlerinin 2005 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı’nda “öğretici metinler” olarak ele alınmasını eleştirmiştir. Yazara göre her düşünceyi ele alan metin türü öğreticilik taşımamaktadır. 2017 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı’nda yukarıda bahsedilen sınıflandırma yerine “türe dayalı ünite” modeli tercih edilmiştir.

Cemiloğlu, yapmış olduğu sınıflandırmaya göre olayı temel alan, düşünceyi temel alan ve duyguyu temel alan türleri başlıklar halinde açıklamıştır. Olayı temel alan türlerde; destan, hikâye ve roman metin türlerinin özelliklerinden bahsetmiş, olaya dayalı tür olarak bir hikâyenin değerlendirmesini yapmıştır.

Cemiloğlu, bu hikâye değerlendirmesini yaparken 2005 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı’nın öngörmüş olduğu “sınıf içi etkinlikler” veya öğrencilere verilecek olan “proje ödevleri” ve “dönem ödevleri” nasıl planlanacağını sekiz başlıkta incelemiştir. Bu başlıklar: 1.Olay örgüsü, 2. Kahramanlar, 3. Çevre ve atmosfer, 4. Zaman (tempo), 5. Mesaj, 6. Plan, 7. Tür bilgileri, 8. Yazarın edebî kişiliği (Cemiloğlu, 2018:53).

Yazar yukarıda belirtmiş olduğu başlıkları açıklamış ardından Kenan Hulusi Koray’ın “Kırk Gün Taban Eti, Bir Gün Av Eti, Fakat Böylesi Değil” hikâyesini örnek olarak incelemiştir. Örnek hikâyenin incelemesi ikinci ve üçüncü baskılarda genişletilmiştir. 2005 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı’na göre hikâye ile ilgili öğrenci kazanımları açıklamalarıyla eklenmiştir.

Cemiloğlu düşünceyi temel alan türlerin öğretimi başlığında “makale, deneme, söyleşi, fıkra (köşe yazısı), eleştiri yazısı, inceleme yazısı ve araştırma yazısı” metin türlerini ele almıştır. Düşünce yazılarının ortak elemanları ve kullanılabilecek özelliklerini yedi başlıkta açıklamıştır. Bunlar: 1. Plan (Düşünce yazısı planı), 2. Tema (Konu), 3. Bakış açısı 4. Ana

fikir ve ana fikir cümlesi, 5. Yardımcı fikirler, 6. Paragraf (Düşünce paragrafı) yapısı, 7. Tür bilgileri (Cemiloğlu, 2018:71-72).

Cemiloğlu düşünceyi temel alan türlerin öğretiminde Fuat Köprülü'nün "Türk Edebiyatında Âşık Tarzının Menşe ve Tekâmülü" makale öğretim örneğine yer vermiştir. Burada da dikkat çeken husus, ikinci ve üçüncü baskıda eklenen makale ile ilgili öğrenci kazanımları bölümüdür.

Cemiloğlu'nun dördüncü bölümde ele aldığı son başlık duyguyu temel alan türlerin öğretimidir. Şiirin duyguyu anlatma aracı olduğunu söyleyen yazar, şiir türünün diğer edebiyat türleri içerisinde ayrı bir estetik yapısı ve dokusu olduğunu açıklamıştır. Edebiyat derslerinde şiir türünün işlenmesi ile ilgili bilgilere yer veren Cemiloğlu, şiiri dokusunu oluşturan unsurların dört ayrı grupta değerlendirmiştir. Bunlar: "1. İçerik, 2. Biçim, 3. Dil ve Anlatım, 4. Şairin edebî kişiliği"dir (Cemiloğlu, 2018:86). Belirtilen dört grubu da başlıklar halinde açıklayan Cemiloğlu, koşma ve gazel şiir türünün öğretim örneğine yer vermiştir. Şiir ile ilgili öğrenci kazanımlarının yer aldığı ikinci ve üçüncü baskıda kazanımların açıklaması yapılmıştır.

Cemiloğlu'nun eserinde yer vermiş olduğu "Edebiyat Türleri ve Edebiyat Eğitimi" bölümüyle ilgili diğer kaynakları incelediğimizde, edebiyat türlerini sınıflandırma ve uygulamaya yönelik açıklama ve örneklerle yer verme sadece Cemiloğlu'nun eserinde yer almaktadır. Karakuş kitabında ders kitapları ve metin seçimine yer vermiş fakat metin türleriyle ilgili herhangi bir bilgiye ulaşamamıştır. Günümüzde liselerden mezun olan öğrencilerin millî değerlere ve millî kültüre kayıtsız kalmasında, ders kitaplarının ve bu kitaplardaki metinlerin rolü olduğunu söylemiştir (Karakuş,2005). Editörlüğünü Çetin'in yaptığı kaynağı incelediğimizde, edebiyat türlerinden bahseden iki bölüm karşımıza çıkmaktadır. Tulgar'ın yazmış olduğu "Edebiyat Öğretiminde Kullanılan Teori ve Yaklaşımlar" bölümünde yer alan "Edebî Metinlerin ve Türlerin Öğretiminde Esas Alınan

Teoriler” başlığı metin türleri ile ilgidir. Bu başlık incelendiğinde; yazarı, metni ve okuru merkez alan teorilerin anlatıldığı görülmüştür. Çetin’in kitabındaki bu bölümle ilgili bir diğer çalışma da Eskimen’e aittir. Eskimen ders kitapları ve metin seçimi başlığında edebî metinlerden söz etmiştir. 2005 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı’na göre metin incelemesi yapan yazar, metnin işleyiş süreçlerini de açıklamıştır. Reşat Nuri Güntekin’in “Minyatür” hikâyesini incelemiştir. Bu incelemeyi yaparken metin işleyiş sürecini dikkate almıştır. Sadece hikâye türüne örnek bir inceleme yapılmış, diğer metin türlerinin sınıflandırması ve örnek incelemesine yer verilmemiştir. Çelik’in kitabında ise edebiyat türleri ile ilgili bir çalışma mevcut değildir.

Edebiyat türleri ve edebiyat eğitimi bölümüyle ilgili şunları söylemek mümkündür: Cemiloğlu, ders kitaplarında işlenecek metinlerin sınıflandırmasını ve gruplamayı yapmakla yetinmemiş, bu metinlerin içerikleriyle ilgili hem teorik bilgilere hem de uygulamaya yönelik etkinlik ve kazanım örneklerine yer vermiştir. Türe ve düzeye uygun olarak seçtiği metinlerin ders içerisinde nasıl işleneceğini göstermiştir. Bu yönüyle, hazırlanan bu kitabın özgün ve işlevsel olduğu görülmektedir. Öğretmen adayları ve öğretmenler bu kitabı kullanırken sadece teorik bilgilere değil uygulamaya yönelik bilgilere de ulaşmış olacaktır.

1.2.5. Türk dili ve edebiyatı öğretimi kitabının Türk dili ve dil bilgisi öğretimi bölümünün karşılaştırmalı incelenmesi. *Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi* kitabının beşinci bölümü “Türk Dili ve Dil Bilgisi Öğretimi” başlığını taşımaktadır. Cemiloğlu bu bölümde “Ders Kitaplarında Dil Bilgisi, Dil Bilgisi Öğretiminde Felsefi Yaklaşım, Dil Bilgisi Terimleri ve Öğretim, Dil Bilgisi Öğretiminde Yöntem ve Dil Bilgisi Öğretim Örneği” başlıklarına yer vermiştir. Kitabın birinci baskısı 1995 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı’na göre ikinci ve üçüncü baskısı ise 2005 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı’na göre oluşturulduğu için “Ders Kitaplarında Dil Bilgisi” başlığı baskılarda farklılık göstermektedir. İlk baskıda 1995 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı’nın genel

amaçlar bölümünde; dersin hedefi, davranışları ve yöntemleri konusunda doyurucu bilgi vermediğini belirtmiştir. Cemiloğlu, genel amaçlar kısmını üç maddede özetlemiş ve vurgulanan noktanın Türkçe dersinin bir bütünlük taşıması gerektiğini ifade etmiştir. “Dersin okuma, dinleme, konuşma, yazma, edebiyat bilgisi, dil bilgisi, imlâ ve noktalama çalışmalarını birbirinden ayırmadan iç içe işlenmesi gerektiğini” belirtmiştir (Cemiloğlu, 2003:104). Yazar, bahsetmiş olduğu bütünlük kavramı içerisinde Türk dili konularının nasıl uygulanması gerektiğinden programdan alıntılar yaparak bahsetmiştir. Kitabın ikinci baskısında ise “Ders Programlarında Dil Bilgisi” başlığı 2005 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı’na göre düzenlenmiştir. Cemiloğlu, Türk dili ve edebiyatı dersinin üç ayrı çalışma disiplini olduğunu belirtmiştir. Bu disiplinlerden “Türk dili” ve “anlama anlatma” veya “Türkçe-kompozisyon” disiplinlerinin 2005 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı’nda birleştirilmesine dikkat çekmiştir. Yazar “Dil ve Anlatım” ismiyle gerçekleştirilen bu birleştirmenin doğru olmadığını açıklamıştır. Hazırlanan programda “Türk Edebiyatı” ve “Dil ve Anlatım” olarak ikiye ayrılan Türk dili ve edebiyatı dersinin metne dayalı işlenmesi gerektiği bir gerçektir. Burada bahsedilen derslerin ayrı bir biçimde işlenmesi her iki ders için de ayrı metin hazırlanmasına sebep olacaktır. Bu durum da hazırlanan 2005 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı’nın öngördüğü “beceri transferi” işini zorlaştırmıştır (Cemiloğlu, 2018). Cemiloğlu eserinin ikinci baskısında nitelikli bir çözüm yolu tavsiyesinde bulunmuş, bahsedilen iki ayrı dersin birleştirilerek beraber yürütülmesi gerektiğini vurgulamıştır. Kitabın üçüncü baskısında ise bahsetmiş olduğu derslerin birlikte işlenmesi düşüncesinin 2015 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı’nda uygulandığını söylemiştir. Yazar, 2017 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı’nda yer alan dil bilgisi konularına getirilen “işlevsellik” yaklaşımını değerlendirmiştir. Bu yaklaşımın oldukça doğru olduğunu programdaki kazanımlardan hareketle açıklamıştır.

Beşinci bölümün ikinci alt başlığı “Dil Bilgisi Öğretiminde Felsefi Yaklaşım” adını taşımaktadır. Kitabın üç baskısında da bu bölüm içerik olarak aynı şekilde yer almaktadır. Cemiloğlu (2018:107) “Dil bilgisi konularının idealist felsefenin ve yapılandırıcı öğrenmenin bu yaklaşımlarına uygun olarak metnin anlam bütünlüğü içinde düşünülmesi gerektiğini” belirtmiştir. Bahsedilen bütünlüğün en küçük parçasının da cümle olduğunu programdan alıntılar yaparak açıklamıştır. Dil öğretiminde bütünlüklerden hareket edilmesi gerektiğini söyleyen Cemiloğlu, dil bilgisi kurallarının sezdirerek öğrenciye kazandırılması gerektiğini vurgulamıştır.

Beşinci bölümün üçüncü alt başlığı ise “Dil Bilgisi Terimleri ve Öğretim”dir. Cemiloğlu (2018:109), “Bir bilim dalının gelişmesi ve o bilim dalında çalışanların ortak bir anlayışta birleşmesi yine ortak terimler aracılığıyla olmaktadır” demiştir. Dil bilgisinde kullanılan terimlerin ortak anlayışta olmaması, öğrenci açısından da dersin anlaşılmasını zorlaştıracaktır. Cemiloğlu terimler konusunda dilimizin sorunlarının olduğunu söylemiştir. Bu sorunlardan birinin de “terimle anlamlandırma” olduğuna dikkat çekmiştir. Türkçede farklı bilim dallarında terim üretme üç ayrı çizgide ilerlemiştir. Bunlar:

1. Osmanlıcanın hâkim olduğu dönemlerdeki Arapçaya dayalı terim oluşturma anlayışı
2. Fransızca başta olmak üzere Batı dillerinden terim alma anlayışı
3. İkinci Meşrutiyet döneminden sonra başlayan dilde sadeleşme ve kendi kaynaklarımıza yönelme anlayışı (Cemiloğlu, 2018:109-110).

Yukarıda bahsedilen üç anlayış, farklı kültürel dönemlerde uygulanmıştır. Bu uygulamaların sonucunda dilde terim karmaşası oluşmuştur. Cemiloğlu, terimler konusunda yaşanan sorunları örneklendirmiş ve bu konuda ortak bir hareketin olması gerektiğini vurgulamıştır. Kitabın bütün baskıları incelendiğinde bu başlığın değişikliğe uğramadığı görülmüştür.

Beşinci bölümün son başlığı ise “Dil Bilgisi Öğretiminde Yöntem”dir. Yazar, dil bilgisi öğretiminde yöntem konusunun yakın zamanlara kadar üzerinde pek tartışılmayan, görüş belirtilmeyen bir konu olduğunu söylemiştir (Cemiloğlu, 2018:112). Dil bilgisi öğretiminde kuralların ve tanımların ezberletilmesi ve tümdengelimli bir anlayışla bilgi aktarılması uygulanmıştır. Dil bilgisi öğretiminde son zamanlarda yöntem konusunda yenilikler ortaya çıkmıştır. Bu yeniliklerin başında yabancı dil öğretiminde uygulanan yöntemlerin Türkçeye aktarılması gelmektedir. Yalnız bu işin Türk dili ve edebiyatı alanında uzman olan kişiler tarafından yapılması önemlidir. Sadece bir yabancı dilin penceresinden veya eğitim biliminin yöntem bilgisinden yola çıkarak gerçekleştirilmesi doğru değildir. Dil bilgisi öğretiminde uygulanacak yöntem, keşfederek tanımlama olmalıdır. Öğrenci önce terimi keşfedecek ardından tanımlayacak ve son olarak da terimi ifade edebilecek yetkinliğe ulaşacaktır. Cemiloğlu, dil bilgisi öğretiminde temel ilkeleri açıklamış, ardından “Dokuzuncu Hariciye Koğuşu”ndan alınan bir metin üzerinde bahsetmiş olduğu ilkelerden yola çıkarak bir ders işleme örneğine yer vermiştir. Cemiloğlu, ders kitabının ikinci ve üçüncü baskısında, işlenen metnin dil bilgisi konusu olan “Fiil Çatısı” ile ilgili öğrenci kazanımlarına ve etkinliklerine yer vermiştir.

Karşılaştığımız eserlerde “Dil Bilgisi Öğretimi” ile ilgili bilgiler taranmıştır. Karakuş’un eserinde dil bilgisi öğretimi ile ilgili herhangi bir bilgiye ulaşılamamıştır. Editörlüğünü Çetin’in yaptığı eserde Çifci’nin yazmış olduğu “Dil Öğretimi” bölümünde dil bilgisi öğretimi ayrı bir başlık olarak ele alınmıştır. Çifci; dil bilgisi öğretiminde katı kuralların ezberletilmesinin yanlış olduğunu, dil bilgisi kurallarının daha işlevsel ve etkili yöntemlerle öğretilmesi gerektiğini söylemiştir (Çetin, 2015). Yazar, dil bilgisi öğretiminde uygulanan yöntemleri ayrı bir başlıkta ele almıştır. Dil bilgisi öğretiminde tümevarım yönteminin temel yöntem olarak uygulandığını söylemiştir. Uygulamalı dil bilgisi öğretimi alt başlığında ise öğrencilerin keşfederek dil bilgisi kurallarına hâkim olması gerektiğini

örneklerle açıklamıştır. Çelik’in eserinde ise dil bilgisi konularının edebiyat derslerinden soyutlanarak değil bir bütün halinde verilmesi gerektiği görüşü vurgulanmıştır. Çelik, “Dil bilgisi öğretiminde asıl amacın dil bilgisi kurallarının nasıl gerçekleştirildiğini öğrenmek değil dil bilgisi kurallarının metindeki işlevini öğrenmek olduğunu” söylemiştir (Çelik, 2018:57).

Yazar son olarak ilköğretimde öğretilen dil bilgisi konularının ortaöğretimde tekrar öğretilmesinin yanlış olduğunu ve bu kuralların daha işlevsel bir şekilde kullanılmak üzere yapılandırılması gerektiğini açıklamıştır.

1.2.6. Türk dili ve edebiyatı öğretimi kitabının kompozisyon öğretimi bölümünün karşılaştırmalı incelenmesi. *Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi* kitabının altıncı bölümü “Kompozisyon Öğretimi” başlığını taşımaktadır. Cemiloğlu, kompozisyon öğretimi konusunu Türk dili ve edebiyatı öğretim programına göre hazırlamıştır. Programlarda yaşanan değişikliklerden dolayı bölümün içerikleri ve başlıkları kitabın birinci, ikinci ve üçüncü baskılarında değişiklikler taşır. 1995 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı’na göre 2003 yılında hazırlanan birinci baskıda şu başlıklar yer almaktadır:

1. Türkçe- Yazılı ve Sözlü Anlatım ya da Türkçe- Kompozisyon
2. Türkçe- Kompozisyon Öğretimi
3. Edebiyat Sanatı ve Türkçe-Kompozisyon Öğretimi
4. Türkçe-Kompozisyon Öğretiminde Yöntem
5. Dil Edinme ve Dile İşlevsel Yaklaşım
6. Yazılı ve Sözlü Anlatım Bakımından Dil Bilimi Akımları (Cemiloğlu, 2003).
 - a. Konuşma Öğretimi
 - b. Yazma Öğretimi

Yukarıda yer alan altı başlık ve iki alt başlık, eserin bütün baskılarında aynı şekilde yer almıştır. Bu başlıklarda vurgulanan konular incelendiğinde; birinci başlıkta, kompozisyon sözcüğünün parçadan oluşan bir bütünlük olduğu açıklanmıştır. Bütünlük, güzellik ve etki

kavramları, kompozisyon teriminin de esasını teşkil etmektedir (Cemiloğlu, 2003:119). Yazar, Türkçe-kompozisyonu sözcüklerden cümle, cümlelerden paragraf ve paragraflardan bir yazı veya eser meydana getirmek olarak tanımlamıştır.

İkinci başlıkta ise Cumhuriyet Dönemi'nden önce ifade eğitimi denilen anlayışın edebiyat eğitimi içerisinde yer aldığını söylemiştir. Bunun sonucunda, dilin kullanımı yani Türkçeyi güzel ve etkin kullanma anlayışı edebiyat sanatından yola çıkarak oluşturulmuştur. Cemiloğlu edebiyat bilgileri adı altında manzum eserlerin, düzyazı türlerinin ve edebiyatta kullanılan sanatların Türk dili ve edebiyatı dersinin malzemesi olarak kullanıldığını söylemiştir.

Üçüncü başlıkta ise edebiyat sanatı ile Türkçe-kompozisyon öğretiminin ortak amacı olduğunu açıklamıştır. Estetik kaygının ötesinde dilin doğru ve etkin kullanımı her iki alan için temel hedeftir. Öğrencilerin sözlü ve yazılı anlatımlarının geliştirilmesi için Türk dili ve edebiyatı dersi konuları ile okuma kitaplarının iyi bir şekilde planlanması gerektiğini vurgulamıştır. Cemiloğlu, Türkçe-kompozisyon eğitiminin edebiyat dersi ile bir bütün halinde işlenmesi gerektiğini savunmuştur.

Yazar dördüncü başlıkta Türkçe-kompozisyon öğretiminde yöntem konusunu ele almıştır. Bir konuyu öğretebilmenin yolu, o konuyu iyi bilmekten geçer fakat konuyu iyi bilen her bireyin iyi bir öğretim yapması mümkün değildir. Cemiloğlu, Türkçe ile ilgili bilgileri, Türk edebiyatı ile ilgili konuları ve yazılı ve sözlü anlatım kurallarını öğretebilmek için öğretmenlerin yöntem bilgisine sahip olması gerektiğini vurgulamıştır.

Cemiloğlu beşinci başlıkta dil öğretiminde iki anlayışın kullanıldığını söylemiştir. Bunlardan birincisi dilin ana dil olarak öğretilmesi, ikincisi ise dilin yabancı dil olarak öğretilmesidir. Bu açıklamadan hareketle Türkçe-kompozisyon konusu Türkçeyi ana dil olarak öğretmek ile ilişkilidir. Yazar dil öğrenme ve edinme konusunda işlevsel dil edinme kuramını bu başlıkta açıklamıştır.

Altıncı başlıkta ele alınan konu yazılı ve sözlü anlatım açısından dil bilimi akımlarıdır. Dilin bir bildirişme aracı olduğunu söyleyen Cemiloğlu, dilin bir sistem bütünlüğü olduğundan söz etmiştir. Türkçe-kompozisyon öğretiminin iki yol ile yapılabileceğini söyler. Bunlardan birincisi konuşma öğretimi, ikincisi ise yazma öğretimidir. Sözlü kompozisyon olarak tanımladığı konuşma öğretimi başlığında, insanların önce gönderilen yani dinleyici olması, ardından gönderen bir diğer ifadeyle konuşan olma durumunu açıklamıştır. Yazma öğretiminde ise kompozisyon dersinin hedeflediği davranış, bireyin düşünülen ve istenilenleri yazılı olarak anlatabilme becerisine ulaşmasıdır. Yazar, yazma çalışmalarının bir sentez olduğuna dikkat çekmiştir. Yazma öğretimi ile sentez kavramının ilişkisini açıklayan Cemiloğlu, örnek bir anlatımla da sentez çalışmalarının nasıl yapılabileceğini açıklamıştır. Kompozisyon dersinin amacı, öğrencilerin cümle kurma cesaretlerini artırmak ve değişik cümle kalıplarını öğretmektir. Cemiloğlu bu davranışın gerçekleşmesi için ders içerisinde farklı cümle çalışmalarının yapılması gerektiğini vurgulamıştır. Cemiloğlu, kitabında öğretmenin ders esnasında ne yapıp yapmaması gerektiğine değinen çalışma örneklerine yer vermiştir. Bu bilgiler Türkçe-kompozisyon çalışması yapan bir öğretmen için uygulamaya yönelik bilgiler olarak ele alınmıştır.

Kitabın ikinci ve üçüncü baskısında yer alan beşinci bölümde, yukarıda bahsedilen altı başlığa ek olarak iki başlık daha eklenmiştir. Bu başlıklardan birincisi; kitabın ikinci baskısında “Dil ve Anlatım Programında Kompozisyon Konuları” adını taşıırken üçüncü baskıda ise “Türk Dili ve Edebiyatı Programında Türkçe- Kompozisyon Konuları” adını almıştır. 2005 yılında yayımlanan 2. baskıda, 2005 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı’na göre bir başlığın yer aldığı görülmektedir. Bu programda “Türk Edebiyatı” ve “Dil ve Anlatım” olarak Türk dili ve edebiyatı dersi ikiye ayrılmıştır. 207 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı’nda derslerin iki alana ayrılması kaldırılmış, dersler “Türk Dili ve Edebiyatı” adında birleştirilmiştir. Kitabın üçüncü baskısında ise 2017 Türk Dili ve

Edebiyatı Öğretim Programı'na göre düzenleme yapılmıştır. Cemiloğlu 2005 yılında yayımlanan “Dil ve Anlatım” programında “şiir yazma, roman yazma, hikâye yazma, deneme yazma, eleştiri yazma” gibi konuların ünitelere yerleştirildiğini söylemiştir. Cemiloğlu, programda yapılan bu değişikliği kitabının ikinci baskısında eleştirmiştir. Dil birikimi sınırlı düzeyde olan lise öğrencisinin belirtilen metin türlerini uygulamasının kolay olmayacağını açıklamıştır. Cemiloğlu, 2017 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı'nda bu yanlışın düzeltildiğini açıklamış, öğrencilere örnek metni model alarak yazma çalışması yaptırılmasını doğru bulmuştur. Bu başlıkta dikkat çeken bir husus da Cemiloğlu'nun 2005 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı'na getirmiş olduğu eleştirinin 2017 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı'nda uygulanmış olmasıdır.

İkinci ve üçüncü baskılarda altıncı bölüme eklenen ikinci başlık “Paragraf Öğretimi”dir. Yazar paragraf öğretimi başlığında; paragraf ve yapısı, konu, bakış açısı, ana fikir, plan, paragrafta bütünlük ve cümle bağlantıları, paragrafta yüklem birliği ve paragrafta anlatım birliği konularını işlemiştir. Cemiloğlu, bahsetmiş olduğu bilgilerden yola çıkarak “Ahmet Hamdi Tanpınar”ın “Yaşadığım Gibi” adlı deneme kitabından almış olduğu paragrafı incelemiştir. Paragrafla ilgili öğrenci kazanımlarına ve etkinliklere de yer vermiştir.

Karşılaştırma çalışmasına dahil ettiğimiz eserler “Kompozisyon Öğretimi” yönüyle karşılaştırılmıştır. Karakuş'un eserinde kompozisyon öğretimine yönelik bilgi bulunamamıştır. Çetin'in editörlüğünü yaptığı eserde Can'ın yazmış olduğu “Yazılı Anlatım” bölümünde kompozisyon öğretimi ile ilgili bilgiler yer almaktadır. Can, ürün odaklı ve süreç odaklı yazma eğitimini açıklamış ardından cümle ve paragraf düzeyinde yazma eğitiminden söz etmiştir. Can (2015:204), “Metinde düşünce birimi olan paragraf, metni oluşturan parça olması yanında aynı zamanda bağımsız bir metin olma özelliğini de gösterir” demiştir. Öğrencilere paragraf bilgisi verilmesinin gerekli olduğunu söyleyen yazar, metin oluşturulmasında paragrafın bir yapı unsuru olduğunu vurgulamıştır (Can,2015). Paragrafta

yapıyı oluşturan bölümler ve bu bölümlerin düzenlenişi ayrı başlıkta incelenmiştir. Ana fikir cümlesi ve ana fikir cümlesinin özellikleri de anlatılmıştır. Çelik’in eserinde “Çağdaş Bir Dil ve Edebiyat Öğretimi Program Modelinde Amaç ve Kazanımlar” başlığında yazılı anlatım ve metin türleriyle ilgili kazanımlara yer verilmiştir. Cemiloğlu, Türkçe-kompozisyon konularını programlardaki değişikliklere göre değerlendirmiştir. Bu, incelenen diğer eserlerde mevcut değildir. Türkçe-kompozisyon öğretiminde sadece teorik bilgilere değil paragraf öğretim örneğine de yer vermesi dikkat çekicidir. Tezimize konu olan kitapları incelediğimizde, Cemiloğlu’nun yazmış olduğu ders kitabının kompozisyon öğretimi konusunda özgün ve işlevsel bir özelliğe sahip olduğunu söylemek mümkündür.

Dersi kitabının yedinci bölümü “Öğretimin Planlanması” adını taşımaktadır. Cemiloğlu, öğretimin planlanması konusunda ilk olarak planlamanın gerekliliğini açıklamıştır. Başlık halinde ele aldığı bu konuda, eğitim-öğretim çalışmalarının planlı yürütülmesine vurgu yapmıştır. Devlet tarafından hazırlanan planların öğretmenler açısından uygulanabilir, teftiş kurumu açısından denetlenebilir ve öğretmen yetiştiren kurumlar açısından da öğretilebilir olması gerektiğini söylemiştir (Cemiloğlu, 2003:132-133). Yazar, hazırlanan planların bilimsel bir temeli olmasını gerektiğini de vurgulamıştır. Cemiloğlu, planlamanın gerekliliğini açıkladıktan sonra plan yönergesinde yer alan “Yıllık Plan” ve “Ders Planı” başlıklarıyla iki plan tipini değerlendirmiştir. Yazar, yıllık plan ile ilgili önce yıllık planın tanımına yer vermiş ardından Türk dili ve edebiyatı dersi açısından yıllık planı değerlendirmiştir. Kitabın birinci baskısı 1992 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı’na göre oluşturulduğu için birinci baskıda yıllık planın ardından günlük plana yer verilmiştir. Yazar, günlük planın ayrıntılarını ve günlük ders planı ile ilgili açıklamaları işlediği bu başlıkta; 9, 10 ve 11.sınıf günlük ders planı örneklerine de yer vermiştir. 2005 öncesi edebiyat öğretim programlarında öğretim yaklaşımı “davranışçılık” iken, 2005 sonrası edebiyat öğretim programlarında “yapılandırmacı” yaklaşım kullanılmıştır. Edebiyat öğretimine

yönelik bu yaklaşım değişikliği sonucunda birinci baskıdaki “günlük plan” yerine ikinci ve üçüncü baskıda “ders planı” başlığı kullanılmıştır. Birinci baskıda günlük planın ayrıntıları üç bölümde incelenmiştir. Birinci bölümde; dersin adı, sınıf, süre, yöntem ve teknikler, araç-gereç, ikinci bölümde; konular, amaçlar, davranışlar, üçüncü bölümde; giriş gelişme sonuç başlıkları açıklanmıştır. Cemiloğlu kitabında her sınıf için ayrı günlük ders planı örneği ve uygulamasına yer vermiştir. Bunlar:

9.sınıf günlük ders planında, “Yunus Emre Divanı’nda yer alan ilahi örneği”,

10.sınıf günlük ders planında, “Saltukname’den bir bölüm”,

11. sınıf günlük ders planında, “Ziya Paşa’nın Terkib-i Bent eserinden bir bölüm”dür.

İkinci ve üçüncü baskıda ders planı başlığını taşıyan bu bölümde yine her sınıf için ayrı ders planı örneği ve uygulaması kitapta yer almıştır. Bunlar:

9.sınıf ders planında, “Falih Rıfkı Atay’ın Yayla metni”,

10.sınıf ders planında, “Yunus Emre Divanı’nda yer alan ilahi örneği”,

11. sınıf ders planında, “Ziya Paşa’nın Terkib-i Bent eserinden bir bölüm”,

12.sınıf ders planında, “Sait Faik Abasıyanık’ın Son Kuşlar metni”dir.

Yukarıdaki bilgilerden anlaşıldığı üzere, kitabın bütün baskılarında uygulamaya yönelik plan örnekleri yer almıştır. Hazırlanan ders kitabının programlara göre kendini güncelleyebilmesi ve öğretmen adayları ve öğretmenlere pratik yarar sağlayabilmesi, kitabın ön plana çıkan özelliklerinden biri olmuştur.

Karşılaştırdığımız eserleri incelediğimizde, Karakuş’un eserinde plan bölümünün yer aldığı görülmüştür. Yazar, yıllık plan ve günlük planı başlıklar halinde açıklamıştır. Karakuş; hazırlık sınıfı, 10.sınıf ve 11.sınıf için günlük ders işleme planı örneğine yer vermiştir. Çetin’in editörlüğünü yaptığı kitapta ise “Eğitim-Öğretimde Planlama” bölümü yer alır. Bu bölümü Çetin ve Eskimen yazmıştır. Bu bölümde öncelikle planlamanın ne olduğu açıklanmış ardından öğretim programları ve planlama ele alınmıştır. Yıllık plan ve ders planı

ayrıntılılarıyla anlatılmıştır. Bölümün sonunda 9.sınıf ile ilgili örnek bir metin işlenişine yer verilmiştir. Çelik'in eserinde öğretimin planlanması konusu yer almamaktadır. Yazar örnek eğitim durumları bölümünde; 9.sınıf, 10.sınıf, 11.sınıf ve 12.sınıf için eğitim durumu örneklerine yer vermiştir. Ders planı şeklinde hazırlanan eğitim durumu örneklerinin yanı sıra örnek okuma metinleri de kitapta yer almaktadır. Yazarların eserlerini değerlendirdiğimizde, bütün eserlerde örnek ders planına yer verildiği görülmüştür. Öğretmen adayları ve öğretmenler için hazırlanan bu ders kitaplarının uygulamaya yönelik örneklerle yer vermesi okuyucular açısından oldukça faydalıdır. Kitapların teorik bilgilere yer vermesi değerlendirildiğinde, Çelik'in eserinde planlama ile ilgili teorik bilgilerin yer almadığı görülür.

1.2.7. Türk dili ve edebiyatı öğretimi kitabının Türk dili ve edebiyatında ölçme ve değerlendirme bölümünün karşılaştırmalı incelenmesi. *Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi* kitabının yedinci bölümü “Türk Dili ve Edebiyatında Ölçme ve Değerlendirme” adını taşımaktadır. Cemiloğlu kitabının birinci baskısında ölçme ve değerlendirme konusunu 1992 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı'na göre ele almıştır. İlk başlıkta başarıyı ölçmenin gerekliliğinden söz etmiştir. Ölçme ve değerlendirmeyi iki ayrı başlıkta ele alan yazar, ölçme konusunda ölçme tiplerinden söz etmiştir. Objektif testler ve esse tipi testleri açıklamıştır. Değerlendirme başlığında ise değerlendirmenin öğretmen ve öğrenci için önemini anlatmıştır. Yazar, sınav kağıtları ve yazma ödevlerinin değerlendirme ve düzeltmesinin nasıl yapılması gerektiğini başlıklar halinde açıklamıştır. Cemiloğlu, kitabının ikinci ve üçüncü baskısında yer alan ölçme ve değerlendirme bölümünü, 2005 programından itibaren uygulamaya koyulan “yapılandırmacı” yaklaşıma göre düzenlemiştir. Bu düzenlemeyi yaparken 2005 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı ile 2017 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı arasındaki farklara da değinmiştir. 2017 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı'nın “Türkçeyi doğru ve etkin kullanma” ve “sanat eserlerinden zevk alma” becerilerine yer vermemiş olmasını

eleştirmiştir. Aynı programda yer alan “adalet” ve “sabır” gibi değerlerin öğrenci değerlendirmesinde nasıl ölçüleceği bilgisinin programda yer almamasına dikkat çekmiştir. 2017 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı’nda yer alan yeterlilik ve değerlerin alanla da bir ilişkisinin olmadığını vurgulamıştır. Yazar, 2017 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı’nın bilimsel bir alt yapısı olmadığını söylemiş, bilimsel alt yapısı olmayan bir programın da ölçme ve değerlendirmesinin yapılmasının güç olduğunu anlatmıştır. Cemiloğlu, bölümün sonunda soru dağılım çizelgesi tablosuna yer vermiştir. Bu tabloyu on ikinci sınıf “Türk Dili ve Edebiyatı” dersinde “Sait Faik Abasıyanık’ın” “Son Kuşlar” hikayesinin metin olarak verileceği bir sınav için hazırlamıştır (Cemiloğlu, 2018:180). Cemiloğlu, “yapılandırmacı” yaklaşımı ele alan programlarda ölçme işleminin dönemin ya da yılın sonunda değil bir süreç boyunca uygulandığını belirtmiştir. Yeni programlarda ölçme işlemi için çeşitli formların düzenlendiğini açıklamıştır. Değerlendirmenin de yeni yaklaşıma göre sürecin içerisinde uygulanacağını söylemiştir. Yeni programlarda yer alan değerlendirme formları öğrencinin kendisini değerlendirmesini de sağlamıştır. Yazar, değerlendirme bölümündeki bu yeniliklerin nesnel değerlendirme yapılmasını ve öğrencinin başarı ölçütleri hakkında bilgi sahibi olmasını sağladığını belirtmiştir. Cemiloğlu’nun kitabında ölçme ve değerlendirme bölümünden sonra gelen ekler bölümünde ise Türk dili ve edebiyatı öğretim programlarına yer verilmiştir.

Çalışmamıza konu olan eserlerde ölçme ve değerlendirme konusuna yer verildiği görülmüştür. Karakuş “Türk Dili ve Türk Edebiyatı Öğretiminde Ölçme ve Değerlendirme” başlığında taksonomi hakkında genel görüşlerini açıklamıştır. Yazar, eğitimde hedeflere ne kadar ulaşıldığını ve öğrencilerin hangi seviyede olduğunu anlamak için ölçme ve değerlendirmenin doğru bir şekilde yapılması gerektiğini söylemiştir. Karakuş, okullarda gerçekleştirilen ölçme ve değerlendirmenin amaçlarını maddeler halinde açıklamıştır. Yazarın eserinde vurguladığı, nokta Türkçe dersinde bilgi ve becerilerin ölçülmesinde en sağlıklı

yöntemin konuşurma ve yazdırma yöntemi olmasıdır. Karakuş, günümüzde Türkçe öğretiminde ölçme ve değerlendirme için en çok test türü sınavların kullanılmasını eserinde eleştirmiştir. Yazar, eserinde ölçme ve değerlendirme bölümünün sonunda uygulamaya yönelik iki tane örnek metin incelemesine yer vermiştir.

Çetin'in editörlüğünü yaptığı kitapta, Demirel'in yazmış olduğu “Türk Dili ve Edebiyatı Öğretiminde Ölçme ve Değerlendirme” bölümü incelenmiştir. Yazar, eğitim etkinlikleri değerlendirme ve program değerlendirme konusunda bilgiler aktarmıştır. Bu bilgilerin ardından eğitim programlarını değerlendirme konusundaki farklı yaklaşımları alt başlıklar halinde açıklamıştır. Demirel (2015:382-383), program değerlendirme modellerini şu şekilde açıklamıştır: “Program değerlendirme modelleri yardımıyla, programın etkililiği hakkında karar verilmesinin yanı sıra aksaklıklar düzeltilmekte ve programlar sürekli geliştirilmektedir.” Demirel, dil ve edebiyat eğitiminde değerlendirme ölçütleri başlığında, ulusal değerlendirme ölçütleri ve uluslararası değerlendirme ölçütlerini açıklamıştır. Bölümün sonunda ise “Uluslararası Bakalorya Organizasyonu” ölçüt örneğine yer vermiştir.

Çelik'in eserinde ölçme ve değerlendirme konusu farklı bir yaklaşımla ele alınmıştır. Çelik, ölçme ve değerlendirmenin amacını açıklamış ardından dil ve edebiyat derslerinde ölçme ve değerlendirme sürecinde kullanılabilecek olan “çoktan seçmeli, boşluk doldurma, açık uçlu sorular” hakkında bilgiler vermiştir. Yazar, alt başlıklar halinde işlemiş olduğu soru tipleri hakkında örnek uygulamalara yer vermiştir. Ölçme ve değerlendirme konusunda yazarların yaklaşımlarını değerlendirdiğimizde Cemiloğlu ve Karakuş'un hazırlanan öğretim programlarında yer alan yıllık plan ve ders planı üzerinde durduğu görülmüştür. Demirel'in yazmış olduğu ölçme ve değerlendirme bölümünde, eğitim programlarını değerlendirme ile ulusal ve uluslararası değerlendirme ölçütleri anlatılmıştır. Çelik'in eserinde ise ölçme ve değerlendirme sürecinde kullanılabilecek soru tipleri uygulamalı örnekleriyle ele alınmıştır.

Sonuç olarak ölçme ve değerlendirme konusunda Cemiloğlu'nun uygulamaya yönelik daha fazla örneğe yer verdiği ve teorik bilgileri daha detaylı bir şekilde ele aldığı görülmüştür.

Türk dili ve edebiyatı öğretimi alanında çalışmamıza konu olan Cemiloğlu'nun eseriyle birlikte üç farklı kaynak daha incelenmiştir. İncelenen kaynakları genel çerçevede değerlendirdiğimizde belirli sonuçlar karşımıza çıkmıştır. Türk dili ve edebiyatı öğretimi amacıyla hazırlanan ilk eserlerden biri Karakuş' a ait olduğu için bu eser, karşılaştırmamızda ele aldığımız ilk eser olmuştur. 2000 yılında basılan ve 3.baskısını 2005 yılında gerçekleştiren bu eser, 3 baskıda 634 sayfadan oluşmaktadır. Altı bölümden oluşan bu eserin en önemli özelliği sadece öğrenciler için değil aynı zamanda bu alanda ders veren öğretmenler için de hazırlanmış olmasıdır. Karakuş'un kitabının birinci baskısı 240 sayfadan oluşurken son baskısı olan üçüncü baskısı 634 sayfadan oluşmuştur. Kitaptaki gelişmeler değerlendirildiğinde yazarın kitabında alanla ilgili çok sayıda konuya yer vermeye çalışması, ele aldığı konuları detaylı bir şekilde işlemesini engellemiştir. Yukarıdaki bölüm karşılaştırmalarında yer alan bilgiler de bunun kanıtı niteliğindedir. Üçüncü baskısını incelediğimizde “Dilimiz Türkçe, Temel Eğitim, Türkçenin Öğretimi” bölümleri doğrudan Türk dili ve edebiyatı öğretimi ile ilgili değildir. “Ortaöğretim” bölümünden itibaren Türk dili ve edebiyatı öğretimi alanıyla ilgili bilgiler yer almıştır. Bu bilgiler de bize hazırlanan ders kitabının sadece Türk dili ve edebiyatı öğretimi için değil geniş bir alanda yazıldığını göstermektedir. Yazarın eseri incelendiğinde, Türk dili ve edebiyatı öğretimi alanında yenilikçi bir sistem arayışında olmadığı, var olan program ve yöntemlerin aktarmasını gerçekleştirdiği görülmektedir. Yazar, kitabının sunuş bölümünde hazırlamış olduğu kitabın hitap ettiği kitleyi; sınıf öğretmenleri, Türkçe, edebiyat, dil bilgisi, kompozisyon öğretmenleri olarak belirlemiştir. Branş bilgisinden ziyade pedagojik formasyona yönelik bilgilerin yer aldığını da aynı bölümde vurgulamıştır. Üçüncü baskısını incelediğimiz bu eserin 2005 yılında yayımlanan Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programına göre güncellenmediği

görülmüştür. Üçüncü baskının da yılı 2005'tir. Ülkemizde Türk dili ve edebiyatı alanında program yaklaşımı değişikliği sonrası eserin herhangi bir baskısı yapılmamıştır. Yazar, 1992 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı'na göre oluşturulan her üç baskıda da edebiyat, dil ve kompozisyon derslerini ayrı bir ders ve öğretim alanı olarak ele almıştır. Cemiloğlu'nun kitabında, 2003 yılındaki ilk baskısından itibaren "dilde bütünlük" anlayışı vurgulanmıştır. Karakuş'un eserinde ise edebiyat, dil bilgisi, kompozisyon üç baskıda da ayrı ders alanı olarak işlenmiştir. Tezimize konu olan Cemiloğlu'nun kitabında savunulan "dilde bütünlük" anlayışının kısmen 2005 programında, tam anlamıyla 2015 ve 2017 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı'nda uygulandığı yukarıdaki bölümlerin açıklama ve karşılaştırmalarında açıklanmıştır.

Karşılaştırılan eserlerin genel değerlendirmesinde, editörlüğünü Prof. Dr. İsmet Çetin'in yaptığı "Dil ve Edebiyat Yöntemleri" kitabı değerlendirdiğimiz ikinci kitaptır. 2010 yılında birinci baskısı, 2015 yılında ikinci baskısı gerçekleşen bu eserde, kitabın içeriğini oluşturan 11 bölüm yer almaktadır. Farklı yazarlar tarafından ele alınan bir eser olma yönüyle bu kitap, çalışmamıza konu olan diğer kitaplardan farklılık göstermektedir. Kitap, birinci baskıda 11 bölümden oluşurken ikinci baskıda 18 bölüm yer almıştır. Birinci baskıda yer alan bölümler şöyledir: "Türk Dili ve Edebiyatı Öğretiminin Tarihî Gelişimi", "Türk Dili ve Edebiyatı Öğretiminin Yasal Temelleri", "Edebiyat Öğretiminde Kullanılan Teori ve Yaklaşımlar", "Öğretim Yöntem ve Teknikleri", "Ruhsal (Bütüncül) Zeka ve Edebiyat Eğitimi", "Dil Öğretimi", "Türk Edebiyatı Öğretiminde Araç-Gereç ve Kullanımları", "Eğitim-Öğretimde Plânlama", "Türk Edebiyatı-Dil Anlatım Derslerinin Bilgisayar Destekli Eğitime Göre Düzenlenmesi", "Dil ve Edebiyat/Türk Edebiyatı ve Dil ve Anlatım Dersleri Programları ve Amaçları", Türk Edebiyatı Dersi Öğretim Programı Ünite ve Kazanımları".

İkinci baskıda "Ruhsal (Bütüncül) Zekâ ve Edebiyat Eğitimi" bölümü kitaptan çıkartılmış, kitaba sekiz bölüm daha eklenmiştir. İkinci baskıda eklenen bölümler şunlardır:

“Edebiyat Eğitiminde Amaçlar ve Bu Amaçlara Yönelik Yöntem, Teknik ve Örnek Uygulamalar”, “Tek Kafiye’li Klasik Nazım Şekillerinin Gazel Merkezli Öğretimi”, “Dil Becerileri ve Edebiyat Eğitimi”, “Yazılı Anlatım”, “Sözlü Anlatım Türleri”, “Konuşma”, “Türk Dili ve Edebiyatı Öğretiminde Ölçme ve Değerlendirme”, “Ders Kitapları”. Çetin’in editörlüğünü yaptığı eserin ikinci baskısında dil becerileri alanı ile ilgili dört farklı bölüm eklenmiştir. Bu gelişme, eserin dil becerileri alanında daha kapsayıcı olmasını sağlamıştır. Ayrıca birinci baskıda yer almayan ölçme ve değerlendirme konusu ikinci baskıda yer bulmuştur. Bu eserin, “Tek Kafiye’li Klasik Nazım Şekillerinin Gazel Merkezli Öğretimi”, “Türk Edebiyatı- Dil Anlatım Derslerinin Bilgisayar Destekli Eğitime Göre Düzenlenmesi” ve “Ders Kitapları” bölümleri ile de diğer kitaplarda yer verilmeyen konulara yer verdiği görülmüştür. Eser, farklı konular barındırması yönüyle alana farklı bir bakış açısı getirmiştir. Çetin’in editörlüğünü yaptığı eserin birinci baskısında, konularla ilgili teorik bilgilerin ön planda olması, dil ve edebiyat eğitime dair felsefi yaklaşım içermemesi ve ölçme ve değerlendirme bölümünün yer alması eksiklik olarak söylenebilir. Yazar, ikinci baskıda eklemiş olduğu sekiz bölümle bu eksikleri tamamlamıştır. İkinci baskıda da dil ve edebiyat eğitime dair felsefi yaklaşımdan bahseden herhangi bir bölüme ulaşamamıştır.

Karşılaştırılan eserlerin genel değerlendirmesinde, ele aldığımız son kitap Tuğba Çelik’e aittir. Bölümlerin karşılaştırmasında da içeriğinden bahsettiğimiz bu eser 2011 yılında basılmıştır. Eserin son baskısı ise 2018 yılında gerçekleşmiştir. Çelik’in eseri içerik karşılaştırmalarında da belirtildiği gibi öğretim programını ele alan bir eserdir. Yazar; Türk Dili ve Edebiyatı dersi öğretim programlarının tarihçesini, dil ve edebiyat programı oluşturmak için nelerin yapılması gerektiğini, çağdaş bir dil ve edebiyat öğretiminin niteliklerini ve öğretim programı hazırlama basamaklarını kitabında anlatmıştır. Bloom’un aşamalı sınıflandırmasına göre, tüm sınıflar için ortak amaç ve kazanımları gruplandırması kitabın diğer eserlerden farklı bakış açısıyla hazırlandığını göstermektedir. Cemiloğlu’nun

belirtmiş olduğu dilde bütünlük anlayışına dair herhangi bir felsefî yaklaşım ve açıklama bu eserde de mevcut değildir. Çelik'in eserinin ilk baskısında ölçme ve değerlendirme yer almazken üçüncü baskısında ölçme ve değerlendirme kitabın bölümlerine eklenmiştir. Planlama bölümü ilgili bilgiler hiçbir baskıda yer almamıştır. Kitapta yer alan uygulamaya yönelik bilgiler incelendiğinde, bölümlerdeki karşılaştırmada belirtildiği gibi her sınıfa ait uygulama örneğine yer verildiği görülmüştür. Kitapta yer verilen uygulamaya yönelik ders işleme süreçleri örnekleri herhangi bir yöntem ve strateji ile ilişkilendirilmemiştir. Yazar bu çalışmasında; tam öğrenme modeli, yapılandırmacılık yaklaşımı ve çoklu zekâ kuramı üzerinde durmuştur. Kitabının sonuç bölümünde öğretmenlerin farklı öğrenme-öğretme yaklaşımlarından yararlanması gerektiğini belirtmiştir. Yazar, öğretme-öğrenme yaklaşımlarını ele alması yönüyle alanda farklı bir bakış açısı oluşturan eser meydana getirmiştir.

Bu çalışmada, Cemiloğlu'nun *Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi* kitabında yer alan bölümler ayrıntısıyla açıklanmıştır. Bu açıklamanın ardından Türk dili ve edebiyatı alanında yayınlanmış üç eser bölümlere bakış açısı yönüyle karşılaştırılmıştır. Bölümlerin incelenmesinin ardından incelenen kitapların genel değerlendirmesine ve karşılaştırmasına yer verilmiştir. Buradaki bilgilerden hareketle incelenen hiçbir eserin tek başına Türk Dili ve Edebiyatı öğretiminde ders kitabı niteliğinde olduğunu söylemek yeterli değildir. İncelenen her kitap, ele aldığı konulara yaklaşımları ve bakış açılarına göre alandaki ihtiyacı karşılamada önemli bir yere sahiptir. Türk dili ve edebiyatı öğretimi alanında daha fazla eserin yazılması, daha farklı bakış açılarını ve yaklaşımları ortaya çıkaracak ayrıca bu alanda eksik olan konuların tamamlanmasına yardımcı olacaktır. Teze konu olan eserlerin karşılaştırması incelendiğinde, Türk dili ve edebiyatı öğretimi alanında hazırlanan ders kitaplarının içerisinde öğretim programlarının getirmiş olduğu güncelliği yakalayan ve alanın ihtiyaçlarını en iyi şekilde karşılayan Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu'nun eseridir. Türkçe

öğretimi ve Türk dili ve edebiyatı öğretimi alanına nasıl yaklaşılmaması gerektiği, bu alanların felsefesini oluşturan unsurların neler olduğu ilk defa Cemiloğlu'nun eserlerinde karşımıza çıkmaktadır. Türk dili ve edebiyatı öğretimi eserlerinin karşılaştırılmasında belirtildiği gibi Cemiloğlu edebiyat tarihine dayalı bir ders işleme süreci yerine metin merkezli ders işleme sürecini eserinin ilk baskısından itibaren vurgulamıştır. Metin merkezli ders işleme sürecinin 2000 yılında tanımını yapan yazar, öncelikle Bloom'un sınıflandırmasından yola çıkarak bilimsel bir temel üzerine kurulu metin türleri sınıflandırmasını oluşturmuştur. Bu sınıflandırmanın ardından ders işlenirken ilgili sınıflandırmaya uygun metinlerin çözümlenmesini uygulamaya yönelik örneklerle açıklamıştır. Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu'nun bu yaklaşımı yazmış olduğu Türk dili ve edebiyatı öğretimi ders kitabının işlevsel ve özgünlük yönünden ön planla olduğunu göstermiştir.

1.3. Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu'nun Dil Bilimi Açısından Türkçe Yazılı Anlatım ve Anlatım Teknikleri Öğretimi Kitabının İncelenmesi

Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu *Dil Bilimi Açısından Türkçe Yazılı Anlatım ve Anlatım Teknikleri Öğretimi* kitabını 2001 yılında yazmıştır. 161 sayfadan oluşan bu eser, tek yazarlı bir çalışma olup Alfa Yayınları tarafından basılmıştır. Eserin birinci baskısı 2001, ikinci baskısı 2004, üçüncü ve dördüncü baskısı 2009, beşinci baskısı 2013 ve altıncı baskısı 2015 yılında gerçekleşmiştir.

Kitabın yazılış amacı ve vurguladığı konular şu şekildedir:

Cemiloğlu; ilköğretim, orta öğretim ve yüksek öğretim isimlerini taşıyan eğitim basamaklarında “Türkçenin doğru ve etkin kullanılmasını” hedefleyen birçok dersin okutulduğunu söylemiştir (Cemiloğlu, 2001). Okutulan bu derslerdeki amaçların ortak olduğunu belirten yazar, bu amacın “Türk insanının anadilini sözlü ve yazılı anlatımda olabildiğince kusursuz kullanması” olduğunu açıklamıştır. Cemiloğlu, yazılı ve sözlü anlatım eğitimi çalışmalarının başarılı bir şekilde yürütülmesine 80'li yıllarda yüksek öğretim

kurumlarında zorunlu olarak okutulan “Türk Dili” dersinin engel olduğunu söylemiştir. Ayrıca 90’lı yılların sonunda eğitim fakültelerinin öğretmen yetiştiren bütün bölümlerinde ortak bir şekilde okutulan “Türkçe Yazılı Anlatım” ve “Türkçe Sözlü Anlatım” dersleri Türkçe anlatım becerimizin hala birçok aksaklık taşıdığını göstermiştir (Cemiloğlu,2001). Cemiloğlu’nun bu eseri yazmasındaki amaç, “Türkçe Yazılı Anlatım” ile ilgili metodoloji eksiklerinin giderilmesine yardımcı olmaktır. Yazar, üniversitelerin Türk Dili ve Edebiyatı bölümlerinden mezun edilen öğretmenlerin yazılı anlatım ve sözlü anlatım becerisine sahip olması gerektiğini söylemiştir. Bu öğretmenlerin aynı zamanda anlatım sanatı inceliklerini, cümle ve anlam bilgisini ve dil bilimi yaklaşımlarını bilmeleri gerektiğini vurgulamıştır. Cemiloğlu, yetiştirilen öğretmenlerin yazılı anlatım ve sözlü anlatım yönünden yöntem olarak daha donanımlı olmasını sağlamak amacıyla bu eseri yazmıştır. Yazar, eserini oluştururken farklı tarihî dönemlerden, farklı dünya görüşlerinden ve farklı anlatım tarzlarından yazarların eserlerinden yola çıkarak sonuca ulaşmaya çalışmıştır. Cemiloğlu’nun bahsedilen farklılıkları ele alarak ulaşmak istediği sonuç, hepsinde ortak bir yazılı anlatım bütünlüğü olduğunu okuyucularına göstermektir. Yazar bu eserde, örneklerden yola çıkarak ve örneklerdeki teknikleri uygulayarak yazılı anlatım eğitimi kavramını oluşturmaya çalışmıştır. Cemiloğlu, yazılı anlatım eğitimi kavramını oluştururken eğitim fakültelerinde okutulan “Türkçe Yazılı Anlatım” derslerinin eksiklerini ve Türkçe ve Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin ihtiyaçlarını da gidermeye çalışmıştır. Yazdığı eserin bir deneme olduğunu belirten Cemiloğlu, bu deneme ile yazılı anlatımın bütün problemlerinin çözülmesinin mümkün olmadığını açıklamıştır. Yazar, böyle bir çalışma ile Türkçe ve Türk dili ve edebiyatı öğretimi alanındaki yazılı anlatım dersine yöntem bakış açısını getirmiştir. Eserin yazıldığı 2000’li yıllar değerlendirildiğinde, yazılı anlatım alanında yöntemlerden bahseden ilk eserlerden biri olduğu tespit edilmiştir.

Bu çalışmada, kitabın son baskısı olan genişletilmiş altıncı baskı incelenirken önceki baskılardaki farklılıklardan da söz edilmiştir. Cemiloğlu, *Dil Bilimi Açısından Türkçe Yazılı Anlatım ve Anlatım Teknikleri Öğretimi* kitabının giriş kısmında “Dil Bilimi Açısından Türkçe Yazılı Anlatım” başlığına yer vermiştir. Bu başlıkta *Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi* eserinde, “Kompozisyon Öğretimi” bölümünde de yer alan; “Türkçe-Yazılı Anlatım ya da Türkçe-Kompozisyon”, “Türkçe- Kompozisyon Öğretimi”, “Edebiyat Sanatı ve Türkçe-Kompozisyon Öğretimi”, “Türkçe-Kompozisyon Öğretiminde Yöntem”, “Yazılı ve Sözlü Anlatım Açısından Dil Bilimi Akımları” başlıklarına yer vermiştir. *Dil Bilimi Açısından Türkçe Yazılı Anlatım ve Anlatım Teknikleri Öğretimi* kitabı 2001 yılında yayımlanırken *Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi* kitabı 2003 yılında yayımlanmıştır. Bu bilgiden hareketle, yazarın önce yazılı anlatım yöntem ve tekniklerinin öğretimi konusunu kaleme aldığı görülmektedir. İncelediğimiz eserde “Türkçe Yazılı Anlatım ya da Türkçe, Kompozisyon” başlığında kompozisyon sözcüğünün tanımına yer verilmiştir. Cemiloğlu (2001:2) kompozisyonu; sözcüklerden cümle, cümleden paragraf, paragraflardan da bir yazı veya eser meydana getirmek olarak tanımlamıştır. “Türkçe- Kompozisyon Öğretimi” başlığında Cumhuriyet Dönemi’nden önce ifade eğitimi denilen anlayışın edebiyat eğitimi içerisinde yer aldığını söylemiştir. Bunun sonucunda, dilin kullanımı yani Türkçeyi güzel ve etkin kullanma anlayışı edebiyat sanatından yola çıkarak oluşturulmuştur. Cemiloğlu, edebiyat bilgileri adı altında manzum eserlerin, düzyazı türlerinin ve edebiyatta kullanılan sanatların Türk dili ve edebiyatı dersinin malzemesi olarak kullanıldığını söylemiştir. “Edebiyat Sanatı ve Türkçe-Kompozisyon Öğretimi” başlığında ise edebiyat sanatı ile Türkçe-kompozisyon öğretiminin ortak amacı olduğunu açıklamıştır. Estetik kaygının ötesinde dilin doğru ve etkin kullanımı her iki alan için temel hedeftir. Öğrencilerin sözlü ve yazılı anlatımlarının geliştirilmesi için Türk dili ve edebiyatı dersi konuları ile okuma kitaplarının iyi bir şekilde planlanması gerektiğini vurgulamıştır. Cemiloğlu, Türkçe-kompozisyon eğitiminin edebiyat dersi ile bir

bütün halinde işlenmesi gerektiğini savunmuştur. “Türkçe-Kompozisyon Öğretiminde Yöntem” başlığında, Türkçe-kompozisyon öğretiminde yöntem konusunu ele almıştır. Bir konuyu öğretebilmenin yolu, o konuyu iyi bilmekten geçer fakat konuyu iyi bilen her bireyin iyi bir öğretim yapması mümkün değildir. Cemiloğlu, Türkçe ile ilgili bilgileri, Türk edebiyatı ile ilgili konuları ve yazılı ve sözlü anlatım kurallarını öğretebilmek için öğretmenlerin yöntem bilgisine sahip olması gerektiğini vurgulamıştır. “Dil Öğretimi Açısından Felsefi Yaklaşımlar” başlığı, beşinci baskıya kadar “Dil Öğretimi Açısından Dil Teorileri” adını taşımıştır. Cemiloğlu, kitabın ilk beş baskısında davranışçı ve işlevci yaklaşımı açıklamıştır. Kitabın altıncı baskısında ise 2005 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı’yla birlikte öğretim programlarında yer alan “yapılandırmacı yaklaşım”ı da felsefi yaklaşımlar başlığında açıklamıştır. “Yazılı ve Sözlü Anlatım Açısından Dil Bilimi Akımları” başlığında, dilin bir bildirişme aracı olduğunu söyleyen Cemiloğlu, dilin bir sistem bütünlüğü olduğundan söz etmiştir. Yazar, Chomsky’nin dil bilimi ile ilgili görüşlerini kendisinin savunduğu dilde bütünlük anlayışıyla birlikte değerlendirmiştir. Cemiloğlu; “dizge, gösterge, ortam, sözcük öbeği, derin anlam ve yüzey anlam” dil bilim kavramlarını bu başlıkta açıklamıştır. Yazar, “Dilde Çift Anlamlılık” başlığında ise birden çok anlama gelen sözcüklerin seçimi konusunda özenli olunması gerektiğini dil bilim alanında yazılmış bir makale örnekleriyle açıklamıştır. Cemiloğlu, “Yazılı Anlatım Açısından Dil Birlikleri” başlığında yazılı anlatımın dil bütünlükleri çerçevesinde ele alınması gerektiğine değinmiştir. Giriş bölümünün son başlığı olan bu başlıkta, giriş bölümündeki genel düşüncelere ait özete de yer vermiştir. Cemiloğlu, “Yazılı anlatım çalışmalarına cümle ya da cümlecik düzeyinde başlamanın fazla bir beceri kazandıramayacağı, bunun yanında bütünüyle bir yazının da özelliklerini taşıyacak tarzda oluşturulmuş paragraf birliğinin bu çalışmalar için en uygun yol olacağı sonucuna” varmıştır (Cemiloğlu, 2001:9).

Dil Bilimi Açısından Türkçe Yazılı Anlatım ve Anlatım Teknikleri Öğretimi kitabının birinci bölümü “Paragrafta Yapı ve Yazıda Bütünlük” adını taşımaktadır. Cemiloğlu, paragraf için “uyumlu anlatım birliği ya da bütünlüğü” tanımına yer vermiştir (Cemiloğlu, 2001:10). Paragraftaki anlatım birliğini meydana getiren özellikleri birinci baskıda üç başlıkta açıklamıştır. Bunlar: Konu, Bakış Açısı ve Mesaj’dır. 2005 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı’nda “Tema” kavramına yer verilmesinin ardından üçüncü baskıdan itibaren paragrafta anlatım birliğini meydana getiren özellikler “Tema, Konu, Bakış Açısı ve Mesaj (İleti)” olarak dört başlıkta incelenmiştir. Yazar, “tema, konu ve bakış açısı” başlıklarını incelerken önce kavramların tanımına yer vermiş, ardından “Ahmet Haşim’in “Bize Göre” ve Sabahattin Eyüboğlu’nun “Denemeler” kitabında yer alan paragrafları örnek olarak incelemiştir. Mesaj başlığında ise önce mesaj terimi açıklanmış ardından iki farklı yazarın eserlerinde yer alan paragraflardaki mesajı bulma çalışması yapılmıştır. Paragraftaki bütünlüğü oluşturan özelliklerin önce tanımına yer verilmesi ardından uygulamaya yönelik örneklerle çalışma yapılması kitabın işlevselliğini ortaya koymuştur

Cemiloğlu, paragraftaki anlatım birliğini meydana getiren özelliklerden sonra paragrafta plan başlığına yer vermiştir. Sanat eserlerinin değerli olmasını sağlayan unsurlardan birinin de eserlerde yer alan üç bölümlük plan anlayışı olduğunu söylemiştir (Cemiloğlu,2001). Giriş, gelişme ve sonuç olarak isimlendirilen bu bölümlerin yazarlar tarafından bir bütün halinde ele alındığını söylemiştir. Cemiloğlu, Mehmet Kaplan ve Ahmet Hamdi Tanpınar’ın eserlerinde yer alan iki paragrafı plan yönüyle incelemiştir. Sonuç olarak yazarların bir paragraf oluştururken önce konuları ile bağlantılı bir tanıma yer verdiği, ardından verilen tanımdan hareketle örneklendirmeler yaptığı ve son olarak da kesin bir yargıya ulaştığını söylemiştir. Cemiloğlu, açıklama paragrafları ile hazırlık paragraflarında farklı planların olduğunu da örneklerle okuyucusuna keşfettirmiştir. Yazılarda yer alan her

paragrafın her zaman ve her durumda aynı yapıyı gösterdiğini söylemenin mümkün olmadığını vurgulamıştır.

Yazar, paragrafta planı açıkladıktan sonra “Paragrafta Bütünlük ve Cümle Bağlantıları” konusunu açıklamıştır. Dil bilimi açısından dilin bir dizge olması yani cümlede yer alan birimlerin uyumlu bir bütünlüğü olması okuyuculara bu başlıkta anlatılmıştır. Yazar, paragrafta anlamlı bir bütünlüğün oluşması için öncelikle cümlelerin birbiriyle bağlantılı hale gelmesinin gerektiğini söylemiştir (Cemiloğlu, 2001). Suut Kemal Yetkin ve Ahmet Haşim’e ait iki paragraf örneğini inceleyen Cemiloğlu, yazarların paragraflarda cümle bağlantı öğelerine önem verdiklerini açıklamıştır. Bu bağlantıların “cümle başı bağlantı elemanları, sözcük tekrarı, iyelik eki tekrarı ve kavram tekrarı” biçiminde olduğunu açıklamış ve bu yolla yazarların paragraf akışını sağlamlaştırdıklarını vurgulamıştır (Cemiloğlu, 2001). Yazar, paragrafta yüklem birliği konusunu da ele almıştır. Yazarların meydana getirdiği paragraflarda yer alan yüklemelerde çekim birliğine dikkat ettiklerini örnek bir metinle göstermiştir.

Cemiloğlu paragrafta bütünlük ve cümle bağlantıları başlığının ardından “anlatım birliği” başlığını ele almıştır. Dildeki anlatım imkanları ve sözcük sayılarının farklı olması sonucunda bireylerin sözcük tercihlerinin de farklılık gösterdiğini söylemiştir. Cemiloğlu, yazarların kendi içinde tutarlı anlatım tarzlarını paragraf boyunca korumaları gerektiğini vurgulamıştır (Cemiloğlu, 2001). Bir şiirin ya da bir eserin farklı bir dile çevrildiğinde anlatım bütünlüğünü kaybettiği bir gerçektir. Yazar, anlatım birliğinin bozulmasına en güzel örneğin Atatürk’ün yazmış olduğu “Gençliğe Hitabe” eseri olduğunu söylemiş ve “Gençliğe Hitabe”yi hem orijinal haliyle hem de sadeleştirilmiş haliyle okuyucularına sunmuştur. Bu sadeleştirmede eski sözcüklerin yerine kullanılan sözcüklerin anlatım bütünlüğünü bozduğunu göstermiştir.

Bu bölümde ele alınan bir diğer başlık da “Bölmelere Göre Paragraf” adını taşımaktadır. Paragrafın bir bütünlük taşıdığını önceki başlıklarda belirten yazar, paragrafta bütünlüğü oluşturan belirli bölümlerin olduğunu söylemiştir. Bu bölümleri; giriş bölümü, gelişme bölümü ve sonuç bölümü olarak üç başlıkta incelemiştir. Cemiloğlu, paragrafın bütünlüğünü oluşturan giriş, gelişme ve sonuç bölümlerini ele alırken yazarların paragraf örnekleri üzerinde inceleme yapmıştır. Giriş, gelişme ve sonuç paragraflarının farklı özellikler taşıdığını belirten yazar, bu bölümlerde dikkat edilmesi gereken hususları okuyucularına soru sorarak belirtmiştir. Giriş bölümünde, yazıların ilk paragraflarının nasıl düzenlendiği üzerinde durulmuştur. Gelişme bölümünde ise paragrafın gelişme bölümünün giriş bölümüne göre daha ayrıntılı ve daha özellikli olduğu belirtilmiştir. Gelişme bölümü paragraf türleri yan başlığında, düşünce tahlil paragrafi, karakter tahlil paragrafi ve tasvir paragrafi ve olay paragrafının özelliklerine yer verilmiştir. Gelişme paragrafi türleri incelenirken yazarlardan örneklerle yer verilerek konu somutlaştırılmıştır. Cemiloğlu, sonuç bölümü paragrafi ile ilgili beş paragraf incelemesi yapmıştır. Bu incelemelerine göre giriş bölümü kadar sonuç bölümü paragrafının da önemli olduğunu vurgulamıştır. Sonuç bölümünün nasıl düzenlenmesi ile ilgili incelediği paragraflarda okuyucularına yöntemler sunmuştur. Yazıda bütünlük ya da planlı anlatım başlığında ise düşünce yazılarında da üç bölümlük bir anlatım planı olduğundan söz etmiştir. Düşünce yazılarında; giriş, gelişme ve sonuç bölümlerini Mehmet Çınarlı’nın “Atalarımız Doğru Söylemiş” metninden hareketle açıklamıştır. Cemiloğlu, düşünce yazılarında ele alınan giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinin yazının türüne göre farklılıklar taşıyabileceğini söylemiştir. Bilimsel bir yazı ile denemenin ya da günlük gazete fıkrasının bölümler açısından belirli farklılıklar taşıyacağını açıklamıştır. “Disertasyon” adlı yazma tarzının herhangi bir düşünce bütünlüğünün açıklığa kavuşturulması ve onunla ilgili bir yargıya ulaşılması anlamına geldiğini açıklayan yazar, bu tarz yazılarda sanat endişesi ve estetik tedirginliğin bulunmadığını söylemiştir (Cemiloğlu, 2015:63). Bu tarz yazılarda

amacın okuyucuyu bilgilendirmek ve ele alınan düşünceyi açıklamaktır. Yazar, örnek olarak “Bilgi ve Tecrübe” düşünce yazısının giriş, gelişme ve sonuç bölümlerini incelemiştir.

Cemiloğlu yapmış olduğu İncelemenin sonucunda disertasyon yazısı veya açıklama yazısı olarak adlandırılan yazı türünde cümle sağlamlığı, paragraf teşkili ve yazı bütünlüğüne önem verildiğini söylemiştir.

Dil Bilimi Açısından Türkçe Yazılı Anlatım ve Anlatım Teknikleri Öğretimi kitabının ikinci bölümü “Sanatın İşlevi Açısından Yazılarda Anlatım Tarzı” başlığını taşımaktadır. Cemiloğlu, sanatın amacını açıklayan farklı görüşlere yer verdiği bu bölümde, sanatın bir felsefesi olduğunu belirtmiştir. Sanata yüklenen farklı amaçlardan dolayı da farklı sanat anlayışlarının ortaya çıktığını belirtmiştir. Sanat eleştirmenlerinin görüşlerine de yer verdiği bu çalışmada, sanatın işlevini güzellik, estetik haz veya zevk olarak tanımlamıştır (Cemiloğlu, 2001:49). Yazar, sanatın edebiyat eğitimi ile olan bağlantısı konusunda, edebiyat eğitiminde sanatın işlevinin tamamen fayda üzerine olduğunu belirtmiştir. Anlatım tarzlarının da bir sanat ürünü olduğunu açıklayan yazar, hedef okuyucu kitlesi için oluşturulan “duygulandırıcı anlatım”, “öğretici anlatım”, “bilimsel anlatım” ve “tartışmacı anlatım” tarzlarını başlıklar halinde açıklamıştır.

Yazar duygulandırıcı anlatımın genellikle şiirle gerçekleştirildiğini belirtmiştir. Duyguyu aktarmada en iyi yolun şiirden geçtiğini söyleyen yazar, Servet-i Fünun döneminde uygulanan mensur şiir türünü bu düşünceye örnek olarak göstermiştir. Ayrıca deneme ve söyleşi metin türlerinde de duyguların aktarımı söz konusu olduğunu söylemiştir. Yazar; Feyzi Halıcı’nın, Yakup Kadri Karaosmanoğlu’nun ve Zebercet Coşkun’nun yazmış olduğu farklı metin türlerine ait paragrafları duygulandırıcı anlatım yönünden incelemiştir. İncelemesinin sonunda duygulandırıcı anlatım unsurlarını maddeler halinde açıklamıştır.

Öğretici anlatım başlığında, öğretici anlatım ifadesiyle sanat amacı gütmeyen kişiler tarafından dilin kullanılması konusu ele alınmıştır. Cemiloğlu (2001:55), “Eğitici ve öğretici

eserlerde veya okuyuculara bilgi aktarma amacıyla yazılmış olan kitaplarda kullanılan anlatım tarzı “öğretici anlatım”dır.” demiştir. Yazar, öğretici anlatım tarzı konusunda iki farklı yazara ait paragrafı incelemiştir. İncelemesinin sonunda öğretici yazıların bilgi verme amacıyla yazılan tarafsız bir şekilde ele alınmış ve süslü ifadelerin yer almadığı anlatım tarzı olduğunu tespit etmiştir.

Bilimsel anlatım tarzında ise öğretici anlatım tarzı ile bilimsel anlatım tarzının farkı ortaya koyulmuştur. Öğretici anlatımda bilgi doğrudan konu olarak ele alınır ve ulaşılmış olan bilgiyi öğretebilmek için öğretici anlatım tarzına başvurulur. Bilimsel anlatımda ise bilimsel bir araştırma eserinde yer alan anlatım tarzı kullanılır. Bilimsel anlatım tarzında yazar konuyu işlerken oldukça temkinli bir anlayış içerisinde olur (Cemiloğlu, 2001). Yazar, bilimsel bir eserde yer alan söylemlerin bilgi ve belgelere dayanması gerektiğini söylemiştir. Bu yüzden bilimsel bir eser yazılırken kullanılan bilimsel anlatım tarzında yazarların temkinli ve ağırbaşlı bir tavır içinde olduğunu işlediği iki örnek ile açıklamıştır.

Cemiloğlu, anlatım tarzları bölümünde son olarak tartışmacı anlatım tarzını açıklamıştır. Tartışmacı anlatımı “Münazara, münakaşa, forum, bilgi şöleni, kongre gibi toplantı türleri, aslında doğrudan belirli bir konunun katılımcılar arasında birlikte değerlendirilmesine yönelik çalışma tarzlarıdır” şeklinde tanımlamıştır (Cemiloğlu, 2015:81). Yazar tartışmacı anlatımda iki anlayışın olduğunu söylemiştir: Bunlardan birincisi gerçeğin ortaya çıkartılması, ikincisi ise galip gelme anlayışıdır. Cemiloğlu, incelemiş olduğu altı örnek ile tartışmacı anlatım tarzını değerlendirmiştir. İncelediği örneklerden hareketle tartışmacı anlatımın başlığının sonunda tartıştırıcı yazıların özelliklerine yer vermiştir.

Dil Bilimi Açısından Türkçe Yazılı Anlatım ve Anlatım Teknikleri Öğretimi kitabının üçüncü bölümü “Anlatım Teknikleri” başlığını taşımaktadır. Cemiloğlu, bu başlıkta dil bilimi ile Türkçede yer alan anlatım kalıpları arasındaki ilişkiyi açıklamıştır. Yazar, “Türkçenin genel cümlecik yapısını gözden geçirerek çok kullanılan belirli kalıpları çalışma konusu

yapmak dil edinimini hızlandıracak ve bunun sonunda sağlam cümle becerisi gelişecektir” demiştir (Cemiloğlu, 2015:91). Yazar, öğrencilerde sağlam cümle becerisini geliştirmek adına Türkçede çok kullanılan bazı cümle yapılarını, bazı anlatım kalıplarını, cümleler ve paragraflar içerisine yerleştirilmiş haliyle görmek için başlıklar halinde konulara yer vermiştir.

Yazarın “Anlatım Teknikleri” bölümünde ele aldığı konular şöyledir:

-Ad Tamlamalarının Kullanılışı,

-Fiilden Türemiş Adların Kullanılışı,

-Sıfat-Fiillerin Kullanılışı,

-Zarf-Fiillerin Kullanılışı,

-Ekli Tamlayıcıları Olan Fiillerin Kullanımı

1. “-i” tamlayıcı fiiller,

2. “-e” tamlayıcı fiiller,

-Edatlar ve Kurdukları Cümlecikler,

-Sıralı Cümleler,

-Bağlaçlar,

-Çok Kullanılan Bağlaçlar

1. “ve” bağlacı

2. “ki” bağlacı

3. “de” bağlacı

-Çok Kullanılan Diğer Bağlaçlar

1. “hem... hem de...” Bağlacı,

2. “ne... ne... ne de” Bağlacı,

-Sözcük Tekrarı (Cemiloğlu, 2001).

Cemiloğlu, anlatım teknikleri bölümünde 29 farklı yazara ait metin örneklerine yer vermiştir. Kitabın giriş kısmında da belirttiği gibi farklı tarihî dönemlerden, farklı dünya görüşlerinden ve farklı anlatım tarzlarından yazarların eserlerinden yola çıkarak anlatım teknikleri konusu işlenmiştir. 50 paragraf örneği üzerinde işlenen başlıklar genel olarak değerlendirildiğinde, yazarın anlatım teknikleri başlığında işlemiş olduğu dil bilgisi konularıyla öğrencilerin cümle becerisini geliştirmeyi amaçladığı anlaşılmaktadır. Yukarıdaki anlatım teknikleri başlıkları soyut kavramlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Günümüzde de bu konuların kullanımı konusunda öğrenciler zorluklar yaşamaktadır. Cemiloğlu'nun maddeler halinde ele almış olduğu dil bilgisi konuları bu yönüyle öğrencilerin zorlandığı konulardır. Yazar, bu konuların önce tanımına yer vermiş ardından konuyu somutlaştırarak açıklamıştır. Konunun öğrenci tarafından keşfedilmesinin ardından örnek paragraflar ile de uygulamaya yönelik etkinlik çözümü yapmıştır. Cemiloğlu'nun anlatım tekniklerini ele alırken izlemiş olduğu yöntem budur. Kitabında işlemiş olduğu bu yöntem incelendiğinde, günümüzdeki yapılandırmacı yaklaşım ile benzer özellikler taşıdığı görülmektedir. Cemiloğlu, 2001 yılında uygulamış olduğu bu yöntemle aslında alanda büyük bir eksiklik olan “dil bilgisi öğretim yöntemleri” konusunu açıklığa kavuşturmuştur. Bu tez çalışmasında Cemiloğlu'nun eserlerinin güncelliği de vurgulanan bir konudur. Yazar kitaplarında yer alan bilgileri öğretim programlarına göre güncellemiştir. Dil bilgisi öğretim yöntemi olarak 2001 yılında yayımlanan anlatım teknikleri konusu, 2015 yılındaki baskıda da hiçbir değişikliğe uğramadan yayımlanmıştır. Sonuç olarak Cemiloğlu'nun bu bölümde belirlemiş olduğu dil bilgisi öğretim yöntemi, yeni öğretim programlarında yer alan dil bilgisi öğretimi felsefesini ve yaklaşımını oluşturmada yol gösterici olmuştur.

Dil Bilimi Açısından Türkçe Yazılı Anlatım ve Anlatım Teknikleri Öğretimi kitabının dördüncü bölümü “İşlevsel Yazılar” başlığını taşımaktadır. Cemiloğlu kitabının beşinci baskısında işlevsel yazılar bölümünü kitaba eklemiştir. Yazar, planlamadan, planlı

anlatımdan, paragraf yapısından, anlatım tekniklerinden ve yazı bütünlüğünden kopmadan işlevsel yazıları da yazılı anlatımın bir parçası olarak görmeyi ve örneklerden yola çıkan anlayışla işlevsel yazıları da beceri haline dönüştürmeyi hedeflemiştir.

İşlevsel yazılar bölümünün ilk başlığı “Dilde İşlev ve Estetik”tir. Cemiloğlu, ana dili edinme becerisinin süreklilik arz eden bir faaliyet olduğunu söylemiştir. İnsanlar ana dili edinme sürecinde hem her insanın kullanmış olduğu bir dil becerisini edinebilir hem de sanatçıların, edebiyatçıların kullanmış olduğu sanatlı bir dil becerisini edinebilir. Yazar, sıradan dil ile sanatlı dil kavramlarını dil öğretimi açısından değerlendirmiştir. Cemiloğlu, ele almış olduğu işlevsel dil ve sanatlı dil konularının dil öğretimi yönüyle farklı metin türü özellikleri taşıdığını açıklamıştır. Dil bilimi açısından dil edinme çalışmalarında önce gönderilen olma, ardından gönderen olma durumu vardır. Dil becerileri açısından bireyde önce dinleme ve okuma becerileri gelişmekte ardından konuşma ve yazma becerileri gelişmektedir. Yazar, günümüzde dil ile ilgili becerilerin daha çok sanatlı dil üzerinden öğrencilere kazandırılmaya çalışıldığını söylemiştir. Öğrenciler günlük hayatında işlevsel dili daha fazla kullandığı için bu durum başarılı şekilde sonuçlanmamaktadır. Cemiloğlu yazılı anlatım eğitiminde öğrencilere hem sanatlı dilin yer aldığı metinleri hem de işlevsel dilin yer aldığı metinlerin verilmesi gerektiğini açıklamıştır. Bu görüşünden hareketle Türkçe ve Türk Dili ve Edebiyatı öğretimi alanlarında yer verilmeyen işlevsel dil ve işlevsel metinler konusuna yazılı anlatım eğitimi yönüyle eserinde yer vermiştir.

Cemiloğlu, günümüzde yaygın olarak kullanılan işlevsel dil örneği taşıyan metin türlerini şu başlıklarda toplamıştır:

- a. Gazete ve televizyon haber metinleri
- b. Hava raporu
- c. Gazete ve dergi köşe yazıları
- d. Reklam ve ilan metinleri

- e. Ürün katalogları, kullanma kılavuzları
- f. Özgeçmişler
- g. Toplu yaşam alanı (site, yüzme havuzu, metro, feribot)
- h. e-mektup, resmi mektup, ticari mektup, okuyucu mektubu
- i. Yasa, tüzük, yönetmelik ve yönerge metinleri
- j, Ansiklopedi ve sözlük maddesi metinleri

Yazar, yukarıdaki listede yer alan metinlerin dil kullanma becerisi açısından farklı düzeyleri içerdiğini söylemiştir. Bu bölümde yazılı anlatımı geliştirme çalışmaları yaparken Cemiloğlu, işlevsel yazılarda hedef öğrenci düzeyinin belirlenmesinin gerekli olduğunu da vurgulamıştır. Öğrencinin düzeyine uygun işlevsel metin türünün kullanılması gerektiğini incelemiş olduğu örnek metin türleriyle açıklamıştır. Yazar, yukarıdaki listede yer alan işlevsel yazı türlerine ayrı başlıklar halinde kitabında yer vermiştir. Cemiloğlu, bu başlıklarda yer alan işlevsel yazı türlerinde, yazılı anlatımı geliştirme çalışması yaparken yöntem olarak öncelikle bu amaç için düzenlenmiş metinlerin çözümlemesini yapmıştır. İkinci aşama olarak işlenen metin türüne benzer özelliklerde metin oluşturma çalışması yapmıştır. Üçüncü aşamada ise metin oluşturma ve inceleme çalışmasının ardından başlıkta bahsedilen metin türünün özelliklerini açıklamış son olarak da okuyuculara uygulanabilecek yöntem önerilerinde bulunmuştur.

Dil Bilimi Açısından Türkçe Yazılı Anlatım ve Anlatım Teknikleri Öğretimi kitabının sonunda ekler bölümü yer almaktadır. Birinci baskıda farklı yazarlara ait 14 yazı örneği ve 8 paragraf örneği yer alırken altıncı baskıda 31 yazı örneği ve 25 paragraf örneği bulunmaktadır. Cemiloğlu ekler bölümünde yer alan yazı ve paragraf örneklerini seçerken kitapta yer alan yazılı anlatım özelliklerine uyumlu olmasına dikkat etmiştir. Ekler bölümünde yer alan yazı ve paragraf örnekleri, yazılı anlatım bölümlerinde öğrenilen özelliklerin üzerinde uygulanabilmesi için okuyuculara örnek olarak verilmiştir. Yazar ekler bölümünde

yer vermiş olduğu örneklerde yazılı anlatım uygulamalarına yönelik ipucu olması yönüyle bazı kelime ve kelime gruplarını kalın ya da yatay harflerle belirtmiştir.

Dil Bilimi Açısından Türkçe Yazılı Anlatım ve Anlatım Teknikleri Öğretimi kitabının baskıları arasındaki farklılıklara baktığımızda, kitabın 2004 yılında gerçekleşen ikinci baskısında ekler bölümünde yazı ve paragraf örneklerinin artırıldığı görülmektedir. Eserin 2009 yılında gerçekleşen üçüncü baskısını incelediğimizde paragrafın yapısını oluşturan unsurlara “Tema” başlığı eklenmiştir. Üçüncü baskının getirmiş olduğu en önemli yenilik “İşlevsel Yazılar” bölümünün kitaba eklenmesidir. Kitabın üçüncü baskısı ile dördüncü baskısı aynı yılda gerçeklemiştir. Bu baskılar arasında bir değişiklik yoktur. 2013 yılında gerçekleşen beşinci baskıda ise “İşlevsel Yazılar” bölümü genişletilmiştir. Yazar işlevsel yazılar bölümüne; “işlevsel metin olarak tutanaklar, işlevsel metin olarak dilekçeler ve işlevsel metin olarak özgeçmişler” başlıklarını eklemiştir. 2015 yılında gerçekleşen altıncı baskıda da “İşlevsel Yazılar” bölümü genişletilmiştir. Yazar, işlevsel yazılar bölümüne “köşe yazıları” ile “kullanma yönergeleri” başlıklarını eklemiştir.

Dil Bilimi Açısından Türkçe Yazılı Anlatım ve Anlatım Teknikleri Öğretimi kitabını genel olarak değerlendirdiğimizde, bu kitabın yazılı anlatım yönüyle uygulamaya yönelik ve yöntem belirleyici bir kitap olduğu görülmektedir. Yazarın konuları somutlaştırarak anlatması okuyucularda kavraması güç dil bilgisi ve yazılı anlatım konularını daha rahat bir şekilde anlamlandırmasını sağlamıştır. Kitabın yöntem bakımından ve ele aldığı metin türleri bakımından alanda yazılan ilk kitaplardan olduğunu söylemek mümkündür. Yazılı anlatım eğitimi konusunda 2001 yılında bu şekilde hazırlanmış başka bir eser mevcut değildir. Cemiloğlu, Türkçe ve Türk dili ve edebiyatı öğretimi alanında yazılı anlatım yöntem ve tekniklerine bakış açısı kazandırmış bir bilim adamıdır. Dil biliminin ve yazılı anlatımın felsefesine yer vererek bilimsel bir temel üzerinde yöntem ve teknik geliştirmiş olması, yazar ve eserinin öne çıkan bir diğer özelliğidir. Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu, yazılı anlatım eğitimi

konusunda eserlerini güncel tutmayı başarmış biridir. Yukarıda açıklamasını ve incelemesini yaptığımız eserin bölümleri incelendiğinde bu bilgiye ulaşmak mümkündür. Kitapta yer alan “İşlevsel yazılar” bölümünün beşinci baskıdan itibaren esere eklenmesi buna örnektir. Yazılı anlatım eğitimi alanındaki eksiklikleri giderme yönüyle de eklenmiş olan bu bölüm bir örnek teşkil etmektedir. Yazarın uygulamaya yönelik örneklerle yer vermesi ve bu örnekleri yöntem olarak okuyucularına keşfettirerek buldurması eserin ön plana çıkan diğer özelliklerinden biridir. Çalışmamıza konu olan *Dil Bilimi Açısından Türkçe Yazılı Anlatım ve Anlatım Teknikleri Öğretimi* kitabının örneklerden yola çıkarak metin türlerini ve özelliklerini okuyucularına keşfettirmesi yukarıdaki inceleme yazısında açıklanmıştır. Günümüzde öğretim programlarında yer alan “yapılandırmacı yaklaşım”ın felsefesi de bu yöndedir. 2001 yılında yazılı anlatım alanında yayımlanan ilk eserlerden biri olan bu çalışma felsefi yaklaşım olarak da yazılı anlatım eğitime yol gösterici olmuştur.

2. Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu’nun Türk Dili ve Edebiyatı ve Türkçe Öğretimi Alanındaki Makale ve Bildirilerinin İncelenmesi

Bu çalışmada, Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu’nun Türk dili ve edebiyatı ve Türkçe öğretimi alanında yazmış olduğu makale ve bildiriler, değinmiş olduğu konular yönüyle başlıklar halinde ele alınmıştır. Cemiloğlu’nun Türk dili ve edebiyatı ve Türkçe öğretimi alanında on beş makalesi ve on dört bildirisi bulunmaktadır. Makale ve bildirilerde yer alan konular, alandaki diğer çalışmalarla başlıklar halinde karşılaştırılmıştır.

Cemiloğlu, Türk dili ve edebiyatı dersi öğretim programının eğitim bilimleri ve alan bilgisinden oluştuğunu söylemiş, makalelerinde Türk dili ve edebiyatı dersinin içeriğini açıklamıştır. Yazar, hazırlanan öğretim programlarının bir felsefeye sahip olması gerektiğini vurgulamıştır. Dil ve edebiyat eğitiminin felsefesinin idealizm, realizm ve pragmatizm olduğunu anlatmıştır.

2.1. Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu'nun Türk Dili ve Edebiyatı Alanındaki Makalelerinin İncelenmesi

Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu'nun Türk dili ve edebiyatı alanında yazmış olduğu altı makalesi yer almaktadır. Bu çalışmada yazarın makalelerinde ele aldığı konular incelenmiştir.

İncelememize konu olan ilk başlık, Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu'nun “Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı”nı ele almış olduğu makaleleridir. Cemiloğlu öğretim programlarını; programda bütünlük anlayışı, değerler eğitimi ve öğretim programcılığı yönüyle incelemiştir.

Cemiloğlu'nun “Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı”nı konu alan ilk çalışması “Türk Dili ve Edebiyatı Öğretiminde Bütüncül Yaklaşım ” makalesidir. Cemiloğlu 1992 programını incelediği “Türk Dili ve Edebiyatı Öğretiminde Bütüncül Yaklaşım ” makalesinde, 1992 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı çerçevesinde Türk dili ve edebiyatı öğretiminin mevcut sorunlarını anlatmıştır. 1992 yılında hazırlanan Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı'na göre okutulan Türk Dili ve edebiyatı derslerinin ders programı, ders kitabı, okuma metinleri, derste uygulanacak yöntemler, dersin hedefleri ve öğretmen yetiştirme gibi çok önemli boyutlarda çözülmesi gereken birçok sorunu olduğunu belirtmiştir (Cemiloğlu, 2005:408). Yazar, hazırlanan program yönüyle oluşan bu sorunların Millî Eğitim Bakanlığını, lise öğretmenlerini ve fen-edebiyat fakülteleriyle eğitim fakültelerini kapsadığını söylemiştir (Cemiloğlu, 2005).

Cemiloğlu, “Türk Dili ve Edebiyatı Dersinde Değerler Eğitimi ”adlı makalesinde ise eğitimin temel hedefinin öğrenciye değerler öğretimini kazandırmak ve öğrencinin bu değerleri hayatına yansıtmasını sağlamak olduğunu söylemiştir. Ortaöğretimde yer alan Türk dili ve edebiyatı dersinin hedefi de öğrencilerde edebiyat sanatından estetik haz duyma becerisinin gelişmesini sağlamaktır.

Cemiloğlu, Türk dili ve edebiyatı ders kitaplarında bu değerlerin yer aldığı okuma metinlerinin olması gerektiğini vurgulamıştır. Cemiloğlu, hazırlanan programlarda yer alan değerlerin öğrencilere kazandırılmasında olaya dayalı metin türlerinin önemini açıklamıştır. Yazar, ortaöğretim çağında olan bireylerin yaş gruplarına uygun değer eğitimi yapılması gerektiğini anlatmıştır. Ergenlik döneminde olan lise öğrencilerine değer eğitimi verebilmenin en önemli unsuru ders kitaplarıdır. Cemiloğlu, ders kitaplarında yer alan metin türlerinin değer eğitimindeki önemini açıklamıştır. Yazar, ders kitaplarında olaya dayalı metin türlerine yer verilmesi gerektiğini söylemiştir.

Cemiloğlu, “2017 Tarihli Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Öğretim Programına Eleştirel Yaklaşım ” makalesinde, 2017 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı’nın metin türlerine olan yaklaşımını eleştirmiştir. Cemiloğlu, 2017 yılında hazırlanan programın ders kitaplarında yer alan metin türlerini “olaya dayalı eserler, düşünceye dayalı eserler ve duyguya dayalı eserler” şeklinde ele alması gerektiğini belirtmiştir. Cemiloğlu, Türk dili ve edebiyatı dersinde ve bu dersin okuma metinlerinde yer alan değerleri öğrencilere öğretirken metne uygun öğretim yöntem ve tekniklerin kullanılması gerektiğini vurgulamıştır. Yazar, değerler eğitimi olarak nitelendirdiğimiz “ahlak eğitimi” konusunu da 2017 yılında yayımlanan Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı çerçevesinde ele almıştır. 2017 programında yer alan “Öğrencilere Kazandırılması Hedeflenen Değerler” bölümünde yer alan “adalet, dostluk, dürüstlük, özdenetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik” değerlerini çalışmasında incelemiştir. Yazar, 2017 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı’nın gerçekleştirdiği en önemli işlemin Türk dili ve edebiyatını tek ders olarak düzenleme hareketi olduğunu belirtmiştir. Cemiloğlu, 2017 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı’nda hem dünya edebiyatından hem de Türk edebiyatından metinlerin yer almasını da olumlu bulmuştur. Yazar, aynı programdaki yaklaşım eksikliklerini de çalışmalarında belirtmiştir. Hazırlanan programın yeterlilikler, beceriler, davranışlar ve kazanımlar yönüyle

net bir ayrıma yer vermemesi eleştirdiği bir diğer husustur. Adı geçen programın ölçme ve değerlendirme konusundaki eksikliklerinin olması ve bilimsel bir altyapıya sahip olmaması yazarın diğer eleştirileridir. Cemiloğlu, programa getirdiği eleştirilerle hazırlanan bu yeni programın Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerine yardımcı olamayacağını söylemiştir. Değerler eğitimi ile metin türleri arasındaki ilişkiyi incelemesi yönüyle de Cemiloğlu'nun eserleri alana farklı bir bakış açısı getirmiştir.

Cemiloğlu “Eğitim Bilimi Açısından Örtük Program ve Halk Anlatılarının Örtük Program Bağlamında Değerlendirilmesi” makalesinde okullarda uygulanan öğretim programlarının dışında öğrenciyi etkileyen saklı program ya da örtük program olarak adlandırılan birçok unsurun olduğunu belirtmiştir. Öğrenciler tarafından bilinçsizce öğrenilen bu örtük programın eğitimdeki önemi bu çalışmada ele alınmıştır. Cemiloğlu, aynı zamanda Halk edebiyatında eserler vermiş olan bir bilim adamı olduğu için örtük program konusunu halk anlatılarıyla birlikte değerlendirerek disiplinler arası bir yaklaşım sergilemiştir.

Cemiloğlu'nun Türk dili ve edebiyatı alanında yazmış olduğu makalelerde, bu alana hizmet etmiş önemli bir şahsiyet olan “İsmail Gaspıralı”nın eğitim yönünü ele alan iki çalışması bulunmaktadır. Bu çalışmalarda Gaspıralı'nın eğitim-öğretim faaliyetleri açıklanmıştır. Cemiloğlu, Gaspıralı'nın çağın ötesinde bir eğitimci ve çok boyutlu bir insan olduğunu yazılarında belirtmiştir.

Cemiloğlu'nun Türk dili ve edebiyatı alanında yazmış olduğu makaleleri incelendiğinde “Üniversitelerde Okutulan Türk Dili Dersi İle İlgili Tespitler, Değerlendirmeler ve Öneriler” çalışması diğer çalışmalardan konu olarak ayrılmaktadır. Yazar bu çalışmasında üniversitelerde okutulan “Türk Dili” dersinin çerçeve programını, hedefini, içeriğini ve kaynaklarını incelemiştir. Yazar, “Türk Dili” dersini yöntem yönüyle de ele almıştır. Cemiloğlu, incelemelerinin sonunda Türk dili dersinin çerçeve programının

yeniden düzenlenmesi gerektiğini söylemiştir. Türk dili dersinde yöntem yönüyle de düzenlemelerin yapılması gerektiğini vurgulamıştır.

2.2. Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu’nun Türk Dili ve Edebiyatı Alanındaki Bildirilerinin İncelenmesi

Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu’nun Türk dili ve edebiyatı alanında yazmış olduğu altı bildirisi yer almaktadır. Bu çalışmada yazarın bildirilerinde ele aldığı konular incelenmiştir.

Cemiloğlu, Türk dili ve edebiyatı öğretimi konusunda yazdığı makalelerinde yer alan öğretim programları konusuna bildirilerinde de yer vermiştir. Yazar; programda bütünlük anlayışı, değerler eğitimi ve öğretim programcılığı konularını bildiri çalışmalarında açıklamıştır.

Cemiloğlu; “Dil ve Edebiyat Öğretimi ile Değerler Eğitimi Açısından Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Öğretim Programı”, “Liselerin Türk Dili ve Edebiyatı Derslerinin Yüksek Öğretime Hazırlamadaki İşlevi ve Öğrenci Açısından İşlevselliği”, “Öğretim Programcılığı Açısından Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Öğretim Programı ve Programın Bütünlüğünü Şekillendiren Temel Dinamikler” ve “Dil ve Edebiyat Öğretiminde Gelenek mi, Çağdaş Yöntemler mi?” bildirilerinde yukarıda bahsedilen konulara değinmiştir.

Yazar, bildirilerinde öğretim programını oluşturan birçok bileşenin olduğunu açıklamıştır. Bu bileşenleri; psikoloji ve sosyoloji, felsefe, istatistik ve Türk dili ve Türk edebiyatı olarak maddeler halinde açıklamıştır (Cemiloğlu, 2020). Ayrıca bir dersin öğretim programını oluşturan bileşenleri de alan bilgisi ve eğitim bilimleri bilgisi olarak iki başlıkta incelemiştir (Cemiloğlu, 2019). Cemiloğlu öğretim programlarını ele aldığı çalışmalarında 2005, 2017 ve 2018 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programları’nın olumlu ve olumsuz yönlerini genel olarak eleştirmiştir. Yazar programlara getirmiş olduğu eleştirilerde dil ve edebiyat eğitiminin felsefesine göre bilimsel bir temele sahip olması gerektiğini vurgulamıştır. Türk dili öğretimi, usta-çırak ilişkisine dayanan bir öğretim yaklaşımını yüzyıllardır

kullanmaktadır. Cemiloğlu, kendi dilimizde ve kültürümüzde yer alan bu yaklaşımı görmek yerine yabancı ülkelerden aldığımız yapılandırmacı yaklaşımın yeni bir kavram gibi algılanmasını eleştirmiştir. Yeni öğretim programlarında bahsedilen bu çağdaş yaklaşım aslında Türk dilinin geçmişinde mevcuttur. Yazar, yaklaşım konusunun ardından programda işlenen değerler eğitimi de eleştirmiştir. Değerler eğitimi konusunun kitaplarda yer alan okuma metinleriyle öğrencilere kazandırılması gerektiğini vurgulamıştır. Ayrıca ders kitaplarında yer alan, okuma metinlerinde yer verilen deyim, söz grubu ve anlatım kalıplarının zenginleştirilmesinin gerektiğini belirtmiştir. Cemiloğlu, okuma metnlerinin deyim, söz grubu ve anlatım kalıpları yönüyle zenginleştirilmesinin yapılabilmesi için ders kitaplarında yer alan okuma metnlerinin düzenlenmesi gerektiğini vurgulamıştır. Burada yazarın üzerinde durduğu bir diğer nokta, hazırlanan öğretim programlarının ders kitabı metinlerini “olaya dayalı eserler”, “duyguya dayalı eserler” ve “düşünceye dayalı eserler” olarak sınıflandırması konusudur. Cemiloğlu, hazırlanan yeni öğretim programlarının bu sınıflamayı yapmamış olmasını değerler eğitimi bakış açısıyla eleştirmiştir. Ayrıca yazar, değerler eğitimi konusunda bilimsel bir temelin olması gerektiğini söylemiş ve bu bilimsel temelin üzerine edebiyat sanatının özellikleriyle inşa edilen bir öğretim programıyla öğrenciye fayda sağlanacağını vurgulamıştır.

Cemiloğlu’nun Türk dili ve edebiyatı öğretimi alanında yazmış olduğu bildirilerinde ele aldığı bir diğer konu da dilin kültürle olan ilişkisidir. Cemiloğlu “Türk Dünyası Ortak Kültür Değerleri ve Ortak Eğitimde Destanlarımızın Yeri” bildirisinde, dil ve kültürün bir bütün olarak ele alınması gerektiği görüşü açıklanmıştır. Cemiloğlu, destan metin türünü dil ve kültür yönüyle incelediği bu yazısında, destanların Türk dünyasının ortak kültüründen söz eden önemli bir metin türü olduğu açıklanmıştır. Türk devletlerinin eğitim-öğretim faaliyetlerinde Türk destanlarına önem vermesi gerektiğini vurgulamıştır.

2.3. Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu'nun Türkçe Öğretimi Alanındaki Makalelerinin İncelenmesi

Cemiloğlu, Türkçe Öğretimi alanında ulaşabildiğimiz sekiz makalesi bulunmaktadır. Bu makalelerde yer alan konular başlıklar halinde açıklanmıştır.

Makalelerde ele alınan konular şöyledir:

Cemiloğlu, çalışmalarında Türkçenin dünya dilleri arasındaki yerinden ve dilin kültürle olan ilişkisinden söz etmiştir. Yazar, Türkçenin üç bin yıllık geçmişe sahip bir dil olduğunu ve en eski yazılı belgelerin Türkçeye ait olduğunu açıklamıştır. Geçmiş birikimi bu denli kuvvetli olan bir dilin kültürle olan ilişkisi Cemiloğlu'nun önemle üzerinde durduğu bir konudur. Cemiloğlu, Türk dilinin aynı zamanda Türk kültürünün taşıyıcısı olduğunu belirtmiştir. Yazar, Türk kültürünü yetişen yeni nesillere aktarabilme yolunun dili doğru ve etkin kullanan bireylerden geçtiğini söylemiştir (Cemiloğlu, 2001, 2002, 2011). Türk kültürünü yaşamayan bireylerin Türk dilini başarılı kullanmasının mümkün olmadığını açıklamıştır. Türk kültürünün getirmiş olduğu değerlerin yaşatılması sayesinde bireylerde dil bilincinin oluşacağına vurgu yapmıştır. Türk kültürünü modern bir şekilde yaşatma yönüyle Barış Manço örneği çalışmalarda açıklanmıştır.

Cemiloğlu çalışmalarında felsefe ile dil ve edebiyat eğitimi konusunu ele almıştır. Türkçe dersinin de bir felsefesi olduğunu belirten yazar, bu felsefeyi oluşturan dört unsuru açıklamıştır. Bunlar:

“1. Varlığın ve bilginin bizzat kendisinden çok bunları ilişkilendirme, düzenleme ve kullanıma sunma

2. Kültürün taşıyıcısı olan dili keşfetme, onu kazanma ve giderek zenginleşen bir çizgide onu araç olarak kullanabilme

3. Değerler sistemi oluşturma ve davranışları oluşturan bu ahlaki değerlere göre şekillendirme,

4. Edebiyat sanatı aracılığıyla estetik haz ve estetik beğeni oluşturma” (Cemiloğlu, 2011:126-127).

Cemiloğlu, belirlemiş olduğu bu dört ilkeyi alanlar ve kavramlar açısından yaptığı çalışmalarda açıklamıştır.

Yazarın çalışmalarında işlenmiş bir diğer konu dil sorunlarıdır. Cemiloğlu dil sorunlarına değinirken yabancı dille eğitimin üzerinde durmuştur. Cemiloğlu, yabancı dil öğrenmek ile yabancı dil aracılığı ile eğitim görmenin farklı olduğunu söylemiştir. Dilin kültürün taşıyıcısı olduğunu vurgulayan yazar, yabancı dil ile eğitim görmenin bireylerdeki dil sorunlarını artıracığına vurgu yapmıştır. Bu duruma örnek olarak İngilizce öğrenme ile İngilizce fizik okuma durumunu örneklemiştir. Yazar, dilimize yabancı dillerden giren sözcüklerle ilgili Türk Dil Kurumunun çalışma yaptığını fakat bu çalışmaların da toplum tarafından taraftar bulamadığını söylemiştir. Cemiloğlu, batıdan alınan kültürün ve bu kültür sonucunda dilimize yerleşen kelimelerin de dil sorunlarımızı artırdığına dikkat çekmiştir. Bu durumlardan hareketle, dil bilinci oluşmuş bir toplumun nasıl olması gerektiğini çalışmalarında açıklamıştır.

Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu, Türkçe öğretimi ile ilgili yapmış olduğu çalışmalarda üzerinde durduğu bir diğer konu da dilde bütünlük anlayışıdır. Dilin kelimelerden oluşan bir dizi gibi görünmesine rağmen aslında dilin oluşumunu sağlayan unsurun cümle olduğunu belirtmiştir. Dilde ulaşılacak istenen başarının ancak dildeki bütünlük anlayışı ile mümkün olduğunu vurgulamıştır (Cemiloğlu, 2001, 2011).

Cemiloğlu, Türkçe öğretimi alanındaki makalelerinde hazırlanan Türkçe öğretim programlarını ve bu programlara ait unsurları değerlendirmiştir. Cemiloğlu, Türkçenin öğretiminde kullanılacak yöntem ve teknikleri yabancı dillerin öğretim yöntem ve tekniklerinden yola çıkarak oluşturulmasını eleştirmiştir. Cemiloğlu’na göre Türkçenin kendi sistemi ve mantığıyla oluşturulmuş bir yöntem ve tekniğin oluşturulması gerekir (Cemiloğlu,

2001,2002). 2005 Türkçe Öğretim Programı'nın kazanımlarını değerlendiren yazar, programda yer alan kazanımları “kişilik kazanımları”, “toplumsal kazanımlar ve ulusal kazanımlar” ve “evrensel kazanımlar” olarak sınıflamıştır (Cemiloğlu, 2011). Çalışmalarda kişilik ile ilgili kazanımların değerler eğitimiyle olan bağlantısı ele alınmıştır. Cemiloğlu, değerler eğitiminin okuma metinleri üzerinden kazandırılabilmesine dikkat çekmiştir. Türkçe öğretim programlarına göre hazırlanan okuma metinlerinin öğrencilere kazandırmak istenen değerle olan ilişkisi açıklanmıştır. Erol Ogur ile birlikte kaleme aldığı okuma metinlerinden ve okuma işleminden söz eden bir diğer makalede de okuma metinleri üzerinde uygulanacak okuma stratejileri ele alınmıştır. Üst düzey okuma becerisine ulaşmanın yolu bilişsel zihin işlemlerinin üst-biliş tarafından kontrol altına alınmasıyla gerçekleştiği açıklanmıştır. Bu çalışmada okuma işlemlerinin olumlu sonuçlar oluşturabilmesi için yapılan çalışmaların ve uygulanan okuma tekniklerinin bilimsel bir temele sahip olması gerektiği vurgulanmıştır. (Cemiloğlu & Ogur, 2016).

Cemiloğlu 1992 yılında çocuk şiirlerini konu edinen “Türkçe Öğretimi ve Çocuk Şiiri” makalesini yazmıştır. Yazar bu makalede metin türlerinden olan şiir türünün özelliklerini açıklamıştır. Çalışmanın devamında ise Behçet Necatigil'in “Mavi Işık” şiirinin tahlilini yapmıştır. Çalışmanın yapıldığı dönemde çocuk şiiri tahlili alanda az örneği olan bir çalışma şeklindedir. Cemiloğlu'nun makalelerinde ayrı bir başlık olarak ele aldığımız bu çalışmanın önemi de budur. Ayrıca 1997 yılında yazmış olduğu makalede “Türkçe öğretimi alanında kullanılan öğretim terimlerinin kapsamı ve çeşitliliği” konusunu işlemiştir. Bu konuda yaşanan karışıklığı ele alan bu çalışma Türkçe öğretimi alanında yazılmış ilk çalışmalardandır. Cemiloğlu Türkçe öğretimi alanındaki terim kargaşasına çözüm önerisi getirmek amaçlı bu yazıyı kaleme almıştır.

Cemiloğlu, eğitim fakültelerinde 1998 yılında uygulanan yeniden yapılanma programı yönünden Türkçe eğitim programını ve Uludağ Üniversitesini ele alan bir makale yazmıştır.

Cemiloğlu, Uludağ Üniversitesinde yöneticilik yaptığı dönemde ele almış olduğu bu makalesinde, yeniden yapılanma programına eleştirilerde bulunmuştur. Getirmiş olduğu eleştirilerden yola çıkarak Uludağ Üniversitesi Türkçe Eğitimi Bölümünde uygulamak üzere yeni bir program hazırlamıştır.

2.4. Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu'nun Türkçe Öğretimi Alanındaki Bildirilerinin İncelenmesi

Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu'nun Türkçe öğretimi alanında yazmış olduğu iki bildirisi bulunmaktadır. Birinci bildirisinin başlığı “İlköğretim Okullarının Türkçe Derslerinde Sözcük Öğretimi ve Türkçe Kitaplarındaki Söz Değerleri Üzerine Bir İnceleme”dir. Cemiloğlu, ilköğretimin belirli bir sınıfında okutulabilecek ne kadar çok sayıda Türkçe ders kitabı varsa o kadar çok sayıda da “öğrenciye kazandırılacak sözcükler” in olduğunu söylemiştir. (Cemiloğlu, 1994:209). Yazar, Türkçe ders kitaplarında öğrenciye kazandırılmak istenen yeni söz değerlerinin yayınlanan ders kitaplarında ortak olup olmadığını belirlemek için yaygın olarak kullanılan üç farklı Türkçe kitabını incelemiştir. İncelenen bu üç kitap; edebiyat türleri açısından, yazarlar açısından ve öğrenciye yabancı veya yeni sözcükler ve deyimler kazandırma açısından incelenmiştir. Cemiloğlu kitaplarda yer alan bu unsurların dilde birliğin oluşması için birbirine yakın olması gerektiğini vurgulamıştır.

Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu'nun Türkçe öğretimi alanında yazmış olduğu bildirilerde ele almış olduğu ikinci konu “Türkçe-Kompozisyon Öğretimi”dir. Cemiloğlu, Türkçe öğretiminde öğrencinin okuduğunu ve dinlediğini anlamasının önemli olduğunu fakat okuduğunu ve dinlediğini anlaması kadar anladığını karşı tarafa aktarmasının da gerekliliğini vurgulamıştır (Cemiloğlu,1997). Cemiloğlu bu çalışmasında Türkçe öğretmenlerinin ders içi faaliyetlerinde ne tür anlama ve anlatma tekniklerini kullanırsa öğrencilerin dil becerilerini zenginleştirip geliştirebilir, sorusuna cevap aramıştır. Cemiloğlu, 1997 yılında Türkçe

öğretimi alanında yöntem ve teknikten söz eden bir çalışmayı ele almıştır. Bu çalışmada, yedi maddede öğretmenlerin uygulayabileceği yöntem ve teknikler açıklanmıştır.

Cemiloğlu, Dede Korkut Hikâyeleri'nin çocuk edebiyatındaki öneminden bahseden bir bildiri yazmıştır. Bu bildiride Dede Korkut Hikâyelerinin anlatım özellikleri incelemiştir. Ayrıca Dede Korkut Hikâyelerinde bahsedilen folklorik malzemelerin de üzerinde durulmuştur. Cemiloğlu, Dede Korkut Hikâyeleri'nin çocuk edebiyatı için kültürel değerleri barındıran önemli bir örnek olduğunu söylemiştir. Türk kültürünün geçmiş birikimlerini günümüzdeki eğitim-öğretim konularına yansıtmanın çocuk edebiyatı açısından ne denli önemli olduğu Dede Korkut Hikâyeleri üzerinden anlatılmıştır.

V. Bölüm

Tartışma ve Öneriler

1. Tartışma

Bu çalışma, Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu'nun Türkçe ve Türk dili ve edebiyatı öğretimi alanlarında yazmış olduğu eserlerini inceleyen ve yazarın hayatını konu alan biyografik bir çalışmadır. Yılmaz (2014)'ın yazmış olduğu *Prof. Dr. Cahit Kavcar'ın Hayatı, Eserleri, Edebiyat ve Türkçe Eğitime Katkıları* ve Dinçer (2007)'in yazdığı *Kazım Nami Duru Hayatı, Eserleri ve Türkçe Öğretimine Katkıları* çalışmaları Türkçe eğitimi alanında yazılmış olan biyografik çalışma örnekleridir. Türk dili ve edebiyatı alanında da yazılmış biyografik çalışma örnekleri mevcuttur. Bunlar: Çolak (2014)'ın yazmış olduğu *Yetik Ozan, Hayatı ve Şiirlerinin Tematik İncelemesi*, Şimşek (1999)'in yazdığı *Fazıl Hüsnü Dağlarca Hayatı ve Şiiri* ve Eliuz (1996)'un yazdığı *İbrahim Alaettin Gövsa Hayatı, Şiirleri* adlı çalışmalardır.

Bu çalışmada, ülkemizde henüz belirli bir çalışmaya konu olmamış, eserleri ve Türkçe eğitimine getirdiği yenilikleri incelenmemiş bilim insanlarından biri olan Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu ele alınmıştır. Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu incelenirken yazarın hayatı, eserleri, Türkçe ve Türk dili ve edebiyatı öğretimine getirdiği katkıları araştırılmıştır.

Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu, Türkçe ve Türk dili ve edebiyatı öğretimi alanında ortaya koyduğu eserleriyle bu alanlara öncülük etmiş, bu alanlarda yerini almış bilim adamlarından biridir. 16 sene Millî Eğitim Bakanlığına bağlı kurumlarda öğretmenlik yapan Cemiloğlu, 28 yıllık akademik kariyerinde ise öğretmenlik ve yöneticilik görevlerinde bulunmuştur. Cemiloğlu, akademisyenlik hayatı boyunca çeşitli kitap, makale ve bildiriler yazmıştır. Üretmiş olduğu bu eserlerde üç alan üzerinde durmuştur. Bu alanlar; halk edebiyatı, Türkçe öğretimi ve Türk dili ve edebiyatı öğretimidir. Bu çalışmanın sınırları doğrultusunda Cemiloğlu'nun Türkçe öğretimi ve Türk dili ve edebiyatı öğretimi ile ilişkisi ele alınmıştır.

Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu'nun Türkçe öğretimi ve Türk dili ve edebiyatı öğretimi alanlarında yazmış olduğu 3 kitabı, 15 makalesi ve 14 bildirisi bulunmaktadır. Bu eserlerde Cemiloğlu'nun Türkçe öğretimi ve Türk dili ve edebiyatı öğretimi alanlarıyla ilgili görüş, düşünce ve uygulama örnekleri yer almaktadır.

Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu; Türkçe ve Türk dili ve edebiyatı öğretimi alanlarında ortaya koyduğu eserlerle alandaki eksiklikleri tamamlamış ve bu alanlara yöntem yönüyle farklı bir bakış açısı kazandırmıştır. Cemiloğlu'nun eserlerinde yer alan belirgin özellikler vardır. Yazar, teorik bilgiden ziyade uygulamaya yönelik ürünler ortaya koymayı tercih etmiştir. Cemiloğlu'nun yazmış olduğu eserler incelendiğinde, Türkçe öğretimi ve Türk dili ve edebiyatı öğretimi alanlarıyla ilgilenen kişilerin ihtiyaçlarına cevap verdiği görülmüştür. Cemiloğlu'nun eserlerinde yer alan bir diğer belirgin özellik millî dil ve millî kültür anlayışıdır. Yazar, yazmış olduğu eserlerde dilin kültür ile olan ilişkisini, toplumun dil ve kültür ile olan ilişkisini bütün detaylarıyla açıklamıştır. Cemiloğlu, Türkçe öğretimi ve Türk dili ve edebiyatı öğretimi alanlarında yöntem ve teknik konusunu dil ve kültür çerçevesinde ele almayı başarmış bir bilim insanıdır. Türk kültürünün ve Türk eğitim sisteminin geçmişinde yer alan değerlerin modern eğitim anlayışıyla nasıl bütünleştirileceği Cemiloğlu'nun eserlerinde ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır.

Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu'nun eserlerinde görülen diğer bir özellik ise bilimsel bir temele dayanan ürünler ortaya koymuş olmasıdır. Yazarın, Türkçe öğretimi ve Türk dili ve edebiyatı öğretimi alanlarında yazmış olduğu eserler, her zaman bir felsefeye ve bilimsel bir temele dayanır. Cemiloğlu, bilimsel bir temele sahip olmayan çalışmaların alana getireceği herhangi bir katkının da olmayacağını vurgulamıştır. Yazarın eserleri incelendiğinde; yazmış olduğu bütün kitapların giriş kısmında dilin öneminden ve dilin bilimsel bir temeli olduğundan söz ettiği görülmüştür. Bahsetmiş olduğu bilimsel temelin üzerine de eserini yazdığı anlaşılmıştır.

Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu, teorik bilgiden ziyade somut ve uygulanabilir çalışmalara önem vermiştir. Cemiloğlu'nun kitapları, makaleleri ve bildirileri incelenmiş, her eserinde somutlaştırma örneklerinin yer aldığı görülmüştür. Bu durum, Cemiloğlu'nun alana getirmiş olduğu önemli bir bakış açısıdır. Cemiloğlu, 2000'li yılların başından itibaren Türkçe öğretimi ve Türk dili ve edebiyatı öğretimi alanlarında eserler vermiş bir bilim adamıdır. 2000'li yılların başı düşünüldüğünde Türkçe öğretimi ve Türk dili ve edebiyatı öğretimi alanlarında yazılmış olan eser sayısı yok denecek kadar azdır. Cemiloğlu kendi ifadesiyle “Bir madencinin emekleriyle madene ulaşması gibi” bu alanlardaki bilgi ve tecrübelerle ulaşmıştır. Cemiloğlu, tecrübeleriyle ulaşmış olduğu bilgi ve birikimleri, anlaşılabilir bir dil kullanılarak pratik yarar bakış açısıyla eserlerinde işlemiştir.

Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu, eğitimin temel hedefine uygun çalışma disiplini yürütmüştür. Eğitim bir yönüyle bireyde nitelikli davranış değişikliği oluşturma sürecidir. Bu davranış değişikliği Türkçe öğretimi ve Türk dili ve edebiyatı öğretimi alanlarında, değerler eğitimi ile gerçekleşmektedir. Cemiloğlu yazmış olduğu eserleriyle öğretmenlerin ve bu öğretmenlerin ulaşmış olduğu öğrencilerin olumlu davranış değişikliği göstermesini hedeflemiştir. Bu hedefini “Türkçeyi sevdirmeyi amaç edinen öğretmenler yetiştirmek” sözleriyle okuyucularına açıklamıştır. Türkçeyi sevdirmenin yolunun değerler eğitimi ile mümkün olacağını söyleyen yazar, değerler eğitimi konusunu Türk gencinin geçmişini, bugününü ve yarınını şekillendiren en önemli unsur olarak belirtmiştir. Cemiloğlu bu denli önemli olan bir konuyu hem metin türleri açısından hem içerik açısından eserlerinde işlemiştir. Çünkü Cemiloğlu'nun eserlerindeki asıl hedef; geçmişini bilen, bugününü anlayan, geleceğini şekillendiren bir nesil yetiştirmektir. Cemiloğlu, geçmişini bilmenin, bugünü anlamının ve geleceği şekillendirmenin ancak Türk dilini korumak ve yaşatmakla mümkün olduğunu çalışmalarında vurgulamıştır.

Araştırmanın ilk sorusu, Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu'nun Türkçe eğitimi alanındaki yeri ve öneminin ne olduğu ve Türkçe eğitimi alanına getirdiği yeniliklerin ne olduğudur. Cemiloğlu, Türkçe eğitimi alanında hem ilk eser veren kişilerden biri olması yönüyle hem de Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği bölümünü kurması yönüyle bu alanda yenilikler yapmış bir bilim adamıdır. Ülkemizde 1993 yılında eğitim-öğretim hayatına başlayan Türkçe Öğretmenliği Anabilim Dalı hem kaynak yönüyle hem de yöntem yönüyle eksiklerin olduğu bir dönemden bu günlere gelmiştir. Cemiloğlu, 1995 yılında yazdığı *İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi* eseriyle Türkçe eğitimi alanında yaşanan kaynak eksikliği sorununa çözüm getirmiştir. Yazar bu çalışmasında dili ve dilin edebiyat ve eğitimle olan ilişkisini açıklamıştır. Cemiloğlu, türler açısından Türkçe öğretimi konusunu eserlerinde ele almıştır. Türkçe öğretiminin türler açısından ele alınması alana getirmiş olduğu bir diğer yeniliktir. Türkçe öğretimini öğretim yöntemleri yönüyle incelemesi ve uygulamaya yönelik yöntem örneklerine yer vermesi de Cemiloğlu'nun Türkçe eğitimindeki önemini ortaya koymuştur. Cemiloğlu, Türkçe eğitimi alanındaki eserlerinde Türkçe Öğretim Programları'na göre eserlerinin içeriğini güncellemeyi başarmış bir bilim insanıdır. 1995 yılında yazılan *İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi* kitabı 2015 yılına kadar altı baskı yapmıştır. Bu baskı değişikliklerindeki en önemli etken Türkçe Öğretim Programları'nın içerik değişikliğine gitmesidir. Cemiloğlu, Türkçe eğitimi alanında yazmış olduğu eserleri bu değişikliklere göre güncellemiştir.

Sonuç olarak Cemiloğlu'nun Türkçe eğitimi alanındaki çalışmaları; sınıf öğretmenlerine, Türkçe öğretmenlerine ve üniversitelerin sınıf öğretmenliği ve Türkçe öğretmenliği bölümünde okuyan öğrencilere ve bu alanda çalışma yapan öğretim elemanlarına yarar sağlamıştır.

Araştırmanın ikinci sorusu, Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu'nun Türk dili ve edebiyatı eğitimi alanındaki yeri ve öneminin ne olduğudur. Cemiloğlu, Türk dili ve edebiyatı eğitimi

alanında yazmış olduğu kitap ve makalelerini “Türk Dili ve Edebiyatı Öğretiminde Yöntem” ve “Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programları” bakış açısıyla ele almıştır. Cemiloğlu, öğretim programlarının getirmiş olduğu güncelliği yakalayan ve Türk dili ve edebiyatı alanının ihtiyaçlarına en iyi şekilde cevap veren eserler ortaya koymuştur. Cemiloğlu, Türk dili ve edebiyatı öğretimi alanına nasıl yaklaşılması gerektiğini belirtmesi ve bu alanın felsefesini oluşturan unsurların neler olduğuna yer vermesi yönüyle önemli bir bilim adamıdır. Cemiloğlu, Türk dili ve edebiyatı öğretiminde edebiyat tarihine dayalı ders işleme süreci yerine metin merkezli ders işleme sürecini vurgulamıştır. Bu yönüyle de alana farklı bakış açısı getiren eserler ortaya koymuştur. İşlevsellik ve özgünlük yönüyle Türk dili ve edebiyatı eğitimi alanında Cemiloğlu’nun önemi bu çalışmada örneklerle ortaya koyulmuştur.

Araştırmamızın üçüncü sorusu, Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu’nun dil bilimi ve yazılı anlatım alanlarındaki yeri ve öneminin ne olduğudur. Cemiloğlu, yazmış olduğu üç kitabında da dil bilimi alanındaki bilgilere yer vermiştir. Çünkü yazar, dil ile ilgili yapılan her çalışmanın bilimsel bir temele sahip olması gerektiğini vurgulamıştır. Cemiloğlu’nun çalışmalarında dil, felsefeyle birlikte ele alınmış böylece bilimsel bir temel oluşturulmuştur. Yazarın 2001 yılında yazmış olduğu *Dil Bilimi Açısından Türkçe Yazılı Anlatım ve Anlatım Teknikleri Öğretimi* bu alanda yazılmış ilk eserdir. Cemiloğlu yazılı anlatım becerisini teorik bilgiler çerçevesinde değil uygulamaya yönelik yöntem ve etkinlikler üzerinden ele alan ilk bilim adamıdır. Cemiloğlu yazılı anlatım çalışmalarında; yazılı anlatım öğretimi, yazılı anlatım bölümleri ve yazılı anlatım tarzlarını ders içerisinde uygulanabilir şekilde okuyucularına açıklamıştır.

Araştırmanın dördüncü sorusu, yukarıda belirtilen sorulardan hareketle Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu Türkçe, Türk dili ve edebiyatı eğitimi alanlarına katkı sağlamış mıdır, Cemiloğlu’nun eserlerinden faydalanılabilir mi şeklindedir.

Cemiloğlu, Türkçe ve Türk Dili ve Edebiyatı eğitimi alanlarında yazmış olduğu 3 kitap, 15 makale ve 14 bildiri ile bu alanlara katkı sağlamıştır. Bu çalışmada incelenen bu eserlerin alanda yayımlanan diğer eserler tarafından kaynak olarak kullanıldığı belirtilmiştir. Yazarın özgün bir bakış açısıyla ele aldığı eserlerinde temel hedefinin alandaki ihtiyacı karşılamak olduğu görülmüştür. Özellikle pratik yarar düşüncesiyle yazılan bu eserler, ilgili alanlarda görev yapan kişilere olumlu katkı sağlamıştır.

Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu'nun eserleri; özgünlük, içerik, yöntem, güncellik ve pratik yarar yönüyle faydalanılabilecek eserler olarak belirlenmiştir. Bir eserin faydalı olmasını sağlayan bir diğer husus da ilgili alanda kullanılabilmesidir. Bu çalışmada Cemiloğlu'nun eserleri özgünlük, içerik, yöntem, güncellik ve pratik yarar yönüyle alandaki diğer çalışmalarla karşılaştırılmıştır. Yapılan incelemeler ve karşılaştırmalar sonucunda; Cemiloğlu'nun eserlerinin Türkçe ve Türk dili ve edebiyatı alanlarında faydalanılabilecek özgün ve işlevsel eserler olduğu belirtilmiştir.

2. Öneriler

2.1. Millî Eğitim Bakanlığına Öneriler

Millî Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan 2005, 2015 ve 2017 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programları'yla ilgili Cemiloğlu'nun getirmiş olduğu birtakım eleştiriler vardır. Yazarın getirmiş olduğu eleştirilerin, hazırlanan bir sonraki programda uygulanması bu çalışmayı hazırlarken dikkat çeken bir husus olmuştur. Cemiloğlu, 2005 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı'nda "Türk Edebiyatı" ve "Dil ve Anlatım" şeklinde "Türk Dili ve Edebiyatı" dersinin ayrıştırılmasını eleştirmiştir. Yapılan incelemelerde, 2015 Türk Dili ve Edebiyatı Programı'nda bu eleştirinin haklı olduğu görülmüş, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan programda iki ders yerine tek ders olan "Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı" olarak hazırlanmıştır. Ayrıca 2005 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı'nda yer alan kazanımların çok sayıda olması konusu da 2015 Türk Dili ve Edebiyatı Programı'nda

dikkate alınmış, düzenleme yapılmıştır. Bu incelemeler sonucunda tarafımızca şu görüş geliştirilmiştir. MEB, Türkçe ve Türk dili ve edebiyatı alanlarında yapmış olduğu değişikliklerin geçerliliğini araştırmak için bu alanda eser vermiş bilim adamlarının görüşlerini incelemesi uygundur. Şüphesiz Türkçe ve Türk dili ve edebiyatı eğitimi alanlarında bilim adamları tarafından belirlenen, doğruluğu kabul edilmiş birçok görüş yer almaktadır. Bu çalışmada, Millî Eğitim Bakanlığına hem program hem de işleyiş yönüyle ilgili alanlardaki bilim adamlarının önce görüşlerini araştırması ardından bu alanlarda ürün oluşturmalarının daha uygun olacağı açıklanmıştır.

2.2. Akademisyenlere Öneriler

Bu çalışmada Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu'nun Türkçe ve Türk dili ve edebiyatı alanlarında yazdığı eserler karşılaştırılıp incelenmiştir. Cemiloğlu aynı zamanda halk edebiyatı alanında da 6 kitap, 15 makale ve 23 bildiri yazmıştır. Çok yönlü bir yazar olan Cemiloğlu'nun halk edebiyatı alanına getirmiş olduğu yeniliklerin ve bu alana yapmış olduğu katkıların halk edebiyatı alanında çalışan akademisyenler tarafından bilimsel bir bakış açısıyla incelenmesi önerilmektedir.

2.3. Öğretmenlere Öneriler

Öğretmenler, bilimsel bir temeli olan bilgileri araştırıp öğrencilerine aktarmakla yükümlüdür. Öğretmenlik mesleği, bilgi yönüyle süreklilik isteyen bir meslektir. Çünkü bu meslekte öğretim programlarının değişmesiyle ilgili dersle alakalı yaklaşımların ve öğretim yöntemlerinin değişmesi söz konusudur. Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu'nun Türkçe ve Türk dili ve edebiyatı eğitimi alanındaki eserleri, bu alanlarda öğretmenlik yapan kişiler tarafından okunması uygundur. Cemiloğlu 16 yıl bizzat sahada öğretmenlik yapmış bir akademisyendir. Bu yönüyle eserleri incelendiğinde öğretmenlerin hangi durumlarda zorlandığını ele aldığı da görülmüştür. Cemiloğlu öğretim programlarını öğretmen bakış açısıyla detaylı bir şekilde değerlendirmiş ve sahada çalışan öğretmenlere ilgili programla alakalı yöntem yönüyle

tavsiyelerde bulunmuştur. Bu çalışmada ilgili alandaki diğer kitapların da karşılaştırması yer almıştır. Bahsedilen bu bakış açısı Cemiloğlu'nun eserleri haricinde görülmemiştir.

Öğretmenlik yapan kişilerin hem kültür hem de bilgi birikimi yönüyle donanımlı kişiler olması gerektiğini savunan Cemiloğlu, eserlerinde bu mesleğin uygulanmasına yönelik bilgilerle öğretmenler için bir el kitabı hazırladığı söylenebilir. Pratik yarar bakış açısıyla yazılmış bu eserlerin öğretmen ve öğretmen adayları tarafından detaylı bir şekilde incelenip okunması uygun olacaktır.

Kaynakça

- Aksan, D. (1998). *Her yönüyle dil, ana çizgileriyle dilbilim*. (s.55). Ankara: TDK Yayınları.
- Bilen, M. (2006). *Plandan uygulamaya öğretim* (7. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E.K., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2020). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Cemiloğlu, M. (1995). *İlköğretim okullarında Türkçe öğretimi*. Bursa: Alfa Aktüel Yayınları.
- Cemiloğlu, M. (2001). *Dil Bilimi Açısından Yazılı Anlatım ve Anlatım Teknikleri Öğretimi*. Bursa: Alfa Aktüel Yayınları.
- Cemiloğlu, M. (2003). *Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi*. Bursa: Alfa Aktüel Yayınları.
- Cemiloğlu, M. (2018). *Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi*. (3.Baskı). Bursa: Alfa Aktüel Yayınları.
- Çetin, İ. (Edt.), (2010). *Dil ve Edebiyat Öğretim Yöntemleri* (2.baskı), Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Çelik, T. (2018). *Dil ve edebiyat öğretimi* (3.baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Çınar, M.A. (2013). Mustafa Cemiloğlu hayatı ve eserleri, *Milli Folklor Dergisi*, 97, Sayfa 5- 12.
- Çolak, S.A. (2014). *Yetik Ozan hayatı ve şiirlerinin tematik incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek Lisans Tezi). T.C İstanbul Kültür Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Coşkun, E. (2007). Geçmişten günümüze Türkçe öğretimi. A. Kırkkılıç ve H. Akyol, (Ed.) *İlköğretimde Türkçe öğretimi içinde* (1-13). Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Demirel, Ö. (1996). *Türkçe programı ve öğretimi*. Ankara: Kardeş Yayıncılık.
- Demirel, Ö. ve Şahinel, M. (2006). *Türkçe ve Sınıf Öğretmenleri İçin Türkçe öğretimi* (7. baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Diamond, J. (2010). *Tüfek, mikrop ve çelik*. (s.277). (Çev. Ülker İnce). Ankara: TÜBİTAK Popüler Bilim Yayınları.
- Dinçer, F. (2007). *Kazım Nami Duru hayatı, eserleri ve Türkçe öğretimine katkıları*. (Yayımlanmamış yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Duman, T. (1991). Türkiye’de Ortaöğretime Öğretmen Yetiştirme. İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Duman, A. (2014). “Türkçenin öğretimi tarihine bir bakış”. (Ed. A. Güzel & H. Karatay) Türkçe öğretimi el kitabı içinde s.71-86. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Eliuz, Ü.(1996). *İbrahim Alaettin Gövsa hayatı, şiirleri*. (Yayımlanmamış yüksek Lisans Tezi). Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Eren, H. (1999). *Türk dilinin etimolojik sözlüğü*. (s.112). Ankara: Bizim Büro Basımevi.
- Ergin, M. (1962). *Türk dil bilgisi*. (s.3). İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- Eyüp, B. (2008). *İlköğretim ikinci kademe 1981 ile 2005 Türkçe programlarının karşılaştırılması olarak incelenmesi*. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Erzurum.
- Girgin, Y. (2011). Cumhuriyet dönemi (1929-1930, 1949, 1981) ortaokul Türkçe öğretimi programlarının içerik, genel ve özel amaçlarıyla karşılaştırmalı gelişim düzeyi. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(1), 11-26.
- Göğüş, B. (1971). *Ana dili olarak Türkçenin öğretimine tarihsel bir bakış*. TDAY-Belleten. (S.130). Ankara: TDK.
- Göğüş, B. (1978). *Orta dereceli okullarımızda Türkçe ve yazın eğitimi*. Ankara: Gül Yayınları
- Gün, M. & Kaya, İ. (2020). Geçmişten günümüze Türkçe dersi öğretim programları -1- Cumhuriyet öncesi ve Cumhuriyet dönemi Türkçe dersi öğretim programları. A. Akçay & M. N. Kardaş (Ed.), *Türkçe dersi öğretim programları* içinde (s.39-42). Ankara: Pegem Akademi.
- Güneş, F. (2014). *Türkçe öğretimi yaklaşımlar ve modeller*. (s.80-157). Ankara: Pegem Akademi.
- Güneş, F. (2016). Öğretmen yetiştirme yaklaşım ve modelleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(3), 413-435.
- Güzel, A. (2003). Eğitim fakültelerinde Türkçe öğretmenliği bölümünün kuruluşu ve hedefleri -I-. *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 13 (2003-Bahar), S.15.

Hampleman, R. (1958). *Comparison of Listening and Reading Comprehension Ability of 4th and 6th Grade Pupils*, Elementary English, XXXI.

Işıksalan, N. (2000). Cumhuriyet Liselerinde Uygulanmış Olan Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programlarının Değerlendirilmesi, Ankara: Zeki Kırtasiye Basım.

Kavcar, C., Sever, S. ve Oğuzkan, F. (2001). Türkçe öğretimi. Ankara: Engin Yayınevi.

Karakuş, İ. (2000). *Türkçe ve Türk dili ve edebiyatı öğretimi (Öğretmen El Kitabı)* (3.baskı), Ankara: Sistem Ofset Yayınları.

Karakuş, İ. (2002). *Türkçe, Türk dili ve edebiyatı öğretimi*. Ankara: Anıttepe Yayınları.

Karakuş, N. (2020). Geçmişten günümüze Türkçe dersi öğretim programları -3-, 6-8. sınıf Türkçe dersi öğretim programları (1929, 1931-32, 1938, 1949, 1962, 1981). A. Akçay & M. N. Kardaş (Ed.), *Türkçe dersi öğretim programları* içinde (s.71-74). Ankara: Pegem Akademi.

Kırbaş, A. (2020). 2019 Türkçe dersi öğretim programı -1- genel çerçeve. A. Akçay & M. N. Kardaş (Ed.), *Türkçe dersi öğretim programları* içinde (s.153). Ankara: Pegem Akademi.

Koray, E. (1991). *Türkiyenin Çağdaşlaşma Sürecinde Tanzimat*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Yayınları. S.4

Maarif Vekaleti. (1924). Lise Müfredat Programı Esbab-ı Mucibe Layihası. İstanbul: Devlet Matbaası.

Maarif Vekaleti. (1924). Lise Birinci Devre Müfredat Programı. İstanbul: Devlet Matbaası.

Maarif Vekaleti. (1924). Liselerin İkinci Devre Müfredat Programı. İstanbul: Devlet Matbaası.

Maarif Vekaleti. (1929). Orta Mektep ve Liselerin Türkçe Müfredat Programı. Ankara.

Maarif Vekâleti. (1931). *Ortamektep müfredat programı (1931-1932 ders senesi tadilatı)*. İstanbul: Devlet Matbaası.

Maarif Vekaleti. (1934). Lise Müfredat Programı. İstanbul: Devlet Matbaası.

MEB, (1949). *Orta okul programı*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

MEB. (1950a). *Tebliğler Dergisi*. S.571, s.1.

- MEB. (1950b). Tebliğler Dergisi. S.585, s.1.
- MEB. (1957). Lise Müfredat Programı. Ankara: Maarif Basımevi.
- MEB. (1976). Tebliğler Dergisi. S. 1901, C. 39, s.341-349.
- MEB, (1981). *Temel eğitim okulları Türkçe eğitim programı*. Tebliğler Dergisi, cilt:44, sayı:2098, s.327-356.
- MEB. (1992). Tebliğler Dergisi. S. 2370, C. 55, s. 813-839.
- MEB. (2005a). Türk Edebiyatı Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu, Ankara: MEB Yayınları.
- MEB. (2005b). Dil ve Anlatım Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu. Ankara: MEB Yayınları.
- MEB (2006). *İlköğretim Türkçe dersi (6, 7, 8. sınıflar) öğretim programı*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. (2015). Ortaöğretim Türk dili ve edebiyatı dersi (9, 10, 11, 12. Sınıflar) Öğretim Programı. Ankara: MEB Yayınları.
- MEB, (2015). *Türkçe dersi (1-8.sınıflar) öğretim programı*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı.
- MEB, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı (2017). Ortaöğretim Türk dili ve edebiyatı dersi (9, 10, 11, 12. Sınıflar) Öğretim Programı. Ankara: MEB Yayınları.
- MEB, (2019). *Türkçe dersi öğretim programı (ilkokul ve ortaokul 1,2,3,4,5,6,7 ve 8. sınıflar)*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Ogur, E. (2008). *Ali Canip Yöntem ve eğitim*. Yayınlanmamış doktora tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Ogur, E, ve Baştürk, Ş. (2021). Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu'nun Türkçe Öğretimi Ders Kitaplarının Değerlendirilmesi. *Uluslararası İnsan ve Sanat Araştırmaları Dergisi* , 6 (2) , 138-154 .
Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ijhar/issue/62419/957731>
- Önder, M. (1952). Konya Maarif Tarihi, Ülkü Yay.
- Özbay, M. (2005). *Bir dil becerisi olarak dinleme eğitimi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Özbay, M. (2006). *Türkçe özel öğretim yöntemleri-I*. Ankara: Öncü Basımevi.

- Özdemir, E. (1993). *Okuma sanatı*. Ankara: İnkılâp Kitabevi.
- Radford, A. (1998). *Syntax: A Minimalist Introduction*. UK: Cambridge University Press.
- Saraç, C. (2002). *Türk Dili ve Edebiyatı/Türkçe Öğretmeni Adaylarının Yeterlilikleri ve Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şahbaz, N.K. (2017). “Tanzimat, I. Meşrutiyet ve II. Abdülhamit Dönemlerinde Türkçe öğretimi”. (Ed. A.Güzel) *Başlangıçtan Günümüze Türkçenin Eğitim-Öğretim Tarihi Araştırmaları içinde* s.225-281. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Şimşek, T. (1999). *Fazıl Hüsnü Dağlarca hayatı ve şiiri*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Taşer, S. (1996). *Konuşma eğitimi*. (s.27). İstanbul:Papirüs Yayınları.
- Temizyürek, F. (1999). *Selim Sabit Efendi ve Usûl-i Cedid Hareketi İçerisindeki Yeri*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Temizyürek, F. ve Balcı, A. (2015). *Cumhuriyet dönemi ilköğretim okulları Türkçe programları* (2. Basım). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti.
- Türkçe sözlük* (1998). (9.Baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Uçgun, D. (2014). *Tarihi süreç içerisinde Türkçe öğretim programları ve Türkçe öğretmenlerinin yetiştirilmesi*. A. Güzel & H. Karatay (Ed.), *Türkçe öğretimi el kitabı* içinde (s.90-102). Ankara: Pegem Akademi.
- Uygun, S. (2006). “Cumhuriyet Döneminde Ortaöğretime Öğretmen Yetiştirme Uygulamalarının Tarihsel Analizi”. Orta Öğretimde Yeniden Yapılanma Sempozyumu (20-22 Aralık 2004). Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Uluğ, F. (1993). *Okulda başarı*. (S.31). İstanbul: Remzi Yayınevi.
- Umagan, S.K. Ahmet ve A. Hayati (Ed.) (2007), *İlköğretimde Türkçe Öğretimi, Dinleme Eğitimi* (s.149). Ankara: Pegem A Yay.

- Yangın, B. (2002). *Kuramdan uygulamaya Türkçe öğretimi*. Ankara: Dersal Yayıncılık.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, C., Okur, A., Arı, G. & Yılmaz, Y. (2013). *Türkçe öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Yılmaz, M. (2014). *Prof. Dr. Cahit Kavcar'ın hayatı, eserleri, edebiyat ve Türkçe eğitimine katkıları*. (Yayımlanmamış yüksek Lisans Tezi). Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- YÖK. (2007). *Öğretmen yetiştirme ve eğitim fakülteleri (1982-2007)*, Ankara: Yükseköğretim Kurulu Yayınları.
- Yücel, H. Â. (1994). *Türkiye'de orta öğretim*. (s.139-140) Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Yükseköğretim Program Atlası (Ağustos, 2016/ 2017/ 2018/ 2019). *Türkçe öğretmenliği programı bulunan tüm üniversiteler*. Yüksek Öğretim Kurumu.

Ekler

Ek 1: Tez Röportaj Soruları

Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu'nun Hayatı İle İlgili Sorular

0-12 yaş: Çocukluğunuzda Türkçe eğitimi alanında bir araştırma yapmayla ilgili bir istek ya da merakınız var mıydı? Kelimelerin yöresel farklılığı gibi birçok zenginlik sizin dikkatinizi çeker miydi?

0-12 yaş: Hayatınızı incelediğimizde köy hayatına ait motiflerin olması, Türk folklorundeki etkinliklere tanık olmanız Türkçe kelime dağarcığınıza ve mesleki çalışmalarınıza ne gibi katkılar sağladı?

0-12 yaş: Dedenizin ve babanızın kâtip olması, eğitilmiş insanlar olması hayatınıza yön vermeniz ne gibi katkı sağladı? Eğitimin sınırlı olduğu bir dönemde eğitimle yakından irtibatlı bir ailede yetişmeyi nasıl yorumlarsınız?

Okul-mezuniyet dönemleri: Anadolu'nun önemli liselerinden biri olan Kayseri Lisesinden mezun olmuşsunuz. O dönemdeki öğretmenlerinizden hatırladığınız, sizde iz bırakan birileri var mı? İlköğretim ve lise hayatındaki doğru öğretmenlerin kişinin ufkunu açtığı ve başarıya karşı tutumunu değiştirdiği söyleniyor. Bununla ilgili neler söylemek istersiniz?

Okul-mezuniyet dönemleri: Bakıldığı zaman Atatürk Üniversitesi o zamanlar yeni kurulan bir üniversite olmasına rağmen (1957) Türk dili üzerine çalışma yapan seçkin ve başarılı akademisyenlerin birçoğunun oradan yetiştiğini görüyoruz. Eğitim gördüğünüz dönemde Atatürk Üniversitesinde nasıl bir hava vardı? O dönemde bulunan öğretmenleriniz hakkında neler söylemek istersiniz?

Okul-mezuniyet dönemleri: Öğretmenliğinize Samsun'da başlamışsınız. Günümüzde de birçok öğretmen mesleğine idealist olarak başlayıp daha sonra mesleklerini tekdüzelikte devam ettirmekte. Siz bu engeli nasıl aştınız? İlk öğretmenlik hedefleriniz nelerdi? Siz

idealist, gelecekte planları olan bir öğretmen miydiniz? Belirlediğiniz hedeflerinize ulaşabildiniz mi?

Okul öğretmenliği dönemleri: Öğretmenliğe başladığınızda rahatsızlığınız sebebiyle bir süre mesleğe ara vermişsiniz. Ara verdikten sonra kısa bir süre Türkçe Öğretmeni olarak bir ortaokulda göreve devam etmişsiniz ve ardından tekrar lise öğretmenliğine geçmişsiniz.

Türkçenin doğru öğretilmesi ve sevdirmesi açısından Lise öğretmenliği ile ortaokul öğretmenliği arasında fark görüyor musunuz? Türkçe eğitimine ilk nereden başlanmalı?

Akademik dönem: Lise öğretmeni olarak 13-14 yıl hizmet ettikten sonra akademisyenlik düşüncesi ve bu alanda ilerleme azmi sizde nasıl oluştu? Bu alanda hedeflerinize ulaşırken ne tür zorluklarla karşılaştınız?

Akademik dönem: 1982 yılından itibaren Uludağ Üniversitesinde Eğitim Fakültesinde görev yapmaya başlamışsınız. Türkçe öğretmeni yetiştirmek adına birçok bilimsel çalışmalar yürütmüşsünüz. Birçok öğretmen mezun etmişsiniz. İnsan yetiştirme, topluma doğru ve faydalı öğretmen yetiştirme adına neler söylemek istersiniz? Sizce topluma faydalı bir öğretmen yetiştirmenin olmazsa olmazları nelerdir?

Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu'nun Türkçe ve Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Alanındaki Çalışmalarıyla İlgili Sorular

Bilimsel Çalışmalar: Türkçe eğitimindeki alan eksikliğini nasıl fark ettiniz? Türkçe eğitimi alanında çalışmaya karar verdiğiniz yıllarda Türkçe eğitiminin Türkiye'deki durumu ne idi?

Bilimsel Çalışmalar: Türkçe eğitimi alanında çalışmaya karar verdiğinizde Türkçe eğitimi hakkında etkilendiğiniz kişiler var mı? Fuat Baymur ve Beşir Göğüş'ten etkilendiniz mi?

Bilimsel Çalışmalar: Sizin döneminizde Türkçe eğitimi alanında çalışan kişi sayısı çok azdı. Halk edebiyatının yanında Türkçe eğitimi üzerinde sizi çalışmaya teşvik eden şeyler nelerdi? Bu alana yönelmenizdeki etkenler nelerdir?

Bilimsel Çalışmalar: Halk edebiyatından literatür ve çalışma yöntemi olarak farklı olan Türkçe eğitimi bilim dalına girerken tereddütleriniz oldu mu? Sizi bu alanda cesaretlendiren nelerdi?

Bilimsel Çalışmalar: Halk edebiyatı birikiminizin Türkçe eğitimi üzerine yaptığınız çalışmalara ne gibi katkısı oldu?

Bilimsel Çalışmalar: Türkçe ve Türk Dili ve Edebiyatı eğitimi kitaplarını yazarken alanda ne gibi bir eksiklik olduğunu gördünüz? Bu eserlerin alandaki diğer yazılmış kitaplardan ayrılan temel özellikleri hakkında neler söylersiniz?

Bilimsel Çalışmalar: Türkiye’de Türkçe eğitimi temel becerilerinden yazma ve okuma alanında ilk çalışan kişilerden birisiniz. Baktığımızda yazma eğitimi kitaplarında hep sizi referans göstermektedirler. Neden yazma eğitimi ile başladınız? Yazma eğitime yönelmenizdeki etkenler nelerdir?

Bilimsel Çalışmalar: Yapılandırmacı yaklaşımın kazandırdığı temel felsefe ‘keşfettirerek bilgiyi ortaya çıkarma’ yönteminin Türkçe eğitimi üzerindeki etkileri nelerdir? Bu yöntemi Türkçe eğitimi açısından değerlendirir misiniz?

Bilimsel Çalışmalar: Metin tahlili, metin yorumu yapabilen öğretmenler yetiştirmek bu alanın başlıca hedeflerinden biridir(Türkçe Öğretimi ve Çocuk Şiiri, 1992) demişsiniz. Size göre Türkçe öğretmeni yetiştirmedeki temel sorunlar ve bu alanda öncelikli yapılması gerekenler nelerdir?

Doktora tezi: Doktora tezinizden (*Sorgun Köyü Halk Edebiyatı*) ve yaptığınız birçok çalışmadan yola çıkarak köylerdeki Türk kültürünü ve Türk dilini araştırdığınızı görüyorum. Ülkemize kazandırdığınız bu önemli bilgilere ulaşmada köyleri seçmenizin bir nedeni olmalı. Köyleri ve köy kültürlerini incelemenizdeki sebepler nelerdir? Toplumdaki örf adet ve dil mozaığının aynası olan köyleri Türkçe eğitimi başlığında nasıl yorumlarsınız?

Bilimsel Çalışmalar: Eserlerinizde dil biliminden yararlandığınızı görüyoruz. Dil bilimin Türkçe eğitimi açısından önemini nasıl yorumlarsınız? Dil bilimiyle Türkçe eğitimi arasında nasıl bir ilgi vardır? (Dil bilim açısından yazma eğitimi)

Bilimsel Çalışmalar: Türkçe eğitimi alanında hangi farklı bakış açısını ortaya koyduğunuzu düşünüyorsunuz?

Bilimsel Çalışmalar: Türkçe eğitimi alanında yapmayı planladığınız çalışmalar var mı?

Bilimsel Çalışmalar: Üniversitelerdeki Türkçe eğitimi ders programları ve ders içerikleri hakkında neler düşünüyorsunuz? Sizce güncel ve yeterli mi?

Bilimsel Çalışmalar: Mevcut eğitim sistemi ve öğretim programlarındaki Türkçe eğitime verilen önem sizce yeterli mi?

Bilimsel Çalışmalar1: 2005 yılında Uludağ Üniversitesi dekanı görevindeyken Türkçe öğretmenliği bölümünün ders programını, derslerini ve saatlerini 2006 eğitim programına göre yeniden ele almışsınız. Eğitimde güncel olmayı ve öğretmen yetiştirmeye yönelik eğitimi nasıl yorumlarsınız?

Ek 2: Fotoğraf (2021)

Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu, Tez Danışmanı Doç. Dr. Erol Ogur ve Tez yazarı Mehmet Akif Oğur ile. Temmuz. 2021

Ek 3 Fotoğraf (2021)**Tez Yazarı Mehmet Akif Oğur ile. Temmuz. 2021**

Özgeçmiş

Doğum Yeri ve Yılı :

Öğrenim Gördüğü Kurumlar :

Uludağ Üniversitesi / Eğitim Fakültesi / Türkçe Eğitimi Bölümü (2015)

Uludağ Üniversitesi / Eğitim Bilimleri Enstitüsü / Türkçe Eğitimi Yüksek Lisans Programı

(devam ediyor)

Çalıştığı Kurumlar :

Mete Uygun Ortaokulu Türkçe Öğretmenliği (2015-2019) Şehitkamil / Gaziantep

Mustafa Öncel Ortaokulu Türkçe Öğretmenliği (2019- devam ediyor) Ataşehir / İstanbul

28.06.2021

Mehmet Akif OĞUR